

REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY OKRESU ŽILINA

Rok spracovania: 2020

Realizované v rámci projektu OP KŽP z Kohézneho fondu.

Generálny riaditeľ SAŽP:

Mgr. Michal Maco

Riaditeľ sekcie environmentalistiky:

RNDr. Timotej Brenkus

Vedúci odboru starostlivosti o sídla, regióny a krajinu:

Ing. Silvia Čiaková

Projektový manažér:

Ing. Ivan Doletina

Spracovateľ dokumentácie RÚSES:

SGS Holding, a. s.
M. M. Hodžu, 1072/9
974 01 Banská Bystrica

Slovenská agentúra životného prostredia
Tajovského 28
975 90 Banská Bystrica

Riešitelia:

SGS Holding, a. s.:

Analytická časť a Syntézová časť:

Ing. Jakub Fuska, PhD.
Ing. Veronika Fusková, PhD.
PaedDr. Bohuslava Gregorová, PhD.
Ing. Miriam Húšťavová
RNDr. Roman Krajčovič
RNDr. Matej Masný, PhD.
Mgr. Oskar Mažgút
Mgr. Jozef Skukálek
doc. Ing. Peter Urban, PhD.

Slovenská agentúra životného prostredia:

Návrhová časť:

RNDr. Dominika Kaisová, PhD.
RNDr. Erika Vrabcová
Bc. Tomáš Mičík

Konzultanti:

Ing. Ivana Kalafusová
Ing. Květa Kicková
Mgr. Janka Smatanová
Ing. Ján Kicko, PhD.
RNDr. Anna Dobošová
Mgr. Karol Pepich
Ing. Peter Mikoláš
RNDr. Tomáš Flajs
RNDr. Michal Kalaš
Mgr. Peter Križek, PhD.
Mgr. Jozef Limánek

Autori FOTO: RNDr. Dominika Kaisová, PhD.

Rok spracovania: 2020

Tento text neprešiel jazykovou úpravou.

OBSAH

ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV, OBRÁZKOV A MÁP	3
ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	6
ÚVOD	9
CIEĽ ÚLOHY	9
SPÔSOB, OBSAH A ROZSAH SPRACOVANIA ÚLOHY.....	10
VYMEDZENIE A STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA	11
I ANALYTICKÁ ČASŤ	16
1 PRÍRODNÉ POMERY	16
1.1 Abiotické pomery	16
1.1.1 Geologické pomery.....	18
1.1.2 Geomorfologické pomery	21
1.1.3 Pôdne pomery	25
1.1.4 Hydrologické pomery a hydrogeologické pomery	30
1.1.5 Klimatické pomery	33
1.2 Biotické pomery	37
1.2.1 Rastlinstvo	37
1.2.2 Živočíšstvo.....	46
1.2.3 Biotopy.....	54
2 SÚČASNÁ KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA	70
2.1 Poľnohospodárska pôda	71
2.2 Lesné pozemky.....	72
2.3 Vodné toky a plochy	74
2.4 Zastavané plochy a nádvoria.....	74
2.4.1 Sídelné plochy	75
2.4.2 Priemyselné a dobývacie areály	75
2.4.3 Poľnohospodárske areály	75
2.4.4 Dopravné zariadenia	75
2.4.5 Zariadenia technickej infraštruktúry	75
2.4.6 Technické zariadenia ekologickej infraštruktúry	76
2.5 Nelesná drevinová vegetácia	76
2.6 Plochy verejnej a vyhradenej zelene	76
2.7 Mozaikové štruktúry	76
2.8 Ostatné plochy	77
3. ZHODNOTENIE VZŤAHU K ÚZEMNÉMU PLÁNU VEĽKÉHO ÚZEMNÉHO CELKU A DOTKNUTÝCH OBCÍ	78
4 POZITÍVNE A NEGATÍVNE PRVKY A JAVY	86
4.1 Pozitívne prvky a javy	86
4.1.1 Osobitne chránené časti prírody a krajiny a časti prírody pripravované na ochranu	86
4.1.2 Priemet Generelu nadregionálneho ÚSES SR	103
4.1.3 Prírodné zdroje	103
4.1.4 Významné krajinné prvky bez legislatívnej ochrany	111
4.1.5 Kultúrno-historicky hodnotné formy využívania krajiny	113
4.2 Negatívne prvky a javy	115
4.2.1 Prírodné/prirodzené stresové faktory	116
4.2.2 Antropogénne stresové faktory.....	118
II. SYNTÉZOVÁ ČASŤ	136

5 SYNTÉZA ANALYTICKÝCH VSTUPOV A HODNOTENIA.....	136
5.1 Hodnotenie ekologickej stability.....	136
5.2 Plošné a priestorové usporiadanie pozitívnych a negatívnych prvkov v krajine	141
5.3 Ekostabilizačná významosť, reprezentatívnosť a unikátnosť	149
5.4 Hodnotenie krajinej štruktúry	155
 III. NÁVRHOVÁ ČASŤ.....	 175
6 NÁVRH REGIONÁLNEHO ÚZEMNEHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY	175
6.1 Návrh prvkov RÚSES	175
6.1.1 Biocentrá	176
6.1.2 Biokoridory.....	181
6.1.3 Ostatné ekostabilizačné prvky	185
6.2 Návrh manažmentových opatrení pre existujúce a navrhované prvky RÚSES	185
6.2.1 Charakteristika biocentier a návrh manažmentových opatrení	186
6.2.2 Charakteristika biokoridorov a návrh manažmentových opatrení.....	213
6.2.3 Charakteristika ostatných ekostabilizačných prvkov a návrh manažmentových opatrení	232
6.3 Návrh opatrení na zvýšenie ekologickej stability krajiny	297
6.4 Návrh prvkov RÚSES odporúčaných na zabezpečenie legislatívnej ochrany	300
6.5 Návrh regulatívov pre ÚPD a projekty pozemkových úprav	300
 ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	 302

ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV, OBRÁZKOV A MÁP

Tabuľka č. 1.1: Názvy a číselné kódy obcí okresu Žilina, rozloha a počet obyvateľov	14
Tabuľka č. 1.2: Geomorfologické jednotky na území okresu Žilina	16
Tabuľka č. 1.3: Percentuálne zastúpenie geomorfologických oblastí a celky okresu Žilina	18
Tabuľka č. 1.4: Percentuálne zastúpenie pôdných typov okresu Žilina	25
Tabuľka č. 1.5: Pôdne druhy a ich zastúpenie na celkovej ploche územia okresu Žilina	28
Tabuľka č. 1.6: Skeletovitost' pôdy v povrchovom horizonte v okrese Žilina	29
Tabuľka č. 1.7: Hĺbka pôdy v okrese Žilina	30
Tabuľka č. 1.8: Vodomerné stanice v okrese Žilina – charakteristika	31
Tabuľka č. 1.9: Priemerné ročné a extrémne prietoky na vodomerných staniciach v okrese Žilina	31
Tabuľka č. 1.10: Zdroje minerálnej vody v okrese Žilina	31
Tabuľka č. 1.11: Útvary podzemných vôd v kvartérnych sedimentoch v okrese Žilina	32
Tabuľka č. 1.12: Útvary podzemných vôd v predkvartérnych horninách v okrese Žilina	33
Tabuľka č. 1.13: Klimatická klasifikácia podľa Končeka (1961 – 2010) na území okresu Žilina	33
Tabuľka č. 1.14: Meteorologické stanice na území okresu Žilina	35
Tabuľka č. 1.15: Priemerné mesačné (ročné) teploty vzduchu (°C) za obdobie 1961 – 2010 na meteorologických staniciach na území okresu Žilina	35
Tabuľka č. 1.16: Priemerné mesačné (ročné) teploty vzduchu (°C) za rok 2017 na klimatologickej stanici na území okresu Žilina	35
Tabuľka č. 1.17: Priemerné mesačné (ročné) úhrny zrážok v mm za obdobie 1981 – 2010 na zrážkomerných staniciach na území okresu Žilina	36
Tabuľka č. 1.18: Priemerné mesačné (ročné) úhrny zrážok v mm za rok 2017 na zrážkomernej stanici na území okresu Žilina	36
Tabuľka č. 1.19: Priemerné mesačné (ročné) počty dní so snehovou pokrývkou za obdobie 1981 – 2010 na zrážkomerných staniciach na území okresu Žilina	36
Tabuľka č. 1.20: Maximálna výška snehovej pokrývky v cm za rok 2017 na zrážkomernej stanici na území okresu Žilina	36
Tabuľka č. 1.21: Fytogeografické členenie okresu Žilina	37
Tabuľka č. 1.22: Prehľad živočíchov európskeho významu (stavovcov) vyskytujúcich sa na území okresu Žilina	51
Tabuľka č. 1.23: Zoznam chránených a ohrozených druhov rastlín v okrese Žilina	69
Tabuľka č. 2.1: Zastúpenie druhov pozemkov v okrese Žilina k 1.1.2019	71
Tabuľka č. 2.2: Zastúpenie kategórií lesa v okrese Žilina	73
Tabuľka č. 2.3: Drevinové zloženie v okrese Žilina	73
Tabuľka č. 2.4: Vekové triedy drevín v okrese Žilina	73
Tabuľka č. 3.1: Jadrové územia, biocentrá a biokoridory vymedzené na území okresu Žilina podľa ÚPN VÚC ŽK	81
Tabuľka č. 3.2: Prehľad spracovaných ÚPD obcí v okrese Žilina	82
Tabuľka č. 3.3: Prehľad MÚSES v okrese Žilina	85
Tabuľka č. 3.4: Prehľad pripravovaných PPÚ v okrese Žilina	85
Tabuľka č. 3.5: Prehľad PPÚ v okrese Žilina (stav k 19.11.2018)	85
Tabuľka č. 4.1: Prehľad mokradí v okrese Žilina	98
Tabuľka č. 4.2: Zastúpenie chránených druhov rastlín v okrese Žilina	99
Tabuľka č. 4.3: Výmera podľa kategórie lesa v okrese Žilina	104
Tabuľka č. 4.4: Zastúpenie ochranných lesov a lesov osobitného určenia v okrese Žilina	104
Tabuľka č. 4.5: Poľnohospodárska pôda v okrese Žilina podľa skupiny BPEJ (výmera v ha a zastúpenie skupín BPEJ v %)	105
Tabuľka č. 4.6: Ochranné pásma vodárenských zdrojov v okrese Žilina	106
Tabuľka č. 4.7: Vodárenské vodné toky v okrese Žilina	107
Tabuľka č. 4.8: Vodohospodársky významné toky v okrese Žilina	107
Tabuľka č. 4.9: Zastúpenie kategórií obmedzenia hospodárenia na pôdach vzhľadom na Nitrátovú direktívu v okrese Žilina	108
Tabuľka č. 4.10: Chránené ložiskové územia v okrese Žilina	108

Tabuľka č. 4.11: Prírodné liečivé zdroje a prírodné minerálne zdroje v okrese Žilina	109
Tabuľka č. 4.12: Uznávané lesné porasty v okrese Žilina	110
Tabuľka č. 4.13: Farmové chovy voľne žijúcej zveri v okrese Žilina	111
Tabuľka č. 4.14: Prehľad priemyselných areálov, priemyselných parkov a ťažobných areálov v okrese Žilina ..	118
Tabuľka č. 4.15: Limitné hodnoty odnosu pôdy pri vodnej erózii	122
Tabuľka č. 4.16: Ohrozenie poľnohospodárskej pôdy potenciálnou vodnou eróziou v okrese Žilina	123
Tabuľka č. 4.17: Ohrozenie poľnohospodárskej pôdy potenciálnou veternou eróziou v okrese Žilina	123
Tabuľka č. 4.18: Zastúpenie kategórií ohrozenosti zhutnením v okrese Žilina	123
Tabuľka č. 4.19: Zastúpenie poľnohospodárskych pôd s obsahom rizikových prvkov v okrese Žilina	124
Tabuľka č. 4.20: Emisie zo stacionárnych zdrojov znečistenia ovzdušia v okrese Žilina	125
Tabuľka č. 4.21: Zoznam najväčších znečisťovateľov ovzdušia v okrese Žilina v roku 2017	125
Tabuľka č. 4.22: Intenzita dopravy v okrese Žilina – počet motorových vozidiel/deň v roku 2015	126
Tabuľka č. 4.23: Ekologický a chemický stav útvarov povrchových vôd na rieke Váh	128
Tabuľka č. 4.24: Aglomerácie s veľkosťou nad 2 000 EO v okrese Žilina	129
Tabuľka č. 4.25: Prevádzkarne hydiny v okrese Žilina	129
Tabuľka č. 4.26: Výskyt environmentálnych záťažii v okrese Žilina	131
Tabuľka č. 4.27: Vymedzenie PHO podľa spôsobu čistenia OV	132
Tabuľka č. 5.1: Stupnica pre hodnotenie významu prvkov SKŠ krajinného segmentu	136
Tabuľka č. 5.2: Stupeň stability jednotlivých prvkov SKŠ	137
Tabuľka č. 5.3: Stupne ekologickej stability podľa KES	140
Tabuľka č. 5.4: Koeficient ekologickej stability (KES) pre okres Žilina	140
Tabuľka č. 5.5: Intenzita pôsobenia negatívnych faktorov v okrese Žilina	142
Tabuľka č. 5.6: Antropogénne prvky – bariérový efekt v okrese Žilina	143
Tabuľka č. 5.7: Významné strety pozitívnych a negatívnych prvkov	144
Tabuľka č. 5.8: Výskyt biotopov v okrese Žilina	149
Tabuľka č. 5.9: Zoznam REPGES v geoekologických regiónoch a subregiónoch na území okresu Žilina	152
Tabuľka č. 5.10: Typy reprezentatívnych potenciálnych geoeosystémov na území okresu Žilina	152
Tabuľka č. 5.11: Početnosť výskytov typu REPGES na území okresu Žilina	154
Tabuľka č. 5.12: Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery k. ú. okresu Žilina ..	158
Tabuľka č. 5.13: Komplexné vnímanie krajinného obrazu, základné komponenty	163
Tabuľka č. 6.1: Priemet identifikovaných biocentier regionálneho a vyššieho významu v okrese Žilina	177
Tabuľka č. 6.2: Priemet identifikovaných biokoridorov regionálneho a vyššieho významu v okrese Žilina	182
Tabuľka č. 6.3: Charakteristika ekologicky významných segmentov krajiny okresu Žilina	292
Tabuľka č. 6.4: Prehľad manažmentových opatrení vyznačených v návrhovej mape v okrese Žilina	296
Tabuľka č. 6.5: Prehľad ekostabilizačných opatrení vyznačených v návrhovej mape v okrese Žilina	300
Mapa č. 1.1: Prehľadná fyzicko-geografická mapa okresu Žilina	13
Mapa č. 1.2: Geomorfologické členenie v okrese Žilina	17
Mapa č. 1.3: Geologická stavba územia v okrese Žilina	20
Mapa č. 1.4: Sklonitosť územia v okrese Žilina	23
Mapa č. 1.5: Vertikálna členitosť reliéfu územia v okrese Žilina	24
Mapa č. 1.6: Pôdne typy v okrese Žilina	26
Mapa č. 1.7: Klimatická klasifikácia v okrese Žilina	34
Mapa č. 1.8: Potenciálna prirodezná vegetácia v okrese Žilina	43
Mapa č. 5.1: Stupeň ekologickej stability okresu Žilina	139
Mapa č. 5.2: REPGES okresu Žilina	154
Graf č. 1.1: Percentuálne zastúpenie pôdných subtypov okresu Žilina	28
Graf č. 2.1: Poľnohospodárska pôda – percentuálne zastúpenie podľa kategórií SKŠ v okrese Žilina	72
Graf č. 2.2: Percentuálne zastúpenie lesných vegetačných stupňov	73
Obrázok č. 1.1: Situácia okresu Žilina v rámci územno-správneho členenia Slovenskej republiky a Žilinského kraja	12
Obrázok č. 6.1: Krasňanský luh s riekou Varínka	202
Obrázok č. 6.2: Saksová – Veľká skala (pohľad od Hričovského hradu)	203

Obrázok č. 6.3: Hoblík	206
Obrázok č. 6.4: Varínka pretekajúca obcou Varín	226
Obrázok č. 6.5: Baraniarky a Kraviarske	251
Obrázok č. 6.6: Javor, bučiny	257
Obrázok č. 6.7: Niva v doline medze Tomečnicou a Veľkým vrškom	261
Obrázok č. 6.8: Pralesové porasty v Skalnatej.....	270

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

%	per cento
§	paragraf
°C	stupeň Celzia
a pod.	a podobne
a. s.	akciová spoločnosť
atď.	a tak ďalej
BBc	biosférické biocentrum
BKP	biologické prvky kvality
BPEJ	bonitovaná pôdno-ekologická jednotka
cca	cirka (okolo, približne)
cm	centimeter
CR	cestovný ruch
č.	číslo
ČOV	čistiareň odpadových vôd
DKŠ	druhotná krajinná štruktúra
EČ	evidenčné číslo
EO	ekvivalentných obyvateľov
EÚ	Európska únia
EV	európsky význam
EZ	environmentálna záťaž
FCHPK	fyzikálno-chemické prvky kvality
GL	genofondovo významné lokality
GNÚSES	Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability
ha	hektár
HKŠ	historická krajinná štruktúra
HMPK	hydromorfologické prvky kvality
CHA	chránený areál
CHKO	chránená krajinná oblasť
CHLÚ	chránené ložiskové územie
CHRO	chránené rybárske oblasti
CHÚ	chránené územie
CHVO	chránená vodohospodárska oblasť
CHVÚ	chránené vtáčie územia
IBV	individuálna bytová výstavba
J	juh
JRD	jednotné roľnícke družstvo
JV	juhovýchod
k. ú.	katastrálne územie
KES	koeficient ekologickej stability
kg	kilogram
km	kilometer
km ²	kilometer štvorcový
KO	krajinný obraz
KR	krajinný ráz
KS	krajinná scenéria
KURS	Koncepcia územného rozvoja Slovenska
LHC	lesný hospodársky celok
LPF	lesný pôdny fond
m n. m.	metrov nad morom
m	meter
mg/l	miligram na liter
MK	Ministerstvo kultúry

mm	milimeter
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MÚSES	Miestny územný systém ekologickej stability
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NAPANT	Národný park Nízke Tatry
napr.	napríklad
NDV	nelesná drevinová vegetácia
NEIS	Národný emisný inventarizačný systém
NF VF	Národný park Veľká Fatra
NLC	Národné lesnícke centrum
NMSKO	Národná monitorovacia sieť kvality ovzdušia
NP MF	Národný park Malá Fatra
NP	národný park
NPP	národná prírodná pamiatka
NPR	národná prírodná rezervácia
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
NRBc	nadregionálne biocentrum
NRBk	nadregionálny biokoridor
ods.	odstavec
OP	ochranné pásmo
OrP	orná pôda
OV	odpadové vody
PBc	provinciálne biocentrum
PHO	pásmo hygienickej ochrany
PHP	poľnohospodárska plocha
PP	prírodná pamiatka
PPF	poľnohospodársky pôdy fond
PPÚ	pozemkové úpravy
PR	prírodná rezervácia
RBc	regionálne biocentrum
RBk	regionálny biokoridor
REPGES	reprezentatívne geoekosystémy
RSV	Rámcová smernica o vode
RÚSES	Regionálny územný systém ekologickej stability
S	sever
s. r. o.	spoločnosť s ručením obmedzeným
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SEJ	socioekonomické javy
SKŠ	súčasná krajinná štruktúra
SNR	Slovenská národná rada
SR	Slovenská republika
SSR	Slovenská socialistická republika
SSZ	sever, severozápad
stor.	storočie
SV	severovýchod
sv.	svätý
SZ	severozápad
ŠGÚDŠ	Štátny geologický ústav Dionýza Štúra
ŠKP	štruktúra krajinej pokrývky
ŠOP SR	Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
t. j.	to jest
TANAP	Tatranský národný park
TOC	celkový organický uhlík
TTP	trvalé trávne porasty

tzv.	takzvaný
ÚEV	Územie európskeho významu
ÚGKK SR	Úrad geodézia, kartografie a katastra Slovenskej republiky
UNESCO	Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru
ÚPD	územnoplánovacia dokumentácia
ÚPN VÚC	územný plán vyššieho územného celku
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
VD	vodné dielo
VDJ	veľká dobytčia jednotka
VdN	vodná nádrž
VEP	vizuálne exponovaný priestor
VKP	významný krajinný prvok
VN	vysoké napätie
VÚPOP	Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy
VÚVH	Výskumný ústav vodného hospodárstva
VVN	veľmi vysoké napätie
VZN	všeobecne záväzné nariadenie
wdC	Canidae (psovité)
Z	západ
Z. z.	zbierka zákona
Zb.	zbierka (zákonov)
ZBGIS	základná báza údajov pre geografický informačný systém
ZFCH	zver z farmových chovov
Zispr	získavanie produktov vrátane výroby jatočných tiel
ZUJ	základná územná jednotka
ŽK	Žilinský kraj
ŽP	životné prostredie

ÚVOD

Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je najvýznamnejším prienikom krajinnno-ekologických princípov do reálnej ekologickej politiky a do priestorovej plánovacej praxe. Je súčasťou legislatívy, je všeobecným ekologickým regulatívom rôznych plánov a projektov a stáva sa povinnou súčasťou rozhodovacích procesov (Izakovičová a kol., 2000).

Dokument Regionálneho územného systému ekologickej stability (RÚSES) je základný dokument ochrany prírody a krajiny v oblasti starostlivosti o krajinu a biodiverzitu v regionálnom meradle. Patrí k základným podkladom pri spracovaní územnoplánovacej dokumentácie regiónu a obce, je podkladom pri riešení krajinnnoekologických plánov, návrhov na využitie územia, pozemkových úprav, ekologických štúdií a ostatných rozvojových dokumentov na regionálnej a miestnej úrovni.

Dokument RÚSES sa vypracováva pre administratívne územie okresu. Na území chránenej krajinnnej oblasti a národného parku a jeho ochranného pásma funkciu RÚSES plní program starostlivosti o chránenú krajinnú oblasť alebo program starostlivosti o národný park (§ 54 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov). Pokiaľ administratívne územie okresu zahŕňa aj chránenú krajinnú oblasť alebo národný park, RÚSES sa spracuje na celé administratívne územie tak, aby bola zabezpečená nadväznosť prvkov ÚSES na hraniciach chráneného a nechráneného územia, pričom preberie všetky záväzné podklady a regulatívy platné pre územie chránenej krajinnnej oblasti a národného parku.

Spracovanie aktuálneho RÚSES okresu Žilina vyplynulo z dynamických zmien v krajine. Súčasný stav krajiny sa za posledných 14 rokov zmenil. Budovaním technickej infraštruktúry sa sprístupnili nové územia pre investičný rozvoj a cestovný ruch, čím sa zvýšil tlak na zachovalé prírodné ekosystémy v územiach NATURA 2000 a dochádza k častejším stretom záujmov človeka a týchto území. Zachovalé ekosystémy a ekologické koridory, spájajúce jednotlivé centrá biotickej aktivity sú často vnímané ako prekážka realizácie hospodárskych a rekreačných aktivít.

V súčasnosti využívaná dokumentácia RÚSES bola zhotovená v roku 2006. Jednotlivé prvky ÚSES sa v aktualizovanom RÚSES prehodnotili alebo spresnili. Tento dokument RÚSES je teda vlastne aktualizovaný a modifikovaný pôvodný dokument RÚSES na súčasný okres Žilina.

Aktuálny RÚSES predstavuje dokument, ktorý odzrkadľuje všetky legislatívne zmeny ochrany prírody a krajiny, aktualizuje analýzu súčasného stavu krajiny a javov, ktoré vplývajú na zmenu krajiny ekologickej stability. Významným výstupom sú definované regulatívy, ktoré po premietnutí do relevantných územnoplánovacích dokumentov budú usmerňovať činnosť človeka v krajine, čím prispievajú k zachovaniu lokalít NATURA 2000 v priaznivom stave a zároveň pomôžu zosúladiť plánované činnosti s potrebou ochrany prírody a krajiny.

CIEĽ ÚLOHY

- zhodnotenie stavu krajiny, analýza jej abiotických a biotických pomerov, charakteristika súčasnej krajinnnej štruktúry, zhodnotenie vzťahu k územnému plánu vyššieho územného celku a dotknutých obcí, analýza socio-ekonomických javov, t. j. pozitívnych a negatívnych prvkov a javov nachádzajúcich sa v riešenom území,
- zhodnotenie ekologickej stability krajiny, plošné a priestorové usporiadanie pozitívnych a negatívnych prvkov/javov v krajine, zhodnotenie ekostabilizačnej významnosti, reprezentatívnosti a unikátnosti prvkov krajiny a celkové zhodnotenie krajinnnej štruktúry,
- návrh prvkov RÚSES, návrh manažmentových opatrení pre existujúce a navrhované prvky RÚSES, návrh opatrení na zvýšenie ekologickej stability krajiny, návrh prvkov RÚSES odporúčaných na zabezpečenie legislatívnej ochrany a návrh regulatívov pre územnoplánovacie dokumentácie a projekty pozemkových úprav.

SPÔSOB, OBSAH A ROZSAH SPRACOVANIA ÚLOHY

Dokumentácia RÚSES bola spracovaná v súlade s vyhláškou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR) č. 492/2006 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (zákon o ochrane prírody a krajiny).

Referenčným základom pre mapovanie jednotlivých prvkov tvorby v dokumente RÚSES je základná báza údajov pre geografický informačný systém (ZBGIS).

Jednotlivé podklady sú získavané:

- excerpovaním existujúcich (publikovaných) podkladov (publikácie, územnoplánovacia dokumentácia (ÚPD), projekty pozemkových úprav, existujúce dokumenty generelu nadregionálneho územného systému ekologickej stability (GNÚSES), RÚSES, miestneho územného systému ekologickej stability (MÚSES), krajinno-ekologické plány, záverečné správy),
- zabezpečením od špecializovaných pracovísk, správcov územia,
- na základe vlastného terénneho prieskumu, ktorého predmetom je:
 - prehodnocovanie návrhov RÚSES v riešenom území z predchádzajúceho dokumentu, ktorý sa aktualizuje,
 - mapovanie súčasnej krajinnej štruktúry a vlastností prírodných prvkov v krajine (mapovanie nelesnej drevinovej vegetácie, brehových porastov, stavu trvalých trávnych porastov, historických krajinných štruktúr, atď.),
 - mapovanie biotopov v riešenom území, overovanie genofondových lokalít (GL),
 - mapovanie pozitívnych prvkov a javov v území,
 - mapovanie výskytu negatívnych javov a stresových faktorov (ako napr. skládky odpadu, vodná a veterná erózia, výskyt inváznych druhov v území, úprava tokov, výskyt bariér a pod.),
 - vymedzovanie prvkov RÚSES (biocentrá, biokoridory).

Terénny prieskum vegetácie prebiehal v priebehu vegetačného obdobia. Pri spracovaní dokumentu RÚSES sa použili najaktuálnejšie dostupné údaje.

Základné bloky dokumentácie, ako i podrobnejšie členenie a obsah jednotlivých kapitol sú vypracované v zmysle *Metodických pokynov na vypracovanie dokumentov RÚSES* (Bohálová a kol. 2014), schválené MŽP SR, sekciou ochrany prírody a tvorby krajiny dňa 20.10.2015. Niektoré kroky však bolo potrebné modifikovať v závislosti na charaktere územia a výskytu niektorých špecifických javov.

Dokumentácia je rozdelená do hlavných blokov:

I. Analytická časť

1. Prírodné pomery
2. Súčasná krajinná štruktúra
3. Zhodnotenie vzťahu k územnému plánu vyššieho územného celku a dotknutých obcí
4. Pozitívne a negatívne prvky/javy v území

II. Syntézová časť

5. Syntéza analytických vstupov a hodnotenie

III. Návrhová časť

6. Návrh regionálneho územného systému ekologickej stability

Súčasťou dokumentu je 5 mapových výstupov riešeného územia v mierke 1:50 000

- Mapa č. 1: Súčasná krajinná štruktúra
- Mapa č. 2: Priemet pozitívnych prvkov a javov
- Mapa č. 3: Priemet negatívnych prvkov a javov
- Mapa č. 4: Environmentálne problémy
- Mapa č. 5: Návrh RÚSES

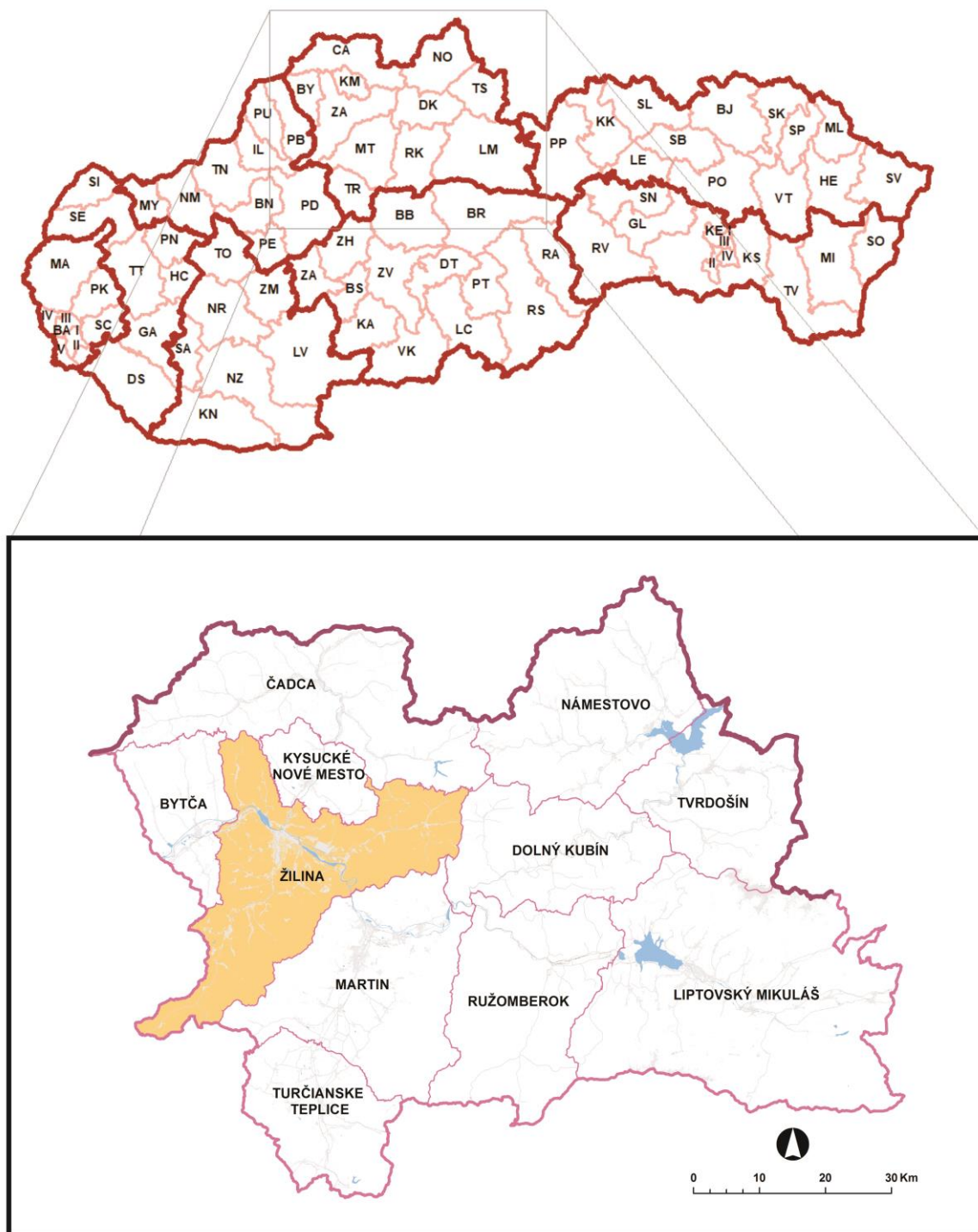
VYMEDZENIE A STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA

Územie okresu Žilina sa nachádza v severozápadnej časti Slovenskej republiky (SR). Susedí s ôsmimi okresmi, a to okresmi Čadca a Kysucké Nové Mesto na severe, okresmi Ilava a Prievidza na juhu, okresmi Dolný Kubín a Martin na východe a s okresmi Bytča a Považská Bystrica na západe. Časť administratívnej hranice vedie pohoriami Malá Fatra na východe, Strážovskými vrchmi a Súľovskými vrchmi na západe, Javorníkmi a Kysuckou vrchovinou na severe. Centrálnu časť okresu Žilina tvorí Žilinská kotlina a na západe zasahuje do riešeného územia Bytčianska kotlina. Územie križuje z východu na západ rieka Váh, ktorá po ceste priberá vodné toky Varínku, Kysucu a Rajčianku (Obrázok č. 1.1).

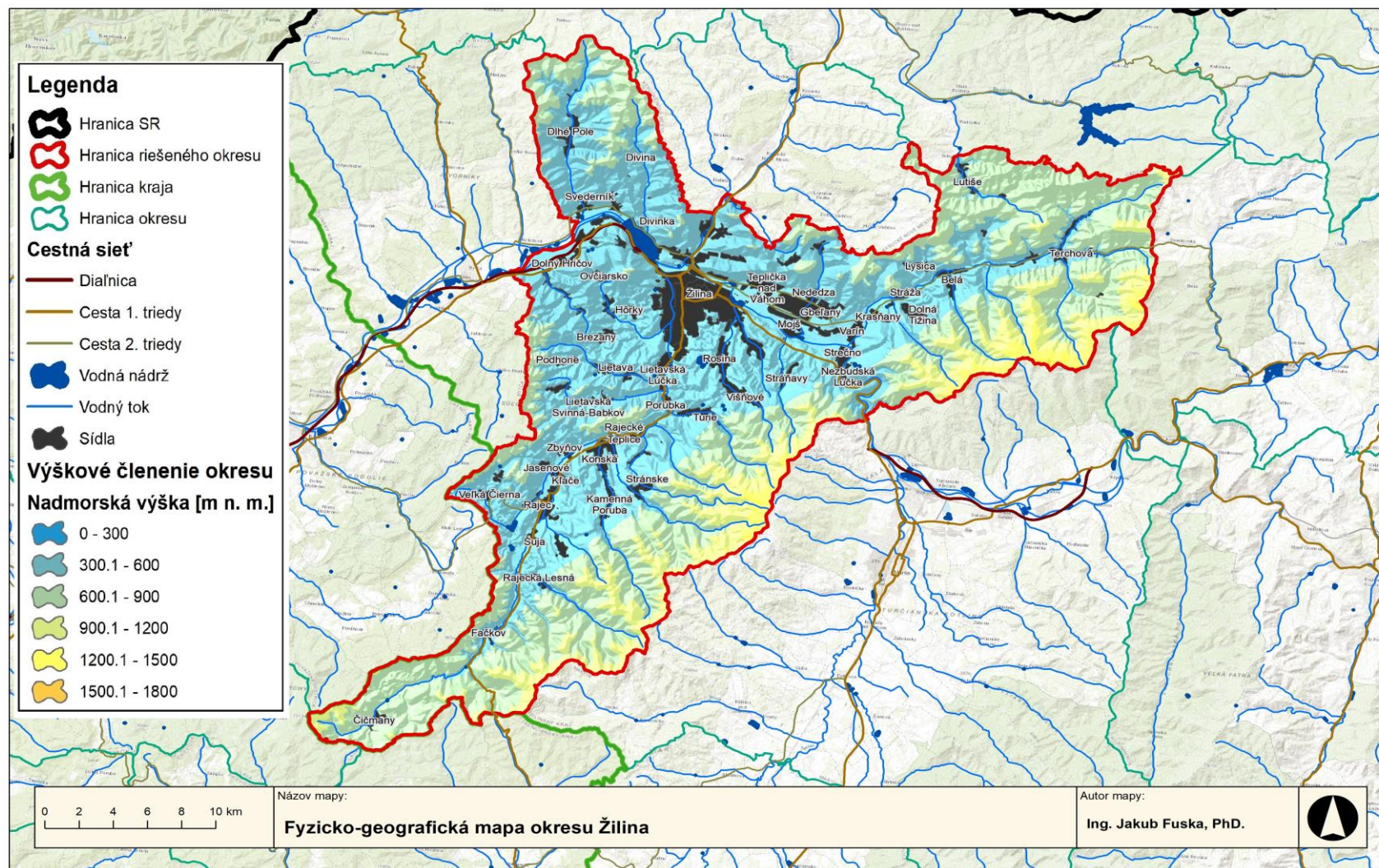
Rozloha okresu Žilina je 815 km² a počet obyvateľov k 1.1.2020 bol 158 279 obyvateľov. Hustota osídlenia je 194,19 obyv./km². Okres Žilina je zložený z 50 obcí a 3 miest (Tabuľka č. 1.1), pričom mesto Žilina je správnym sídlom okresu. Najmenšiu rozlohu má obec je Hričovské Podhradie s rozlohou 2,04 km². Najväčšia obec je Terchová s rozlohou 84,54 km². Najmenšiu hustotu osídlenia má obec Čičmany, kde sa hustota osídlenia pohybuje v hodnote 4,8 obyv./km². Naopak najväčšiu hustotu osídlenia má mesto Žilina s 1008,71 obyv./km².

Prvé písomné zmienky o väčšine obcí pochádzajú z 13. a 14. stor. obce Lysica, Dolná Tižina a Terchová boli osídľované v neskoršom období prostredníctvom valašskej a kopaničiarskej kolonizácie v 15. a 16. stor., kedy boli osídľované ťažšie dostupné, hornaté, časti územia.

Obrázok č. 1.1: Situácia okresu Žilina v rámci územno-správneho členenia Slovenskej republiky a Žilinského kraja

Mapa č. 1.1: Prehľadná fyzicko-geografická mapa okresu Žilina

Zdroj: upravené podľa ÚGKK SR, Open Street Map, Mapový podklad ESRI, 2018

Tabuľka č. 1.1: Názvy a číselné kódy obcí okresu Žilina, rozloha a počet obyvateľov

Názov obce	Číselný kód	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov
Belá	517429	38,61	3 399
Bitarová	547522	3,64	752
Brezany	547557	3,66	644
Čičmany	517407	25,61	129
Divina	517488	21,88	2 374
Divinka	517496	5,17	1 024
Dlhé Pole	517500	41,03	1 906
Dolná Tižina	517518	13,12	1 409
Dolný Hričov	517526	12,45	793
Ďurčiná	557986	12,5	1 079
Fačkov	517542	37,52	644
Gbeľany	517551	7,13	1 410
Horný Hričov	517593	5,18	793
Hôrky	517577	2,32	819
Hričovské Podhradie	547590	2,04	355
Jasenové	517640	6,27	622
Kamenná Poruba	517658	7,41	1 844
Kľače	557994	2,07	419
Konská	507393	11,81	1 547
Kotrčiná Lúčka	517704	4,15	542
Krasňany	517712	15,18	1 595
Kunerad	517721	22,94	1 044
Lietava	517739	10,01	1 524
Lietavská Lúčka	557935	6,5	1 840
Lietavská Svinná – Babkov	517755	18,3	1 740
Lutiše	517763	20,08	728
Lysica	517771	15,53	850
Malá Čierna	517780	4,26	343
Mojš	517801	2,59	1 183
Nededza	517828	6,31	1 022
Nezbudská Lúčka	558168	8,21	388
Ovčiarsko	547611	4,89	638
Paština Závada	547620	7,33	232
Podhorie	517879	6,42	927
Porúbka	520667	2,96	491
Rajec	517917	31,46	5 777
Rajecká Lesná	517925	39,26	1 180
Rajecké Teplice	517933	11,85	3 017
Rosina	517941	7,32	3 242
Stráňavy	517950	10,87	1 875
Stránske	517968	18,75	848
Stráža	517976	3,17	689
Strečno	517976	13,18	2 558
Svederník	518000	11,56	1 320
Šuja	581712	2,42	333
Teplica nad Váhom	518034	10,88	4 238
Terchová	517042	84,54	4 084
Turie	514411	27,2	2 005

Názov obce	Číselný kód	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov
Varín	518069	19,09	3 822
Veľká Čierna	518077	4,82	355
Višňové	518093	15,17	2 883
Zbyňov	518131	7,05	879
Žilina	517402	80,03	80 810

Zdroj: ŠÚ SR, 2019; ÚGKK, 2011

I ANALYTICKÁ ČASŤ

1 PRÍRODNÉ POMERY

1.1 Abiotické pomery

Abiotické pomery sú reprezentované abiotickými, t. j. neživými zložkami a prvkami krajiny. Tvoria pôvodný a trvalý základ pre ostatné krajinné štruktúry. Ide prevažne o prírodné zdroje, ktoré človek využíva. Sú zároveň podkladom pre pretváranie a vytváranie nových prvkov v krajine. Pozostávajú z hornín, georeliéfu, pôdy, povrchových a podzemných vôd, ako aj ovzdušia.

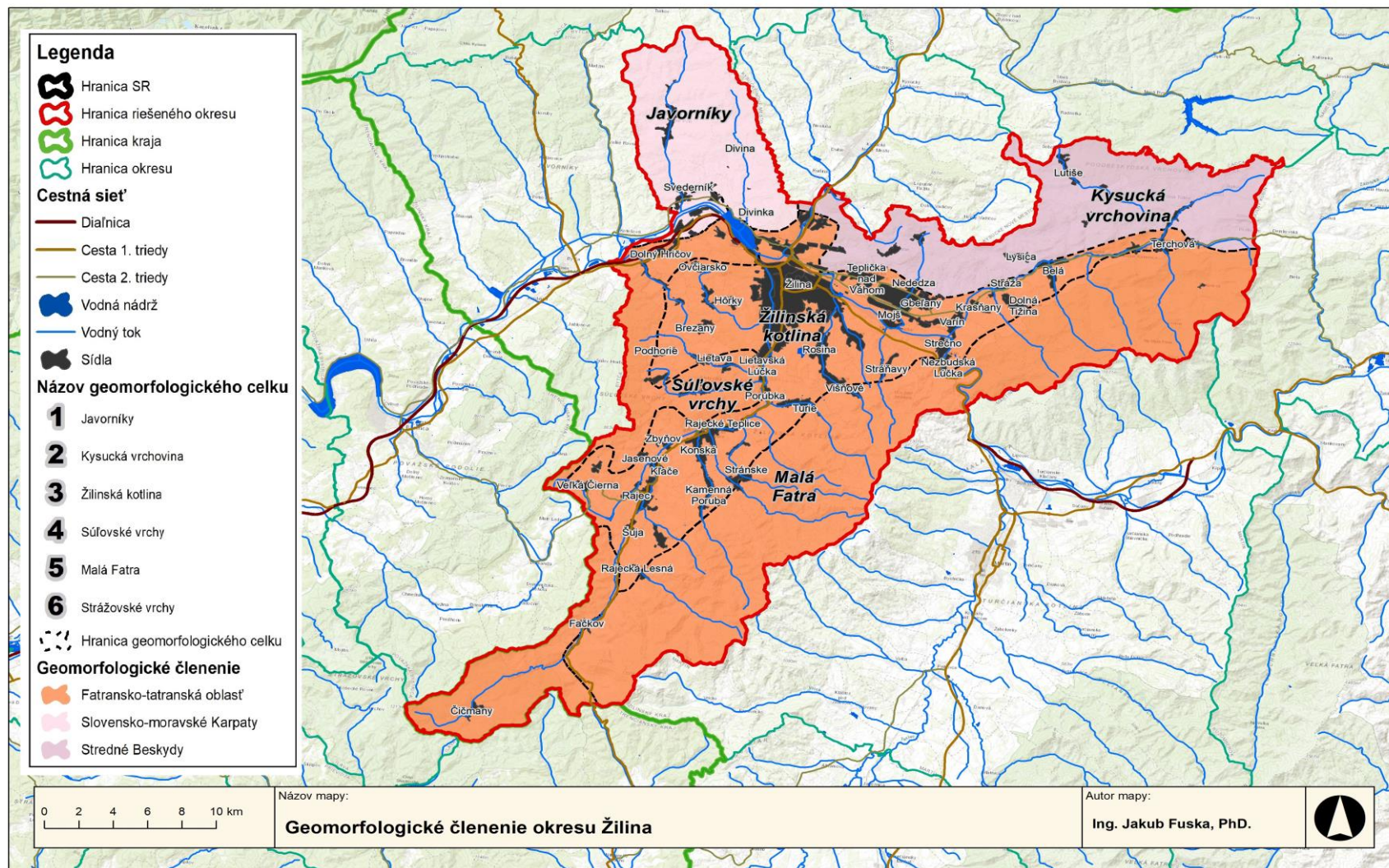
Okres Žilina spadá do provincie Západné Karpaty a dvoch subprovincií Vonkajšie a Vnútorne Západné Karpaty. Vzhľadom na veľkú rozlohu a členitosť hraníc okresu, na jeho území sa podieľa celý rad geomorfologických jednotiek. V severnej časti územia sa v rámci Vonkajších Západných Karpát uplatňujú až tri oblasti – Slovensko-moravské Karpaty, Stredné Beskydy. Pritom každá oblasť vstupuje do okresu Žilina dvomi celkami Javorníky a Považské podolie patria do oblasti Slovensko-moravské Beskydy a Kysucká vrchovina a Oravská Magura do oblasti Stredné Beskydy. V južnej časti územia, ktorá je celá tvorená len jednou oblasťou, je geomorfologické členenie jednoduchšie. Z Fatransko-tatranskej oblasti sa v južnej časti okresu vyskytujú na seba nadväzujúce celky – Strážovské vrchy, Súľovské vrchy, Žilinská kotlina a Malá Fatra. Podrobnejšie geomorfologické členenie opisuje nasledujúca Tabuľka č. 1.2 a Mapa č. 1.2.

Tabuľka č. 1.2: Geomorfologické jednotky na území okresu Žilina

Sústava	Podsústava	Provincia	Subprovincia	Oblasť	Celok	Podcelok
Alpínsko-himalájska	Karpaty	Západné Karpaty	Vonkajšie Západné Karpaty	Slovensko-moravské Karpaty	Javorníky	Vysoké Javorníky
						Nízke Javorníky
					Považské podolie	Bytčianska kotlina
				Stredné Beskydy	Kysucká vrchovina	Kysucké bradlá
						Vojenné
					Oravská Magura	Paráč
			Vnútorne Západné Karpaty	Fatransko-tatranská oblasť	Strážovské vrchy	Zliechovská hornatina
					Súľovské vrchy	Súľovské skaly
						Manínska vrchovina
						Skalky
					Žilinská kotlina	Žilinská pahorkatina
						Varínske podolie
						Rajecká kotlina
						Domanižná kotlina
					Malá Fatra	Krivánska Fatra
						Lúčanská Fatra

Zdroj: Kočícký, Ivanič, 2011

Mapa č. 1.2: Geomorfologické členenie v okrese Žilina

Zdroj: upravené podľa Atlas krajiny SR, ÚGKK SR, Open Street Map, Mapový podklad ESRI, 2018

Územie okresu Žilina z geomorfologického hľadiska tvorí subprovincia Vonkajších aj Vnútrotných Západných Karpát. Zasahuje tu oblasť Slovensko-moravských Karpát, Stredných Beskyd a Fatransko-tatranská oblasť. Vystupuje tu dovedna 8 geomorfologických celkov (percentuálne zastúpenie Tabuľka č. 1.3).

Tabuľka č. 1.3: Percentuálne zastúpenie geomorfologických oblastí a celky okresu Žilina

Geomorfologické oblasti	Zastúpenie v okrese (%)	Geomorfologické celky	Zastúpenie v okrese (%)
Fatransko-tatranská	74,43	Malá Fatra	31,84
		Žilinská kotlina	28,55
		Súľovské vrchy	8,01
		Strážovské vrchy	6,03
Stredné Beskydy	14,87	Kysucká vrchovina	14,85
		Oravská Magura	0,02
Slovensko-moravské Karpaty	10,70	Javorníky	9,74
		Považské podolie	0,96

Zdroj: Kočícký, Ivanič, 2011

1.1.1 Geologické pomery

Najväčšiu časť Žilinského okresu (Mapa č. 1.3) zaberá jadrové pohorie Malá Fatra, ktoré sa nachádza v juhovýchodnej časti okresu. Člení sa na dve časti, a to na Krivánsku Malú Fatru (severne od rieky Váh) a Lúčanskú Malú Fatru (južne od rieky Váh). Z geologického hľadiska je pohorie súčasťou vrásovo-príkrovovej stavby fatransko-tatranského pásma. Tvorí ju kryštalické jadro tatrika tvorené hlbinnými magmatickými horninami mladšieho paleozoika, t. j. granodioritmi, granitmi a tonalitmi. Na nich neskôr (perm – spodný trias) sedimentovali pieskovce a kremence. Nad sedimentárnym obalom ležia príkrovy vápencov a dolomitov krížňanského príkrovu (fatrikum) a chočského príkrovu (hronikum). Vystupuje tu tzv. zliechovská jednotka, ktorá predstavuje faciálne hlbokovodný jursko-strednokriedový sled hornín fatrika. Z petrologického hľadiska tu vystupujú škvrnité slieňovce (lias), rádiolarity a rádiolaritové vápence (malm). Taktiež sú tu zastúpené plytkovodné sedimenty (gutensteinské vápence, ramsauské dolomity). Okrem hlbinných magmatitov tu vystupujú aj amfibolity miestami až amfibolické ruly datované do staršieho paleozoika.

Centrálnu časť okresu tvorí Žilinská kotlina. Jedná sa o medzihorskú tektonickú depresiu nepravidelného tvaru zaradenú do považskej sústavy kotlín. Tvorí ju piesočnaté a štrkové nánosy Váhu, spraše a sprašové hliny. Podložie tvoria pieskovce, vápnité ílovce – flyš (hutianske a zuberecké súvrstvie) veku lutét až oligocén.

Severnú časť okresu tvorí Kysucká vrchovina. Jej severná časť je tvorená flyšovým pásmom (pieskovce, ílovce a v menšej miere vápence), avšak južnú časť už zaraďujeme z tektonického hľadiska do územia Centrálnych Západných Karpát, presnejšie Pieninského bradlového pásma. Bradlové pásmo na predmetnom území z petrografického hľadiska tvoria vápnité pieskovce, škvrnité vápence, rádiolarity a hľuznaté vápence (kysucká sekvencia) veku hetanž až kimeridž, ďalej ílovce, slieňovce, pieskovce, zlepenice v podobe flyšu („sférosideritové“, „upohlavské“ a pupovské vrstvy, orlovské pieskovce) z aptu až senónu, pieskovce, zlepenice, slieňovce, flyš s blokmi riftových vápencov (myjavský, hričovský vývoj) datovaný do obdobia paleocénu až eocénu a pestré slieňovce z vrchného albu až spodného mástrichtu. Do severovýchodnej časti okresu zasahuje veľmi malá časť Oravskej Magury, tvorená taktiež flyšovým pásmom.

Severozápadnú časť okresu tvorí pohorie Javorníkov, ktoré je z geologického hľadiska budované flyšovými horninami. Tieto sedimentárne komplexy sú tvorené pieskovecami, ílovcami a v menšej miere vápencami. Na predmetnom území vystupujú ílovce, pieskovce (vsetínske vrstvy) veku lutét až priabón, taktiež pieskovce, ílovce, tenkovrstvený flyš, červené ílovce (belovežské súvrstvie, „pesté“ vrstvy) paleocénnej až vrchnoeocénnej epochy, ako aj drobové a arkóзовé pieskovce, ílovce (kýčerské vrstvy, babohorské a makovické pieskovce) zo stredného eocénu až priabónu a ílovce, pieskovce s glaukonitom, slieňovce (bystrické vrstvy, vychylovské súvrstvie) veku lutét až priabón. Z tektonického hľadiska je územie zaradené do Vonkajších Západných Karpát, presnejšie Magurskej skupiny príkrovov flyšového pásma. Hranicu s Javorníkmi tvorí Považské Podolie tvorené sivými a pestrými ílmi, vápnitými prachovcami, pieskami, štrkami, slojkami lignitu, sladkovodnými vápencami,

organodetrickými vápencami a miestami tufitmi neogénneho veku. Taktiež tu vystupujú pieskovce, zlepence, slieňovce, flyš s blokmi riftových vápencov (myjavský, hričovsko-žilinský vývoj) paleocéneho až eocéneho veku. V západnej časti okresu zasahujú Súľovské vrchy. Tento relatívne malý horský celok je súčasťou Fatransko-tatranskej oblasti. Vystupujú tu vápence a dolomitické vápence križňanského a chočského príkrovu, či bradlové pásmo s výskytom tzv. súľovských zlepencov, karbonátových zlepencov a pieskovcov paleogénneho veku.

Južnú časť okresu tvoria Strážovské vrchy, ktoré sú súčasťou pásma jadrových pohorí. Z tektonického hľadiska ich zaraďujeme do pásma Centrálnych Západných Karpát. Sú miocénou hrastovou štruktúrou, ktorá porušuje staršiu príkrovovú stavbu. Najväčšiu časť pohoria tvoria príkrovovo-vrásové komplexy druhohorných hornín. Vystupuje tu tektonická super jednotka fatrikum alebo križňanský príkrov tvorený zliechovskou jednotkou (flyšového rázu) pozostávajúcou z hlbokovodných sedimentov (sliene, slieňovce, vápence, ílovce) jurského až spodnokriedového veku, ako aj hronikum alebo chočský príkrov tvorený čiernovážskou jednotkou triasového veku pozostávajúcou z vápencov a dolomitov.

Kvartérny pokryv okresu tvoria deluviálne sedimenty vcelku, hlinité, hlinito-piesčité, hlinito-kamenité, piesčito-kamenité až balvanovité svahoviny a sutiny, fluviálne sedimenty, piesky, piesčité štrky až piesky v terasách s pokryvom spraší, sprašových hĺn alebo svahovín, fluviálne sedimenty, piesky, piesčité štrky až piesky v terasách bez pokryvu, fluviálne sedimenty, prevažne nivné humózne hliny alebo hlinito-piesčité až štrkovito-piesčité hliny dolinných nív, proluviálne sedimenty, hlinité až hlinito-piesčité štrky s úlomkami hornín v náplavových kužeľoch s pokryvom spraší, sprašových hĺn, alebo svahovín, proluviálne sedimenty, hlinité až hlinito-piesčité štrky s úlomkami hornín v náplavových kužeľoch bez pokryvu, chemogénne sedimenty, sladkovodné vápence: travertíny, penovce a vápnité sintre v svahových a údolných kopách a terasách a ostatné bližšie geneticky nerozlíšené sedimenty, nečlenené predkvartérne podložie s nepravidelným pokryvom bližšie nerozlíšených svahovín a sutín (Atlas krajiny SR, 2002).

Základné geochemické typy hornín

Na území okresu Žilina je vyčlenených niekoľko základných geochemických typov hornín (Atlas krajiny SR, 2002):

- vápence, dolomity,
- ílovce, pieskovce,
- granitoidy.

Inžiniersko-geologická rajonizácia

Inžiniersko-geologická rajonizácia podľa členenia Slovenskej republiky (Atlas krajiny SR, 2002):

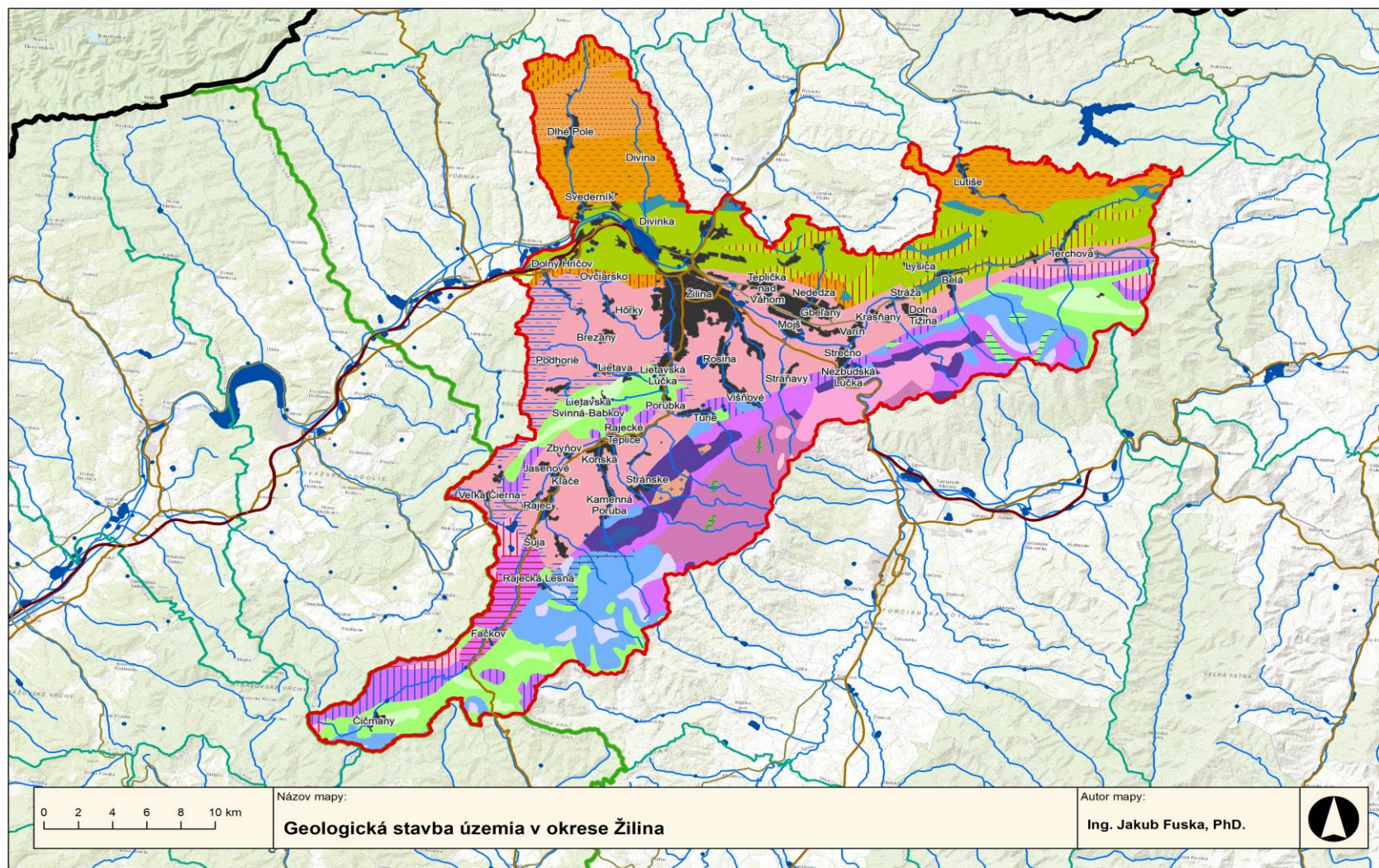
Rajóny kvartérnych sedimentov:

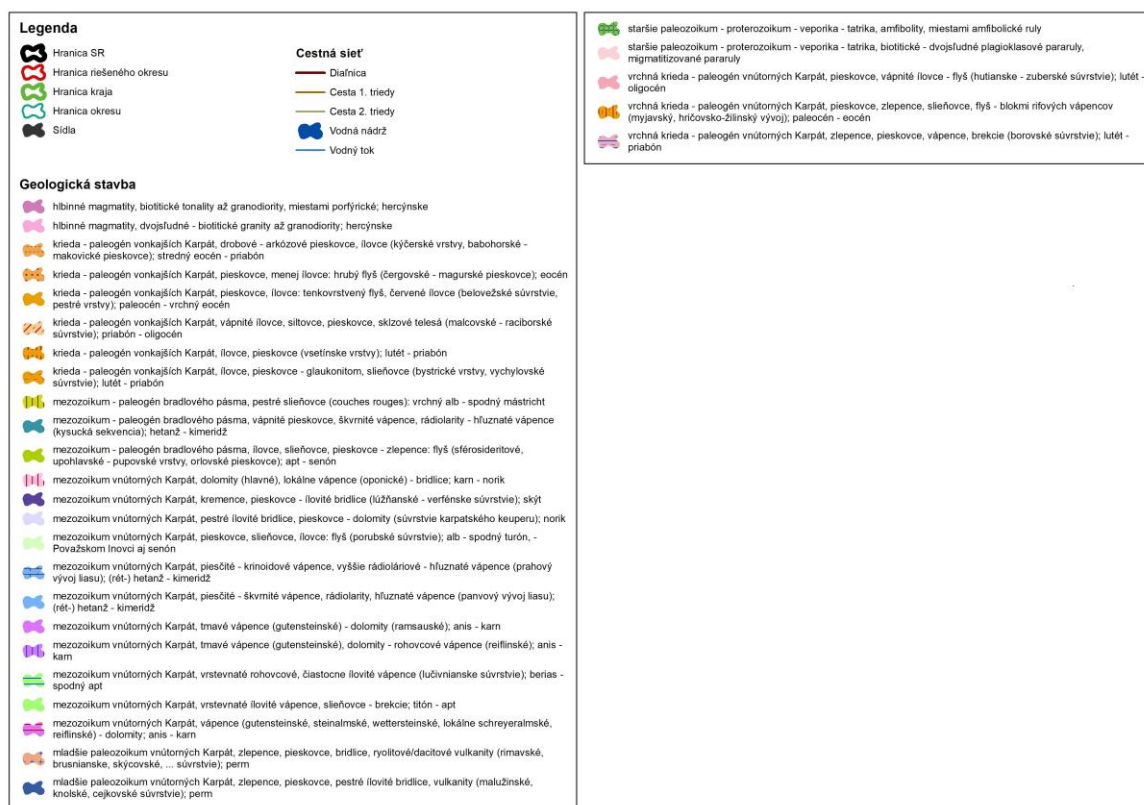
- rajón deluviálnych sedimentov,
- rajón údolných riečnych náplavov,
- rajón náplavov terasových stupňov,
- rajón proluviálnych sedimentov.

Rajóny predkvartérnych sedimentov:

- rajón vápencovo-dolomitických hornín,
- rajón ílovcovo-vápencových hornín,
- rajón spevnených sedimentov vcelku,
- rajón flyšoidných hornín,
- rajón magmatických intruzívnych hornín,
- rajón pieskovcovo-zlepencových hornín.

Mapa č. 1.3: Geologická stavba územia v okrese Žilina

Zdroj: upravené podľa Atlas krajiny SR, ÚGKK SR, Open Street Map, Mapový podklad ESRI, 2018

1.1.2 Geomorfologické pomery

Najnižšiu časť okresu Žilina tvorí údolná niva rieky Váh a riečky Kysuca, ktorá sa do Váhu vlieva severne od Žiliny. Kým riečna niva Váhu predstavuje široké rovinaté údolie, malá riečna niva Kysuce je len úzkou rovinou zovretou medzi okolitými vrchovinami. Nadmorská výška rovin sa pohybuje od 320 m n. m. na západe okresu do 360 m n. m. na jeho východe. Na riečnej nive Váhu sa nad mestom Žilina nachádza vodné dielo (VD) Žilina, ktorej dĺžka dosahuje cca 7,5 km a pod mestom sa nachádza vodná nádrž (VdN) Hričov.

Z geomorfologického hľadiska je severozápadný výbežok okresu (Svederník, Dlhé Pole) tvorený dvoma podcelkami Javorníkov – Nízkymi a Vysokými Javorníkmi. V južnej časti tohto výbežku, hneď od roviny Váhu, sa terén dvíha do stredne členitej vrchoviny s nadmorskou výškou prevažne v intervale 400 – 500 m n. m. Smerom na sever, až k hranici okresu, postupne sa zvyšujúca členitosť a výška terénu mení reliéf na veľmi silne členitú vrchovinu. Prevažná výška terénu sa pohybuje od 450 m n. m. až 500 m n. m. v údoliach, do 800 m n. m. až 850 m n. m. v oblasti vrcholovej časti Javorníkov. Medzi najvyššie vrcholy patrí Kazická Kýčera 910 m n. m., Čupec 850 m n. m., Kravárska 804 m n. m., Zarúbaná Kýčera 884 m n. m.

Geomorfologicky je zvlášť komplikovaný severovýchodný výbežok okresu (Krasňany, Stráža, Lysica, Belá, Terchová). V jeho severnej časti sa uplatňujú geografické jednotky Vonkajších Západných Karpát, kým v južnej časti sú to jednotky Vnútorných Západných Karpát. Obe subprovincie rozdeľuje rieka Varínka. Reliéf severnej časti tohto územia, ktorý je tvorený Kysuckou vrchovinou, má charakter stredne až silne členenej nižšej hornatiny. Nadmorská výška terénu sa v tejto časti územia najčastejšie pohybuje v intervale 400 m n. m. až 700 m n. m. Celkom odlišná je južná časť tohto územia, kde je južne od riečky Varínka situované pohorie Malá Fatra s charakteristickým hôľnatým reliéfom. Predpolie tohto pohoria tvorí úzky pás stredne a silne členitej pahorkatiny, za ktorým sa už dvíhajú jednotlivé chrbty a rázsochy hlavného hrebeňa Malej Fatry. Tu má reliéf charakter silne a veľmi silne členitej vyššej hornatiny. Nadmorská výška terénu sa pohybuje v údoliach od intervalu 550 m n. m. až 600 m n. m. až po vrcholovú časť hrebeňa v intervale 1 600 m n. m. až 1 700 m n. m. V rámci okresu je situovaná

aj najvyššia horská skupina Malej Fatry – vrcholy Veľký Kriváň 1 709 m n. m., Chleb 1 640 m n. m. a Stoh 1 607 m n. m.

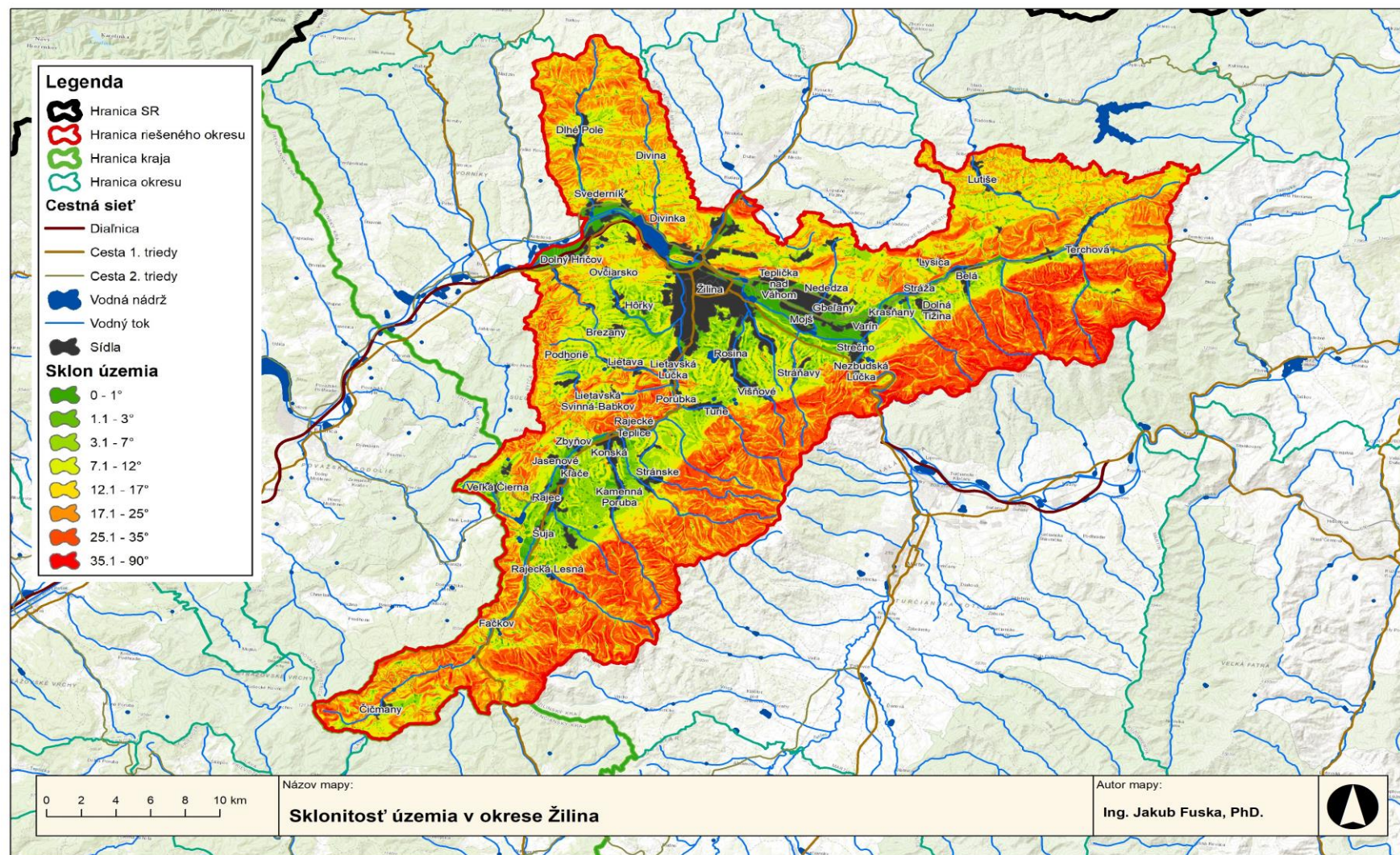
Morfologicky odlišnou časťou okresu je jeho južný výbežok, ktorého os tvorí potok Rajčianka. Od severu na juh do tohto územia zasahuje Žilinská kotlina (Žilina, Lietavská Lúčka, Turie, Rajecké Teplice, Konská, Zbyňov, Jasenovce, Kunerad, Rajec, Ďurčiná, Rajecká Lesná). Žilinská kotlina má charakter reliéfu stredne členitej pahorkatiny. Nadmorská výška tohto územia sa najčastejšie pohybuje v intervale 400 m n. m. až 500 m n. m.

Pozdĺž juhozápadnej hranice okresu vstupujú do okresu Súľovské vrchy s podcelkom Súľovské skaly, Manínska vrchovina a Skalky. Južný cíp okresu Žilina vyplňajú od západu Strážovské vrchy s podcelkom Zliechovská hornatina. Nadmorská výška sa v tejto časti okresu pohybuje najčastejšie v intervale od 640 m n. m. do 1 000 m n. m. Najvyššie vrcholy v tejto časti okresu sú – Strážov (1 213 m n. m.) a Čierny vrch (1 068 m n. m.), ktoré prináležia Strážovským vrchom.

Južne od potoka Rajčianka je v tejto časti okresu situovaná Lúčanská Malá Fatra. Reliéf predpolia tejto časti Malej Fatry má charakter veľmi silne členitej nižšej hornatiny. Za týmto súvislým predpolím sa reliéf výrazne mení a nadobúda charakter silne členitej vyššej hornatiny (okolie vrchu Malý Kľak 1 352 m n. m.), severne nadobúda charakter silne členitej veľhornatiny (okolie masívu Veľkej Lúky 1 476 m n. m.). Nadmorská výška terénu sa pohybuje v údoliach v intervale 550 m n. m. až 600 m n. m., až po vrcholovú časť hrebeňa v intervale 1 200 m n. m. až 1 400 m n. m.

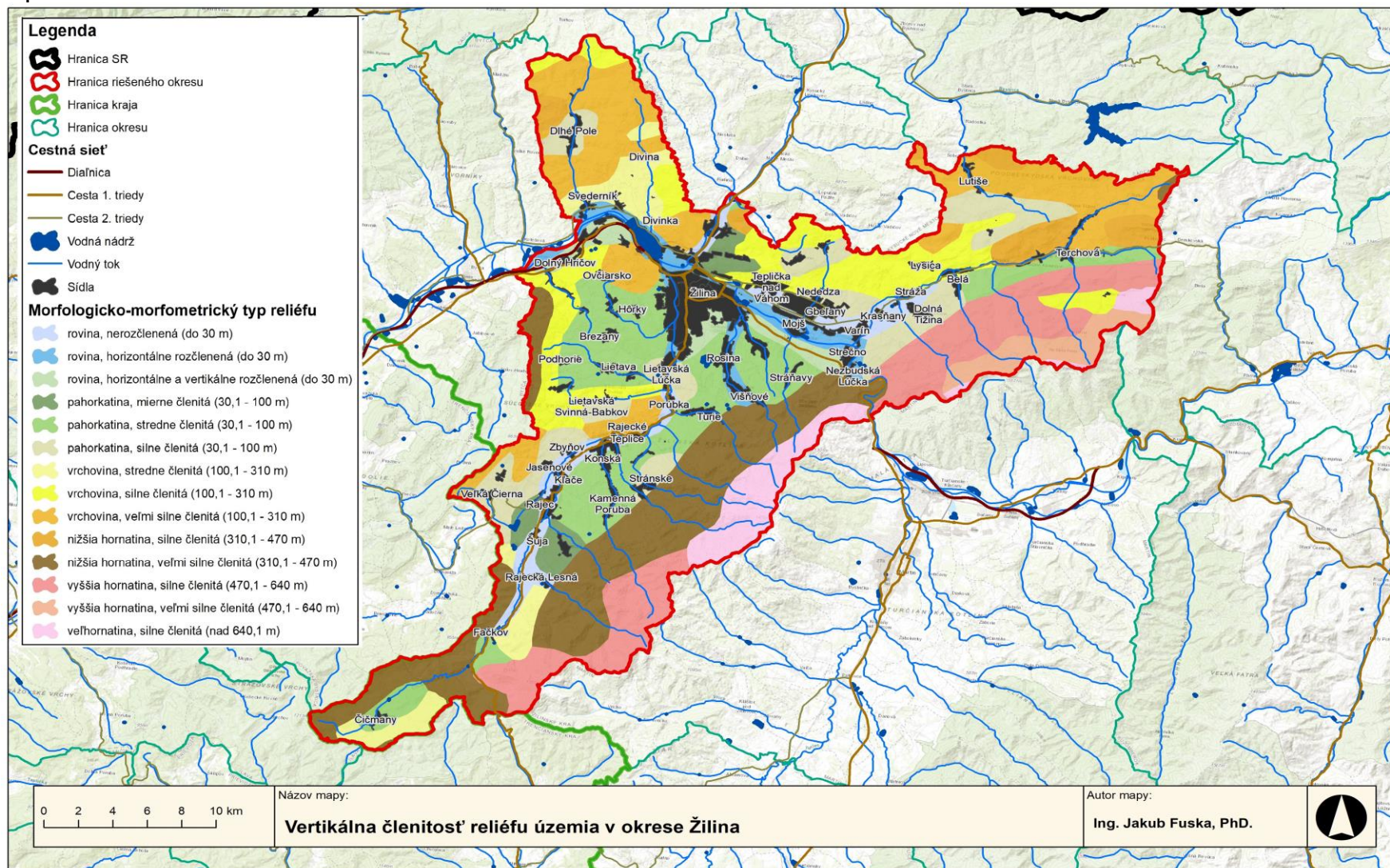
Z hľadiska kvantifikovateľných morfometrických parametrov sú rozhodujúcimi pre problematiku sklonitostí a vertikálna členitosť reliéfu. Sklon georeliéfu v smere spádnice je kľúčovým morfometrickým parametrom určujúcim okamžitú intenzitu gravitačne podmienených geomorfologických procesov. Amplitúda georeliéfu alebo vertikálna členitosť georeliéfu určuje maximálne množstvo potenciálnej gravitačnej energie, ktorá sa môže v určitej lokalite v súčasnosti využiť v geomorfologických procesoch. Opísané parametre pre záujmové územie okresu Žilina znázorňujú Mapa č. 1.4., Mapa č. 1.5.

Mapa č. 1.4: Sklonitost' územia v okrese Žilina

Zdroj: upravené podľa Atlas krajiny SR, ÚGKK SR, Open Street Map, Mapový podklad ESRI, 2018

Mapa č. 1.5: Vertikálna členitosť reliéfu územia v okrese Žilina

Zdroj: upravené podľa Atlas krajiny SR, ÚGKK SR, Open Street Map, Mapový podklad ESRI, 2018

1.1.3 Pôdne pomery

Pôda je najvrchnejšia časť zemskej kôry (prírodný útvar), ktorá vzniká na styku a za vzájomného pôsobenia biosféry, atmosféry, litosféry a hydrosféry v podmienkach určitého reliéfu. Skladá sa z neživej (častice ílu, piesku, hliny, humusu, ...) a živej zložky (edafón).

Jednotlivé pôdne pomery územia okresu Žilina možno hodnotiť pomocou viacerých fyzikálno-chemických charakteristík. Predmetná analýza sa zameriava na identifikáciu pôdných typov, ďalej pôdných subtypov na základe Morfogenetického klasifikačného systému pôd Slovenska a pôdných druhov na základe zrnitosti, skeletovitosti a hĺbky pôdy (podnemapy.sk; Miklós a kol., 1990).

Pôdny typ

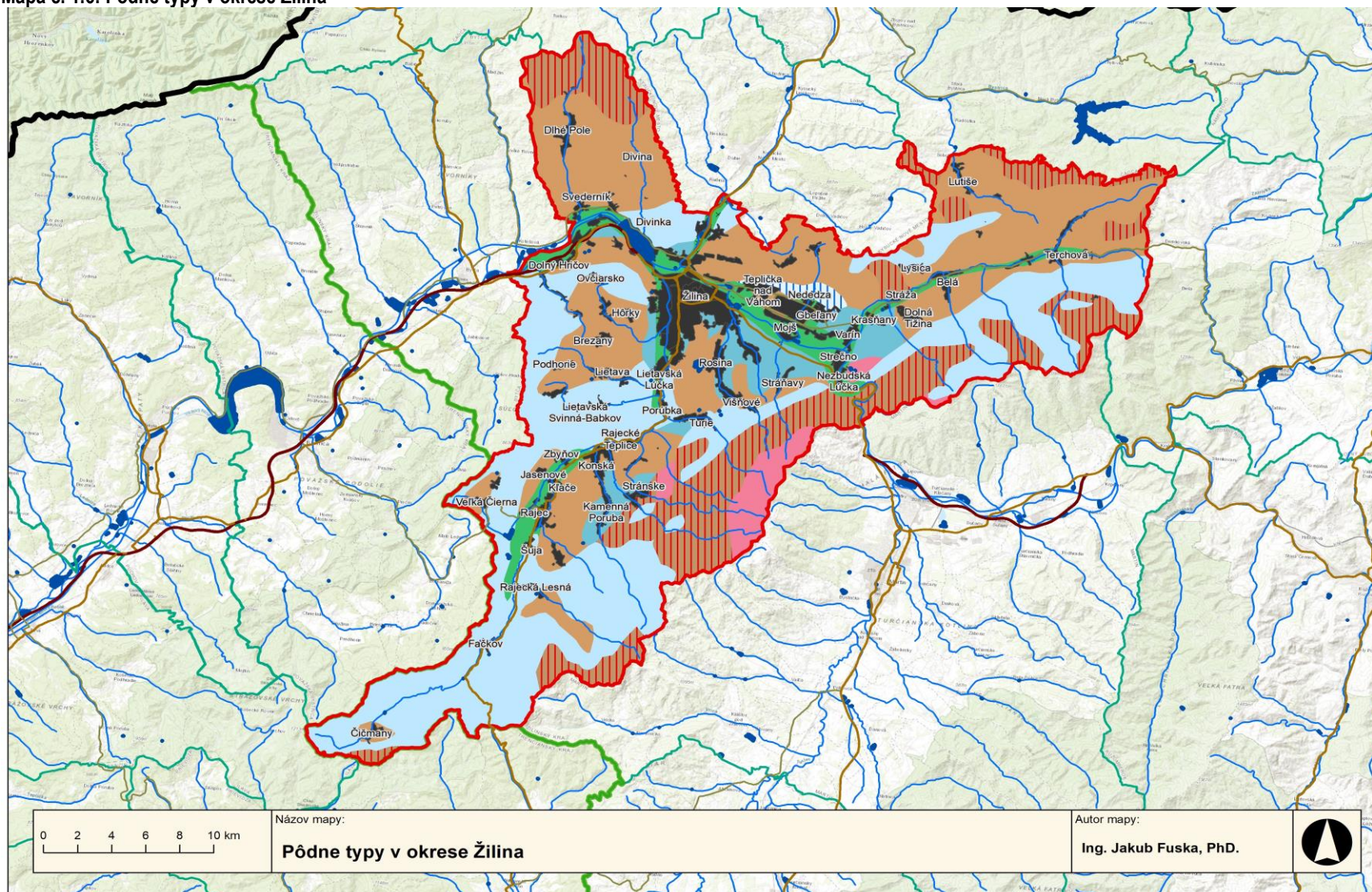
Základnou identifikačnou jednotkou morfofenetickej i agronomickej kategorizácie pôd je pôdny typ. Zahŕňa v sebe skupinu pôd charakterizovanú rovnakou stratigrafiou pôdneho profilu, t. j. určitou kombináciou diagnostických horizontov, ako výsledok kvalitatívne špecifického typu pôdotvorného procesu, ktorý sa vyvíjal a vyvíja v rovnakých hydrotermických podmienkach pod približne rovnakou vegetáciou. Pôdne typy sú definované súborom diagnostických horizontov a ich najdôležitejších vlastností získaných dlhodobým vývojom v prírodných podmienkach, ako aj kultiváciou (podnemapy.sk).

Pre územie okresu Žilina boli identifikované nasledujúce pôdne typy (Atlas krajiny SR, 2002), ich percentuálne zastúpenie je uvedené v Tabuľke č. 1.4. a grafické znázornenie v Mape č. 1.6.

Tabuľka č. 1.4: Percentuálne zastúpenie pôdných typov okresu Žilina

Názov pôdneho typu	Zastúpenie v okrese (%)
kambizeme	49,29
rendziny	33,27
fluvizeme	7,75
pseudogleje	6,50
podzoly	2,52
pararendziny	0,66

Mapa č. 1.6: Pôdne typy v okrese Žilina

Legenda		
	Hranica SR	
	Hranica riešeného okresu	
	Hranica kraja	
	Hranica okresu	
Cestná sieť		Vodná nádrž
	Diaľnica	Vodný tok
	Cesta 1. triedy	Sídla
	Cesta 2. triedy	
Pôdny typ a pôdna jednotka		
	fluvizeme, fluvizeme glejové, sprievodné gleje - G; z karbonátových a nekarbonátových aluviálnych sedimentov	
	fluvizeme, fluvizeme kultizemné karbonátové, sprievodné fluvizeme glejové, karbonátové a fluvizeme karbonátové ľahké; z karbonátových aluviálnych sedimentov	
	fluvizeme, fluvizeme kultizemné, sprievodné fluvizeme glejové, modálne a kultizemné ľahké; z nekarbonátových aluviálnych sedimentov	
	kambizeme, kambizeme modálne a kultizemné nasýtené, sprievodné kambizeme pseudoglejové; zo zvetralín pieskovcovo-ílovcových hornín (flyš)	
	kambizeme, kambizeme modálne a kultizemné nasýtené, sprievodné rendziny a pararendziny; zo zvetralín silikátovo-karbonátových hornín (flyš) a vápencov	
	kambizeme, kambizeme modálne kyslé zo zvetralín kyslých hornín, sprievodné rendziny vylúhové zo zvetralín slienitých vápencov a slieňovcov	
	kambizeme, kambizeme modálne kyslé, sprievodné kultizemné a rankre; zo zvetralín kyslých až neutrálnych hornín	
	kambizeme, kambizeme podzolové, sprievodné podzoly kambizemné a rankre; zo zvetralín kyslých hornín	
	kambizeme, kambizeme pseudoglejové kyslé, lokálne pseudogleje modálne kyslé a gleje; zo zvetralín rôznych hornín	
	kambizeme, kambizeme pseudoglejové nasýtené, sprievodné pseudogleje modálne a kultizemné, lokálne gleje; zo zvetralín rôznych hornín	
	pararendziny, pararendziny kambizemné a kambizeme rendzinové; zo zvetralín pieskovcovo-slieňovcových hornín	
	podzoly, podzoly kambizemné, sprievodné rankre a litozeme; z ľahších zvetralín kyslých hornín	
	podzoly, podzoly modálne a humusovo-železité, sprievodné podzoly organozemné, litozeme a rankre; z ľahších zvetralín kyslých hornín	
	podzoly, podzoly modálne, sprievodné litozeme a rankre; zo zvetralín kremencov a z terciérnych sedimentov s výrazným zastúpením kremenného skeletu	
	pseudogleje, pseudogleje modálne, kultizemné a luvizemné nasýtené až kyslé, zo sprašových hĺn a svahovín	
	rendziny, rendziny a kambizeme rendzinové, sprievodné litozeme modálne karbonátové, lokálne rendziny sutinové; zo zvetralín pevných karbonátových hornín	
	rendziny, rendziny kambizemné a kambizeme rendzinové, sprievodné rendziny litozemné a rendziny sutinové; zo zvetralín pevných karbonátových hornín	
	rendziny, rendziny kambizemné a organogénne, sprievodné rendziny litozemné; zo zvetralín pevných karbonátových hornín	

Zdroj: upravené podľa Atlas krajiny SR, ÚGKK SR, Open Street Map, Mapový podklad ESRI, 2018

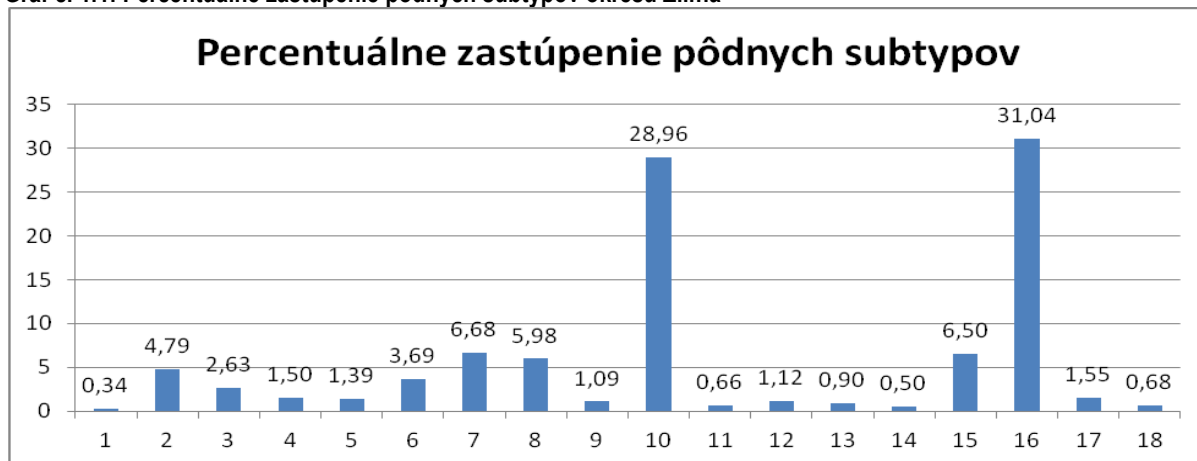
Pôdny subtyp

Pre územie okresu Žilina boli identifikované nasledujúce pôdne subtypy (Atlas krajiny SR, 2002), ich percentuálne zastúpenie je uvedené v Grafe č. 1.1:

1. fluvizeme glejové, sprievodné gleje – G; z karbonátových a nekarbonátových aluviálnych sedimentov,
2. fluvizeme kultizemné karbonátové, sprievodné fluvizeme glejové, karbonátové a fluvizeme karbonátové ľahké; z karbonátových aluviálnych sedimentov,
3. fluvizeme kultizemné, sprievodné fluvizeme glejové, modálne a kultizemné ľahké; z nekarbonátových aluviálnych sedimentov,
4. kambizeme modálne a kultizemné nasýtené, sprievodné kambizeme pseudoglejové; zo zvetralín pieskovcovo-ílovcových hornín (flyš),
5. kambizeme modálne a kultizemné nasýtené, sprievodné rendziny a pararendziny; zo zvetralín silikátovo-karbonátových hornín (flyš) a vápencov,
6. kambizeme modálne kyslé zo zvetralín kyslých hornín, sprievodné rendziny vylúhové zo zvetralín slienitých vápencov a slieňovcov,
7. kambizeme modálne kyslé, sprievodné kultizemné a rankre; zo zvetralín kyslých až neutrálnych hornín,
8. kambizeme podzolové, sprievodné podzoly kambizemné a rankre; zo zvetralín kyslých hornín,
9. kambizeme pseudoglejové kyslé, lokálne pseudogleje modálne kyslé a gleje; zo zvetralín rôznych hornín,
10. kambizeme pseudoglejové nasýtené, sprievodné pseudogleje modálne a kultizemné, lokálne gleje; zo zvetralín rôznych hornín,
11. pararendziny kambizemné a kambizeme rendzinové; zo zvetralín pieskovcovo-slieňovcových hornín,
12. podzoly kambizemné, sprievodné rankre a litozeme; z ľahších zvetralín kyslých hornín,
13. podzoly modálne a humusovo-železité, sprievodné podzoly organozemné, litozeme a rankre; z ľahších zvetralín kyslých hornín,
14. podzoly modálne, sprievodné litozeme a rankre; zo zvetralín kremencov a z terciérnych sedimentov s výrazným zastúpením kremenného skeletu,
15. pseudogleje modálne, kultizemné a luvizemné nasýtené až kyslé, zo sprašových hĺn a svahovín,

16. rendziny a kambizeme rendzinové, sprievodné litozeme modálne karbonátové, lokálne rendziny sutinové; zo zvetralín pevných karbonátových hornín,
17. rendziny kambizemné a kambizeme rendzinové, sprievodné rendziny litozemné a rendziny sutinové; zo zvetralín pevných karbonátových hornín,
18. rendziny kambizemné a organogénne, sprievodné rendziny litozemné; zo zvetralín pevných karbonátových hornín.

Graf č. 1.1: Percentuálne zastúpenie pôdných subtypov okresu Žilina

Na území okresu Žilina sú prevládajúcimi pôdnymi typmi kambizeme so 49,29 % pokrytím územia. Dominantným subtypom sú ale rendziny a kambizeme rendzinové, sprievodné litozeme modálne karbonátové, lokálne rendziny sutinové; zo zvetralín pevných karbonátových hornín s pokrytím 31,04 % nasledované kambizemami pseudoglejovými nasýtenými, ďalej sa vyskytujú sprievodné pseudogleje modálne a kultizemné, lokálne gleje; zo zvetralín rôznych hornín s pokrytím 28,96 %. Kambizeme sú rovnomerne zastúpené v celom okrese.

Pôdny druh (zrinitosť)

Na základe identifikácie percentuálneho obsahu jednotlivých zrnostných frakcií jemnozeme, skeletu a organických látok je založené rozdelenie pôdných druhov, a teda charakteristika pôdnej zrnosti. Zrinitosť je základným parametrom pre ich pomenovanie. Klasifikácia je založená na charaktere a veľkosti zrnostných častíc, zastúpení jednotlivých frakcií jemnozeme, ako aj na obsahu organických a minerálnych látok. Pre stanovenie pôdných druhov na základe obsahu zrnostných frakcií boli použité pôdne mapy.

Pre vyjadrenie zrnosti pôd sa u nás najviac používa Nováková klasifikácia (Tabuľka č. 1.5). Táto triedi pôdy na 7 druhov podľa obsahu hrubého ílu (frakcie pod 0,01 mm). Pozitívom takejto klasifikácie je dobrá zrozumiteľnosť pre užívateľov v praxi. Dovoľuje pomerne presne klasifikovať pôdne druhy už v teréne (podnemapy.sk).

Tabuľka č. 1.5: Pôdne druhy a ich zastúpenie na celkovej ploche územia okresu Žilina

Názov pôdneho druhu	Kategória zrnosti	Obsah častíc < 0,01 mm	Plošné zastúpenie v %
hlinito-piesčitá	pôdy ľahké	10 – 20 %	5,52
piesčito-hlinitá	pôdy stredne ťažké	20 – 30 %	17,45
hlinitá	pôdy stredne ťažké	30 – 45 %	60,05
ílovito-hlinitá	pôdy stredne ťažké	45 – 60 %	16,72
ílovitá	pôdy veľmi ťažké	60 – 75 %	0,26

Zdroj: Databáza VÚPOP; NLC

Na území okresu Žilina je plošne zastúpených 5 pôdných druhov, z ktorých je dominantná hlinitá zrnostná trieda (60,05 %).

Skeletovitost' pôdy

Podľa zrnitostného zloženia sa pôda člení na:

- jemnozem (častice menšie ako 2 mm),
- skelet (častice väčšie ako 2 mm),
- skelet, t. j. štrk (2 – 50 mm),
- kamene (50 – 250 mm),
- balvany (> 250 mm) sú súčasťou zrnitostného zloženia pôd vyvinutých na zvetralinách pevných hornín a na štrkových alúviách.

Skelet vzhľadom na veľkosť jeho častíc neviaže na svoj povrch žiadne látky, nevytvára kapilárne póry, neumožňuje kapilárny pohyb vody, nemá priamy podiel na prebiehajúcich pedochemických procesoch a na ich dynamike (podnemapy.sk).

Na základe bonitačného systému poľnohospodárskych pôd Slovenska sa vyčleňujú nasledovné kategórie skeletovitosti:

- pôdy bez skeletu (obsah skeletu do hĺbky 0,6 m pod 10 %),
- slabo skeletovité pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte 5 – 25 %, v podpovrchovom horizonte 10 – 25 %),
- stredne skeletovité pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte 25 – 50 %, v podpovrchovom horizonte 25 – 50 %),
- silne skeletovité pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte 25 – 50 %, v podpovrchovom horizonte nad 50 %).

Keďže existujú len mapy poľnohospodárskych pôd, na ktorých sú zachytené zodpovedajúce hodnoty v rámci pedologických sond a nie je zmapované celé územie Slovenska, bola zostavená skeletovitost' pôdy v povrchovom horizonte okresu na základe priestorovej distribúcie pôd. Pri spracovaní obsahu skeletu sa vychádzalo z mapy pôdných typov (subtypov) a pôdných druhov. Pre úplnosť dopĺňame, že mapy lesných pôd údaje o skeletovitosti obsahujú nielen pre povrchový, ale aj pre podpovrchový horizont, no ich odlišná kategorizácia s odlišným množstvom tried je nezlučiteľná s poľnohospodárskymi pôdami.

Tabuľka č. 1.6: Skeletovitost' pôdy v povrchovom horizonte v okrese Žilina

Kategória skeletovitosti	Zastúpenie v %
pôdy bez skeletu	7,89
pôdy slabo skeletovité	29,49
pôdy stredne skeletovité	11,83
pôdy silne skeletovité	50,79

Zdroj: Databáza VÚPOP; NLC

Najväčšie zastúpenie (Tabuľka č. 1.6.) v okrese Žilina majú silne skeletovité pôdy, ktoré tvoria 50,79 % územia. Za nimi nasledujú slabo skeletovité pôdy (29,49 %), stredne skeletovité pôdy (11,83 %) a najmenšie zastúpenie majú pôdy bez skeletu (7,89 %).

Hĺbka pôdy

Hĺbka pôdy je dôležitý činiteľ určujúci produkčnú schopnosť pôdy. Od hĺbky závisí rozvoj koreňovej sústavy rastlín a ich pevné zakotvenie, akumulácia vody, vzduchu, živín a teploty. Hĺbka pôdy závisí od zvetrateľnosti materskej horniny alebo od hrúbky premiestneného nespevneného pôdotvorného substrátu, ako sú spraše, sprašové a svahové hliny, aluviálne náplavy, naviate piesky a pod. Na pevných horninách je hĺbka pôdy rôzna v závislosti od geomorfologického tvaru terénu. Na plošinách je väčšia, na vrcholoch a chrbtoch je menšia. Na zbytkoch treťohorných parovín, kde sú zachované pozostatky subtropického a tropického zvetrávania, býva hĺbka pôdy značná. Na pahorkatinách, rovinách a v nivách riek, ktoré sú budované nespevnenými horninami a aluviálnymi náplavami sú pôdy spravidla hlboké.

V praxi je zaužívaná kategorizácia podľa tzv. celkovej hĺbky pôd (existuje aj fyziologická a genetická hĺbka). Celková hĺbka pôdy je hĺbka celého pôdneho profilu, t. j. od povrchu pôdy až k zvetrávajúcej materskej hornine alebo k hladine podzemnej vody. Podľa celkovej hĺbky pôdy, ktorá môže mať hrúbku len niekoľko centimetrov až niekoľko metrov, môžeme rozdeliť pôdy na (podnemapy.sk):

- pôdy hlboké (0,6 m a viac),
- stredne hlboké (0,3 až 0,6 m),
- plytké (do 0,3 m).

Tabuľka č. 1.7: Hĺbka pôdy v okrese Žilina

Kategória hĺbky pôd	Zastúpenie v %
pôdy hlboké	35,57
pôdy stredne hlboké	30,10
pôdy plytké	34,33

Zdroj: Databáza VÚPOP; NLC

Územie okresu Žilina (Tabuľka č. 1.7.) má pomerne rovnomerné zastúpenie všetkých hĺbkových kategórií pôd. Najväčšiu časť územia predstavujú hlboké pôdy (35,57 %) s hĺbkou 0,6 metra a viac, nasledujú plytké pôdy (34,33 %) s hĺbkou do 0,3 metra a relatívne najmenšie zastúpenie majú stredne hlboké pôdy (30,10 %) s hĺbkou 0,3 až 0,6 metra.

1.1.4 Hydrologické pomery a hydrogeologické pomery

1.1.4.1 Hydrologické pomery

Povrchové vody

Hlavným recipientom okresu je rieka Váh, ktorá v rámci okresu preteká cez svoje tri čiastkové povodia. Na východe je to čiastkové povodie Váhu od Oravy po Varínku, cez strednú časť okresu prechádza čiastkové povodie Váhu od Varínky po Rajčianku, západnú časť okresu prekrýva čiastkové povodie Váhu od Rajčianky po odbočenie Hričovského kanálu. Výskyt až troch čiastkových povodií hlavného toku v jednom okrese naznačuje významnosť jednotlivých častí hydrografickej siete. Z tohto pohľadu sú najvýznamnejšími recipientmi okresu toky Varínka, ktorá odvodňuje celú severovýchodnú časť okresu, rieka Rajčianka, ktorá odvodňuje juhozápadnú časť okresu a potoky Divina a Dlohopolka, ktoré odvodňujú severozápadnú časť okresu.

Všetky hydrografické celky majú vrchovinový a horský charakter, čo výrazne ovplyvňuje režim odtoku zrážkových vôd. Pravidelné maximá vodnosti tokov celého okresu sú tak viazané na obdobie jarného topenia snehov, výskyt extrémnych prietokov je však viazaný na letné obdobie, kedy súvisia s extrémnymi zrážkami.

Vzhľadom na množstvo vody pritekajúcej Váhom do okresu, ale aj množstvo vody, ktoré sa tvorí priamo v okrese, boli vybudované 2 veľké vodné nádrže s energetickým využitím – je to VD Žilina a VdN Hričov.

Okrem týchto veľkých vodných nádrží sa v okrese vyskytujú aj menšie vodné nádrže. Je to predovšetkým Čierňanský rybník, ktorý vznikol prehradením údolia potoka Čierňanky. Hrádza má vybudovaný obtok pre rybovod.

Malé neprietočné jazero ako pozostatok ťažby štrkov sa nachádza pri ľavom brehu riečky Kysuca pri obci Brodno neďaleko mesta Žilina.

Špecifickým prípadom vodnej nádrže je sedimentačná nádrž nad obcou Bytčica – odkalisko Žilinskej teplárne.

Prehľad a charakteristiku vodomerných staníc prináša Tabuľka č. 1.8 a Tabuľka č. 1.9.

Tabuľka č. 1.8: Vodomerné stanice v okrese Žilina – charakteristika

DB číslo	Stanica	Tok	Hydrologické číslo	Riečny km	Plocha povodia (km ²)	Nadmorská výška (m n. m.)
6340	Žilina – Závodie	Rajčianka	1-4-21-06-150-01	1,55	355,20	328,26
6146	Strečno	Váh	1-4-21-05-113-01	266,40	5453,25	353,44
6150	Stráža	Varínka	1-4-21-05-125-01	5,10	139,70	399,83

Zdroj: SHMÚ, 2018

Tabuľka č. 1.9: Priemerné ročné a extrémne prietoky na vodomerných staniciach v okrese Žilina

Vodomerná stanica	Tok	Riečny km	Q _r 2017 m ³ .s ⁻¹	Q _{max} 2017 m ³ .s ⁻¹	Q _{max} m ³ .s ⁻¹	Q _{min} 2017 m ³ .s ⁻¹	Q _{min} m ³ .s ⁻¹
Strečno	Váh	266,40	99,462	730,0	996,70 (1997 – 2016)	38,616	13,09 (1997 – 2016)
Stráža	Varínka	5,10	3,618	76,09	226,00 (1941 – 2016)	0,810	0,180 (1941 – 2016)
Žilina – Závodie	Rajčianka	1,55	4,354	95,16	163,30 (1967 – 2016)	0,830	0,547 (1967 – 2016)

Zdroj: SHMÚ, 2018

Vysvetlivky:

Q_r 2017 – priemerný ročný prietok v roku 2017

Q_{max} 2017 – najväčší kulminálny prietok (m³.s⁻¹) v roku 2017

Q_{max} – najväčší kulminálny prietok (m³.s⁻¹) vyhodnotený v uvedenom období pozorovania, N-ročný prietok

Q_{min} 2017 – najmenší priemerný denný prietok (m³.s⁻¹) v roku 2017

Q_{min} – najmenší priemerný denný prietok (m³.s⁻¹) vyhodnotený v uvedenom období pozorovania, M-denný prietok

Hlavné sledované prítoky rieky Váh, potok Varínka a rieka Rajčianka, sú si z hľadiska M-denných a N-ročných prietokov podobné. Rozdielnosti v hodnotách prietokov sú dané najmä plochou oboch povodí, ktoré má potok Varínka približne 2,5 x menšie. V prípade Varínky sa však na N-ročných prietokoch viac prejavuje vysokohorský charakter podstatnej časti povodia, čo spôsobuje relatívne vyššiu amplitúdu medzi minimálnymi a maximálnymi prietokmi. Rieka Váh zodpovedá charakterom N-ročných a M-denných prietokov charakteru horskej rieky v strednej časti toku. Zvýšená amplitúda medzi minimami a maximami prietoku je vyvolaná najmä reguláciou prietokov v rámci sústavy vodných diel.

Podzemné vody

V problematike podzemných vôd sa dokument RÚSES zaoberá tromi typmi podzemných vôd, a to geotermálnymi, minerálnymi a banskými.

Geotermálne vody

Významné zdroje termálnych vôd sú na lokalitách Rajec a Rajecké Teplice.

Minerálne vody

Najväčší a najvýznamnejší výskyt minerálnych vôd sa viaže na lokalitu Rajecké Teplice (Tabuľka č. 1.10), na hlbšie položené vápencovo-dolomitické štruktúry. Minerálne a termálne vody sa využívajú na liečebné a rekreačné účely. Ostatné zdroje minerálnych vôd v rámci okresu majú len miestny význam.

Tabuľka č. 1.10: Zdroje minerálnej vody v okrese Žilina

Názov	Register	Lokalita	Typ
Vajcovka 1	ZA-09	Kotrčina Lúčka	prameň
Vajcovka 2	ZA-10	Kotrčina Lúčka	prameň
Vajcovka 1	ZA-11	Lysica	prameň
Vajcovka 2	ZA-12	Lysica	prameň
Vajcovka 3	ZA-13	Lysica	prameň
Vajcovka 4	ZA-14	Lysica	vrt

Názov	Register	Lokalita	Typ
Vajcovka 3	ZA-03	Paština Závada	prameň
Vajcovka 2	ZA-02	Paština Závada	prameň
Vajcovka 1	ZA-01	Paština Závada	prameň
Vajcovka 4	ZA-04	Paština Závada	prameň
Vajcovka 5	ZA-05	Paština Závada	prameň
Vajcovka 6	ZA-06	Paština Závada	prameň
vrt ŽK-5	ZA-30	Peklina	vrt
Silvester Gabčík č. d. 37	ZA-08	Rajecké Teplice (k. ú. Poluvsie)	studňa
Jozef Píala č. d. 139	ZA-07	Rajecké Teplice (k. ú. Poluvsie)	studňa
vrt RK-22	ZA-24	Rajec	vrt
vrt J-2	ZA-23	Rajecká Lesná	vrt
šachta v kotolni vrt V-5	ZA-26	Rajecké Teplice	vrt
vrt V-4	ZA-20	Rajecké Teplice	vrt
vrt BJ-21/A	ZA-29	Rajecké Teplice	vrt
vrt BJ-21	ZA-27	Rajecké Teplice	vrt
šachta S-1	ZA-21	Rajecké Teplice	šachta
vrt V-3	ZA-19	Rajecké Teplice	vrt
vrt V-2	ZA-18	Rajecké Teplice	vrt
vrt BJ-19	ZA-22	Rajecké Teplice	vrt
vrt BJ-22	ZA-28	Rajecké Teplice	vrt
mužský bazén B-1	ZA-15	Rajecké Teplice	vrt
ženský bazén II B-2	ZA-16	Rajecké Teplice	vrt
ženský bazén I B-3	ZA-17	Rajecké Teplice	vrt
šachta v kotolni vrt V-1	ZA-25	Rajecké Teplice	vrt
vrt ŽK-2	ZA-31	Strážavy	vrt

Zdroj: ŠGÚDŠ (WMS – Zdroje geotermálnych a minerálnych vôd)

Banské vody

Na území okresu Žilina sa nenachádza žiaden banský revír, na ktorý by boli viazané historické, či súčasné banské diela, ktoré by boli zdrojom významnejších množstiev banských vôd.

1.1.4.2 Hydrogeologické pomery

Na území okresu sa nachádzajú štyri hydrogeologické útvary. Široká údolná niva Váhu je tvorená útvarom podzemných vôd kvartérnych sedimentov (Tabuľka č. 1.11) – SK100500P "Medzizrnové podzemné vody kvartérnych náplavov Váhu a jeho prítokov severnej časti oblasti povodia Váh". Tento útvar je priestorovo viazný na centrálnu časť okresu, na aluviálnu nivu Váhu. Útvar tvoria najmä aluviálne a terasové štrky, piesčité štrky, piesky, glaciáluálne sedimenty, proluviálne sedimenty stratigrafického zaradenia pleistocén - holocén. V tomto útvare prevláda medzizrnová priepustnosť kolektorov.

Tabuľka č. 1.11: Útvary podzemných vôd v kvartérnych sedimentoch v okrese Žilina

Kód útvaru	Názov útvaru	Povodie	Dominantné zastúpenie kolektora	Priepustnosť
SK100500P	Medzizrnové podzemné vody kvartérnych náplavov Váhu a jeho prítokov severnej časti oblasti povodia Váh	Váh	aluviálne a terasové štrky, piesčité štrky, piesky, glaciáluálne sedimenty, proluviálne sedimenty	medzizrnová

Zdroj: Slovenská asociácia hydrogeológov, 2005

Celá južná časť – oblasť Rajeckej doliny (Tabuľka č. 1.12) je tvorená hydrogeologickým útvarom SK200140KF "Dominantné krasovo-puklinové podzemné vody Strážovských vrchov a Lúčanskej Malej Fatry oblasti povodia Váh". Útvar tvoria najmä mezozoické vápence a dolomity. Prevláda krasovo-puklinová priepustnosť kolektorov.

Hydrogeologický útvar SK200180F "Puklinové podzemné vody západnej časti flyšového pásma a Podtatranskej skupiny oblasti povodia Váh". Útvar tvoria najmä striedanie pieskovcov a ílovcov (flyš), slieňovce, pieskovce, bridlice a zlepenice, stratifikované do obdobia paleogénu až mezozoika – kriedy. V tomto útware prevláda puklinová priepustnosť kolektorov. Tento útvar sa nachádza v celej centrálnej časti okresu v okolí mesta Žilina, pričom zasahuje až k celej severozápadnej hranici okresu.

Stredovýchodná a severovýchodná časť okresu je tvorená hydrogeologickým útvarom SK200240FK "Puklinové a krasovo-puklinové podzemné vody Malej Fatry oblasti povodia Váh". Útvar tvoria najmä dolomity a vápence, kremence, pieskovce, slieňovce, granity a granodiority mezozoika a paleozoika. Prevláda krasovo-puklinová a puklinová priepustnosť kolektorov.

Tabuľka č. 1.12: Útvary podzemných vôd v predkvartérnych horninách v okrese Žilina

Kód útvaru	Názov útvaru	Povodie	Dominantné zastúpenie kolektora	Priepustnosť
SK200140KF	Dominantné krasovo-puklinové podzemné vody Strážovských vrchov a Lúčanskej Malej Fatry oblasti povodia Váh	Váh	vápence a dolomity	krasovo-puklinová
SK200180F	Puklinové podzemné vody západnej časti flyšového pásma a Podtatranskej skupiny oblasti povodia Váh	Váh	striedanie pieskovcov a ílovcov (flyš), slieňovce, pieskovce, bridlice a zlepenice	puklinová
SK200240FK	Puklinové a krasovo-puklinové podzemné vody Malej Fatry oblasti povodia Váh	Váh	dolomity a vápence, kremence, pieskovce, slieňovce, granity a granodiority	krasovo-puklinová a puklinová

Zdroj: Slovenská asociácia hydrogeológov, 2005

1.1.5 Klimatické pomery

Klimatické pomery okresu Žilina sú výrazne diferencované podľa nadmorskej výšky a členitosti územia. Po teplotnej a zrážkovej stránke je výraznejšie odlišná relatívne teplejšia centrálna a severozápadná časť okresu od severovýchodného a východného okraja okresu.

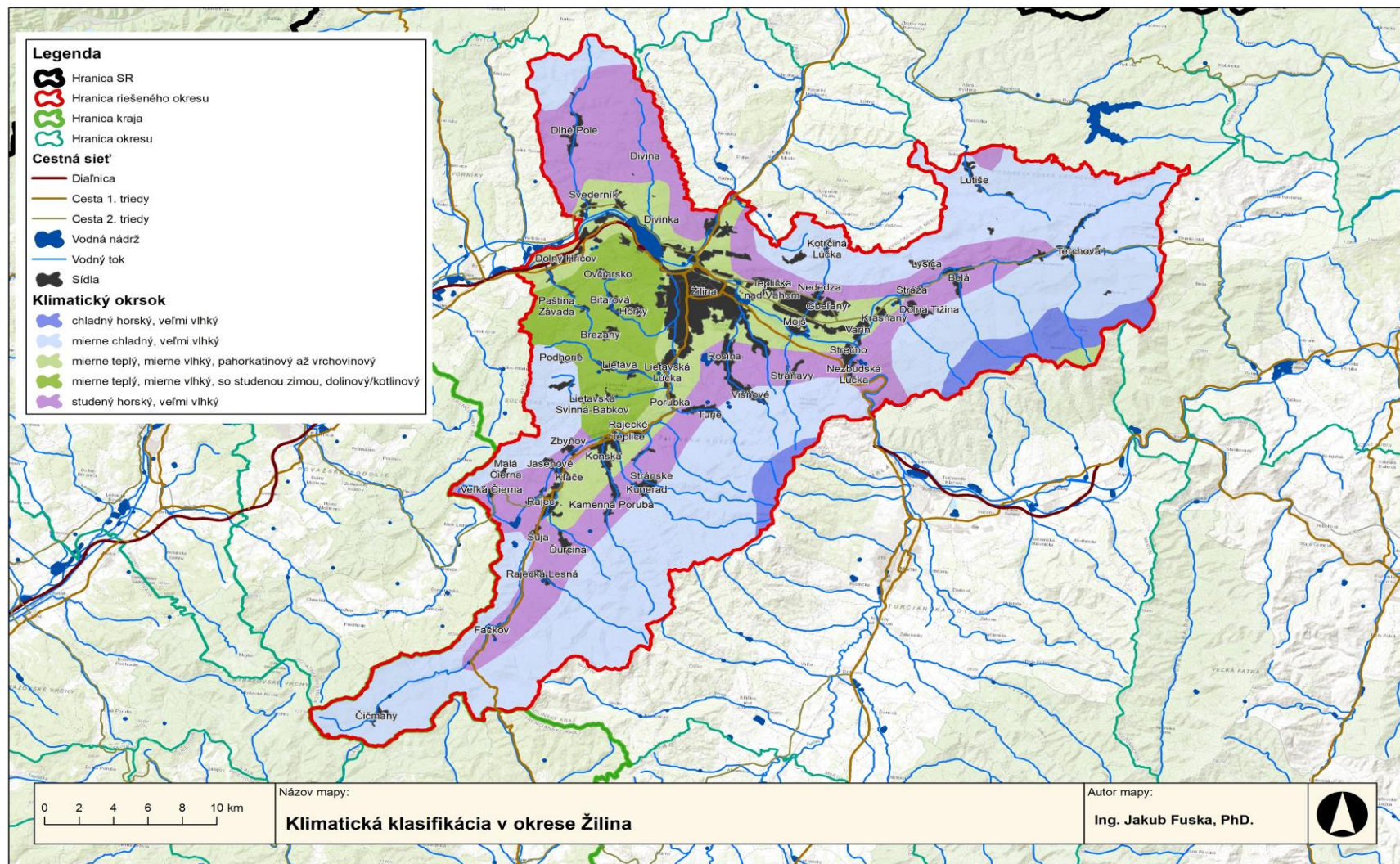
Jednotlivé klimatické okrsky v zmysle Končekovej klimatickej klasifikácie (Tabuľka č. 1.13, Mapa č. 1.7) spadajú v centrálnej, severozápadnej, severovýchodnej a juhozápadnej časti do mierne teplých klimatických okrskov (M4 a M7). Výnimkou je len najnižšie položená časť okresu na údolnej nive Váhu v okolí mesta Žiliny. Táto časť okresu je tvorená teplým a vlhkým okrskom T8. Ostatné časti územia – najmä východný a severovýchodný okraj, ktorý tvorí pohorie Malá Fatra a Kysucká vrchovina, sa nachádzajú v mierne chladnom okrsku C1. Len najvyššie vrcholové partie Malej Fatry sa nachádzajú v chladnom horskom okrsku C2.

Tabuľka č. 1.13: Klimatická klasifikácia podľa Končeka (1961 – 2010) na území okresu Žilina

Okrsk	Charakteristika okrsku	Klimatické znaky
T8	teplý, vlhký, s miernou zimou	január $\leq -3^{\circ}\text{C}$, lz 60 – 120
M4	mierne teplý, vlhký, s miernou zimou, pahorkatinový až rovinový	január $> -3^{\circ}\text{C}$, júl $\geq 16^{\circ}\text{C}$, lz= 60 až 120 do 500 m n. m.
M7	mierne teplý, veľmi vlhký, vrchovinový	júl $\geq 16^{\circ}\text{C}$, LD < 50 , lz ≥ 120 prevažne nad 500 m n. m.
C1	mierne chladný	júl $\geq 12^{\circ}\text{C}$ až $< 16^{\circ}\text{C}$
C2	chladný horský	júl $\geq 10^{\circ}\text{C}$ až $< 12^{\circ}\text{C}$

Zdroj: Klimatický Atlas Slovenska, 2015

Mapa č. 1.7: Klimatická klasifikácia v okrese Žilina

Zdroj: upravené podľa Atlas krajiny SR, ÚGKK SR, Open Street Map, Mapový podklad ESRI, 2018

Charakteristika jednotlivých klimatických prvkov je spracovaná na základe priemerných dlhodobých údajov najbližších pozorovacích staníc SHMÚ (Tabuľka č. 1.14), pričom v charakteristike výskytu a režimu jednotlivých prvkov zohľadňujeme dôležité klimatotvorné faktory vplyvajúce na priestorovú diferenciáciu klimatických prvkov na území okresu (výšková zonálnosť, orografická poloha a pod.).

Tabuľka č. 1.14: Meteorologické stanice na území okresu Žilina

Názov stanice	Typ	Nadmorská výška (m n. m.)
Žilina	klimatologická/zrážkomerná	365
Dolný Hričov	klimatologická/zrážkomerná	309
Svederník – Keblov	zrážkomerná	342
Rajec	zrážkomerná	460
Rajecká Lesná	zrážkomerná	492
Rajecké Teplice	zrážkomerná	429
Turie	zrážkomerná	454
Belá	zrážkomerná	442
Turie	fenologická – lesná	435

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristik SHMÚ

Teplotné pomery

Dlhodobá priemerná ročná teplota vzduchu (Tabuľka č. 1.15) nameraná na meteorologických staniciach sa pohybuje od 6,6 °C do 7,8 °C. Maximálna priemerná teplota nastáva v mesiaci júl a pohybuje sa v intervale od 16,3 °C do 17,8 °C. Najnižšie teploty sa vyskytujú v mesiaci január a v dlhodobom priemere dosahujú -3,6 °C až -2,6 °C.

Tabuľka č. 1.15: Priemerné mesačné (ročné) teploty vzduchu (°C) za obdobie 1961 – 2010 na meteorologických staniciach na území okresu Žilina

Názov stanice	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Žilina	-2,8	-0,9	2,8	8,3	13,3	16,0	17,6	16,7	12,9	8,2	3,4	-1,4	7,8
Dolný Hričov	-2,6	-0,6	3,1	8,6	13,5	16,3	17,8	17,0	13,2	8,5	3,7	-1,1	8,1
Rajecká Lesná	-3,6	-2,0	1,3	6,7	11,9	14,6	16,3	15,5	11,7	7,2	2,3	-2,3	6,6

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristik SHMÚ

Posledné aktuálne merania (Tabuľka č. 1.16) naznačujú mierne oteplenie od dlhodobého priemeru najmä v letných mesiacoch. Celkový teplotný vývoj počas roka zostáva aj v poslednom období zachovaný.

Tabuľka č. 1.16: Priemerné mesačné (ročné) teploty vzduchu (°C) za rok 2017 na klimatologickej stanici na území okresu Žilina

Názov stanice	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Dolný Hričov	-7,3	1,1	6,1	7,4	14,4	19,0	18,9	19,7	13,3	8,9	4,1	1,1	8,8

Zdroj: <http://www.shmu.sk/sk/?page=1614>

Zrážkové pomery

Z dlhodobého priemerného chodu zrážok počas roka (Tabuľka č. 1.17) vyplýva, že priemerné zrážkové úhrny sa v údolných častiach okresu pohybujú od 733 do 766 mm (stanica Žilina, Dolný Hričov). Množstvo zrážok sa zvyšuje v podhorí, ako ukazuje stanica Rajecká Lesná, stúpa až na 901 mm za rok.

Tabuľka č. 1.17: Priemerné mesačné (ročné) úhrny zrážok v mm za obdobie 1981 – 2010 na zrážkomerných staniciach na území okresu Žilina

Názov stanice	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Žilina	47,6	37,4	46,0	47,6	81,3	93,0	101,9	83,6	73,0	50,3	51,8	53,3	766
Dolný Hričov	50,1	36,9	46,7	46,2	72,4	88,8	91,2	78,1	65,5	50,6	51,9	55,1	733
Rajecká Lesná	56,4	48,9	60,3	63,4	94,8	106,0	107,5	89,6	79,7	58,4	70,5	66,0	901

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristík SHMÚ

Chod zrážok pozorovaný za posledné hodnotené obdobie (Tabuľka č. 1.18) naznačuje, že v dolnej časti okresu došlo k miernemu zvýšeniu zrážkového úhrnu, avšak celkový chod zrážok počas roka zostáva zachovaný.

Tabuľka č. 1.18: Priemerné mesačné (ročné) úhrny zrážok v mm za rok 2017 na zrážkomernej stanici na území okresu Žilina

Názov stanice	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Dolný Hričov	16	35	43	120	48	63	65	78	149	99	77	39	832

Zdroj: <http://www.shmu.sk/sk/?page=1614>

Najvyššie ročné úhrny zrážok, nad 1200 mm sa vyskytujú v severovýchodnej a východnej časti okresu, kde sú viazané najmä na pohorie Malá Fatra.

Snehové pomery

Výskyt snehovej pokrývky v centrálnej časti okresu sa pohybuje od 66 do 76 dní. Dlhodobejší výskyt snehovej pokrývky je viazaný len na horské oblasti Malej Fatry a Kysuckej vrchoviny (Tabuľka č. 1.19 a 1.20).

Tabuľka č. 1.19: Priemerné mesačné (ročné) počty dní so snehovou pokrývkou za obdobie 1981 – 2010 na zrážkomerných staniciach na území okresu Žilina

Názov stanice	XI	XII	I	II	III	IV	Rok
Žilina	5,3	14,3	21,2	19,9	7,8	0,7	66
Dolný Hričov	5,3	14,9	22,1	20,6	8,4	0,8	69
Rajecká Lesná	6,3	15,7	22,1	20,4	12,1	1,4	76

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristík SHMÚ

Tabuľka č. 1.20: Maximálna výška snehovej pokrývky v cm za rok 2017 na zrážkomernej stanici na území okresu Žilina

Názov stanice	I	II	III	X	XI	XII	Rok
Dolný Hričov	18	22	0	0	4	11	55

Zdroj: <http://www.shmu.sk/sk/?page=1614>

Veterné pomery

Priemerná ročná rýchlosť vetra je v okrese Žilina najnižšia v údolí Váhu, Rajčianky a Varínky a pohybuje sa najčastejšie v intervale 1,8 m.s⁻¹ po 2,7 m.s⁻¹. Najväčšie rýchlosti dosahuje vietor na severovýchodnom okraji okresu v oblasti pohoria Malá Fatra, a to najčastejšie v intervale 4,5 m.s⁻¹ až 6,1 m.s⁻¹.

Oblačnosť

Priemerná ročná oblačnosť sa prakticky na celom území okresu pohybuje v rozsahu od 64 – 65 %. Vyššia oblačnosť je viazaná len na horské oblasti Malej Fatry, kde dosahuje úroveň 66 % až 67 %.

Priemerný ročný počet jasných dní sa v údoliach a podhorských vrchovinách pohybuje v rozsahu 38 až 39 dní. V oblasti Malej Fatry je počet jasných dní len o niečo menší, a to 36 až 37 dní. Priemerný ročný počet zamračených dní sa pohybuje od 140 v údoliach až po 155 dní v horských oblastiach.

1.2 Biotické pomery

1.2.1 Rastlinstvo

1.2.1.1 Fytogeografické členenie

Z hľadiska fytogeografického členenia podľa Futáka (1980) prináleží územie okresu Žilina do oblasti západokarpatskej flóry (*Carpaticum occidentale*), do obvodov predkarpatskej flóry (*Praecarpaticum*), obvodu flóry vysokých (centrálnych) Karpát (*Eucarpaticum*) a obvodu západobeskydskej flóry (*Beschidicum occidentale*). Do obvodu predkarpatskej flóry prináleží okres Strážovské a Súľovské vrchy. Do obvodu flóry vysokých (centrálnych) Karpát patrí okres Fatra, s podokresmi Malá Fatra (Lúčanská Fatra) a Malá Fatra (Krivánska Fatra). Do obvodu západobeskydskej flóry prináleží okres Západobeskydské Karpaty s podokresom Javorníky a okres Západné Beskydy.

Podľa fytogeograficko-vegetačného členenia (Plesník, 2002) sa zaraďuje okres Žilina do bukovej zóny a dvoch oblastí: kryštálicko-druhohornej a flyšovej. Oblasť kryštálicko-druhohorná sa člení v území na okresy: okres Malá Fatra s podokresmi Krivánska Fatra (obvody Krivánske veterné hole a Rozsutec, Boboty, Sokolie) a Lúčanská Fatra (obvody Veľká lúka, Kýčery, Kľak), okres Súľovské vrchy s podokresmi Súľovské skaly, Súľovská kotlina, Manínska vrchovina, Skalky, okres Strážovské vrchy s podokresom Zliechovská vrchovina, okres Žilinská kotlina, ktorý sa delí na severný podokres a južný podokres. Flyšová oblasť sa člení na okresy Javorníky, Kysucká vrchovina, Oravská Magura a Bytčianska kotlina. Fytogeografické členenie predmetného okresu je uvedené v Tabuľke č. 1.21 Fytogeografické členenie okresu Žilina.

Tabuľka č. 1.21: Fytogeografické členenie okresu Žilina

Zóna	Oblasť	Okres	Podokres	Obvod
buková	kryštálicko-druhohorná	Malá Fatra	Krivánska Fatra	Krivánske veterné hole Rozsutec, Boboty, Sokolie
			Lúčanská Fatra	Veľká lúka
				Kýčery
				Kľak
		Súľovské vrchy	Súľovské skaly	-
			Súľovská kotlina	-
			Manínska vrchovina	-
			Skalky	-
		Strážovské vrchy	Zliechovská vrchovina	-
		Žilinská kotlina	Severný podokres	-
			Južný podokres	-
	flyšová	Javorníky	-	-
		Kysucká vrchovina, Oravská Magura	-	-
		Bytčianska kotlina	-	-

Zdroj: Plesník, 2002

1.2.1.2 Potenciálna prirodzená vegetácia

Okrem reálnej vegetácie, ktorá predstavuje súčasne existujúcu vegetáciu, je dôležité poznať aj potenciálnu prirodzenú vegetáciu, ktorá by sa za daných klimatických, pôdných a hydrologických pomerov vyvinula na určitom mieste (biotope), keby vplyv ľudskej činnosti ihneď prestal. To znamená, že predstavuje klimaxové štádiá vegetácie na danom mieste (Michalko a kol., 1986a, b). Je dôležité poznať, ktoré jednotky potenciálnej prirodzenej vegetácie by sa v území vyskytovali a ako by boli priestorovo rozložené – jednak z dôvodu možnosti presnejšieho hodnotenia pôvodnosti jednotlivých porastov a druhov, jednak pri návrhoch novej výsadby alebo

doplnenia existujúcich porastov – tu by sa mali preferovať pôvodné druhy. Na území okresu Žilina (Maglocký, 2002) bolo vyčlenených 17 základných mapovacích jednotiek a výskyt tisa obyčajného (Mapa č. 1.8).

U: Jaseňovo-brestovo-dubové lesy v povodiach veľkých riek (tvrdé lužné lesy)

V spracovávanom území sa táto jednotka vyskytovala predovšetkým pozdĺž riek Váh a Kysuca. Do tejto jednotky sú zahrnuté vlhkomilné a čiastočne mezohygrofilné lesy rastúce na aluviálnych naplaveninách pozdĺž vodných tokov alebo v blízkosti prirodzených vodných nádrží. Zväčša sú to spoločenstvá jaseňovo-brestových a dubovo-brestových lesov, patriacich do podzväzu *Ulmion*. Boli rozšírené, podobne ako vrbovo-topoľové lesy, na alúviách väčších riek, avšak viažu sa na vyššie a relatívne suchšie polohy údolných nív (riečne terasy, náplavové kužele a pod.), najmä v nížinách a v teplejších oblastiach pahorkatín do 300 m n. m., kde ich menej ovplyvňujú opakujúce sa povrchové záplavy a kolísajúca hladina podzemnej vody. Tvorba pôdy prebieha na rozdielne starých, ilovitých, hlinitých až piesočnato-štrkovitých sedimentoch. Vyskytujú sa tu pôdy od nevyvinutých nivných a glejových, až po hnedozeme, černozeme a pod. Zo stromov sa v týchto spoločenstvách uplatňujú najmä tvrdé lužné dreviny, ako napr. jaseň úzkolistý panónsky (*Fraxinus angustifolius* subsp. *danubialis*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), dub letný (*Quercus robur*), brest hrabolitý (*Ulmus minor*), javor poľný (*Acer campestre*), čremcha obyčajná (*Padus avium*), medzi ktoré bývajú hojne primiešané aj niektoré dreviny mäkkých lužných lesov, napr. topoľ biely (*Populus alba*), topoľ čierny (*Populus nigra*), topoľ osika (*Populus tremula*), jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*), rozličné druhy vrb (*Salix* sp.) a iné. Krovinné poschodie je zväčša dobre vyvinuté a vyznačuje sa vysokou pokrývnosťou. Bežnými druhmi bývajú svib krvavý (*Swida sanguinea*), zob vtáči obyčajný (*Ligustrum vulgare*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), javor poľný (*Acer campestre*), rôzne druhy hlohu (*Crataegus* sp.), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), javor tatársky (*Acer tataricum*) a iné. Bylinný podrast je podstatne bohatší a druhovo pestrejší ako vo vrbovo-topoľových lesoch. Vyskytujú sa tu kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*), cesnak medvedí (*Allium ursinum*), veternica iskníkovitá (*Anemone ranunculoides*), zvonček prhlavolistý (*Campanula trachelium*), krivec žltý (*Gagea lutea*), lipkavec obyčajný (*Galium aparine*), zádušník brečtanovitý (*Glechoma hederacea*), hluchavka škvrnitá (*Lamium maculatum*) a iné.

Al: Jelšové lesy na nivách podhorských a horských vodných tokov

V spracovávanom území sa táto jednotka vyskytovala hlavne v okolí riek Rajčianka, Varínka a ich prítokov. Spoločenstvá tejto jednotky boli pokračovaním vrbovo-topoľových lužných lesov na alúviách v úzkych údolných nivách na stredných a horných tokoch riek, a to zväčša v extrémnejších klimatických podmienkach. Ekologicky sa viažu na alúviu potokov podmäčianých prúdiacou podzemnou vodou, alebo ovplyvňované častými povrchovými záplavami. Druhovým zložením a fyziognomiou boli charakteristické ako vysokokmenné jelšové lužné lesy s dominantnou jelšou lepkavou (*Alnus glutinosa*), jelšou sivou (*Alnus incana*), vrbou krehkou (*Salix fragilis*) a vrbou bielou (*Salix alba*). Jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), brest horský (*Ulmus glabra*) a javor horský (*Acer pseudoplatanus*) sú zväčša iba primiešanými drevinami. V pahorkatinách krovinnú vrstvu tvoria vrbá trojtyčinková (*Salix triandra*), vrbá purpurová (*Salix purpurea*), vrbá košíkarská (*Salix viminalis*), vrbá krehká (*Salix fragilis*). Vo vyšších polohách v horskom stupni Centrálnych Karpát a na obvode vnútrokarpatských kotlín na pobreží horských bystrín a potokov s rýchlo tečúcou vodou sa tiahnu úzke, často pretŕhané pásy porastov s vrbou sivou (*Salix eleagnos*) a vrbou purpurovou (*Salix purpurea*). Druhové zloženie bylinného poschodia je pestré, lebo k hygrolilným a subhygrolilným druhom ako záružlie horské (*Caltha laeta*), deväťsil hybridný (*Petasites hybridus*), pichliač zelinový (*Cirsium oleraceum*), škarda močiarna (*Crepis paludosa*) a iné, často prenikajú aj vodou splavené druhy z lesných alebo prameniskových spoločenstiev, ako napríklad prilbica modrá tuhá (*Aconitum firmum*), stračia nôžka vysoká (*Delphinium elatum*), kokorik praslenatý (*Polygonatum verticillatum*), prvosenka vyššia (*Primula elatior*) a iné. Významný je tiež podiel nitrofilných a hygrolilných druhov ako kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*), nezábudka močiarna (*Myosotis palustris*), záružlie močiarné (*Caltha palustris*), hluchavka škvrnitá (*Lamium maculatum*).

C: Karpatské dubovo-hrabové lesy

Mezofilné zmiešané listnaté lesy zo zväzu *Carpinion betuli* sú na území Slovenska najrozšírenejšou lesnou klimaticko-zonálnou formáciou v dubovom stupni. Pôvodne zaberali na Slovensku súvislé rozsiahle plochy najmä v pahorkatinách a vrchovinách až do výšky priemerne 600 m n. m. V okrese Žilina sa vyskytujú v najnižšie položených častiach Žilinskej kotliny. V stromovom poschodí prevládajú dub zimný (*Quercus petraea*) a hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), často sú zastúpené aj javor poľný (*Acer campestre*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*) a čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*), z krovín ako zemolez obyčajný (*Lonicera*

xylosteum), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), zob vtáči (*Ligustrum vulgare*), hloh jednozemenný (*Crataegus monogyna*), hloh obyčajný (*Crataegus laevigata*). V bylinnom poschodí sú významné ostrica chlpatá (*Carex pilosa*), reznáčka hájna (*Dactylis polygama*), lipkavec Schultesov (*Galium schultesii*), taxóny z okruhu iskerník zlatožltý (*Ranunculus auricomus* agg.), hviezdica veľkokvetá (*Stellaria holostea*).

Ct: Zmiešané listnato-ihličnaté lesy v severných karpatských kotlinách

Mapová jednotka zahŕňa klimaxové eutrofné bukové a zmiešané jedľovo-bukové lesy na hornej hranici podhorského stupňa a v horskom stupni na všetkých geologických podložiach. Floristicky sú tieto spoločenstvá pomerne jednotné, pričom blízko svojho ekologického optima je buk lesný (*Fagus sylvatica*) a pri dostatku tepla a väčšej vlhkosti sa spolu s jedľou bielou (*Abies alba*) v poraste vyskytujú vo vyváženom pomere. Na dolnej hranici výskytu jednotky býva zastúpený ešte aj dub zimný (*Quercus petraea*), zriedkavo hrab obyčajný (*Carpinus betulus*). Stálou prímiesou je javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanoides*), brest horský (*Ulmus glabra*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), zriedkavo aj smrek obyčajný (*Picea abies*). Z krovinatých drevín sa vyskytujú najmä baza čierna (*Sambucus nigra*), baza červená (*Sambucus racemosa*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*) a egreš obyčajný (*Grossularia uva-crispa*). Z bylín sú zastúpené najmä lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), hluchavník žltý (*Galeobdolon luteum*), kyslička obyčajná (*Oxalis acetosella*), ostružina srstnatá (*Rubus hirtus*), veronika horská (*Veronica montana*), veternica hájna (*Anemone nemorosa*), ostružina malina (*Rubus idaeus*), čučoriedka (*Vaccinium myrtillus*), papraď samičia (*Athyrium filix-femina*) a i. Vyskyt v okolí Žiliny a Rajca.

Qc: Dubové a cerovo-dubové lesy

V okrese sa vyskytovali ostrovčekovite v okolí Žiliny, Rajeckých Teplic a Rajca. Do tejto jednotky sú zaradené xerotermofilné dubové lesy na alkalických podložiach v strednej Európe. Viazu sa najmä na ilimerizované hnedozeme na sprašových príkrovoch alebo na degradované černozeme na sprašiach. Pôdy sú sezónne vysychané, ťažké, mierne kyslé až kyslé. Dominantou v týchto porastoch je dub cerový (*Quercus cerris*), ďalej sa vyskytujú dub žltkastý (*Quercus dalechampii*), dub sivozelený (*Quercus pedunculiflora*), niekedy aj dub zimný (*Quercus petraea*) a dub letný (*Quercus robur*). Z ďalších drevín sa v stromovom poschodí vtrúsene vyskytujú javor poľný (*Acer campestre*), javor tatársky (*Acer tataricum*), lokálne aj jaseň mannový (*Fraxinus ornus*). Krovinové poschodie býva pomerne bohaté, tvorené najmä druhmi, ako zob vtáči (*Ligustrum vulgare*), drieň obyčajný (*Cornus mas*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), slivka trnková (*Prunus spinosa*), ruža galská (*Rosa galica*), rešetliak prečisťujúci (*Rhamnus cathartica*), hloh obyčajný (*Crataegus laevigata*), hloh krivokališný (*Crataegus curvisepala*). V bylinnom poschodí sa vyskytujú ostrica horská (*Carex montana*), nátržník biely (*Potentilla alba*), lipnica úzkolistá (*Poa angustifolia*), hrachor čierny (*Lathyrus niger*), kosienka farbiarska (*Serratula tinctoria*), králik chocholatý (*Pyrethrum corymbosum*), iskerník mnohokvetý (*Ranunculus polyanthemos*), vika kašubská (*Vicia cassubica*), prvosienka jarná šedá (*Primula veris* subsp. *canescens*), medunica medovkolistá (*Melittis melissophyllum*).

Qa: Natrzníkové dubové lesy

Edaficky podmienené, floristicky bohaté dubiny, ktoré sú charakteristické pre vnútrokarpatské kotliny, kde sa viažu na plošiny a mierne svahy pahorkatín s príkrovmi sprašových hlin a ílov a s ilimerizovanými hnedozemnými pôdami až pseudoglejmi. V okrese sa nachádzali len malé plošky v okolí Žiliny. Okrem dubov je často aj prítomná borovica a breza. V podraze sa vyskytujú prvky dubín, mezofilné, ale tiež acidofilné druhy. Typické sú druhy ťažkých pôd znášajúce zamokrenie a vysušenie. Z drevín sa okrem dominantného duba letného (*Quercus robur*), duba zimného (*Quercus petraea*) a krušiny jelšovej (*Frangula alnus*) môžu vyskytnúť lieska obyčajná (*Corylus avellana*) a borovica lesná (*Pinus sylvestris*). V nedrevnatej synúzii podrastu sú zastúpené betonika lekárska (*Betonica officinalis*), ostrica horská (*Carex montana*), klinček pyšný (*Dianthus superbus*), lipkavec severný (*Galium boreale*), hrachor čierny (*Lathyrus niger*), chlpaňa hájna (*Luzula luzuloides*), mednička zafarbená (*Melica picta*), bezkolenec trstovníkovitý (*Molinia arundinacea*), nátržník biely (*Potentilla alba*), pľúcnik Murínov (*Pulmonaria murini*), iskerník mnohokvetý (*Ranunculus polyanthemos*), kosienka farbiarska (*Serratula tinctoria*), vika kašubská (*Vicia cassubica*) a i.

Fs: Podhorské bukové lesy

Mezotrofné lesné spoločenstvá s prevahou buka lesného (*Fagus sylvatica*) v nižších polohách, prevažne na nevápencovom podloží. V stromovom poschodí sú primiešané hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), smrek obyčajný (*Picea abies*), smrekovec opadavý (*Larix decidua*). Krovinný podrast vytvárajú druhy stromového poschodia v podobe mladých jedincov a pristupuje javor poľný (*Acer campestre*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*) a zob vtáči (*Ligustrum vulgare*). Bylinné poschodie vytvárajú druhy bažanka trvaca (*Mercurialis perennis*), čarovník alpský (*Circaea alpina*), čistec lesný (*Stachys sylvatica*), na vlhkých miestach pristupuje deväťsil biely (*Petasites albus*). Z ďalších druhov sa tu nachádza fialka lesná (*Viola reichenbachiana*), hniezdovka hlístová (*Neottia nidus – avis*), hluchavník žltý (*Galeobdolon luteum*), hrachor jamý (*Lathyrus vernus*), hviezdica veľkokvetá (*Stellaria holostea*), hviezdnoteč čemerícový (*Hacquetia epipactis*), chochlačka dutá (*Corydalis cava*), chrastavec roľný (*Knautia arvensis*), jahoda obyčajná (*Fragaria vesca*), lipkavec marinkový (*Galium odoratum*) a iné. Malé plošky sa vyskytovali v severozápadnej časti okresu.

F: Bukové a jedľovo-bukové lesy

Mapová jednotka zahŕňa mezotrofné spoločenstvá s výraznou prevahou buka, rozšírené v nižších polohách prevažne s pôdami vlhkostne kolísavými. Z pôd prevládajú trojfázové kambizeme. Floristicky, ekotopicky aj syntaxonomicky možno túto jednotku v našich Karpatoch porovnávať na úrovni samostatného podzväzu. Prímesou buka lesného (*Fagus sylvatica*) bývajú javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanoides*), brest horský (*Ulmus glabra*), lipa malolistá (*Tilia cordata*) i smrek obyčajný (*Picea abies*). Krovinné poschodie nebýva nápadne vyvinuté, najčastejšie sa vyskytuje baza čierna (*Sambucus nigra*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*). Základné floristické zloženie podhorských bučín nie je celkom jednotné vzhľadom na rozdielnosť geologického podložia a rozpad jednotlivých hornín, chemizmus, a tým aj štruktúru pôd. Vo všetkých spoločenstvách je pravidelne prítomný lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), ďalej sa vyskytujú hluchavník žltý (*Galeobdolon luteum*), veronika horská (*Veronica montana*), veternica hájna (*Anemone nemorosa*), vranovec štvorlístý (*Paris quadrifolia*), fialka lesná (*Viola reichenbachiana*), hluchavník žltý (*Galeobdolon luteum*), ľalia zlatohlavá (*Lilium martagon*), marinka voňavá (*Galium odoratum*), papradka samičia (*Athyrium filix-femina*), papraď samčia (*Dryopteris filix-mas*), samorastlík klasnatý (*Actaea spicata*), smovník purpurový (*Prenanthes purpurea*), vranovec štvorlístý (*Paris quadrifolia*), zubačka cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), zubačka žliazkatá (*Dentaria glandulosa*) a iné.

Fc: Bukové lesy na vápencových a dolomitových podlažiach

Mapová jednotka zahŕňa bukové a zmiešané lesy na rendzinách rozšírené na strmých skalných vápencových a dolomitových svahoch v podhorskom a nižšom horskom stupni. V nižších polohách sa vyskytujú viac na chladnejších expozíciách. Vyskytovali sa najmä v Súľovských vrchoch a Strážovských vrchoch, ale aj v okolí mestských častí Žiliny – Brodno a Vranie. Zloženie fytocenóz vápencových bučín je veľmi nevyrovnané. Z drevín dominuje buk lesný (*Fagus sylvatica*), skeletnaté a sutinové pôdy podporujú existenciu sutinových drevín: lipa (*Tilia sp.*), javor (*Acer sp.*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*), jarabina (*Sorbus sp.*), z krovín muchovník (*Amelanchie sp.*), čerešňa mahalebková (*Cerasus mahaleb*), nezriedkavý je aj výskyt tisu obyčajného (*Taxus baccata*). Z bylín nachádzame napr. brusnicu čučoriedkovú (*Vaccinium myrtillus*), brusnicu obyčajnú (*Vaccinium vitis-idaea*), konvalinku voňavú (*Convallaria majalis*), ľaliu zlatohlavú (*Lilium martagon*), kruštík rožkatý (*Epipactis muelleri*), lazerník širokolistý (*Laserpitium latifolium*), orlíček obyčajný (*Aquilegia vulgaris*), ostrevka vápnomilná (*Sesleria albicans*), ostrica biela (*Carex alba*), plamienok alpský (*Clematis alpina*), prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), smlz pestrý (*Calamagrostis varia*), valeriána trojená (*Valeriana tripteris*), zvonovec ľaliolistý (*Adenophora liliifolia*) a i.

Pr: Karpatské reliktné borovicové lesy

Predmetné lesy sa v okrese Žilina vyskytovali hlavne v Súľovských vrchoch v okolí Podhoria, Babkova a Strážovských vrchoch v okolí Fačkova. Považujú sa za relikty doby poľadovej, v ktorých sú zvyšky flóry skorších dôb, vrátane treťohornej. Zachovali sa na miestach, kde sa nemohli vytvoriť súvislé zapojené porasty, najmä lesné a krovinné. Ich stanovišťami sú hlavne hrebene, strmé svahy a skaly, prípadne aj sute na vápencoch a dolomitoch. V Západných Karpatoch boli rozšírené od bukového až po spodnú časť smrekového vegetačného stupňa, často sa nájdu aj na severných expozíciách dubového stupňa. Borovica jednotlivo vystupuje na južných expozíciách až do 1 500 m n. m. Dominantnou drevinou je borovica lesná (*Pinus sylvestris*), ktorá sa hlbokým koreňovým systémom udrží na suchých dolomitových štrkovitých sutinách, ako aj na čelách a hranách vápencov.

Je schopná znášať aj extrémne osvetlenie a sucho. Na hlbších pôdach a chladnejších expozíciách dokázu k nej prenikať niektoré listnaté dreviny, ako buk lesný (*Fagus sylvatica*), nižšie dub plstnatý (*Quercus pubescens*), miestami jarabina mukyňová (*Sorbus aria*) a iné. Za významné druhy bylín sa považujú poniklec slovenský (*Pulsatilla slavnica*), zvonček karpatský (*Campanula carpatica*), pichliač panónsky (*Cirsium pannonicum*), klinček včasný (*Dianthus praecox* ssp. *lumnitzeri*), kostrava tatranská (*Festuca tatrae*), chrpa Triumfetova sokolská (*Centaurea triumfetti* subsp. *dominii*), mliečnik mnohofarebný (*Euphorbia polychroma*) a ďalšie. Stanovištia tejto skupiny bývajú po odlesnení veľmi náchylné na eróziu pôdy a opätovné zalesnenie je nákladné a málokedy úspešné. Často sa používala borovica čierna (*Pinus nigra*). Väčšinou ide o ochranné lesy. Pôdy sú väčšinou len plytké, nerovnomerne hlboké, skeletnaté, mierne vlhké, v lete presychajúce.

FI: Bukové lesy v horských oblastiach

Mapová jednotka zahŕňa klimaxové eutrofné bukové a zmiešané jedľovo-bukové lesy na hornej hranici podhorského stupňa a v horskom stupni na všetkých geologických podložiach, s výbornými hlbokými štruktúrnymi, intenzívne prehumóznymi, trvalo čerstvými pôdami a s bohatým, obyčajne viacvrstvovým bylinným podrastom. V okrese Žilina sa vyskytovali hlavne v Kysuckej vrchovine a v Malej Fatre. V stromovom poschodí výrazne prevláda buk lesný (*Fagus sylvatica*), ktorý je v nich blízko svojho ekologického optima. Pri väčšej vlhkosti a dostatku tepla na stanovišti je jeho rovnocennou drevinou jedľa biela (*Abies alba*), na dolnej hranici výskytu jednotky býva sporadicky prítomný dub zimný (*Quercus petraea*), zriedkavo aj hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), stálou prímiesou bývajú javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanooides*), brest horský (*Ulmus glabra*), jaseň štišly (*Fraxinus excelsior*), lipa malolistá (*Tilia cordata*) a zriedkavo a pomerne vzácné aj smrek obyčajný (*Picea abies*). Krovinové poschodie nebýva v kvetnatých bučinách nápadne vyvinuté, z krovinových drevín sa v ňom vyskytujú najmä baza čierna (*Sambucus nigra*), baza červená (*Sambucus racemosa*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*) a egreš obyčajný (*Crossularia uva-crispa*). V bylinnom poschodí, ktoré sa vyznačuje vysokou pokryvnosťou, dominujú najmä druhy humikolné, nitrátofilné, nižšieho vzrastu, ale aj vyššie byliny, takže poschodie býva obyčajne dvojvrstvové. Dominantnými druhmi sú lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), hluchavník žltý (*Galeobdolon luteum*), pakost smradľavý (*Geranium robertianum*), kyslička obyčajná (*Oxalis acetosella*), ostružina ožinová (*Rubus caesius*), zubačka cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), na skeletnatejších pôdach aj bažanka trvác (*Mercurialis perennis*), na ťažších a vlhkejších pôdach netýkavka nedotklivá (*Impatiens noli-tangere*). Z vyšších bylín sú spravidla zastúpené starček Jakubov (*Senecio jacobaea*), kostrava obrovská (*Festuca gigantea*), kostrava horská (*Festuca drymeja*). Vo vyšších nadmorských výškach takmer vždy pristupuje výrazne poschodie papraďorastov, napr. papradka samičia (*Athyrium filix-femina*), papraď samčia (*Dryopteris filix-mas*), na suťovitejších svahoch aj papraďovec laločnatý (*Polystichum aculeatum*).

Jm: Javorové lesy v horských polohách

Mapová jednotka zahŕňa zmiešané javorovo-jaseňovo-lipové lesy na kamenistých svahoch, sutinách a rozváľaných skalných chrbtoch alebo hrebeňoch, v úžľabinách a roklích. Sú to edaficky podmienené spoločenstvá, na rozličných geologických podkladoch (vyvreliny, vápence, flyšové pieskovce) a vo viacerých vegetačných stupňoch, v ktorých tvoria väčšie alebo menšie enklávy, so svojráznymi fyziognomickými znakmi. Pre stromové poschodie sú charakteristické tzv. sutinové dreviny, ktoré sú dobre prispôbené kamenistému podložiu. Zaberajú malé plošky v okolí Rajca a Rajeckej Lesnej. Dominujú tu javor mliečny (*Acer platanooides*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), lipa veľkolístá (*Tilia platyphyllos*), brest horský (*Ulmus glabra*), jaseň štišly (*Fraxinus excelsior*), z ďalších druhov dub zimný (*Quercus petraea*), buk lesný (*Fagus sylvatica*) a vo vyšších polohách aj smrek obyčajný (*Picea abies*). V bylinnom poschodí majú prevahu nitrofilné a humifilné druhy, napr. žihľava dvojdomá (*Urtica dioica*), mesačnica trvác (*Lunaria rediviva*), netýkavka nedotklivá (*Impatiens noli-tangere*), lastovičník väčší (*Chelidonium majus*), časté sú aj papraďorasty: papraď samčia (*Dryopteris filix-mas*), papraďovec laločnatý (*Polystichum aculeatum*).

PA: Jedľové a jedľovo-smrekové lesy

Mapová jednotka jedľové a jedľovo-smrekové lesy zahŕňa ihličnaté lesy v horskom stupni tvorené pôvodným smrekom (*Picea* sp.) a jedľou (*Abies* sp.), ktoré sú rozšírené na nenasýtených až podzolovaných kamenistých presakujúcich kambizemiach. V pôvodnom zložení mala prevahu jedľa biela (*Abies alba*), primiešaný bol smrek obyčajný (*Picea abies*), vtrúsený smrekovec opadavý (*Larix decidua*), prípadne borovica lesná (*Pinus sylvestris*), z listnatých stromov jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*), vzácné jelša sivá

(*Alnus incana*), výnimočne aj buk lesný (*Fagus sylvatica*). Opad ihličnanov podporuje rozvoj oligotrofných druhov: lipkavec okrúhlostý (*Galium rotundifolium*), plamienok alpínsky (*Clematis alpina*), pichliač lepkavý (*Cirsium erisithales*), ostrica biela (*Carex alba*), papraď samičia (*Athyrium filix-femina*) a iné. Krovinové poschodie nebýva nápadne vyvinuté, najčastejšie sa vyskytuje baza čierna (*Sambucus nigra*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*). V okrese sa vyskytovali v oblasti Malej Fatry.

P: Smrekové lesy čučoriedkové

Mapová jednotka zahŕňa pôvodné, klimaticky podmienené smrečiny, rozšírené v najvyšších horských polohách v smrekovom stupni. Tvorili prstenec v Krivánskej časti Malej Fatry. Základným edifikátorom je smrek obyčajný (*Picea abies*), pristupujú aj smrekovec opadavý (*Larix decidua*), borovica lesná (*Pinus sylvestris*) a niekedy vzácné aj jedľa biela (*Abies alba*), stálou zložkou je jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*). Celkový ráz stanovišť podporuje viac vývoj ihličnanov ako listnatých drevín. Pôdy bývajú kamenisté, zeminy ľahšie, dostatočne a rovnomerne zásobované vodou, reakcia pôd je kyslá až veľmi kyslá. Celková druhová pestrosť je malá, priestorová výstavba porastov je jednoduchá. Krovinové poschodie je veľmi slabo vyvinuté, z krovinatých drevín sa v ňom najčastejšie objavuje iba zemolez čierny (*Lonicera nigra*), prípadne ruža ovisnutá (*Rosa pendulina*). Bylinné poschodie je tiež druhovo bohaté, prevládajú v ňom oligotrofné druhy, znášajúce aj kyslú reakciu pôd, napr. smlz chlpkatý (*Calamagrostis villosa*), papraď rozložená (*Dryopteris dilatata*), praslička lesná (*Equisetum sylvaticum*), podbelica alpínska (*Homogyne alpina*), chlpaňa lesná (*Luzula sylvatica*), čermeľ lesný (*Melampyrum sylvaticum*), plavúň jedľovitý (*Huperzia selago*), kokorík praslenatý (*Polygonatum verticillatum*), brusnica čučoriedková (*Vaccinium myrtillus*), kyslička obyčajná (*Oxalis acetosella*), brusnica obyčajná (*Vaccinium vitis-idaea*). Bohatá je aj vrstva machov, v ktorej sa najčastejšie vyskytujú druhy, ako rakyt cyprusovitý (*Hypnum cupressiforme*), lesklec čeritý (*Plagiothecium undulatum*), z rašelinníkov rašeliník Girgensohnov (*Sphagnum girgensohnii*), merík hrovitý (*Sphagnum cuspidatum*) a rašeliník ostrolistý (*Sphagnum capillifolium*), z lišajníkov, napr. plúzgerka islandská (*Cetraria islandica*) a viaceré druhy rodu dutohlávk (*Cladonia* sp.).

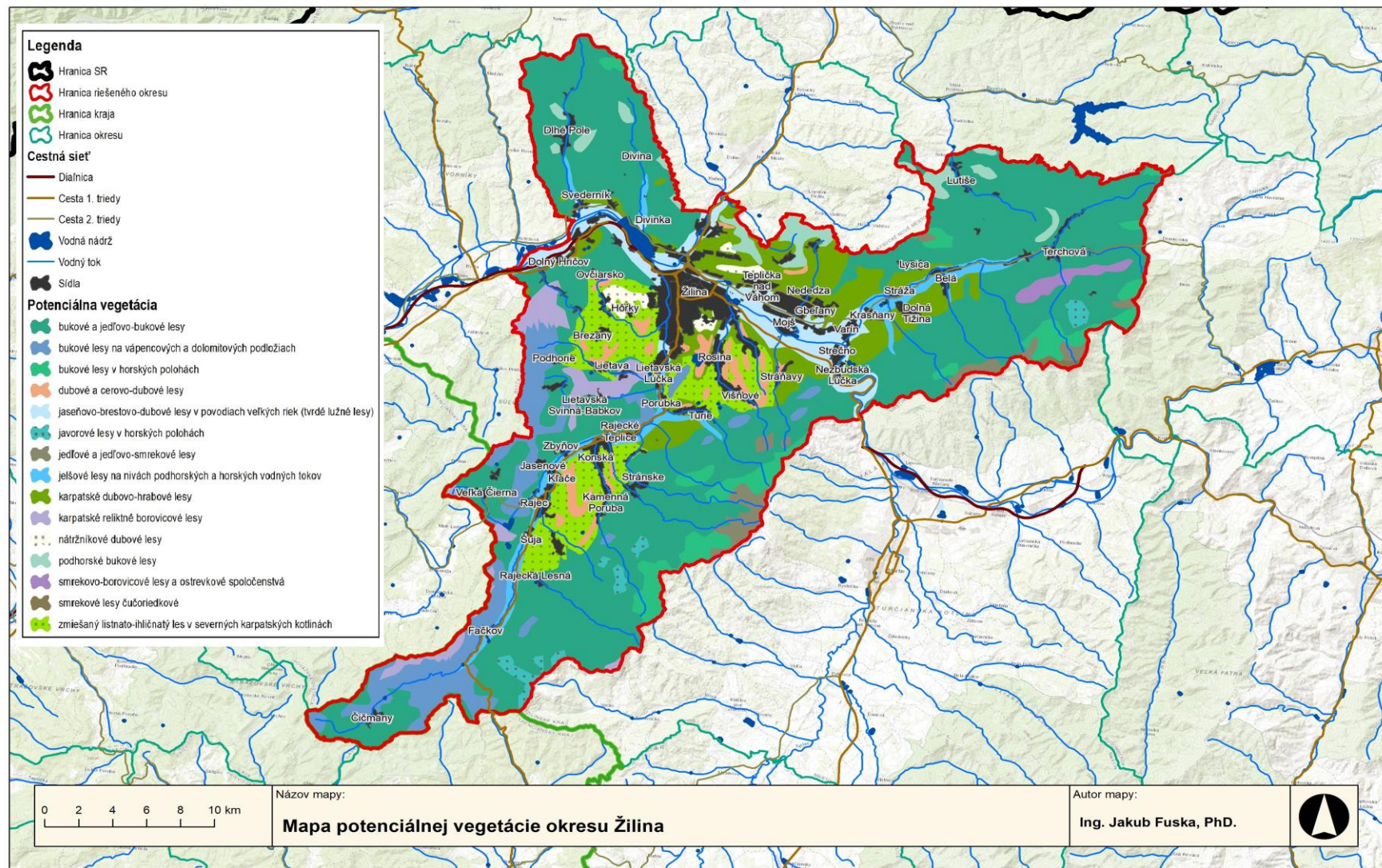
Pi: Smrekovo-borovicové lesy a ostrevkové spoločenstvá

Mapová jednotka zahŕňa vlhšou, chladnou a veternou klímou podmienené ihličnaté porasty s prevahou smreka obyčajného (*Picea abies*), smrekovca opadavého (*Larix decidua*) a borovice lesnej (*Pinus sylvestris*), na kontinentálne ovplyvnených extrémnych stanovištiach, rozptýlené do malých skupín, v nižších polohách aj s prímiesou brezy previsnutej (*Betula pendula*), jedle bielej (*Abies alba*) a buka lesného (*Fagus sylvatica*) v stromovom poschodí. Pri dostatku svetla sa v porastoch udržiava veľa krovinových drevín, napr. jarabina mukyňa (*Sorbus aria*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*), vŕba rakyta (*Salix caprea*), ríbezľa skalná (*Ribes petraeum*), ríbezľa alpínska (*Ribes alpinum*), zemolez čierny (*Lonicera nigra*), ruža ovisnutá (*Rosa pendulina*), niekedy aj lieska obyčajná (*Corylus avellana*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*). Bylinná synúzia je pomerne bohatá, zastúpené sú vápnomilné, kyslomilné aj horské druhy, napr. smlz trstovitý (*Calamagrostis arundinacea*), brusnica čučoriedková (*Vaccinium myrtillus*), brusnica obyčajná (*Vaccinium vitis-idaea*), čermeľ lesný (*Melampyrum sylvaticum*), smlz chlpkatý (*Calamagrostis villosa*), horec luskáčovitý (*Gentiana asclepiadea*), kokorík praslenatý (*Polygonatum verticillatum*), iskerník platanolistý (*Ranunculus platanifolius*), jednokvetok veľkokvetý (*Moneses uniflora*), kortúza Matthioliho (*Cortusa matthioli*) a i. V okrese sa menšia plocha nachádzala v okolí Terchovej.

Ms: Subalpínske kosodrevinové spoločenstvá na kyslých substrátoch

Vyskytovali sa v najvyšších polohách Krivánskej časti Malej Fatry. V týchto formáciách prevažne na granodioritoch jednoznačne dominuje borovica kosodrevinová (*Pinus mugo*), z ostatných drevín sa často vyskytujú jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*), smrek obyčajný (*Picea abies*), vŕba sliezská (*Salix silesiaca*), ruža ovisnutá (*Rosa pendulina*) a zemolez čierny (*Lonicera nigra*), ojedinele aj nepôvodná borovica limbová (*Pinus cembra*).

Mapa č. 1.8: Potenciálna prírodezná vegetácia v okrese Žilina

1.2.1.3 Reálna vegetácia

Reálnu vegetáciu okresu Žilina odzrkadľuje jej využívanie krajiny človekom, ktoré bolo do značnej miery podmienené prírodnými danosťami, najmä charakterom reliéfu a klimatickými podmienkami.

Pôvodná prirodzená štruktúra lesov okresu bola v minulosti viac-menej narušená. Pomerne najzachovalejšie lesy sú v Malej Fatre, kde sú najrozšírenejšími drevinami smrek obyčajný (*Picea abies*) a buk lesný (*Fagus sylvatica*). Jedľa biela (*Abies alba*) v ostatných rokoch z našich lesov ustupuje pod vplyvom civilizačných faktorov (znečisťovanie ovzdušia a pod.). Menej je zastúpená borovica lesná (*Pinus sylvestris*) a umelo bola vysadená borovica čierna (*Pinus nigra*), vo Vrátnej doline v 19. stor. aj borovica hladká (*Pinus strobus*). K najčastejším sa vyskytujúcim druhom v bylinnom podraсте patria zubačka cibuľkonosná (*Dentaria bulbifera*), papraď samčia (*Dryopteris filix-mas*), devätsil biely (*Petasites albus*), kopytník európsky (*Asarum europaeum*), cesnak medvedí (*Allium ursinum*) a ďalšie. Dub zimný (*Quercus petraea*) sa zachoval ako pozostatok dávnych dôb v okolí Starého hradu, kde v podraسته môžeme nájsť kručinku farbiarsku (*Genista tinctoria*), zvonček prhlavolistý (*Campanula trachelium*), čermeľ hájny (*Melampyrum nemorosum*) a iné. V najvyšších polohách Malej Fatry sa zachovali pôvodné smrekové a kosodrevinové porasty a z bylín, napr. mliečivec alpský (*Cicerbita alpina*), podpelicu alpskú (*Homogyne alpina*), chlpaňu lesnú (*Luzula sylvatica*), brusnicu čučoriedkovú (*Vaccinium myrtillus*), mačuchu cesnačkovitú (*Adenostyles alliariae*), prilbicu tuhú (*Aconitum firmum*) a iné. Borovica horská (*Pinus mugo*) sa vyskytuje najnižšie v doline Obšivanka (680 m n. m.). V lesoch Malej Fatry rastú ďalej tis obyčajný (*Taxus baccata*), javor hroský (*Acer pseudoplatanus*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), brest horský (*Ulmus glabra*), lipa veľkolistá a malolistá (*Tilia cordata* a *Tilia platyphyllos*), jarabina vráčia (*Sorbus aucuparia*), jarabina mukýňová (*Sorbus aria*), jarabina mišpuľková (*Sorbus chamaemespilus*), v nižších polohách hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), javor poľný (*Acer campestre*), v blízkosti vodných tokov jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*) a jelša sivá (*Alnus incana*). Na bývalých pastvinách a svetlých okrajoch sa vyskytuje breza previsnutá (*Betula pendula*), borievka obyčajná (*Juniperus communis*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), svib krvavý (*Swida sanguinea*), v nižších polohách zob vtáči (*Ligustrum vulgare*), baza čierna (*Sambucus nigra*) a iné.

V Kysuckej vrchovine a Javorníkoch má prevahu smrek obyčajný (*Picea abies*), ktorý nahradil pôvodné zmiešané lesy (jedľovo-bukové). Tieto umelé smrečiny sú často poškodzované veternými smršťami a hmyzovými kalamitami. V okolí obcí sú nekvalitné výmladkové bučiny. V podraسته sú viac, či menej zastúpené teplomilné kroviny ako drieň obyčajný (*Cornus mas*), zob vtáči (*Ligustrum vulgare*), svib krvavý (*Swida sanguinea*) a ďalšie. V bylinnej vrstve sú prítomné teplomilné druhy ostrica horská (*Carex Montana*), mednička ovisnutá (*Melica nutans*), mrvica perovitá (*Brachypodium pinnatum*), krasovlas bezbyľový (*Carlina acaulis*) a ďalšie.

V Strážovských vrchoch má prevahu buk lesný (*Fagus sylvatica*) s hojným zastúpením borovice lesnej (*Pinus sylvestris*), ktorá bola umelo vysadená aj na miestach, na ktorých bol pôvodne zmiešaný les (jedľovo-bukový). Lesy Strážovských vrchov majú veľmi bohatú krovinovú vrstvu, v ktorej rastie bršlen bradavičnatý (*Euonymus verrucosus*), kalina obyčajná (*Viburnum opulus*), čremcha obyčajná (*Padus avium*), trnka obyčajná (*Prunus spinosa*), ruža šipová (*Rosa canina*) a iné. Najvyšším bodom Strážovských vrchov je Strážov (1213 m n. m.), pre ktorý je už typická horská vegetácia. Je to jediné miesto, ktoré nám pripomína alpskú vegetáciu v celom pohorí Strážovských vrchov. Preto rastlinné spoločenstvá na vrchole Strážova zaraďujeme do alpských a subalpských travinno-bylinných porastov. V bučinách rastie večernica voňavá snežná (*Hesperis matronalis* subsp. *nivea*), pakost lesný (*Geranium sylvaticum*), mliečivec alpský (*Cicerbita alpina*), iskerník platanolistý (*Ranunculus platanifolius*), vo vrcholových partiách rastie ostrica pevná (*Carex firma*), lipnica alpská (*Poa alpina*), zvonček maličký (*Campanula cochlearifolia*) a ďalšie horské až vysokohorské druhy.

Podstatnú časť územia okresu zaberá Žilinská kotlina. V prevažnej miere bola odlesnená a v súčasnosti sa využíva na poľnohospodárske účely. Z pôvodných lesných porastov sa zachovali len nepatrné zvyšky, napríklad porast duba letného (*Quercus robur*) neďaleko obce Hôrky. Ostatné lesné porasty v kotline majú zmenené drevinové zloženie, dominuje smrek obyčajný (*Picea abies*) s ďalšími drevinami ako buk lesný (*Fagus sylvatica*), javor hroský (*Acer pseudoplatanus*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*), jelša sivá (*Alnus incana*) a ďalšie.

Významným prvkom v krajine je nelesná drevinná vegetácia (NDV). Vyskytuje sa vo forme plošnej súvislej, rozptýlenej alebo líniovej NDV. Mezofilná líniová NDV vznikla často spontánne na okrajoch ciest, polí, lúk, pasienkov, na medziach, stržiach, terénnych zlomoch, výmoľoch, iba zriedka vznikla výsadbou, a to hlavne

ovocných drevín, alejí a pod. V krajine sa NDV viaže na historické krajinné štruktúry (HKŠ), na historické úvozy ciest, na cenné fragmenty mikroštruktúr políčov a lúk. Rozptýlená i skupinová mezofilná vegetácia sa vyskytuje v krajine na menej intenzívne využívaných lúkach a pasienkoch, prípadne dlhšie nekosených lúkach a iných opustených plochách, ktoré sa môžu nachádzať v rôznom štádiu sukcesie. Plošná súvislá NDV charakterizovaná porastom so zápojom sa spontánne vyvinula na rôznych nevyužívaných plochách, prípadne extenzívne využívaných pasienkoch na strmších svahoch, často ide o rôzne sukcesné štádiá, ktoré postupne smerujú k lesu. Z krovín ju tvoria trnka obyčajná (*Prunus spinosa*), hloh obyčajný (*Crataegus laevigata*), ruža šípová (*Rosa canina*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), baza čierna (*Sambucus nigra*), zob vŕtací (*Ligustrum vulgare*). Z drevín javor poľný (*Acer campestre*), topoľ osikový (*Populus tremula*), breza previsnutá (*Betula pendula*). Hydrofilná líniová NDV sprevádza vodné toky vo forme brehových a sprievodných porastov. Vodné toky spolu s brehovými porastami tvoria významný prvok v krajine. Brehová vegetácia lemuje všetky toky v okrese, i keď nie všade v zodpovedajúcej šírke aj štruktúre a po celej ich dĺžke. Je významným ekostabilizačným prvkom v krajine, nezastupiteľnú funkciu plní najmä v poľnohospodársky intenzívne využívanej krajine. Zvyšuje heterogenitu krajiny, je dôležitá z krajinárskeho hľadiska. Tvoria ju hlavne jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*), vrby biela, rakytová, krehká (*Salix alba*, *Salix caprea*, *Salix fragilis*).

Trvalé trávne porasty (TTP) sú reprezentované lúkami a pasienkami v podhorí a v kotlinovej časti a tiež TTP v alpínskom pásme v Malej Fatre. Na vlhších pôdach rastie produkčne výkonné lúčne spoločenstvo s dominujúcim ovsíkom vyvýšeným (*Arrhenatherum elatius*), pasienkové spoločenstvo tomky voňavej (*Anthoxanthum odoratum*) a psinčeka tenučkého (*Agrostis capillaris*), predovšetkým na nevápenatom podloží je časté spoločenstvo psice tuhej (*Nardus stricta*). Okrem spomenutých porastotvorných tráv na miestach nenarušených nevhodnými agrotechnickými zásahmi rastú ďalej z tráv traslica prostredná (*Briza media*), reznáčka laločnatá (*Dactylis glomerata*), kostrava červená (*Festuca rubra*), lipnica lúčna (*Poa pratensis*), trojštet žltkastý (*Trisetum flavescens*), tomka voňavá (*Anthoxanthum odoratum*) a iné. Z bylín tu nájdeme: púpavu lekársku (*Taraxacum officinale*), očianku Rostovu (*Euphrasia rostkoviana*), margarétu bielu (*Leucanthemum vulgare*), nátržník vzpriamený (*Potentilla erecta*) a iné. K ďalším lúčnym druhom patria orchideie, napr. vemenník dvojistý (*Platanthera bifolia*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), vstavač mužský poznačený (*Orchis mascula* subsp. *signifera*), zo vzácnejších hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*). K nesmierne cenným, najohrozenejším a zároveň ustupujúcim spoločenstvám patrí vegetácia rašelinísk, pramenísk a podmäčianých horských nív s výskytom rosičky okrúhlostej (*Drosera rotundifolia*), žltohlavu obyčajného (*Trollius altissimus*). Veľmi vlhké až zamokrené nelesné stanovišťa pokrývajú rašeliniskové spoločenstvá ostrice čiernej (*Carex nigra*) a páperníka pošvatého (*Eriophorum vaginatum*) s významným zastúpením machorastov, ktoré plnia dôležitú úlohu pri regulácii vodného režimu krajiny. Sú miestom výskytu väčšieho počtu chránených a ohrozených druhov rastlín, napríklad tučnice obyčajnej (*Pinquicula vulgaris*), kruštika močiarného (*Epipactis palustris*), vstavačovca Fuchsovo (*Dactylorhiza fuchsii*) a vstavačovca májového (*Dactylorhiza majalis*). Biotop prirodzených distrofných stojatých vôd s bublinatkou menšou (*Utricularia minor*), bahničkou málokvetou (*Eleocharis quinqueflora*) a ostricou Oederovou (*Carex viridula*) sa nachádza v plytkých depresiách zaplnených vodou.

Pestré rastlinstvo je prítomné aj tam, kde bol les vyrúbaný a nahradený pasienkami alebo lúkami. Charakter vegetácie na týchto stanovištiach závisí od mnohých faktorov, ale k najdôležitejším patrí spôsob ich využívania (pasenie, kosenie), typ podložia, množstvo vody v pôde a klimatické pomery. Na strmých a suchých miestach s vápniťým podložíom sa vyvinuli napríklad trávnaté spoločenstvá stoklasu vzpriameného (*Bromus erectus*) a mrvice peristej (*Brachypodium pinnatum*), v ktorých majú vhodné podmienky aj druhy, ako jagavka konáristá (*Anthericum ramosum*), horčinka väčšia (*Polygala major*), guľôčka bodkovaná (*Globularia punctata*), ďatelínovec bylinný (*Dorycnium herbaceum*) a iné. Veľmi hodnotná a zaujímavá flóra je na vápencových bralách a sutinách, kde sú prítomné všetky typické druhy rastlín, ktoré na Slovensku možno vidieť v týchto biotopoch. Horné okraje skál zaberajú presvetlené reliktné porasty borovice lesnej (*Pinus sylvestris*) s poniklecom slovenským (*Pulsatilla slavnica*), ranostajom pošvatým (*Coronilla vaginalis*), dušovkou alpínskou (*Acinos alpinus*). Hlbšie, na skalných rímsach a v štrbinách sa uchyťava spoločenstvo ostrevky vápnomilnej (*Sesleria albicans*), škardou Jacquinovou (*Crepis jacquinii*) a tučnicou alpínskou (*Pinquicula alpina*). V skalných biotopoch sa ďalej vyskytujú prvosenka holá (*Primula auricula*), horec Clusiov (*Gentiana clusii*). V najvyšších nadmorských výškach tieto stanovišťa zaberá vankúšovito-trsovité spoločenstvo ostrice pevnej (*Carex firma*).

Zo zaujímavostí okresu možno spomenúť štyri vlastné endemity Malej Fatry a to alchemilka Sojákova (*Alchemilla sojakii*), alchemilka panenská (*Alchemilla virginea*), očianka stopkatá (*Euphrasia stipitata*) a jarabina Margittaiho (*Sorbus margittaiana*). V oblasti tiesňav v masíve Rozsutca sa nachádzajú najbohatšie populácie kriticky ohrozeného druhu trčúľa jednohlúzá (*Herminium monorchis*) vo východnej časti strednej Európy. V oblasti dolomitového Rozsutca je veľmi bohaté rastlinstvo s niektorými významnými druhmi, napr. karpatský endemit klinček lesklý (*Dianthus nitidus*), tučnica alpínska (*Pinguicula alpina*), astra alpínska (*Aster alpinus*), plamienok alpínsky (*Clematis alpina*), žeruška alpínska (*Pritzelago alpina*), dryádka osemľupienková (*Dryas octopetala*), gypsomilka plazivá (*Gypsophila repens*) a iné.

Osobitný charakter má synantropná vegetácia v sídlach i mimo sídel na ruderalných stanovištiach. Z pohľadu územného systému ekologickej stability je najdôležitejšie poznať rozšírenie a dynamiku rýchlo sa šíriacich nepôvodných druhov rastlín, najmä charakteru inváznych neofytov. Ich nekontrolované šírenie neobišlo ani okres Žilina, avšak je menšie ako v teplejších oblastiach. Invázne druhy sa šíria najmä popri líniových koridoroch, najčastejšie pri železničiach, cestných komunikáciách, riekach a pod. Invázny potenciál a ich šírenie do prirodzených biotopov zvyšuje nedostatočné obhospodarovanie krajiny a jej narušenie. V sledovanom území netýkavka malokvetá (*Impatiens parviflora*) – lesné porasty, často pri lesných cestách, netýkavka žliazkatá (*Impatiens glandulifera*) – pri tokoch, zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*) a zlatobyľ obrovská (*Solidago gigantea*) – zruderalizované miesta, ale vstupuje aj do neobhospodarováných travinných porastov, pohánkovec japonský (*Fallopia japonica*) a pohánkovec český (*Fallopia xbohemica*) – pri tokoch.

Prvky bez vegetácie sú reprezentované v území prirodzenými skalnými masívmi a skalnými útvarmi, odkryvmi, areálmi ťažby a devastovanými plochami z priemyselnej výroby. Vegetáciu tečúcich a stojatých vôd zastupujú v krajine vodné toky (z významnejších Váh, Varínka, Rajčianka) a vodné plochy (VD Žilina a Hričovská priehrada).

Ohrozenia, ktoré môžu mať rozhodujúci vplyv na ďalší vývoj a stav biotopov možno rozdeliť do dvoch skupín:

- prirodzené – vyplývajúce z dynamických javov prebiehajúcich v prírode bez pričinenia človeka. Častým poškodením lesných porastov sú škody spôsobené abiotickými faktormi (vietor, sneh, námraza a sucho) a poľovnou zverou, ktorá poškodzuje predovšetkým mladé lesné porasty. Nelesné spoločenstvá sú v súčasnosti ohrozené hlavne ich opustením, kde lúky a pastviny postupne zarastajú drevinami.
- antropické – vyplývajúce z aktivít človeka. Ukazovateľom poškodenia vegetácie na lesnom pôdnom fonde je ťažba vykonávaná mimo predpisu ťažieb v programe starostlivosti o les (donaďná lesnom hospodárskom pláne). Jedná sa o náhodnú ťažbu vykonávanú z dôvodu poškodenia porastov, biotickými činiteľmi (hmyz, hniloby, tracheomykózy, sypavky, huby a choroby drevín) a tiež imisie. Ako najzávažnejšie sa ukazujú niektoré lesohospodárske aktivity, ako umelé zalesňovanie lúk a pastvín miestne nepôvodným smrekom alebo smrekovcom. Na malých plochách boli miestne nepôvodné druhy drevín použité aj pri obnove lesa. Významné sú tiež aktivity aktívnej rekreácie, predovšetkým budovanie chatových osád, lyžiarskych stredísk, ale aj turistika, cykloturistika, skalolezectvo alebo dokonca motokros.

1.2.2 Živočíšstvo

1.2.2.1 Zoogeografické členenie

Zoogeografické členenie: terestrický biocyklus

Územie okresu Žilina sa podľa zoogeografického členenia terestrického biocyklu nachádza na rozhraní podkarpatského úseku provincie listnatých lesov a západokarpatského úseku podprovincie karpatských pohorí, provincie stredoeurópskych pohorí (Jedlička, Kalivodová, 2002).

Zoogeografické členenie: limnický biocyklus

V limnickom biocykle sa nachádza v stredoslovenskej časti podunajského okresu a hornovážskom okrese pontokaspickej provincie (Hensel, Krno, 2002).

V rámci regionalizácie území európskeho významu (v rámci koherentnej sústavy chránených území Natura 2000) patrí celé územie okresu Žilina do alpínskeho bioregiónu.

Okres, rozkladajúci sa na ploche 815 km², na severozápade Slovenska, dosahuje vertikálny gradient vyše 1 000 m. Jeho najnižší bod sa nachádza pri obci Dolný Hričov (310 m n. m.) a najvyšším je vrchol Veľkého Kriváňa (1 709 m n. m.) v Malej Fatre. Okres sa nachádza v Žilinskej kotline, ktorú na západe obkolesujú Súľovské vrchy, na severe Javorníky a Kysucká vrchovina, na východe Malá Fatra a na juhu Strážovské vrchy. Okresom preteká rieka Váh, na ktorej sú vybudované VD Žilina a VdN Hričov. Do Váhu sa vlieva viacero prítokov, najväčšími pravostrannými sú Varínka a Kysuca a ľavostranným Rajčianka.

Poloha a značná členitosť tohto územia podmienili tiež bohatstvo a rozmanitosť (heterogenitu) jeho živočíšstva, ktorého charakter i súčasné zloženie predstavujú výsledok pôsobenia mnohých ekologických činiteľov, vrátane historického vývoja územia a pôsobenia človeka. V okrese sa nachádza až 53 obcí, z toho tri mestá.

1.2.2.2 Živočíšstvo

Prevažnú časť územia okresu Žilina pokrývali v minulosti lesy. Ich vrcholný rozmach nastal počas klimatického optima, po ktorom došlo k miernej, čiastočne antropicky podmienenej degradácii lesov v mladšom holocéne. Vývoj bioty v holocéne preto charakterizujú tri fázy (Ložek, 2007):

- postupná zmena od počiatočného bezlesia k poloopeným lesom s teplými voľnými enklávami v staršom holocéne,
- klimatické optimum, počas ktorého došlo k rozmachu zapojeného lesa na všetkých vhodných plochách (ten vystupoval podstatne vyššie ako v súčasnosti, najmenej do výšky 1 500 m n. m.),
- mierne ochudobnenie lesných biocenóz, spojené so znížením hornej hranice lesa v mladšom holocéne, na ktorom sa podieľal človek, pastier, už od mladšieho praveku a najmä počas valašskej kolonizácie.

Činnosťou človeka došlo k odlesneniu značnej časti okresu (najmä v Žilinskej kotline) a niektoré typy krajiny boli silne pozmenené. Prevažná časť lesov sa nachádza na svahoch pohorí a veľká časť poľnohospodárskych a antropických biotopov je lokalizovaná v Žilinskej kotline. Tieto zmeny sa odrazili aj na súčasnom zložení živočíšstva tohto územia. Okrem zmien krajinej štruktúry ho ovplyvňoval tiež lov živočíchov, ktorý v území prebieha od jeho osídlenia človekom.

Súčasná pestrá, druhovo bohatá a rôznorodá fauna (súhrn živočíchov vyskytujúcich sa na danom území) okresu, vzhľadom na jeho polohu, odráža charakter danej rôznorodej, mozaikovo štruktúrovanej krajiny a jej biotopov, v ktorej sa striedajú plošne, tvarovo i druhovo rôznorodé listnaté, zmiešané a ihličnaté lesy (s prirodzeným i zmeneným drevinovým zložením), ako aj pásma kosodreviny a ich fragmenty s TTP rôzneho charakteru (najmä lúkami a pasienkami), vrátane alpínskych holí, s rozptýlenými skupinami i solitérnymi drevín, spestrené vodnými tokmi a plochami a ich brehovými štruktúrami. Biotopmi sú tiež ľudské sídla (urbánne a suburbánne biotopy), vrátane parkov a záhrad, spojené sieťou komunikácií, vytvárajúcich bariéry. Ostrovčekovite sa uplatňujú tiež živočíšne spoločenstvá azonálnych xerothermných lokalít, skalných stien, brál a sutín, resp. prírodných, či umelo vytvorených podzemných priestorov. Okrem toho jestvujú aj v tomto priestore prechodné, resp. hraničné zóny medzi dvoma alebo viacerými ekologickými systémami – ekotóny, ktoré sa spravidla prekrývajú a vytvárajú bohaté spoločenstvá živočíchov. Tie je potrebné (vzhľadom na ich mobilitu a u mnohých druhov aj veľké nároky na priestor) vnímať a hodnotiť v kontexte širšieho začlenenia predmetného územia.

V území sa prelínajú chladno a vlhkomilné horské prvky s niektorými sucho a teplomilnými panónskymi druhmi. Pre niektoré druhy predstavuje toto územie zároveň severnú, resp. južnú hranicu ich súčasného rozšírenia na Slovensku, prípadne v Európe.

Pomerne vysoký stupeň druhovej diverzity živočíchov daného územia priamo súvisí so zachovanou heterogenitou jednotlivých stanovišť a biotopov. V sídlach dochádza k synantropizácii niektorých druhov, resp. skupín živočíchov, ktoré pôvodne obývali prírodné biotopy a do územia prenikajú tiež niektoré nepôvodné a invázne druhy.

Každoročne narastajú prípady usmrtení živočíchov po kolíziách s dopravnými prostriedkami na pozemných komunikáciách (cesty, železnice).

Zoocenózy lesov

Živočíšstvo lesov je ovplyvnené vertikálnou členitosťou a počet druhov bezstavovcov aj stavovcov klesá na jednotku plochy s nadmorskou výškou od dubových až po smrekové lesy.

Najpočetnejšie v lesoch sú bezstavovce (*Evertebrata*), predstavujúce druhovo bohatú, pestrú i rôznorodú skupinu živočíchov. Zástupcovia viacerých početných skupín, napr. máloštetinavcov (*Oligochaeta*), pavúkovcov (*Arachnoidea*), stonôžok (*Chilopoda*) či mnohonôžok (*Diplopoda*), spravidla unikajú ľudskej pozornosti, ale ich význam pre fungovanie ekosystému lesa je obrovský. Na „mŕtve drevo“ (rozkladajúce sa drevo odumretých stromov a drevnatých rastlín alebo ich častí), predstavujúce jedinečný, dynamický systém s neustále sa meniacimi vlastnosťami (ktorý je jedným z charakteristických znakov pralesov, napr. Chleb, Skalnatá, Slačiny, Stoh, Stratenec, prípadne pralesových zvyškov, napr. Sokolie, Veľký Rozsutec) je naviazané mnoho saproxylických druhov obrúčkavcov (*Annelida*), článkonožcov (*Arthropoda*), mäkkýšov (*Mollusca*), chrobákov (*Coleoptera*), a ďalších skupín bezstavovcov i viaceré druhy stavovcov. Dážďovky (*Lumbricina*), napr. dážďovky zemné (*Lumbricus terrestris*) žijú predovšetkým vo vrchnej časti pôdy, ktorú svojou aktivitou prepracúvajú, prevzdušňujú, vytvárajú stabilné organicko-minerálne pôdne koloidy a majú zásadnú humusovú formu. Na les sú naviazané mnohé druhy mäkkýšov (*Mollusca*). Zo slimákov bez ulity sú to napr. slizovec hnedý (*Arion fuscus*), slizniak karpatský (*Bielzia coerulans*), ktorý je karpatským endemitom, resp. slizniaky z rodu *Deroceras*. Lesy vytvárajú vhodné prostredie pre mnohé chrobáky (*Coleoptera*). Horské lesy s relatívne zachovanými pralesovitými spoločenstvami sú biotopom pre viaceré bystrušky, napríklad bystrušku potočnú (*Carabus variolosus*), bystrušku zlatú (*C. auronitens*), bystrušku nepravidelnú (*C. irregularis*). Okrem nich sa v lesoch vyskytujú tiež plocháč červený (*Cucujus haematodes*), fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), fuzáč bukový (*Cerambyx scopolii*) a ďalšie druhy. Z motýľov (*Lepidoptera*) sú to napr. okáň bukový (*Agria tau*), piadivka buková (*Operoptera fagata*), piadivka zimozelená (*Melantheria procellata*). V riedkych lesoch a ich ekotónoch žije spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctaria*) a mnoho ďalších druhov. V lesoch okresu žije viacero obojživelníkov (*Lissamphibia*). Z mlokov sú to predovšetkým mlok vrchovský (*Ichthyosaura alpestris* = staršie vedecké mená *Mesotriton alpestris*, resp. *Triturus alpestris*), sudetokarpatský endemit mlok karpatský (*Lissotriton montandoni* = staršie vedecké meno *Triturus montandoni*) a salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*). Zo žiab sú v lesoch najrozšírenejšie a najpočetnejšie druhy so širokou ekologickou valenciou, najmä skokan hnedý (*Rana temporaria*), ale aj kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), využívajúce na reprodukciu aj nevelké periodické mláky, a ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*). Z plazov (*Reptilia*) sa v lesoch okresu vyskytuje slepúch východný (*Anguis colchica*). Donedávna sa na našom území uvádzal slepúch lámavý (*Anguis fragilis*). Okrem neho sú to najmä jašterica krátkohlavá (*Lacerta agilis*) a vretenica severná (*Vipera berus*). Vtáky (*Aves*) sú druhovo najbohatšia skupina stavovcov v lesoch. Z dravcov v nich hniezdia najmä myšiak hôrny (*Buteo buteo*), jastrab veľký (*Accipiter gentilis*), jastrab krahulec (*A. nisus*), či včelár obyčajný (*Pernis apivorus*) zalietavajúce loviť do otvorenej poľnohospodárskej krajiny, podobne ako aj orol krikľavý (*Aquila pomarina*), ktorý je našim najbežnejším orlom hniezdiacim v rôznych typoch lesov. Okrem nich sú to aj vzácne a ohrozené druhy, napr. orol skalný (*Aquila chrysaetos*), či sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*). K dominantným druhom hniezdičov v bukových a bukovo-jedľových lesoch patria napr. pinka obyčajná (*Fringilla coelebs*), hýľ lesný (*Pyrrhula pyrrhula*), sýkorka uhliarka (*Periparus ater*), sýkorka čiernohlavá (*P. montanus*), kolibkárik čipčavý (*Phylloscopus collybita*), červienka obyčajná (*Erithacus rubecula*), muchárik malý (*Ficedula parva*), či brhlík obyčajný (*Sitta europaea*). Najmä v starých bukových lesoch hniezdia holub plúžik (*Columba oenas*), žlna sivá (*Picus canus*) a bocian čierny (*Ciconia nigra*). Lesné kurovité vtáky okresu reprezentujú jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*), hlucháň hôrny (*Tetrao urogallus*) a tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*). U hlucháňa a tetrova došlo v posledných desaťročiach k výraznému zníženiu ich početnosti i k fragmentácii a úbytku ich biotopov. K typickým hniezdičom v horských lesoch patria aj viaceré sovy. Najbežnejšou je sova obyčajná (*Strix aluco*) hniezdiaca v dutinách starých stromov. Sova dlhochvostá (*Strix uralensis*) ešte pred tromi desiatkami rokov hniezdila len na východnom Slovensku a postupne sa šírila na západ. V súčasnosti pravidelne hniezdi v okrese a na hniezdenie využíva najmä staré hniezda dravcov a dutiny stromov. Vo vyšších polohách hniezdia aj naše dve najmenšie sovy – kuvičok vrbčí (*Glaucidium passerinum*) a pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*). Charakteristickými druhmi horských ihličnatých lesov sú, napr. dubník trojprstý (*Picoides tridactylus*), krivonos smrekový (*Loxia curvirostra*), drozd kolohrivý (*Turdus torquatus*), králik zlatohlavý (*Regulus regulus*), či sýkorka chochlatá (*Parus cristatus*). Charakteristickým hniezdičom rozvoľnených smrekových porastov je orešnica perlavá (*Nucifraga caryocatactes*). Z cicavcov (*Mammalia*) sa v okrese trvalo vyskytujú všetky tri naše veľké šelmy, medveď hnedý (*Ursus arctos*), vlk dravý (*Canis lupus*) i rys ostrovid (*Lynx lynx*), ako aj mačka divá (*Felis silvestris*). Okres tvorí pre veľké šelmy jadrovú

oblasť výskytu, okrajové populácie vyskytujúce sa v Moravsko-sliezkych Beskydách, Vsetínskych vrchoch, Javorníkoch, ktoré sa nachádzajú na slovensko-českom pohraničí sú závislé na migrácii jedincov veľkých šeliem z jadrových oblastí Slovenska, vrátane okresu Žilina, najmä z Malej Fatry. V lesoch žijú aj ďalšie druhy šeliem, napríklad líška hrdzavá (*Vulpes vulpes*), jazvec lesný (*Meles meles*), kuna skalná (*Martes foina*), kuna lesná (*Martes martes*). Z kopytníkov sú to najmä jeleň lesný (*Cervus elaphus*), srnec lesný (*Capreolus capreolus*) a diviak lesný (*Sus scrofa*), ktorého početnosť v posledných rokoch výrazne vzrástla. Hojne sú v lesoch zastúpené tiež viaceré hmyzožravce (*Eulipotyphla*) a hlodavce (*Rodentia*). Najbežnejšími a typickými lesnými druhmi sú ryšavka žltohrdlá (*Apodemus flavicollis*) a hrdziak lesný (*Myodes glareolus*). K hmyzožravcom so širokou ekologickou valenciou patria tiež tri druhy piskorov – lesný (*Sorex araneus*), malý (*Sorex minutus*) a vrchovský (*Sorex alpinus*). Horskými druhmi sú napríklad glaciálny relikt myšovka horská (*Sicista betulina*), hraboš močiarny (*Microtus agrestis*) či hrabáč podzemný (*Pitymys subterraneus*). Široké spektrum biotopov od lesov cez ich okraje a rúbaniská až po krovinu obýva plšik lieskový (*Musccardinus avellanarius*). Plch lesný (*Dryomys nitedula*) uprednostňuje horské bukové až smrekové lesy, plch sivý (*Glis glis*) sa vyskytuje na celom gradiente lesov. Z netopierov sú to napr. uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), ucháč svetlý (*Plecotus auritus*) a ďalšie lesné druhy.

Zoocenózy trávnatých spoločenstiev (pasienky, lúky, kosienky a pod.)

Značná časť okresu Žilina bola odlesnená a premenená na sekundárne lúky, pasienky a na polia (ornú pôdu). Živočíšstvo alpských travobylinných porastov, vrátane sekundárne vytvorených holí, je bližšie charakterizované v rámci podkapitoly o vysokohorskom prostredí. Pre živočíchy predstavujú tieto biotopy charakteru trávnatých a bylenných porastov, vrátane ich krovinatých medzí a strání, cenné územia. Tradičné využívanie kosením a spásaním podporuje ich vysokú druhovú diverzitu. Ich plochy sa v súvislosti so sekundárnou sukcesiou, zapríčinenou stratou obhospodarovania, rýchlo zmenšujú. Časť územia okresu napr. v katastrálnom území (k. ú.) Terchová tvoria tradične obhospodarované lazy, v ktorých dominujú biotopy a mozaiky biotopov maloplošných políčok, lúk, pasienkov, sadov, záhrad a hospodárskych usadlostí. Tieto biotopy tiež prechádzajú značnou premenou od tradičného „lazičského“ typu hospodárenia k víkendovému chatárskemu, čo negatívne ovplyvňuje druhy viazané na pravidelne obhospodarovanú mozaikovitú poľnohospodársku krajinu. V živočíšnych spoločenstvách lúk a pasienkov sa hojne vyskytujú mnohé bezstavovce (*Evertebrata*). Byliny, trávy i kríky využívajú viaceré druhy pavúkov (*Araneae*), napríklad z čeľade križiakovitých (*Araneidae*), napr. križiak obyčajný (*Araneus diadematus*). Bohato zastúpený je hmyz (*Insecta*). Z chrobákov (*Coleoptera*) sú to napríklad kvetomilné fuzáče (*Phytoecia coerulea*, *Phytoecia pustulata*, *Phytoecia cylindrica*), májka fialová (*Meloe violaceus*), chrústik letný (*Amphimallon solstitiale*), viaceré druhy bystruškovitých (*Carabidae*), liskavkovitých (*Chrysomelidae*) a pod. Nezastupiteľnú funkciu pri opelení mnohých rastlín majú čmeliaky (*Bombidae*), pričom ich jednotlivé druhy majú špecifické nároky na stanovištné podmienky, napr. čmeliak hájový (*Bombus lucorum*) či čmeliak poľný (*Megabombus pascuorum*). Najmä lúky s vysokou diverzitou vyšších rastlín priťahujú množstvo motýľov, ktorých najpočetnejšou čeľadou sú babôčkovité (*Nymphalidae*), napr. babôčka pávooká (*Inachis io*), mlynárikovitých (*Pieridae*), modráčikov (rod *Maculinea*), z čeľade ohniváčikovitých (*Lycaenidae*) a ďalších taxonomických skupín motýľov. Z obojživelníkov sa na lúkach, pasienkoch a poliach vyskytujú najmä ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*), ropucha zelená (*Pseudepidalea viridis* = staršie meno *Bufo viridis*). V posledných rokoch sa výrazne znížil počet lokalít a populačná hustota rosníčky zelenej (*Hyla arborea*), viazanej najmä na mokré lúky. Z plazov sú to najmä jašterica krátkohlavá a užovka hladká (*Coronella austriaca*). Charakteristickými stepnými druhmi vtákov sú napríklad jarabica poľná (*Perdix perdix*) a prepelica poľná (*Coturnix coturnix*). Lúčne plochy v otvorenej krajine využíva chrapkáč poľný (*Crex crex*). V trávnych porastoch s rozptýlenou stromovou zeleňou hniezdia napríklad škovránok poľný (*Alauda arvensis*), škovránok stromový (*Lullula arborea*), prhlviar čiernohlavý (*Saxicola torquata*), prhlviar červenkastý (*Saxicola rubetra*). Z cicavcov využívajú toto prostredie mnohé druhy žijúce v lesoch, v ktorých nachádzajú potravu, napríklad jelene (*Cervinae*), srnce (*Capreolus*) a najmä diviaky (*Sus* – svine divé). Tieto nočné živočíchy spôsobujú značné škody na poľnohospodárskych plodinách, ktoré sú mnohonásobne väčšie ako škody v lesnom hospodárstve. Vzácne sa vyskytuje zajac poľný (*Lepus europaeus*). Nielen v lesoch, ale aj na pasienkoch sa trvalo zdržiava líška hrdzavá (*Vulpes vulpes*). V otvorenom prostredí pasienkov sa hojne vyskytuje najmä hlodavec hraboš poľný (*Microtus arvalis*), tvoriaci potravu mnohým vtákom a cicavcom.

Zoocenózy spoločenstiev tečúcich a stojatých vôd a ich brehových štruktúr

Od charakteru jednotlivých vodných a mokradových biotopov sa odvíja aj druhové zloženie živočíchov, ktoré ich osídľujú. Okrem vodných tokov a plôch sú to najmä periodické vodné plochy a mokrade v niektorých častiach okresu, ktoré majú význam pre rozmnožovanie obojživelníkov a plazov a ťah vodného vtáctva a výskyt špecifických skupín bezstavovcov. Pestré a bohaté je zastúpenie vodných bezstavovcov. Z hmyzu žijú v bystrinných častiach týchto tokov viaceré podenky (*Ephemeroptera*) a pošvatky (*Plecoptera*), indikujúce čistotu a dobrý kyslíkový režim týchto úsekov. Na brehovú štruktúru tokov sú naviazané viaceré vážky (*Odonata*), blanokrídlavce (*Hymenoptera*), motýle i chrobáky. Na niektorých tokoch sa vyskytuje rak riečny (*Astacus astacus*). Rieka Váh sa v okrese Žilina nachádza v pohorskej zóne, kde od hranice okresu predstavuje typickú podhorskú rieku mrenového až lipňového pásma s výskytom hlavátky, ktoré nižšie pod Žilinou pozvoľne prechádza do pásma mreny. Z rýb (*Pisces*) sa v hlavnom toku Váhu v okrese vyskytujú napr. hlavátka podunajská (*Hucho hucho*), jalec hlavatý (*Leuciscus cephalus*), podustva severná (*Chondrostoma nasus*), lipeň tymiánový (*Thymallus thymallus*), a ďalšie druhy. Zloženie ichtyocenózy Váhu je v súčasnosti do značnej miery ovplyvňované rybárskym obhospodarovaním – zarybňovaním kaprom rybníčným (*Cyprinus carpio*), zubáčom veľkoustým (*Stidostedion lucioperca*), ale aj negatívnymi antropogénnymi zásahmi, najmä dlhodobým vplyvom fragmentácie kontinuity vodného toku. V prítokoch Váhu v horskej a podhorskej zóne dominuje pstruh riečny (*Salmo trutta* m. fario) aj v súvislosti s pravidelným zarybňovaním. V horných úsekoch tokov je jeho sprievodným druhom hlaváč pásoplutvý (*Cottus peocilopus*). V nižších častiach okresu k nim pristupujú aj lipeň tymiánový (*Thymallus thymallus*), typický druh pre podhorské pásmo. Mokrade (vrátane zatopeného asfaltového lomu v Nezbudskej Lúčke) využívajú na rozmnožovanie najmä obojživelníky, ktoré sa počas jarneho ťahu sústredia do vodných lokalít. Medzi nimi je aj mlok hrebenatý (*Triturus cristatus*). Vyššie položené vlhké lúky, rašeliniská, prameniská i brehy potokov sú vhodným biotopom pre plazy, najmä jaštericu živorodú (*Zootoca vivipara*) i vretenicu severnú. Pomerne bežná je užovka obojková (*Natrix natrix*). Z vtákov využíva brehy tokov na hniezdenie rybárik riečny (*Alcedo atthis*). Hniezdičmi horských tokov okresu sú aj trasochvost horský (*Motacilla cinerea*) a vodnár obyčajný (*Cinclus cinclus*). V brehovej vegetácii vodných tokov hniezdia napríklad svrčiak riečny (*Locustella flavicollis*), trsteniarik obyčajný (*Acrocephalus palustris*), penica slávikovitá (*Sylvia borin*), mlynárka dlhochvostá (*Aegithalos caudatus*) či oriešok hnedý (*Troglodytes troglodytes*). Tečúce i stojaté vody využívajú tiež kačica divá (*Anas platyrhynchos*), potápka chochlatá (*Podiceps cristatus*), chochlačka vrkočatá (*Aythya fuligula*) a ďalšie druhy vodného vtáctva. Medzi zimujúce druhy patria okrem kačice divej (*Anas platyrhynchos*), napr. potápač veľký (*Mergus merganser*), labuť hrbozobá (*Cygnus olor*), komplex veľkých čajok (*Larus argentatus* / *cachinnans* / *michahellis*), či kormorán veľký (*Phalacrocorax carbo*). Jeho početnosť prudko vzrástla pred cca 25 rokmi, no v posledných rokoch sa mierne znížila. Z pôvodných druhov cicavcov je na vodné toky naviazaná lasicovitá šelma vydra riečna (*Lutra lutra*), z nepôvodných napríklad ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*). Z drobných cicavcov sa v nenarušených a zachovalých brehových porastoch bystrín horských ekosystémov i riekach vyskytujú hraboš podzemný (*Microtus subterraneus*), dulovnica väčšia (*Neomys fodiens*) a zriedkavejšie aj dulovnica menšia (*Neomys anomalus*).

Zoocenózy vysokohorského prostredia

Viaceré druhy živočíchov využívajú špecifické vysokohorské prostredie Malej Fatry, pričom sa prispôbili jeho ekologickým podmienkam. Z motýľov sa v tomto prostredí vyskytujú druhy ako očkáň fatranský (*Erebia pronoe*), očkáň vysokohorský (*E. gorge*), babôčka prhlavová (*Aglais urticae*), babôčka pávooká (*Inachis io*). Na niektorých lokalitách sa vyskytujú jasoň červenooký (*Parnassius apollo*) a jasoň chochlačkový (*P. mnemosyne*). Aj v tomto type prostredia sa z plazov vyskytuje vretenica severná (*Vipera berus*), vrátane jej čiernej formy (morpha *prester*). Z vtákov sú najmä alpínske hole vhodným prostredím pre ľabtušku vrchovskú (*Anthus spinoletta*), kým vrchárka červenavá (*Prunella collaris*) sa vyskytuje viac v skalnatých častiach a čečetka obyčajná (*Acanthis flammea*) využíva najmä mozaikové porasty kosodreviny s roztrúseným smrekom v oblasti hornej hranice lesa. K typickým horským druhom drobných cicavcov patrí aj piskor vrchovský, hrabošík tatranský (*Microtus/Pitymys tatricus*), či hraboš snežný tatranský (*Chionomys/Microtus nivalis mirhanreini*).

Zoocenózy skalných spoločenstiev (brál, skalných stien a stepného bezlesia)

Viaceré živočíšne druhy sú naviazané na skalnaté biotopy. Skalné biotopy, najmä lavice vysokých skalných stien, vyhľadávajú na hniezdenie viaceré druhy vtákov, napríklad krkavec čierny (*Corvus corax*), sokol lastovičiar (*Falco*

subbuteo) i sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*). Výr skalný (*Bubo bubo*) hniezdi v okrese na viacerých lokalitách v prirodzených slaných stenách. V skúmanej časti okresu dosahuje denzita 2,7 teritória/100 km².

Zoocenózy podzemných priestorov

Jaskyne, pseudojaskyne a ďalšie podzemné priestory (Bella, Hlaváčová, Holubek, 2018; Kováč a kol., 2014) okresu využívajú viaceré druhy živočíchov. Ich vstupné priestory slúžia ako úkryty pre povrchové živočichy (ktoré v nich môžu prečkať nepriaznivé obdobia) a na druhej strane sú bariérou, limitujúcou šírenie pravých jaskynných druhov. Prostredie vchodov predstavuje častokrát prechodovú zónu. Využívajú ich napríklad obojživelníky najmä salamandra (*Salamandra salamandra*), ale aj skokan hnedý (*Rana temporaria*) a ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*). Medzi typické jaskynné živočichy patria viaceré druhy bezstavovcov, napr. obrúčkavce (*Annelida*), článkonožce (*Arthropoda*), kôrovce (*Crustacea*), šesťnôžky (*Hexapoda*) a pod. Ako súčasť parietálnej fauny sa vyskytujú najhojnejšie dvojkrídlovce (*Diptera*). Niektoré jaskyne (napr. Ďurčiansku jaskyňu, Jaskyňu nad vyvieračkou, Strateneckú priepasť) využívajú ako zimoviská viaceré druhy netopierov, najmä podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), večernica pozdná (*Eptesicus serotinus*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*).

Zoocenózy ľudských sídel

K najznámejším blanokrídlovcom (*Hymenoptera*), žijúcim v okolí ľudských sídel, patria včela medonosná (*Apis mellifera*), osa útočná (*Vespula germanica*), či sršeň obyčajný (*Vespa crabro*). Z obojživelníkov sa v okolí ľudských sídel vrátane sídlisk najčastejšie vyskytuje ropucha zelená (*Bufo viridis*), menej ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*) a skokan hnedý (*Rana temporaria*). Z plazov žije najmä v záhradách a parkoch jašterica krátkohlavá (*Lacerta agilis*), užovka obojková (*Natrix natrix*) a slepých východný (*Anguis colchica*). Pomerne hojne sú aj v tomto type prostredia zastúpené vtáky. Hrdlička záhradná (*Streptopelia decaocto*) sa vyskytuje predovšetkým v parkoch, záhradách i na cintorínoch. Žltouchvost domový (*Phoenicurus ochruros*) už dávno vymenil svoje pôvodné hniezdiská v skalách za intravilány obcí a miest, hoci ešte i dnes časť populácie hniezdi v prírodnom prostredí skál a v kameňolomoch, ďalej vrabec domový (*Passer domesticus*), vrabec poľný (*Passer montanus*), straka čiernozobá (*Pica pica*), lastovička obyčajná (*Hirundo rustica*), belorítka obyčajná (*Delichon urbica*), trasochvost biely (*Motacilla alba*). V niektorých obciach (napr. v Brezianoch, Hričove, Rajci, Rosine, Turí, Varíne a iných) hniezdi bocian biely (*Ciconia ciconia*). Najmä na parky a záhrady sú naviazané pinka obyčajná (*Fringilla coelebs*), drozd čierny (*Turdus merula*), drozd plavý (*T. philomelos*), drozd čvikoťavý (*T. pilaris*), sýkorka veľká (*Parus major*) i belasá (*Cyanistes caeruleus*). Škorec obyčajný (*Sturnus vulgaris*) je rozšírený v rôznych typoch kultúrnej krajiny so skupinami stromov, kde hniezdi najmä v ich dutinách. Vynikajúci letec dážďovník obyčajný (*Apus apus*) pôvodne obýval skaly a dutiny stromov v listnatých lesoch, v súčasnosti hniezdi v intravilánoch miest a dedín okresu, najmä na povaloch a vo vetracích otvoroch budov alebo vo vežiach kostolov. Počas úprav daných objektov v hniezdnom období môže dôjsť k ich „zamurovaniu“. Z cicavcov sa v okolí ľudských obydlií vyskytujú aj viaceré hlodavce, napríklad myš domová (*Mus musculus*) a potkan hnedý (*Rattus norvegicus*). Za nimi prichádzajú do ľudských sídel aj viacerí predátori, napríklad kuna skalná, tchor tmavý (*Mustela putorius*), lasica myšozravá (*Mustela nivalis*) a hranostaj čiernochvostý (*Mustela erminea*). Z hmyzožravcov sa najmä v záhradách a mestských parkoch bežne vyskytuje jež bledý (*Erinaceus concolor*) a záhradkári nie sú nadšení z krta podzemného (*Talpa europaea*). Netopiere využívajú ako letné úkryty na rodenie a výchovu mláďat najmä podkrovia sakrálnych stavieb a ďalších väčších objektov. Dominantnými druhmi netopierov v podkroviach okresu Žilina boli netopier obyčajný (*Myotis myotis*) a podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), ktoré v nich vytvárajú aj reprodukčné kolónie.

V okrese Žilina sa nachádza alebo do neho zasahuje viacero chránených území sústavy Natura 2000 (Tabuľka č. 1.22), v ktorých sú predmetom ochrany aj viaceré druhy živočíchov európskeho významu (EV).

Tabuľka č. 1.22: Prehľad živočíchov európskeho významu (stavovcov) vyskytujúcich sa na území okresu Žilina

Druh – slovensky	Druh – vedecky	Výskyt v biotopoch CHÚ
bystruška potočná	<i>Carabus variolosus</i>	SKUEV0221 Varínka
spriadač kostihojový	<i>Callimorpha quadripunctaria</i>	SKUEV0221 Varínka
kunka žltobruchá	<i>Bombina variegata</i>	SKUEV0221 Varínka, SKUEV0255 Šujské rašelinisko, SKUEV0885 Meandre Rajčianky, SKUEV0665 Strečnianske

Druh – slovensky	Druh – vedecky	Výskyt v biotopoch CHÚ
		meandre Váhu
netopier obyčajný	<i>Myotis myotis</i>	SKUEV0221 Varínka, SKUEV0667 Slnčné skaly
vydra riečna	<i>Lutra lutra</i>	SKUEV0221 Varínka, SKUEV0255 Šujské rašelinisko, SKUEV0885 Meandre Rajčianky, SKUEV0665 Strečnianske meandre Váhu
fuzáč alpský	<i>Rosalia alpina</i>	SKUEV0239 Kozol, SKUEV0240 Kľak
medveď hnedý	<i>Ursus arctos</i>	SKUEV0239 Kozol, SKUEV0240 Kľak, SKUEV0930 Lúčanská Fatra
rys ostrovid	<i>Lynx lynx</i>	SKUEV0239 Kozol, SKUEV0240 Kľak, SKUEV0930 Lúčanská Fatra
vlk dravý	<i>Canis lupus</i>	SKUEV0239 Kozol, SKUEV0240 Kľak
pimplík mokradový	<i>Vertigo angustior</i>	SKUEV0255 Šujské rašelinisko
hlaváč bielooplutvý	<i>Cottus gobio</i>	SKUEV0255 Šujské rašelinisko, SKUEV0665 Strečnianske meandre Váhu
podkovár malý	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	SKUEV0667 Slnčné skaly
uchaňa čierna	<i>Barbastella barbastellus</i>	SKUEV0667 Slnčné skaly
hlavátka podunajská	<i>Hucho hucho</i>	SKUEV0665 Strečnianske meandre Váhu
sokol sťahovavý	<i>Falco peregrinus</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
výr skalný	<i>Bubo bubo</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
žlna sivá	<i>Picus canus</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
orol skalný	<i>Aquila chrysaetos</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
bocian čierny	<i>Ciconia nigra</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
včelár lesný	<i>Pernis apivorus</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
tetrov hlucháň	<i>Tetrao urogallus</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
kuvik kapcavý	<i>Aegolius funereus</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
lelek lesný	<i>Caprimulgus europaeus</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
chrástef poľný	<i>Crex crex</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
ďateľ čierny	<i>Dryocopus martius</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
ďateľ bielochrbtý	<i>Dendrocopos leucotos</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
jariabok hôrny	<i>Bonasa bonasia</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
penica jarabá	<i>Sylvia nisoria</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy
ďateľ prostredný	<i>Dendrocopos medius</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy
muchařík červenohrdlý	<i>Ficedula parva</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
muchařík bielokrky	<i>Ficedula albicollis</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
strakoš červenochrbtý	<i>Lanius collurio</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy
strakoš sivý	<i>Lanius excubitor</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
prepelica poľná	<i>Coturnix coturnix</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
krutihlav hnedý	<i>Jynx torquilla</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy
příhľaviar čiernohlavý	<i>Saxicola torquata</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy
hrdlička poľná	<i>Streptopelia turtur</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy
žltouchvost lesný	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
muchařík sivý	<i>Muscicapa striata</i>	SKCHVU028 Strážovské vrchy, SKCHVU013 Malá Fatra
skalár pestrý	<i>Monticola saxatilis</i>	SKCHVU013 Malá Fatra
rybárik riečny	<i>Alcedo atthis</i>	SKCHVU013 Malá Fatra
sov dlhochvostá	<i>Strix uralensis</i>	SKCHVU013 Malá Fatra
ďateľ hnedkavý	<i>Dendrocopos syriacus</i>	SKCHVU013 Malá Fatra
kuvik vrabčí	<i>Glaucidium passerinum</i>	SKCHVU013 Malá Fatra
tetrov hoľniak	<i>Tetrao tetrix</i>	SKCHVU013 Malá Fatra
ďateľ trojprsty	<i>Picoides tridactylus</i>	SKCHVU013 Malá Fatra

Zdroj: www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=4&lang=sk

Migračné trasy živočíchov

Súčasťou vplyvu na kvalitu biodiverzity aj vo vzťahu k dopravnej infraštruktúre je narušovanie migračných trás živočíchov fragmentáciou krajiny, presekávaním migračných trás dopravnými komunikáciami, z ktorých mnohé sa stávajú bariérami s obtiažnou prekonateľnosťou alebo neprekonateľnými bariérami (v závislosti od schopností živočíšnej skupiny a druhu). Migračné trasy živočíchov sú poväčšine v krajine identifikované v ÚSES ako biokoridory nadregionálnej, regionálnej a miestnej úrovne. Táto skutočnosť však nie je určujúca, pretože migračné cesty vznikajú alebo sú evidované aj v priestoroch alebo v línii mimo koridorov (týka sa to cicavcov, vtákov, plazov, obojživelníkov a bezstavovcov). Poznáme rôzne formy migrácie: potravnú, reprodukčnú, sezónnu a pod. Živočichy, ktoré migrujú na krátke alebo až mimoriadne veľké vzdialenosti sa často neprispôbujú prvkom ÚSES a pri migrácii využívajú línie a priestory vyhovujúce ich biologickej povahe, potravnjej ponuke a ponuke reprodukčných stanovišť.

Pre mnohé druhy sú migračnými trasami, resp. biokoridormi napr. systémy viac alebo menej poprepájanými ekohabitátmi (lúky, pasienky, mozaiky poľnohospodárskych kultúr s rozvoľnenou drevinovou vegetáciou a pod., teda viac-menej relatívne voľné priestory, bez navonok viditeľných a výrazných krajinných prvkov). Z tohto hľadiska sú biokoridory len jednou z viacerých možností vytvárania migračných trás živočíchmi v krajine. Migračné trasy sa v dôsledku antropogénnych a prírodných vplyvov menia, niektoré zanikajú a niektoré nové naopak vznikajú. Biokoridory, resp. migračné trasy môžu byť terestrické alebo vodné, resp. kombinované, a tiež vzdušné. Vo vzťahu k dopravnej infraštruktúre nie sú problematické vzdušné koridory (migračné trasy) transmigrantov, migrujúcich vo vysokých letových hladinách – žeriavy, divé husi, labute, bociany, migrujúce dravce a i. (výnimku tvorí letecká doprava). Najmä vo vzťahu k cestnej doprave je problematická skupinová migrácia (v krídloch) menších a nízko letiacich druhov vtákov (často dochádza ku kolíziám).

Z hľadiska výstavby dopravnej infraštruktúry sú najviac ohrozené mokradové biotopy, ktoré sú citlivé na zmenu vodného režimu. Degradácia a strata biodiverzity sa prejavuje závažnými environmentálnymi, ekonomickými a sociálnymi dopadmi. Súčasné poškodenie a ohrozenie bioty a biodiverzity je sprievodným javom činnosti človeka v krajine, vrátane dopravy. V dôsledku budovania nových dopravných koridorov sa fragmentuje krajina, zanikajú pôvodné biotopy, v krajinných segmentoch sa znižujú stupne ekologickej stability. Fragmentáciu krajiny spôsobujú najmä líniové stavby, ktoré vytvárajú bariéry pri migrácii živočíchov. Svojou konštrukciou sú často príčinou ich usmrtenia (cestná a železničná doprava, elektrické nadzemné vedenie). S fragmentáciou krajiny je spojená aj degradácia genofondu izolovaných populácií a zvyšovanie zraniteľnosti ekosystémov, čo veľmi negatívne pôsobí na celkovú biodiverzitu. Pre biodiverzitu predstavujú hrozbu aj invázne druhy, predovšetkým rastlín, ale aj živočíchov. Rozširovanie inváznych rastlín je markantné pozdĺž riek na hranici brehových porastov a poľnohospodárskej pôdy, na spustených alebo obnažených pôdach, ale vo veľkej miere aj pri dopravných koridoroch.

Genofondovo významné lokality

Okrem viacerých chránených území sú to napríklad:

- Asfaltový lom pri Nezbudskej Lúčke – reprodukčná lokalita obojživelníkov,
- Uhliská – hniezdisko viacerých druhov vtákov,
- Dedová skala – hniezdisko viacerých druhov vtákov,
- Lazy nad obcou Kunerad – hniezdisko dravcov v lesnom poraste.

Biokoridory

Rieka Váh a Kysuca predstavuje hydrický biokoridor nadregionálneho významu. Vodné toky Varínka, Struháreň a Rajčianka sú hydrickými biokoridormi regionálneho významu.

Bariéry na migračných trasách

Nízka hustota osídlenia s nízkou koncentráciou obyvateľov, nevytvára zo sídelnej štruktúry okresu výrazný bariérový či stresový faktor. Až na mesto Žilina a hlavné dopravné koridory s cestnou a železničnou dopravou

Žilina – Rajec, Žilina – Košice, Žilina – Bratislava, Žilina – Čadca, Žilina – Terchová. Urbanizované priestory sídel umožňujú prirodzeným spôsobom transport bioty pozdĺž koridorov miestnych tokov a nezastavaných prelúk.

V okrese Žilina sú výrazné prejavy cestných komunikácií, ako líniových bariér. Badateľný je hlavne pri niektorých druhoch lesnej zveri ako napr. jeleň lesný karpatský (*Cervus elaphus montanus*), diviak lesný (*Sus scrofa*), srnec lesný (*Capreolus capreolus*), zajac európsky (*Oryctolagus cuniculus*) a i.

Z pozície praktickej ochrany niektorých druhov, resp. skupín živočíchov má podstatný význam evidencia migračných trás žiab na miesta rozmnožovania v prípadoch, že migračné trasy vedúce zo zimovísk do vodných nádrží, potokov, riek a iných mokradí sú preťaté predovšetkým cestnými komunikáciami. Tak vznikajú bariéry, ktoré obojživelníky prekonávajú za cenu mnohokrát i obrovských strát na druhoch i počtoch a to predovšetkým u skokana hnedého (*Rana temporaria*) a ropuchy bradavičnatej (*Bufo bufo*).

1.2.3 Biotopy

Podľa katalógu biotopov Slovenska (Stanová, Valachovič, 2002) sa v okrese Žilina nachádza tieto biotopy. Prevládajúcu časť územia tvoria lesné a lúčne biotopy.

Piesky a pionierske porasty

Pi4 Pionierske spoločenstvá plytkých silikátových pôd (biotop európskeho významu 8230)

Pionierske, travinno-bylinné spoločenstvá s prevahou drobných sukulentných rastlín, jarných a jesenných terofytov a nízkych tráv. Významným fyziognomickým znakom je bohaté poschodie machorastov a naopak riedky porast cievnatých rastlín. Stanovištom sú skalky a skalnaté svahy s extrémne plytkými, vysychavými silikátovými pôdami typu protoranker. Ideálne podmienky na vývoj má spoločenstvo na ťažko prístupných bralách a plochých skalných terasách. Stanovištia často slúžia dravým vtákom ako odpočinkové miesta. Jednotka má úzke napojenie na jednotku Pi5. Zastúpené sú v nich hadinec obyčajný (*Echium vulgare*), kostrava skalná (*Festuca rupicola*), kručinka farbiarska (*Genista tinctoria*), šalvia praslenatá (*Salvia verticillata*), krvavec menší (*Sanguisorba minor*), ranostajec pestrý (*Securigera varia*), rozchodník prudký (*Sedum acre*), rozchodník šesťstranový (*Sedum sexangulare*). Predmetný biotop sa vyskytuje v okrese napríklad v okolí obcí Varín a Strečno. Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. ľudská činnosť spojená s poškodzovaním biotopov nedisciplinovanými turistami, možným zberom skalničiek a výsadbou nevhodných druhov drevín, ako sú borovica lesná (*Pinus sylvestris*), borovica čierna (*Pinus nigra*), smrek obyčajný (*Picea abies*) a iných nepôvodných drevín na pôvodne nezalesnených stanovištiach, čo vedie k zatieneniu, hromadeniu opadu s následnými zmenami živinového režimu.

Vodné biotopy

Vo2 Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a /alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition* (biotop európskeho významu 3150)

Porasty ponorených a na hladine plávajúcich vodných rastlín, ktoré sa buď voľne vznášajú vo vode, alebo sú zakotvené v subhydryckých pôdach. Štruktúrne sú porasty veľmi rôznorodé: jedno až trojvrstvové. Osídľujú eutrofné a mezotrofné prírodné a poloprírodné stojaté (pH > 6), periodicky prietochné, prípadne pomaly tečúce vody, ako sú mŕtve riečne ramená, aluviálne mokrade, ale aj antropogénne nádrže (rybníky, vodárenské nádrže, materiálové jamy, staré ryžoviská) a kanály v nížinnom a pahorkatinovom stupni. Zonácia vegetácie zodpovedá lokálnym ekologickým podmienkam, najmä priehľadnosti a hĺbke vody. Substrátom sú prevažne organo-minerálne sedimenty rôznej hĺbky, ktorá zodpovedá procesu zazemňovania vodnej nádrže. Z druhového zloženia možno spomenúť napríklad: druhy rodu močiarka (*Batrachium* sp.), žaburinka (*Lemna* sp.), červenavec (*Potamogeton* sp.), ďalej stolístok klasnatý (*Myriophyllum spicatum*), leknica žltá (*Nuphar lutea*), salvinia plávajúca (*Salvinia natans*) a kotvica plávajúca (*Trapa natans*). Biotopy tohto typu boli zaznamenané v okolí Medzihorského potoka neďaleko mesta Rajecké Teplice a v okolí vodného toku Varínka po jej celej dĺžke.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie teplotného režimu vody, narušenie prirodzeného ročného chodu prietokov a narušenie korytotvorných procesov, šírenie invázných druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do biotopov, likvidácia brehových drevinových porastov, vytváranie skládok odpadov a skládok prebytočnej zeminy z výkopov na brehoch vodných tokov, regulácia a prehradzovanie vodných tokov, odvodňovanie mokradí a výsadba nepôvodných drevín v okolí vodných tokov v intravilánoch.

Vo3 Prirodzené dystrofné stojaté vody (biotop európskeho významu 3160)

Otvorené spoločenstvá oligotrofných, prípadne dystrofných vôd budované plávajúcimi druhmi rodu *Utricularia* a machorastmi. Veľmi vzácne porasty, maloplošné a často rozptýlené v mozaike ostatných mokradových a slatinných spoločenstiev. V okrese Žilina sa vyskytujú len v podcelku Rajecká kotlina, v PR Šujské rašelinisko.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie teplotného režimu vody, narušenie prirodzeného ročného chodu prietokov a narušenie korytotvorných procesov, šírenie invázných druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do biotopov, likvidácia brehových drevinových porastov, vytváranie skládok odpadov a skládok prebytočnej zeminy z výkopov na brehoch vodných tokov, regulácia a prehradzovanie vodných tokov, odvodňovanie mokradí a výsadba nepôvodných drevín v okolí vodných tokov v intravilánoch.

Vo8 Spoločenstvá bylín a šachorín eutrofných mokradí s kolísajúcou vodnou hladinou

Bylinné spoločenstvá trvaliek a dvojročných, prevažne obojživelných druhov rastlín. Štruktúra a druhové zloženie porastov sa počas roka môže výrazne meniť, čo ovplyvňujú dominantné druhy. Porasty sú relatívne maloplošné, často mozaikovité. Porasty sa vyskytujú v teplých oblastiach v alúviách väčších riek, na eutrofných mokradiach so stojatou, prípadne periodicky tečúcou vodou. Podmienkou výskytu je kolísanie vodnej hladiny až obnaženie dna. V okrese Žilina ich nachádzame v kolinnom stupni v mŕtvych ramenách, terénnych depresiách, ale aj na sekundárnych biotopoch, ako sú v lete vypúšťané rybníky, závlahové nádrže a priekopy.

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie teplotného režimu vody, narušenie prirodzeného ročného chodu prietokov, šírenie invázných druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do biotopov, likvidácia brehových drevinových porastov, vytváranie skládok odpadov a skládok prebytočnej zeminy z výkopov na brehoch vodných tokov, regulácia a prehradzovanie vodných tokov, odvodňovanie mokradí a výsadba nepôvodných drevín v okolí vodných tokov v intravilánoch.

Nelesné brehové porasty

Br1 Štrkové lavice bez vegetácie

Útvary okolo riek a väčších horských a podhorských potokov, ktoré na určitých úsekoch ukladajú štrk a hrubší piesok vo forme štrkových lavíc. Následkom rozkolísaného vodného režimu sa na substráte uchytávajú len v minimálnej miere rastliny, zväčša ide o jednoročné a rýchlo klíčiace dvojročné rastliny, ktoré však netvoria pravé fytocenózy. Často sa tvorí mozaika týchto jednotiek s porastmi na bahnitých až piesočnatých brehoch.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie prirodzeného ročného chodu prietokov a narušenie korytotvorných procesov, šírenie invázných druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do biotopov, likvidácia brehových drevinových porastov, vytváranie skládok odpadov, prehradzovanie vodných tokov.

Br2 Horské vodné toky a bylinné porasty pozdĺž ich brehov (biotop európskeho významu 3220)

Spoločenstvá pozdĺž horských tokov sú vysoké druhovo chudobné dvoj- až trojvrstvé spoločenstvá s dominanciou druhov smlz patrstový (*Calamagrostis pseudophragmites*) a chrastnica trstníková (*Phalaroides arundinacea*). Fytocenózy sa vyskytujú na stanovištiach náplavov podmäčianých a podmývaných prúdiacou vodou. Z ďalších druhov možno spomenúť reznačku laločnatú (*Dactylis glomerata*), nezábudku močiarnu (*Myosotis scorpioides*), devätsil lekársky (*Petasites hybridus*) a viaceré druhy rodu štiav (*Rumex* sp.). Spoločenstvá sa nachádzajú napríklad v okolí riek Váh, Varínka, Rajčianka a ich prítokov.

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie prirodzeného ročného chodu prietokov a narušenie korytotvorných procesov, šírenie invázných druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do

biotopov, likvidácia brehových drevinových porastov, vytváranie skládok odpadov, prehradzovanie vodných tokov.

Br4 Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s vrúbou sivou (biotop európskeho významu 3240)

Pionierske spoločenstvo s vyvinutým 5 – 6 m vysokým krovitým poschodím, v ktorom dominuje vrba sivá (*Salix elaeagnos*) a vrba purpurová (*Salix purpurea*), ktoré sú ojedinele doplnené o jelšu sivú (*Alnus incana*), zemolez čierny (*Lonicera nigra*), smrek obyčajný (*Picea abies*), vrbu krehkú (*Salix fragilis*) a i. V pestrom bylinnom poschodí sú okrem hygrofilných a subhygrofilných druhov prítomné aj druhy vodou splavené z okolitých lesných a prameniskových spoločenstiev. Porasty lemujú v úzkych pásoch horské bystriny s rýchlo prúdiacou vodou v úzkych dolinách na štrkových, kamenitých, zriedkavo piesočnatých pôdach. Nevyskytujú sa v otvorenej poľnohospodárskej krajine, ale popri vodných tokoch v Lúčanskej časti Malej Fatry.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie prirodzeného ročného chodu prietokov a narušenie korytotvorných procesov, šírenie inváznych druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do biotopov, likvidácia brehových drevinových porastov, vytváranie nelegálnych skládok odpadov, prehradzovanie vodných tokov a výstavba lesných ciest a doprava dreva.

Br6 Brehové porasty deväťsilov (biotop európskeho významu 6430)

Príbrežné spoločenstvá s deväťsilmi (*Petasites kablikianus*, *Petasites hybridus*, menej *Petasites × interscendens*) alebo štiavec alpský (*Rumex alpinus*) tvoria fyziognomicky jednotné, husté, zapojené viacvrstvové porasty. Dominantným druhom je deväťsil lekársky (*Petasites hybridus*). Hlavnú vrstvu porastov tvoria rozprestreté čepele listov dominantných druhov vo výške 100 – 160 cm, na živných pôdach aj vyššie. Vyskytujú sa na prirodzených, poloprirodzených až ruderalizovaných stanovištiach na brehoch vodných tokov v horských oblastiach, menej na podsvahových prameniskách a v zamokrených porastoch nivných lúk a v priekopách popri cestách. Porasty tohto biotopu sú vyvinuté najmä v častiach Malej Fatry.

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie prirodzeného ročného chodu prietokov a narušenie korytotvorných procesov, šírenie inváznych druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do biotopov, likvidácia brehových drevinových porastov, vytváranie skládok odpadov, prehradzovanie vodných tokov.

Br7 Bylinné lemové spoločenstvá nížinných riek (biotop európskeho významu 6430)

Vysokobylinné spoločenstvá na brehoch väčších vodných tokov. Fyziognomicky sú veľmi nejednotné, obvykle viacvrstvové s optimom výskytu na brehoch väčších riek v nížinách a pahorkatinách. Nejednotnosť vzhľadu vyplýva zo striedania sa viacerých dominánt. Porasty sa vyvíjajú na opakovane záplavami narušovaných, ale živinami dobre zásobených brehových stanovištiach. Sú schopné pomerne rýchlo obsadiť obnažené brehy. Vyskytujú sa v Rajeckej kotline.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie prirodzeného ročného chodu prietokov a narušenie korytotvorných procesov, šírenie inváznych druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do biotopov, likvidácia brehových drevinových porastov, vytváranie skládok odpadov, prehradzovanie vodných tokov.

Krovinné a kričkové biotopy

Kr2 Porasty borievky obyčajnej (biotop európskeho významu 5130)

Porasty s borievkou obyčajnou sa najčastejšie vyvíjajú na stanovištiach, kde v minulosti prebiehala extenzívna pastva. V súčasnosti sú to spoločenstvá, ktoré sú vyvinuté ako rôzne pokročilé sukcesné štádia. Najvyššiu diverzitu majú tieto spoločenstvá po skončení pastvy, kedy postupne do porastov začínajú prenikať expanzívne trávy a borievka. Príkladom môže byť mrvica peristá (*Brachypodium pinatum*), smlz krovinatý (*Calamagrostis epigejos*). Popri borievke prenikajú do porastov aj nízke kričky, najčastejšie vres obyčajný (*Calluna vulgaris*). Z iných rastlinných taxónov možno spomenúť rod kručinka (*Genista* sp.), druhy rodu hloh (*Crataegus* sp.), borovicu lesnú (*Pinus sylvestris*), stoklas vzpriamený (*Bromus erectus*), kostrava žliabkatá (*Festuca rupicola*) a

mnohé ďalšie. Spoločenstvá s borievkou obyčajnou (*Juniperus communis*) sa v okrese Žilina vyskytujú na lokalitách v okolí obcí Lietavská Svinná, Rajecká Lesná, Čičmany a v Malej Fatre v okolí Veľkého Rozsutca.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. obmedzovanie pastvy a zanechávanie kosenia s následnou sekundárnou sukcesiou, nerovnomerné pasenie, rozširovanie burinových druhov a snahy o zalesňovanie.

Kr7 Trnkové a lieskové kroviny

Predstavujú najbežnejší typ krovinného biotopu, ktorý sa v celom území šíri v dôsledku nedostatočného využívania trávnych porastov. Miestami sa viaže na bývalé medze a terasy a vytvára veľmi zaujímavé líniové spoločenstvá. V porastoch biotopu dominujú slivka trnková (*Prunus spinosa*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), ruže (*Rosa sp. div.*) a hlohy (*Crataegus sp. div.*). Aj keď by v záujme zachovania trávnych porastov bola na viacerých lokalitách vhodná redukcia tohto biotopu, z pohľadu živočíšstva môže mať svoju hodnotu najmä v rozsiahlejších travinnobylinných komplexoch. Vyskytuje sa napr. v okolí obcí Porúbka, Varín a Terchová.

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. mechanizácia a znižovanie počtov dobytky, nerovnomerné pasenie podmieňujúce sukcesiu alebo eróziu a eutrofizáciu, zanechávanie kosenia a rozširovanie burinových druhov.

Kr8 Vrbové kroviny stojatých vôd

Biotop sa nachádza na mladých riečnych naplaveninách tvorených kameňmi, štrkom, štrkopieskom a pieskom. Sú dobre podmačané a pravidelne ovplyvňované prúdiacou a povrchovou vodou, v jarných mesiacoch záplavovou vodou. Hydopedologické pomery stanovišť závisia od rytmu vodnej hladiny riek, kvalitatívneho zloženia a intenzity ukladania naplavenín. Drevinové zloženie tvoria hlavne jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*), baza čierna (*Sambucus nigra*), vrbá krehká (*Salix fragilis*). Biotop sa vyskytuje v Žilinskej kotline.

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie prirodzeného ročného chodu prietokov a narušenie korytotvorných procesov, šírenie inváznych druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do biotopov, likvidácia brehových drevinových porastov, vytváranie skládok odpadov a skládok prebytočnej zeminy z výkopov na brehoch vodných tokov, regulácia a prehradzovanie vodných tokov, odvodňovanie mokradí a výsadba nepôvodných drevín v okolí vodných tokov v intravilánoch.

Kr9 Vrbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek

Ide o biotop vyskytujúci sa najmä pozdĺž vodných tokov a kanálov. Dominujú v ňom vrby, hlavne vrbá krehká (*Salix fragilis*) a jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*). Aj keď ide o pomerne bežný typ biotopu, cenný môže byť najmä v kotlinových častiach okresu, kde niekedy predstavuje posledné zvyšky mokradí obklopené poliami. Biotop sa vyskytuje napr. v okolí Kamennej Poruby, Rajeckých Teplíc, Lietavy, Svederníka a Dlhého Pola.

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie teplotného režimu vody, narušenie prirodzeného ročného chodu prietokov a narušenie korytotvorných procesov, šírenie inváznych druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do biotopov, likvidácia brehových drevinových porastov, vytváranie skládok odpadov a skládok prebytočnej zeminy z výkopov na brehoch vodných tokov, regulácia a prehradzovanie vodných tokov, odvodňovanie mokradí a výsadba nepôvodných drevín v okolí vodných tokov v intravilánoch.

Kr10 Kosodrevina (biotop európskeho významu *4070)

Krovinné porasty kosodreviny tvoria v horách samostatný vegetačný stupeň. Predstavujú primárne spoločenstvá subalpínskeho stupňa v nadmorskej výške 1 400 – 1 800 (1 900) m n. m. Výškovo nadväzujú na klimaxové spoločenstvá smrekového lesa, na svojej hornej hranici prechádzajú do stupňa alpských hôľ. V bylinnej vrstve dominuje brusnica obyčajná (*Vaccinium vitis-idaea*), smlz chlpkatý (*Calamagrostis villosa*), chlpaňa lesná (*Luzula sylvatica*), papradka alpínska (*Athyrium distentifolium*) a podbelica alpínska (*Homogyne alpina*). K najvzácnejším patria pôvodné spoločenstvá, obmedzené často na najextrémnejšie časti reliéfu izolovaných skalných komplexov. Porasty kosodreviny sa vyskytujú len v Malej Fatre.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohozenia patria, napr. výstavba horských stredísk cestovného ruchu, priame ničenie a erózia vplyvom nadmernej turistiky, štvorkoliek, bicyklov, terénnych motoriek a pod., kryogénne procesy.

Alpínska vegetácia

Al1 Alpínske travinno-bylinné porasty na silikátovom podklade (biotop európskeho významu 6150)

Trávnaté až travinno-bylinné, dvojvrstvové, klimaxové rastlinné spoločenstvá alpínskeho a subniválneho vegetačného stupňa, ktoré uprednostňujú hrebene, skalné rebrá a strmé vrcholové partie, po celý rok vystavené silným vetrom, v zimnom období takmer bez snehovej pokrývky. Vzhľadom na extrémne životné podmienky patria k druhovo najchudobnejším vysokohorským spoločenstvám. Možno ich charakterizovať ako chionofóbne, heliofilné, xero- až mezofilné a extrémne acidofilné. Rastú na oligotrofných, skeletnatých a plytkých pôdach. Najbežnejšie druhy sú psinček alpínsky (*Agrostis alpina*), psinček pyrenejský (*Agrostis pyrenaica*), zvonček alpínsky (*Campanula alpina*), rožec vlnatý (*Cerastium eriophorum*), kostrava pestrá (*Festuca versicolor*), jastrabník alpínsky (*Hieracium alpinum*), sitina trojžarezová (*Juncus trifidus*) a i. Zastúpené sú po hrebeni Krivánskej časti Malej Fatry.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohozenia patria, napr. výstavba horských stredísk cestovného ruchu, priame ničenie a erózia vplyvom nadmernej turistiky, štvorkoliek, bicyklov, terénnych motoriek a pod., intenzívny zber lesných plodov, absencia pasenia oviec na holiach, nerovnomerné pasenie – na niektorých plochách príliš intenzívne, spojené s eróziou a eutrofizáciou, na iných nedostatočné, vysádzanie kosodreviny a iných drevín (vrátane nepôvodných) na holiach, v lavínových žľaboch, na snehových výležiškách a iné opatrenia v rámci rekonštrukcie hornej hranice lesa (aj tam, kde by les vznikol prirodzene – sukcesiou), šírenie nepôvodnej vysadenej kosodreviny na plochách, kde by sa zo semenáčikov neuchytila alebo, kde jej výsadba poškodzuje biotop európskeho a národného významu.

Al2 Alpínske snehové výležišky na silikátovom podklade (biotop európskeho významu 6150)

Chionofilné, mozaikovité vyvinuté vysokohorské spoločenstvá, ktoré osídľujú dná terénnych depresii a ich priľahlé, mierne sklonené svahy, prevažne na silikátovom podklade. Krátkemu vegetačnému obdobiu, chladnému a vlhkému prostrediu sú najlepšie prispôbené machorasty a lišajníky tvoriace podstatnú časť porastov. V okrese Žilina sa nachádzajú hlavne v Krivánskej časti Malej Fatry.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohozenia patria, napr. výstavba horských stredísk cestovného ruchu, priame ničenie a erózia vplyvom nadmernej turistiky, štvorkoliek, bicyklov, terénnych motoriek a pod., intenzívny zber lesných plodov, absencia pasenia oviec na holiach, nerovnomerné pasenie – na niektorých plochách príliš intenzívne, spojené s eróziou a eutrofizáciou, na iných nedostatočné, vysádzanie kosodreviny a iných drevín (vrátane nepôvodných) na holiach, v lavínových žľaboch, na snehových výležiškách a iné opatrenia v rámci rekonštrukcie hornej hranice lesa (aj tam, kde by les vznikol prirodzene – sukcesiou), šírenie nepôvodnej vysadenej kosodreviny na plochách, kde by sa zo semenáčikov neuchytila alebo, kde jej výsadba poškodzuje biotop európskeho a národného významu.

Al3 Alpínske a subalpínske vápnomilné travinno-bylinné porasty (biotop európskeho významu 6170)

Vysokohorské, floristicky bohaté spoločenstvá nízkych, prevažne vankúšovito trsnatých ostríc a bylín s výrazným zastúpením nízkych poliehavých kríčkov. Rastú na plytkých skeletnatých, v alpínskom stupni často soliflukciou ovplyvňovaných, prevažne vápenatých, humózných pôdach so zásaditou, neutrálnou, niekedy vo vrchnej vrstve pôdy až slabo kyslou reakciou. Z druhového zloženia sa tu vyskytujú druhy ostrica pevná (*Carex firma*), dryádka osemplienková (*Dryas octopetala*), vrba tupolistá (*Salix retusa*), lomikameň sivý (*Saxifraga Caesia*), astra alpínska (*Aster alpinus*), zvonček karpatský (*Campanula carpatica*) a i. V okrese Žilina sa nachádzajú hlavne v Krivánskej časti Malej Fatry a v okolí Kľaku.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohozenia patria, napr. výstavba horských stredísk cestovného ruchu, priame ničenie a erózia vplyvom nadmernej turistiky, štvorkoliek, bicyklov, terénnych motoriek a pod., intenzívny zber lesných plodov, absencia pasenia oviec na holiach, nerovnomerné pasenie – na niektorých plochách príliš intenzívne, spojené s eróziou a eutrofizáciou, na iných nedostatočné, vysádzanie kosodreviny a

iných drevín (vrátane nepôvodných) na holiach, v lavínových žľaboch, na snehových výležiškách a iné opatrenia v rámci rekonštrukcie hornej hranice lesa (aj tam, kde by les vznikol prirodzene – sukcesiou), šírenie nepôvodnej vysadenej kosodreviny na plochách, kde by sa zo semenáčikov neuchytila alebo, kde jej výsadba poškodzuje biotopy európskeho a národného významu.

AI5 Vysokobylinné spoločenstvá alpínskeho stupňa (biotop európskeho významu 6430)

Zahŕňajú vysokobylinné rastlinné spoločenstvá na nivách v montánnom až alpínskom stupni. Ide o viacvrstvové uzavreté spoločenstvá s prevahou vysokých bylín na brehoch a náplavoch horských potokov a bystrín, vo vlhkých žľaboch a kotlinách v montánnom, najmä však v subalpínskom a alpínskom stupni. Biotop býva vytvorený na rôznom geologickom podloží. Rastlinné spoločenstvá naň viazané vyžadujú bázické až mierne kyslé, humózne, vlhké pôdy s rôznym (zväčša vyšším) podielom skeletu. Na vhodných miestach biotop nachádzame v Malej Fatre.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. výstavba horských stredísk cestovného ruchu, priame ničenie a erózia vplyvom nadmernej turistiky, štvorkoliek, bicyklov, terénnych motoriek a pod., intenzívny zber lesných plodov, absencia pasenia oviec na holiach, nerovnomerné pasenie – na niektorých plochách príliš intenzívne, spojené s eróziou a eutrofizáciou, na iných nedostatočné, vysádzanie kosodreviny a iných drevín (vrátane nepôvodných) na holiach, v lavínových žľaboch, na snehových výležiškách a iné opatrenia v rámci rekonštrukcie hornej hranice lesa (aj tam, kde by les vznikol prirodzene – sukcesiou), šírenie nepôvodnej vysadenej kosodreviny na plochách, kde by sa zo semenáčikov neuchytila alebo, kde jej výsadba poškodzuje biotopy európskeho a národného významu.

AI9 Vresoviská a spoločenstvá kríčkov v subalpínskom a alpínskom stupni (biotop európskeho významu 4060)

Dvojvrstvové rastlinné spoločenstvá s dominujúcimi nízkymi až poliehavými kríčkovitými chamaefytmi z čeľadi vresovcotvaré (*Ericaceae*), brusnicovité (*Vacciniaceae*) a vresovcovité (*Empetraceae*), subalpínskeho až alpínskeho vegetačného stupňa. Rastú prevažne na kyslých až extrémne kyslých, oligotrofných a skeletnatých pôdach na silikátovom podloží. Vyskytujú sa však aj na bázickom substráte, ale na hlbších, silne humózných až humusových pôdach, kde ich vrstva surového humusu izoluje od podkladu. Tvorí husto zapojené porasty na uvoľnených plochách medzi kosodrevinou (*Pinus sp.*), osídľujú hrany skalných hrebeňov, skalné rebrá, upevňujú morény, bazálne a bočné časti úsypových kužeľov. Sú to spoločenstvá helio- a xerofilné, adaptované na rôznu výšku snehovej pokrývky. Medzi základné druhy tohto spoločenstva patria metluška krivolaká (*Avenella flexuosa*), vres obyčajný (*Calluna vulgaris*), zvonček alpínsky (*Campanula alpina*), jastrabník alpínsky (*Hieracium alpinum*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), viaceré druhy rodu rašeliník (*Sphagnum*) a amnólia červovitá (*Thamnochloa vermicularis*) a i. Spoločenstvo sa vyskytuje hlavne v oblasti Krivánskej časti Malej Fatry.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. výstavba horských stredísk cestovného ruchu, priame ničenie a erózia vplyvom nadmernej turistiky, štvorkoliek, bicyklov, terénnych motoriek a pod., intenzívny zber lesných plodov, absencia pasenia oviec na holiach, nerovnomerné pasenie – na niektorých plochách príliš intenzívne, spojené s eróziou a eutrofizáciou, na iných nedostatočné, vysádzanie kosodreviny a iných drevín (vrátane nepôvodných) na holiach, v lavínových žľaboch, na snehových výležiškách a iné opatrenia v rámci rekonštrukcie hornej hranice lesa (aj tam, kde by les vznikol prirodzene – sukcesiou), šírenie nepôvodnej vysadenej kosodreviny na plochách, kde by sa zo semenáčikov neuchytila alebo, kde jej výsadba poškodzuje biotopy európskeho a národného významu.

Teplo a suchomilné travinno-bylinné porasty

Tr1 Suchomilné travinno-bylinné a krovinové porasty na vápnitom substráte (biotop európskeho významu 6210)

Biotop Tr1 predstavuje rastlinné spoločenstvá s prevládajúcim zastúpením suchomilných a teplomilných druhov. Typickým stanovišťom sú strmé svahy s celodenným oslnením na vápencovom podloží, ale obsadzuje aj priaznivé miesta na sopečných, či kryštalinických horninách. Vyznačuje sa prítomnosťou vysokého počtu druhov, pričom druhová skladba na menej svahovitých miestach s hlbším pôdnym profilom sa môže prelínať s biotopom Lk1. V okrese Žilina sa biotop vyskytuje hlavne v Strážovských a Súľovských vrchoch a v Malej Fatre. V prípade zastúpenia väčšieho počtu taxónov z čeľade *Orchidaceae* je hodnotený ako prioritný biotop EV. Z tráv v nich výrazne dominuje mrvica peristá (*Brachypodium pinnatum*), zastúpená je aj kostrava žliabkatá (*Festuca rupicola*),

traslica prostredná (*Briza media*), z ďalších druhov napr. klinček kartuziánsky (*Dianthus carthusianorum*), lipkavec pravý (*Galium verum*), černohlávk veľkokvetý (*Prunella grandilora*), skorocel prostredný (*Plantago media*), ranostajovec pestrý (*Securigera varia*), púpavec srstnatý (*Leontodon hispidus*), ponikle veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*), ľan tenkolistý (*Linum tenuifolium*), lucerna kosákovitá (*Medicago falcata*) a i. Miesta s prítomnosťou biotopu Tr1 boli v minulosti využívané predovšetkým ako pasienky. Ukončenie pasenia má za následok ich postupné zarastanie rôznymi krovínami a stromami, čím sa stráca ich floristická diverzita. Existujúce zvyšky je potrebné zachovať odstraňovaním náletových drevín a ďalej manažovať optimálnym obhospodávaním.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. obmedzovanie pastvy, mechanizácia a znižovanie počtov dobytku, takže stále viac plôch podlieha sukcesii, nerovnomerné pasenie – príliš intenzívne na niektorých plochách (spojené s eróziou a eutrofizáciou), nedostatočné až chýbajúce na iných, zanechávanie kosenia, prípadne jeho náhrada mulčovaním, rozširovanie burinových druhov, snahy o zalesňovanie.

Tr2 Subpanónske travinno-bylinné porasty (biotop európskeho významu *6240)

Travinno-bylinné porasty, v ktorých dominujú trsnaté hemikryptofyty a druhy s plazivým podzemkom. V medzitrsových priestoroch sa nachádzajú hemikryptofyty s prízemnou listovou ružicou, chamaefyty, geofyty a terofyty. Primárne sa nachádzajú na strmých skalnatých svahoch a skalných výstupoch. Biotopy sa v minulosti často využívali ako extenzívne pasienky. Výskyt biotopu je najmä v Žilinskej kotline.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. obmedzovanie pastvy, mechanizácia a znižovanie počtov dobytku, takže stále viac plôch podlieha sukcesii, nerovnomerné pasenie – príliš intenzívne na niektorých plochách (spojené s eróziou a eutrofizáciou), nedostatočné až chýbajúce na iných, zanechávanie kosenia, prípadne jeho náhrada mulčovaním, rozširovanie burinových druhov, snahy o zalesňovanie.

Tr5 Suché a dealpínske travinno-bylinné porasty (biotop európskeho významu 6190)

Všetky sucho- a teplomilné travinnobylinné porasty otvorených, často skalnatých svahov na vápencoch a dolomitoch osídľujú skalnaté stupne a terasy, strmé svahy s plytkou pôdou typu rendzina. Na južne exponované svahy prenikajú viaceré panónske teplomilné druhy, na severne exponované strmé svahy s plytkou pôdou a skalné hrebienky je viazaná skupina dealpínskych a perialpínskych druhov, ktoré preferujú mezofilnejšie stanovišťa, chlad a polotieň. V okrese sa vyskytujú v Súľovských vrchoch v okolí obcí Hričovské Podhradie a Lietavská Svinná – Babkov.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. obmedzovanie pastvy, mechanizácia a znižovanie počtov dobytku, takže stále viac plôch podlieha sukcesii, nerovnomerné pasenie – príliš intenzívne na niektorých plochách (spojené s eróziou a eutrofizáciou), nedostatočné až chýbajúce na iných, zanechávanie kosenia, prípadne jeho náhrada mulčovaním, rozširovanie burinových druhov, snahy o zalesňovanie.

Tr8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (biotop európskeho významu *6230)

Spoločenstvá psice tuhej (*Nardus stricta*). Osídľujú pomerne hlboké, vlhké, humózne piesočnato-hlinité kyslé pôdy. Biotop preniká aj na odlesnené stanovišťa v supramontánnom stupni. V súčasnosti sa nachádza v rôznych vývojových štádiách, biotop je vytvorený vplyvom dlhodobého pasenia (až stovky rokov) a sukcesie po jeho ukončení. Biotop sa vyskytuje v severovýchodnej časti okresu v Kysuckej vrchovine a v Malej Fatre. Z tráv okrem prevládajúcej psice tuhej (*Nardus stricta*) a psinčeka tenučkého (*Agrostis capillaris*) sú častejšie zastúpené aj traslica prostredná (*Briza media*), tomka voňavá (*Anthoxanthum odoratum*) a kostrava lúčna (*Festuca pratensis*). Spoločne s ostricou guľkoploďou (*Carex pilulifera*), ostricou bledou (*Carex pallescens*) a chlpaňou poľnou (*Luzula campestris*) sa vyskytujú tiež charakteristické byliny biotopu, ako napr. fialka psia (*Viola canina*), veronika lekárska (*Veronica officinalis*), ľubovník bodkovaný (*Hypericum perforatum*), klinček sľzičkový (*Dianthus deltoides*), margaréta biela (*Leucanthemum vulgare* agg.), púpavec srstnatý (*Leontodon hispidus*), iskerník mnohokvetý (*Ranunculus polyanthemos*) a ďalšie druhy.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. medzi hlavné ohrozenia patria, napr. obmedzovanie pastvy, mechanizácia a znižovanie počtov dobytku, takže stále viac plôch podlieha sukcesii,

nerovnomerné pasenie – príliš intenzívne na niektorých plochách (spojené s eróziou a eutrofizáciou), nedostatočné až chýbajúce na iných, zanechávanie kosenia, prípadne jeho náhrada mulčovaním, rozširovanie burinových druhov, snahy o zalesňovanie, výstavba horských stredísk cestovného ruchu, priame ničenie a erózia vplyvom nadmernej turistiky, štvorkoliek, bicyklov, terénnych motoriek a pod., intenzívny zber lesných plodov, absencia pasenia oviec na holiach, vysádzanie kosodreviny a iných drevín (vrátane nepôvodných) na holiach, v lavínových žľaboch, na snehových výležiškách a iné opatrenia v rámci rekonštrukcie hornej hranice lesa (aj tam, kde by les vznikol prirodzene – sukcesiou), šírenie nepôvodnej vysadenej kosodreviny na plochách, kde by sa zo semenáčikov neuchytila alebo, kde jej výsadba poškodzuje biotopy európskeho a národného významu.

Lúky a pasienky

Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (biotop európskeho významu 6510)

Jedno- až dvojkosné lúky s prevahou vysokosteblových krmovínarsky hodnotných tráv a bylín. Biotop má pomerne veľkú variabilitu. Ich zloženie sa mení podľa ekologickej charakteristiky stanovišťa a spôsobu obhospodarovania. Druhovo sú veľmi bohaté. Ekologické spektrum ich výskytu je pomerne široké – vyskytujú sa od vlhkých stanovišť až po suchšie stanovišťa v teplejších oblastiach, s čím je úzko prepojená ich pomerne veľká variabilita. Vyskytujú sa roztrúsené v rámci celého okresu Žilina. Medzi najčastejšie sa vyskytujúce trávy patria ovsík obyčajný (*Arrhenatherum elatius*), kostrava lúčna (*Festuca pratensis*), reznáčka laločnatá (*Dactylis glomerata*) a trojstet žltkastý (*Trisetum flavescens*). K najčastejším bylinám prítomným na väčšine lokalít patrili šalvia lúčna (*Salvia pratensis*), ľadenec rožkatý (*Lotus corniculatus*), štrkáč menší (*Rhinanthus minor*), púpavec srstnatý (*Leontodon hispidus*), púpavec jesenný (*Leontodon autumnalis*), ďatelina lúčna (*Trifolium pratense*), ďatelina plazivá (*Trifolium repens*), margaréta biela (*Leucanthemum vulgare* agg.), zvonček konársky (*Campanula patula*), rebríček obyčajný (*Achillea millefolium* agg.), túžobník obyčajný (*Filipendula vulgaris*).

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. mechanizácia a znižovanie počtov dobytky, takže stále viac plôch podlieha sukcesii, nerovnomerné pasenie – príliš intenzívne na niektorých plochách (spojené s eróziou a eutrofizáciou), nedostatočné až chýbajúce na iných, zanechávanie kosenia, prípadne jeho náhrada mulčovaním, rozširovanie burinových druhov, snahy o zalesňovanie.

Lk2 Horské kosné lúky (biotop európskeho významu 6520)

Horské kosné lúky sú mezofilné trávno-bylinné spoločenstvá na miestach s dlhotrvajúcou snehovou pokrývkou a vysokým úhrnom zrážok v lete. Stanovišťa sú často so severnou orientáciou. Aj kvôli vhodným pôdnym podmienkam (nutrične bohaté pôdy so slabou zásaditou až mierne kyslou reakciou) majú horské kosné lúky kvetnatý charakter. Biotopy horských kosných lúk boli zaznamenané hlavne v Krivánskej časti Malej Fatry, ďalej v okolí obce Ďurčiná a v Kysuckej vrchovine. Typickými zástupcami bylín sú alchemilka (*Alchemilla* sp.), tomka voňavá (*Anthoxanthum odoratum*), zvonček kľbkatý (*Campanula glomerata*), pakost hnedočervený (*Geranium phaeum*), pakost lesný (*Geranium sylvaticum*), nevädzovec vyvýšený (*Jacea pseudophrygia*), silenka červená (*Silene dioica*), soldanelka uhorská (*Soldanella hungarica*), peniažtek modrastý tatranský (*Thlaspi caerulescens* subsp. *tatrense*). Výrazný jarný aspekt tvoria druhy šafran spišský (*Crocus discolor*) spolu s prvosenkou vyššou (*Primula elatior*).

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. výstavba horských stredísk cestovného ruchu, priame ničenie a erózia vplyvom nadmernej turistiky, štvorkoliek, bicyklov, terénnych motoriek a pod., intenzívny zber lesných plodov, absencia pasenia oviec na holiach, nerovnomerné pasenie – na niektorých plochách príliš intenzívne, spojené s eróziou a eutrofizáciou, na iných nedostatočné, vysádzanie kosodreviny a iných drevín (vrátane nepôvodných) na holiach, v lavínových žľaboch, na snehových výležiškách a iné opatrenia v rámci rekonštrukcie hornej hranice lesa (aj tam, kde by les vznikol prirodzene – sukcesiou), šírenie nepôvodnej vysadenej kosodreviny na plochách, kde by sa zo semenáčikov neuchytila alebo, kde jej výsadba poškodzuje biotopy európskeho a národného významu.

Lk4 Bezkolencové lúky (biotop európskeho významu 6410)

Druhovo pestré, stredne vysoké trávno-bylinné porasty. Ich vegetačný vývoj je oproti mezofilným lúkam oneskorený. Porasty sú dlho sivozelené, spestrené na jar kvitnúcimi vstavačmi (*Orchis*). Plný kvetnatý aspekt dosahujú až v neskorom lete a v jeseni, keď kvitne väčšina druhov vrátane bezkolenca belasého (*Molinia*

caerulea). Tento typ biotopu sa viaže na ťažké pôdy so striedavým vlhkostným režimom. Typickými druhmi tohto biotopu sú, napr. kosienka farbiarska (*Serratula tinctoria*), bezkolenec belasý (*Molinia caerulea*), betonika lekárska (*Betonica officinalis*), krvavec lekárske (*Sanguisorba officinalis*). V rámci Slovenska ide o jeden z najvzácnejších lúčnych biotopov a lokality jeho výskytu si vyžadujú veľkú pozornosť. V okrese je daný biotop zastúpený v prírodnej rezervácii Šujské rašelinisko, ale aj v okolí obcí Stráža a Lysica.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. zarastanie po zanechaní tradičného obhospodarovania (pasenie, kosenie), rozšľapávanie dobytkom, narušenie inými poľnohospodárskymi činnosťami (meliorácie, hnojiská, ...), narušenie výstavbou budov alebo infraštruktúry a súvisiacim odvodnením, či odbermi vody, zmena vodného režimu po odvodnení susediacich plôch, zmena vodného režimu spôsobená hromadením odumretých organických zvyškov a následným zazemňovaním, šírenie ruderalných a invázných druhov.

Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (biotop európskeho významu 6430)

Kvetnaté vysokobylinné lúky sú lokalizované s prevahou širokolistých bylín na celoročne vlhkých až mokrych stanovištiach, v terénnych depresiách a na svahových prameniskách. Porasty majú často mozaikovitý charakter a ich druhové zloženie nie je veľmi variabilné. Tieto lúky sú len občas alebo nepravidelne kosené. V porastoch zvyčajne dominuje túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*), častá je mäta dlholistá (*Mentha longifolia*) alebo čerkáč obyčajný (*Lysimachia vulgaris*). Porasty biotopu sa vyskytujú v Strážovských vrchoch, Kysuckej vrchovine a v Malej Fatre.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. mechanizácia a znižovanie počtov dobytká, takže stále viac plôch podlieha sukcesii, nerovnomerné pasenie – príliš intenzívne na niektorých plochách (spojené s eróziou a eutrofizáciou), nedostatočné až chýbajúce na iných, zanechávanie kosenia, prípadne jeho náhrada mulčovaním, rozširovanie burinových druhov, snahy o zalesňovanie, odvodnením, či odbermi vody, zmena vodného režimu po odvodnení susediacich plôch, zmena vodného režimu spôsobená hromadením odumretých organických zvyškov a následným zazemňovaním, šírenie ruderalných a invázných druhov.

Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí

Biotop podmáčaných lúk horských a podhorských oblastí sa nachádza na trvale zamokrených pôdach. Obsadzuje terénne depresie zásobované povrchovou vodou z okolitých svahov, alebo miesta plošných výverov podzemnej vody. V porastoch sa pravidelne vyskytujú, napr. škripina lesná (*Scirpus sylvaticus*), pichliač sivý (*Cirsium canum*) alebo pichliač potočný (*Cirsium rivulare*). V hodnotenom území okresu Žilina sa vyskytuje napríklad v okolí obce Dlhé Pole, vo východnej časti okresu medzi Terchovou a Zázrivou, v okolí Fačkova a Šuje.

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. zarastanie po zanechaní tradičného obhospodarovania (pasenie, kosenie), mechanizácia a znižovanie počtov dobytká, takže stále viac plôch podlieha sukcesii, nerovnomerné pasenie – príliš intenzívne na niektorých plochách (spojené s eróziou a eutrofizáciou), rozšľapávanie dobytkom, narušenie inými poľnohospodárskymi činnosťami (meliorácie, hnojiská, ...), narušenie výstavbou budov alebo infraštruktúry a súvisiacim odvodnením, či odbermi vody, zmena vodného režimu po odvodnení susediacich plôch, zmena vodného režimu spôsobená hromadením odumretých organických zvyškov a následným zazemňovaním, šírenie ruderalných a invázných druhov, odvodnením, či odbermi vody, zmena vodného režimu po odvodnení susediacich plôch, zmena vodného režimu spôsobená hromadením odumretých organických zvyškov a následným zazemňovaním, šírenie ruderalných a invázných druhov.

Lk10 Vegetácia vysokých ostríc

Prírodné aj antropogénne biotopy s optimom v krese Žilina v kolínnom stupni vystupujú údoliami riek a potokov až do montánneho stupňa. Vysoké ostrice rastú predovšetkým v plytších stojatých, zriedkavejšie v pomaly tečúcich vodách, na brehoch prírodných alebo antropogénnych vodných nádrží, v terénnych zníženinách a v komplexoch slatinno-rašelinnej vegetácie.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. zarastanie po zanechaní tradičného obhospodarovania (pasenie, kosenie), rozšľapávanie dobytkom, narušenie výstavbou budov alebo infraštruktúry a súvisiacim odvodnením, či odbermi vody, zmena vodného režimu po odvodnení susediacich plôch, zmena

vodného režimu spôsobená hromadením odumretých organických zvyškov a následným zazemňovaním, šírenie ruderalných a inváznych druhov.

Rašeliniská a slatiny

Ra1 Aktívne vrchoviská (biotop európskeho významu *7110)

Termín „aktívne vrchoviská“ znamená, že prevažná rozloha rašeliniska je pokrytá rašelinotvornou vegetáciou, hoci sa tam môžu nachádzať aj narušené miesta, kde sa na určitú dobu proces tvorby rašeliny zastavil, napr. preschnutím časti rašeliniska. Sú to prirodzené otvorené spoločenstvá ombrotrofných vrchovísk, ktoré sú mozaikovité, a na ktorých sa nachádzajú bultovité vyvýšeniny Ra1a a šlenky alebo jazierka Ra1b. Pre existenciu vrchovísk je dôležitá určitá rovnováha medzi príjmom zrážkovej vody a jej výparom. Vytvárajú sa iba v oblastiach s chladnou klímou a bohatými zrážkami. Rašeliníky, tvoriace podstatnú zložku živej aj odumretej biomasy, sa aktívne podieľajú na vytváraní kyslého a oligotrofného prostredia, ktoré pôsobí ako silný eliminačný faktor pre ostatnú flóru. Na vyvýšených častiach vrchovísk dominujú rašeliníky, niektoré ostrice a iné šachorovité rastliny a nízke kríčkovité chamaefyty. V subalpínskom stupni do porastov preniká kosodrevina. Spoločenstvá vrchoviskových šlenkov a jazierok, vysokohorských plies, vzácnejšie spoločenstvá laggov sú druhovo veľmi chudobné s prevládajúcimi submerznými machorastmi, najmä zástupcami rodov rašelinník (*Sphagnum*) a kosáček (*Warnstorfia*). V bylinnom poschodí prevládajú ostrice: ostrica zobáčikátá (*Carex rostrata*) a ostrica barinná (*Carex limosa*). Na Slovensku sú vrchoviská prirodzene veľmi vzácne, pretože sa vyskytujú na južnej hranici ich európskeho rozšírenia. V okrese sa nachádzajú v okolí Suchého vrchu.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. zmena vodného režimu po odvodnení susediacich plôch, zmena vodného režimu spôsobená hromadením odumretých organických zvyškov a následným zazemňovaním.

Ra3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (biotop európskeho významu 7140)

Biotop sa viaže na malé plochy rašelinných pôd, napríklad neďaleko obcí Stránske, Rajecké Teplice a v okolí vrchu Veľká lúka. Dominujú v ňom nízke ostrice, najmä ostrica ježatá (*Carex echinata*) a ostrica čierna (*Carex nigra*). Ide o maloplošný, ale významný biotop s výskytom vzácných a ohrozených druhov ostrica Hartmanova (*Carex hartmanii*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*).

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. zmena vodného režimu po odvodnení susediacich plôch, zmena vodného režimu spôsobená hromadením odumretých organických zvyškov a následným zazemňovaním.

Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (biotop európskeho významu 7230)

Vyskytujú sa na výslnných stanovištiach s extrémne vysokým obsahom minerálnych látok a zásaditou až mierne kyslou reakciou. Spoločenstvá sú druhovo bohaté s vysokým zastúpením nižších rastlín – najmä machov a rašeliníkov, napr. prútnik hviezdovitý (*Bryum pseudotriquetrum*) pošvatec adiantovitý (*Fissidens adianthoides*), rakyt lúčny (*Hypnum pratense*), močiarka kostbatá (*Paludella squarosa*), mokradník vápnomilný (*Philonotis calcarea*). Ďalšími bohato zastúpenými druhmi rastlín sú nízke ostrice, z ktorých fyziognómiu fytocenóz určuje ostrica Davallova (*Carex davaliana*), z ďalších ostríc možno spomenúť ostricu šupinatoplodú (*Carex lepidocarpa*), ostricu žltú (*Carex flava*). Páperníky z rodu *Eriophorum* sú tiež významnými druhmi, ktoré dodávajú spoločenstvám charakteristický vzhľad – napr. páperník úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*), páperník širokolistý (*Eriophorum latifolium*). Ďalšími často vyskytujúcimi sa druhmi na slatinách sú druhy z rodu *Dactylorhiza*. Slatinné biotopy s vysokým obsahom báz boli zaznamenané v Malej Fatre v okolí Terchovej, v Strážovských vrchoch, na Šujskom rašelinisku a v okolí obce Ďurčiná.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. zmena vodného režimu po odvodnení susediacich plôch, zmena vodného režimu spôsobená hromadením odumretých organických zvyškov a následným zazemňovaním.

Ra7 Sukcesne zmenené slatiny

Biotop predstavuje ľudskými aktivitami degradované štádiá slatín a ich rastlinných spoločenstiev. Degradácia spočíva predovšetkým v poškodení vodného režimu (odvodnenie) a následným zmenám vegetácie, kedy na úkor nízkobylinných, konkurenčne slabých spoločenstiev nastupujú vysokobylinné druhy, najčastejšie bezkolenec belasý (*Molinia caerulea*), túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*), trst' (*Phragmites australis*) ale aj iné druhy. Sukcesne zmenené slatiny boli zaznamenané v okolí obce Ďurčinná a pri Mojšovej Lúčke pri Žiline.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: ohrozenie spočíva v zmene vodného režimu a v sekundárnej sukcesii, teda zarastanie lokality drevinami a hromadenie stariny.

Prameniská

Pr3 Penovcové prameniská (biotop európskeho významu *7220)

Maloplošne rozšírené spoločenstvá vápencových pramenísk s alkalickou a chladnou vodou bohatou na kyslík a rozpustené kationy vápnika, ktoré sa vyzrážajú a usádzajú v palítkoch machorastov a na stielkach pečeňoviek. Prameniská sa vyskytujú nielen v horách, ale aj v nižších polohách. Nízka nadmorská výška a skutočnosť, že zväčša ide o prameniská v lese, sa odrážajú na odlišnom floristickom zložení. Daný biotop sa vyskytuje hlavne v časti Strážovských vrchov, v Lúčanskej časti Malej Fatry, v Kysuckej vrchovine, ale aj v okolí rieky Varínka.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. zmena vodného režimu po odvodnení susediacich plôch, zmena vodného režimu spôsobená hromadením odumretých organických zvyškov a následným zazemňovaním.

Skalné a sutinové biotopy

Sk1 Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou (biotop európskeho významu 8210)

Spoločenstvá rastúce v skalných štrbinách a na skalných terasách. Skalné steny okrem machov a lišajníkov sprevádzajú druhy ako slezinník zelený (*Asplenium viride*), slezinník rutovitý (*Asplenium ruta-muraria*), zvonček karpatský (*Campanula carpatica*), prvosenka holá (*Primula auricula*), taričník skalný (*Aurinia saxatilis*) a i. V okrese Žilina sa vyskytujú v Súľovských vrchoch v okolí obcí Hričovské Podhradie, Podhorie, na Slnecných skalách, v Strážovských vrchoch v okolí vrchu Strážov a v Malej Fatre v okolí Kľaku, Veľkého Rozsutca a v Tiesnavách pri Terchovej.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. ľudská činnosť spojená s poškodzovaním biotopov nedisciplinovanými turistami, možným zberom skalničiek a výsadbou nevhodných druhov drevín, ako sú borovica lesná (*Pinus sylvestris*), borovica čierna (*Pinus nigra*), smrek obyčajný (*Picea abies*) a iných nepôvodných drevín na pôvodne nezalesnených stanovištiach, čo vedie k zatieneniu, hromadeniu opadu s následnými zmenami živinového režimu.

Sk2 Silikátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou (biotop európskeho významu 8220)

Druhovo chudobné spoločenstvá na silikátových skalách. Prevládajú machové a lišajníkové synúzie. Ide o stanovišťa ohrozených a veľmi vzácných druhov. Porasty sa nachádzajú aj na extrémne suchých andezitových skalách, ktoré sa roztrúsené vyskytujú na skalných stanovištiach. Suché a výslnné skaly s južnou orientáciou sú charakteristické výskytom stielkatých lišajníkov ako štiavička obyčajná (*Acetosella vulgaris*), slezinník severný (*Asplenium septentrionale*), slezinník červený (*Asplenium trichomanes*), zvonček okrúhlostý (*Campanula rotundifolia*), žerušníčník piesočný (*Cardaminopsis arenosa*), sladič obyčajný (*Polypodium vulgare*) a iné. Biotop bol v okrese zaznamenaný hlavne v Malej Fatre, v okolí Nezbudskej Lúčky, Stráže a Terchovej.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. ľudská činnosť spojená s poškodzovaním biotopov nedisciplinovanými turistami, možným zberom skalničiek a výsadbou nevhodných druhov drevín, ako sú borovica lesná (*Pinus sylvestris*), borovica čierna (*Pinus nigra*), smrek obyčajný (*Picea abies*) a iných nepôvodných drevín na pôvodne nezalesnených stanovištiach, čo vedie k zatieneniu, hromadeniu opadu s následnými zmenami živinového režimu.

Sk4 Karbonátové sutiny v montánnom až alpínskom stupni (biotop európskeho významu 8120)

Pionierske spoločenstvá chamaefytov a trsnatých hemikryptofytov osídľujúce vápencové a dolomitové sutiny subalpínskeho a alpínskeho stupňa. Význačné druhy zväzu reprezentujú početné ohrozené, vzácne, ako aj endemické taxóny. Predstavujú dostatočné zdôvodnenie pre vikariantný zväz podobný fytocenózam, aké sú rozšírené v ostatných vysokých pohoriach Európy. Biotop sa nachádza v okolí Kľaku, v Malej Fatre v okolí Obšivanky, Veľkého Rozsutca, Veľkého a Malého Kriváňa.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. ľudská činnosť spojená s poškodzovaním biotopov nedisciplinovanými turistami, možným zberom skalničiek a výsadbou nevhodných druhov drevín, ako sú borovica lesná (*Pinus sylvestris*), borovica čierna (*Pinus nigra*), smrek obyčajný (*Picea abies*) a iných nepôvodných drevín na pôvodne nezalesnených stanovištiach, čo vedie k zatieneniu, hromadeniu opadu s následnými zmenami živinového režimu.

Sk6 Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni (biotop európskeho významu 8160)

Biotop vzniká tam, kde sa zvetrávaním skál vytvorili nespevnené karbonátové skalné sutiny. Sutiny sú chudobné na rastlinné druhy, pretože pohybujúce sa kamene rastliny zasypávajú a trhajú im korene. Tomu odolávajú len trsnaté druhy, druhy s dlhými plazivými koreňmi alebo drobné jednoročky, ktoré rastú vo veľkých počtoch a z nich vždy aspoň časť pohyb prežije. Biotop sa vyskytuje v Strážovských vrchoch v okolí Čičmian a v Malej Fatre v okolí Veľkého Rozsutca.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. ľudská činnosť spojená s poškodzovaním biotopov nedisciplinovanými turistami, možným zberom skalničiek a výsadbou nevhodných druhov drevín, ako sú borovica lesná (*Pinus sylvestris*), borovica čierna (*Pinus nigra*), smrek obyčajný (*Picea abies*) a iných nepôvodných drevín na pôvodne nezalesnených stanovištiach, čo vedie k zatieneniu, hromadeniu opadu s následnými zmenami živinového režimu.

Sk8 Nesprístupnené jaskynné útvary (biotop európskeho významu 8310)

Prirodzené jaskynné útvary nenarušené turizmom. Významné ako stanovištia viacerých druhov živočíchov, najmä zo skupiny bezstavovcov a dôležité zimoviská netopierov. Výskyt biotopu hlavne v Strážovských a Súľovských vrchoch a v Malej Fatre.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. ľudská činnosť spojená s poškodzovaním biotopov nedisciplinovanými turistami, možným zberom skalničiek a výsadbou nevhodných druhov drevín, ako sú borovica lesná (*Pinus sylvestris*), borovica čierna (*Pinus nigra*), smrek obyčajný (*Picea abies*) a iných nepôvodných drevín na pôvodne nezalesnených stanovištiach, čo vedie k zatieneniu, hromadeniu opadu s následnými zmenami živinového režimu.

Lesy

Ls1.1 Vrbovo-topoľové nížinné lužné lesy biotop európskeho významu *91EO)

Vrbovo-topoľové porasty (mäkký lužný les) v najnižších miestach údolných nív väčších riek, na nívnych pôdach bohatých na živiny. Hlavným ekologickým faktorom sú pravidelné záplavy povrchovou vodou. Porasty nie sú úplne zapojené, sú spravidla viacposchodové. Krovinné poschodie je druhovo chudobné, prevládajú v ňom zmladené jedince stromov. V bylinnej vrstve sa uplatňujú hygrofilné a nitrofilné druhy. Typickým znakom je vysoká pokryvnosť a prevaha niektorých rýchlo sa šíriacich autochtónnych druhov, napr. prhľava dvojdomá (*Urtica dioica*), chraslica trstovitá (*Phalaroides arundinacea*), ostružina ožinová (*Rubus caesius*), ale aj zavlečených inváznych druhov, ako sú astry (*Aster sp.*), zlatobyľ kanadský (*Solidago canadensis*), zlatobyľ obrovský (*S. gigantea*), netýkavka žliazkatá (*Impatiens glandulifera*). Výskyt biotopu je na záplavovaných územiach väčších riek, ako napr. Váhu v Žilinskej kotline.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie prirodzeného ročného chodu prítokov a narušenie korytotvorných procesov (veľmi obmedzený prívod štrku z prítokov, zahlbovanie tokov v ťažených úsekoch a ďalej proti prúdu, odvodňovanie priľahlých nív), šírenie inváznych druhov rastlín pozdĺž tokov

a ich prenikanie do biotopov, výstavba lesných ciest a doprava dreva, vytváranie skládok odpadov, regulácia a prehradzovanie vodných tokov, odvodňovanie mokradí.

Ls1.3 a Ls1.4 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy a Horské jelšové lužné lesy (biotop európskeho významu 91EO*)

Podhorské a horské jelšové lesy sa pomerne často vyskytujú popri tokoch. Hlavnou drevinou týchto biotopov je jelša. V podhorských jelšinách je to jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*) a v horských jelša sivá (*Alnus incana*). Výškovo tieto spoločenstvá na seba nadväzujú a tak v určitom úseku toku rastú spolu, resp. tieto spoločenstvá sa prelínajú. V horských jelšinách sa prirodzene vyskytuje aj smrek obyčajný (*Picea abies*) a viaceré druhy vrb, ktoré sa v menšej miere vyskytujú aj v podhorských jelšinách. Ďalším druhom v týchto spoločenstvách dopĺňa jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*) a obsadzuje menej zaplavované úseky. Lesy sú zvyčajne viacposchodové a práve v podhorských jelšinách býva bohato vyvinuté krovinové poschodie. V bylinnej synúzii sa charakteristicky uplatňujú nitrofilné a hygrolilné druhy. Predmetný biotop sa vyskytuje v okolí riek Váh, Rajčianka a Varínka, ale hlavne v ich prítokoch.

Rozsah výskytu biotopu: Ls1.3 bežný a Ls1.4 ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. narušenie prirodzeného ročného chodu prítokov a narušenie korytotvorných procesov (veľmi obmedzený prívod štrku z prítokov, zahlbovanie tokov v ťažených úsekoch a ďalej proti prúdu, odvodňovanie priľahlých nív), šírenie inváznych druhov rastlín pozdĺž tokov a ich prenikanie do biotopov, výstavba lesných ciest a doprava dreva, vytváranie skládok odpadov, regulácia a prehradzovanie vodných tokov, odvodňovanie mokradí.

Ls2.1 Dubovo-hrabové lesy karpatské

Porasty duba zimného a hraba, najčastejšie s prímiesou buka, menej ďalších drevín. Podrast má „travný“ charakter, výrazne sa uplatňuje *Carex pilosa*, prítomné sú mezofilné druhy, druhy typické pre bučiny, ako aj druhy dubín. Výskyt v Žilinskej kotline.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. zvýšená intenzita a rozsah zásahov v lesoch ochranných a osobitného určenia, vytváranie skládok odpadov, šírenie inváznych druhov rastlín, odvodňovanie mokradí.

Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (biotop európskeho významu *9180)

Azonálne spoločenstvá zmiešaných javorovo-jaseňovo-lipových lesov sa vyskytujú na svahových úžľabinových a roklinových sutinách. Veľkú diverzitu drevín zvyšuje prímies z kontaktných spoločenstiev. Zvyčajne dominujú lipy malolisté a veľkolisté (*Tilia cordata*, *Tilia platyphyllos*), ktoré na extrémnych sutinách vytvárajú ružice líp. Lipy sú zvyčajne sprevádzané aj vysokou účasťou duba zimného (*Quercus petraea*) a niekedy aj jaseňa štíhleho (*Fraxinus excelsior*). Krovinné poschodie je zvyčajne v týchto lesoch veľmi bohaté a tvorené teplomilnými krovinnými. Bylinné poschodie býva naopak pomerne chudobné. V okrese Žilina bol biotop zaznamenaný napríklad v okolí vrchu Kľak, obce Kunerad, Nezbudskej Lúčky, v okolí Belianskeho potoka, v dolinách pod Veľkým a Malým Kriváňom v Krivánskej časti Malej Fatry.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. zvýšená intenzita a rozsah zásahov v lesoch ochranných a osobitného určenia, pri ťažbe bývajú likvidované a pri umelej obnove lesa nie je rešpektované ich drevinové zloženie vo väzbe na špecifické vlastnosti ich stanovišťa z dôvodu malej výmery v rámci jednotiek priestorového rozdelenia lesa.

Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (biotop európskeho významu 9130)

Mezotrofné a eutrofné porasty nezmiešaných bučín a zmiešaných jedľovo-bukových lesov spravidla s bohatým, viacvrstvovým bylinným podrastom tvoreným typickými lesnými sciofytmami s vysokými nárokmi na pôdne živiny. Vyskytujú sa na rôznom geologickom podloží, miernejších svahoch s menším sklonom do 20°, na stredne hlbokých až hlbokých, štruktúrnych, trvalo vlhkých pôdach s dobrou humifikáciou (mulový moder), najmä typu kambizemí. Porasty sú charakteristické vysokým zápojom drevín, pri podhorských bučinách s chýbajúcim alebo slabo vyvinutým krovinovým poschodím. Pri hromadení bukového opadu je typická nízka pokryvnosť bylinnej vrstvy do 15%. Biotop je rozšírený v Malej Fatre, napríklad v okolí Višňového, Turia, v Súľovských vrchoch v okolí Babkova.

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. intenzívne lesné hospodárenie, zmena pôvodného druhového zloženia, odstraňovanie všetkých starých porastov i jednotlivých starých a dutinových stromov, ako i stojaceho a ležiaceho mŕtveho dreva (najmä hrubé), narušovanie pôdy, podrastu a bylinného poschodia ťažkými mechanizmami, fragmentácia lesných komplexov hustou sieťou lesných ciest a skladov.

Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (biotop európskeho významu 9110)

Bukové porasty nachádzajúce sa v nižších polohách, floristicky chudobné so stálou prímесou duba (*Quercus* sp.), miestami aj jedle (*Abies* sp.). Krovinové poschodie je slabo vyvinuté, tvoria ho najmä zmladzujúce jedince hlavných drevín. Biotop je rozšírený v Malej Fatre, v Strážovských vrchoch a v Kysuckej vrchovine. Väčšina týchto lesov má nevhodnú štruktúru a častokrát aj drevinové zloženie. V podhorských typoch sa okrem buka lesného (*Fagus sylvatica*) uplatňuje aj dub zimný (*Quercus petraea*). V týchto podhorských typoch sa často uplatňuje aj borovica lesná (*Pinus sylvestris*) a breza previsnutá (*Betula pendula*). Krovinový zvyčajne absentujú alebo sú tvorené lieskou (*Corylus avellana*) s nízkou pokrývnosťou. Bylinný podrast je veľmi chudobný, ale častokrát s výraznou vrstvou machov a lišajníkov.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. intenzívne lesné hospodárenie, zmena pôvodného druhového zloženia, odstraňovanie všetkých starých porastov i jednotlivých starých a dutinových stromov, ako i stojaceho a ležiaceho mŕtveho dreva (najmä hrubé), narušovanie pôdy, podrastu a bylinného poschodia ťažkými mechanizmami, fragmentácia lesných komplexov hustou sieťou lesných ciest a skladov.

Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (biotop európskeho významu 9140)

Tieto lesy sa vyskytujú vo vyšších horských polohách (900 až 1300 m n. m.), zväčša vo vrcholových častiach a často v sutinách. V území sa teda nachádzajú hlavne v pohorí Malá Fatra. Optimum majú tam, kde hornú hranicu lesa tvorí buk (*Fagus* sp.), kde niekedy tvoria javorovo-bukové porasty s obmedzeným vzrastom. Drevinová skladba je tvorená predovšetkým javorom horským (*Acer pseudoplatanus*) a bukom lesným (*Fagus sylvatica*) s prímесami smrek (*Picea* sp.), jedle (*Abies* sp.), jarabiny (*Sorbus* sp.) a iných. Krovinové poschodie býva veľmi chudobné, ale bylinná vrstva je veľmi bohatá, prevládajú v nej vysokobylinné druhy.

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. intenzívne lesné hospodárenie, zmena pôvodného druhového zloženia, odstraňovanie všetkých starých porastov i jednotlivých starých a dutinových stromov, ako i stojaceho a ležiaceho mŕtveho dreva (najmä hrubé), narušovanie pôdy, podrastu a bylinného poschodia ťažkými mechanizmami, fragmentácia lesných komplexov hustou sieťou lesných ciest a skladov.

Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (biotop európskeho významu 9150)

Bukové alebo zmiešané lesy na strmých skalných svahoch budovaných vápencom, dolomitom, travertínom. V nižších polohách v chladnejšie exponovaných stanovištiach. Druhovo bohaté krovinové poschodie. V bylinnej vrstve sú mozaikovo zastúpené druhy rôznych ekologických skupín. Predmetný biotop sa vyskytuje v Strážovských vrchoch v okolí vrchu Strážov, v Malej Fatre v okolí Kľaku, ale aj nižšie v Žilinskej kotline v okolí Fačkova a Rajeckej Lesnej.

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. intenzívne lesné hospodárenie, zmena pôvodného druhového zloženia, odstraňovanie všetkých starých porastov i jednotlivých starých a dutinových stromov, ako i stojaceho a ležiaceho mŕtveho dreva (najmä hrubé), narušovanie pôdy, podrastu a bylinného poschodia ťažkými mechanizmami, fragmentácia lesných komplexov hustou sieťou lesných ciest a skladov.

Ls6.2 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (biotop európskeho významu 91Q0)

Biotop tvoria skupinové, riedke reliktné porasty borovice lesnej (*Pinus sylvestris*) alebo smrekovca opadavého (*Larix decidua*) na extrémnych skalných stanovištiach, rozšírené od podhorského stupňa až po hornú hranicu lesa. Najčastejšie sa vyskytujú na južných expozíciách, avšak niektoré porasty sa vyskytujú v chladných inverzných roklinách, buď s plytkou pôdou, alebo na miestach, kde sa hromadí nerozložený humus. Biotop sa vyskytuje napríklad v okolí Slnecných skál neďaleko Rajeckých Teplíc.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. zvýšená intenzita a rozsah zásahov v lesoch ochranných a osobitného určenia, požiare, lokálne narušené návštevnosťou, mrazová a vodná erózia, extrémne chudobný vodný režim, na bázy bohatý živinový režim, stráňové procesy.

Ls9.1 Smrekové lesy čučoriedkové (biotop európskeho významu 9410)

Lesy biotopu sa vyskytujú v komplexoch s vysokobylinnými smrečinami (Ls9.2 – rad *Athyrio-Piceetalia*). Okrem smreka obyčajného (*Picea abies*) sa v lesoch vyskytuje aj javor horský (*Acer pseudoplatanus*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*) a jedľa biela (*Abies alba*) a pri spodnom okraji aj buk lesný (*Fagus sylvatica*). Prirodzená obnova jedle bielej je v posledných desaťročiach ovplyvňovaná vysokými stavmi zveri. Biotop sa vyskytuje v Malej Fatre v okolí Minčola, Malého a Veľkého Kriváňa.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. intenzívne lesné hospodárenie, zmena pôvodného druhového zloženia, odstraňovanie všetkých starých porastov i jednotlivých starých a dutinových stromov, ako i stojaceho a ležiaceho mŕtveho dreva (najmä hrubé), narušovanie pôdy, podrastu a bylinného poschodia ťažkými mechanizmami, fragmentácia lesných komplexov hustou sieťou lesných ciest a skladov, spásanie kopytníkmi, intenzívny zber lesných plodín, podkôrny hmyz, zvýšená turistická návštevnosť, vetrové a snehové polomy, narušenie imisiami.

Ls9.2 Smrekové lesy vysokobylinné (biotop európskeho významu 9410)

Podobne ako pri čučoriedkových smrečinách, tak aj pri vysokobylinných smrečinách je ťažisko výskytu v Malej Fatre. Spravidla sú vertikálnym pokračovaním javorovo-bukových horských lesov. V stromovom poschodí dominuje smrek (*Picea sp.*), charakteristicky sa uplatňuje javor horský (*Acer pseudoplatanus*). V bylinnej vrstve dominujú fyziognomicky nápadné nitrofilné byliny vysokého vzrastu. Oligotrofné druhy majú menšie zastúpenie.

Rozsah výskytu biotopu: ojedinelý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. intenzívne lesné hospodárenie, zmena pôvodného druhového zloženia, odstraňovanie všetkých starých porastov i jednotlivých starých a dutinových stromov, ako i stojaceho a ležiaceho mŕtveho dreva (najmä hrubé), narušovanie pôdy, podrastu a bylinného poschodia ťažkými mechanizmami, fragmentácia lesných komplexov hustou sieťou lesných ciest a skladov, spásanie kopytníkmi, podkôrny hmyz, zvýšená turistická návštevnosť, vetrové a snehové polomy, narušenie imisiami, monokultúrne plantážové pestovanie smreka bez ponechávania prirodzeného zmladenia.

Ls9.3 Podmáčané smrekové lesy (biotop európskeho významu 9410)

Fragmentárne rozšírené smrekové lesy, niekedy s účasťou jedle (*Abies sp.*) na kyslom podloží vo vlhkých a chladných horských oblastiach na výrazne oglejených, ale nerašelinových pôdach. Rozšírené na úpätiach pohorí, typické sú nepatrné sklony terénu a vysoká hladina podzemnej vody. Biotop sa vyskytuje v Lúčanskej Malej Fatre v okolí Veľkej Lúky.

Rozsah výskytu biotopu: zriedkavý.

Charakteristika trendov biotopu: medzi hlavné ohrozenia patria, napr. intenzívne lesné hospodárenie, zmena pôvodného druhového zloženia, odstraňovanie všetkých starých porastov i jednotlivých starých a dutinových stromov, ako i stojaceho a ležiaceho mŕtveho dreva (najmä hrubé), narušovanie pôdy, podrastu a bylinného poschodia ťažkými mechanizmami, fragmentácia lesných komplexov hustou sieťou lesných ciest a skladov, spásanie kopytníkmi, intenzívny zber lesných plodín, podkôrny hmyz, zvýšená turistická návštevnosť, vetrové a snehové polomy, narušenie imisiami.

X8 Porasty invázných neofytov

Vznikajú na miestach pôvodnej vegetácie, hlavne pozdĺž vodných tokov, alebo na človekom narúšaných stanovištiach, prípadne aj na opustených neobhospodarovaných lúkach a poliach. V porastoch výrazne dominujú invázne druhy rastlín a iné neofyty. V hodnotenom území sa jedná predovšetkým o pohánkovec japonský (*Fallopia japonica*), zlatobyľ kanadskú (*Solidago canadensis*), v menšej miere tiež zlatobyľ obrovskú (*Solidago gigantea*) a netýkavku žliazkatú (*Impatiens glandulifera*).

Rozsah výskytu biotopu: bežný.

Charakteristika trendov biotopu: -

Zoznam chránených a ohrozených druhov rastlín v predmetnom okrese je uvedený v Tabuľke č. 1.23.

Tabuľka č. 1.23: Zoznam chránených a ohrozených druhov rastlín v okrese Žilina

Slovenský názov	Latinský názov	Skupina
alchemilka panenská	<i>Alchemilla virginea</i>	LR
alchemilka Sojákova	<i>Alchemilla sojakii</i>	LR
astra alpínska	<i>Aster alpinus</i>	VU
astra alpínska	<i>Aster alpinus</i>	VU
bahnička málokvetá	<i>Eleocharis quinqueflora</i>	VU
barička močiarna	<i>Triglochin palustre</i>	VU
bezkoleneč belasý	<i>Molinia caerulea</i>	VU
bielokvet močiarny	<i>Parnassia palustris</i>	LR
bielokvet močiarny	<i>Parnassia palustris</i>	LR
bradáčik vajcovitolistý	<i>Listera ovata</i>	VU
bublinatka menšia	<i>Utricularia minor</i>	EN
črievičník papučkový	<i>Cypripedium calceolus</i>	VU
dryádka osem lupienková	<i>Dryas octopetala</i>	VU
gypsomilka plazivá	<i>Gypsophila repens</i>	LR
hadivka obyčajná	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	CR
hmyzovník muchovitý	<i>Ophrys insectifera</i>	VU
horec Clusiov	<i>Gentiana clusii</i>	VU
horec krížatý	<i>Gentiana cruciata</i>	LR
hruštička karpatská	<i>Pyrola carpatica</i>	LR
iskerník pahorský	<i>Ranunculus pseudomontanus</i>	LR
jarabina Margittaiho	<i>Sorbus margittaiana</i>	VU
jarabina mišpuľková	<i>Sorbus chamaemespilus</i>	VU
jazyk jelení	<i>Phyllitis scolopendrium</i>	LR
klinček ľadovcový	<i>Dianthus glacialis</i>	VU
klinček lesklý	<i>Dianthus nitidus</i>	LR
konvalinka voňavá	<i>Convallaria majalis</i>	LR
koralica lesná	<i>Corallorhiza trifida</i>	VU
kruštík močiarny	<i>Epipactis palustris</i>	VU
kruštík modrofialový	<i>Epipactis purpurata</i>	VU
kruštík tmavočervený	<i>Epipactis atrorubens</i>	EN
kurička vápencová	<i>Minuartia langii</i>	LR
ľalia zlatohlavá	<i>Lilium martagon</i>	LR
lomikameň pižmový	<i>Saxifraga moschata</i>	VU
lomikameň trváci	<i>Saxifraga wahlenbergii</i>	EN
medvedica lekárska	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	VU
muchovník vajcovitý	<i>Amelanchier ovalis</i>	LR
očianka stopkatá	<i>Euphrasia stipitata</i>	EN
orlíček obyčajný	<i>Aquilegia vulgaris</i>	LR
ostrica Davallova	<i>Carex davalliana</i>	VU
ostrica Hostova	<i>Carex hostiana</i>	VU
ostrica metlinatá	<i>Carex paniculata</i>	EN
ostrica Oederova	<i>Carex viridula</i>	EN
pahorec brvitý	<i>Gentianopsis ciliata</i>	LR
pavstavač hlavatý	<i>Trautsteinera globosa</i>	VU
päťprstnica obyčajná	<i>Gymnadenia conopsea</i>	VU
päťprstnica voňavá	<i>Gymnadenia odoratissima</i>	VU
plamienok alpínsky	<i>Clematis alpina</i>	VU
plesnivec alpínsky	<i>Leontopodium alpinum</i>	VU

Slovenský názov	Latinský názov	Skupina
poniklec prostredný	<i>Pulsatilla subslavica</i>	EN
poniklec slovenský	<i>Pulsatilla slavica</i>	EN
prasličkovka pestrá	<i>Hippochaete variegata</i>	EN
prilbica tuhá moravská	<i>Aconitum firmum subsp. Moravicum</i>	LR
prilbica tuhá pravá	<i>Aconitum firmum subsp. Firmum</i>	VU
prilbovka biela	<i>Cephalanthera damasonium</i>	VU
prilbovka červená	<i>Cephalanthera rubra</i>	VU
prilbovka dlholistá	<i>Cephalanthera longifolia</i>	VU
prvosienka holá	<i>Primula auricula</i>	VU
prvosienka pomúčená	<i>Primula farinosa</i>	EN
sneženka jarná	<i>Galanthus nivalis</i>	LR
soldanelka karpatská	<i>Soldanella carpatica</i>	LR
starček erukolistý	<i>Senecio erucifolius</i>	EN
starček tŕňomilný	<i>Senecio umbrosus</i>	EN
stračonôžka tatranská	<i>Delphinium oxysepalum</i>	VU
šafraň karpatský	<i>Crocus heuffelianus</i>	EN
šašina hrdzavá	<i>Schoenus ferrugineu</i>	EN
trčúľa jednohluzá	<i>Herminium monorchis</i>	CR
tučnica alpínska	<i>Pinguicula alpina</i>	VU
tučnica obyčajná	<i>Pinguicula vulgaris</i>	EN
vachta trojlístá	<i>Menyanthes trifoliata</i>	EN
valeriána celistvolistá	<i>Valeriana simplicifolia</i>	VU
vemenník dvojlístý	<i>Platanthera bifolia</i>	VU
vŕba rozmarínolistá	<i>Salix repens ssp. Rosmarinifolia</i>	VU
vŕba tupolistá	<i>Salix retusa</i>	EN
vstavač bledý	<i>Orchis pallens</i>	EN
vstavač mužský poznačený	<i>Orchis mascula subsp. signifera</i>	VU
vstavačovec Fuchsov	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	VU
vstavačovec májový	<i>Dactylorhiza majalis</i>	VU
všivec močiarny	<i>Pedicularis palustris</i>	EN
žltohlav najvyšší	<i>Trollius altissimus</i>	VU

Vysvetlivky:

Zaradenie rastlinných druhov do skupín je uvedené podľa Kategórií a kritérií červeného zoznamu IUCN 2001:

- Kriticky ohrozený – CRITICALLY ENDANGERED (CR)
- Ohrozený – ENDANGERED (EN)
- Zraniteľný – VULNERABLE (VU)
- Málo dotknutý – LEAST CONCERN (LC/LR)

2 SÚČASNÁ KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA

Súčasná krajinná štruktúra (SKŠ) je súbor prirodzených a človekom čiastočne alebo úplne zmenených dynamických systémov, ako aj novovytvorené umelé prvky, ktoré vznikli na osnove prvotnej štruktúry. Jej prvky možno charakterizovať najmä ako fyzické formy (spôsoby) využitia zeme a reálnej bioty (rastlinstva a živočíšstva – najmä z hľadiska fyziognomického) a ako objekty a výtvyry človeka (Šteffek, Múdry a kol., 1993). Predstavuje fyzické prejavy prírodného, poloprírodného alebo antropogénneho pôvodu na zemskom povrchu a býva označovaná aj ako druhotná krajinná štruktúra (DKŠ). V geografickej praxi má často označenie ako využitie pôdy, v súčasnosti sa označuje ako využitie krajiny. Podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny

zákon) a príslušnej vyhlášky sú plochy, ktoré pokrývajú celý zemský povrch, označované ako druhy pozemkov a charakterizuje ich spôsob využívania.

Tabuľka č. 2.1: Zastúpenie druhov pozemkov v okrese Žilina k 1.1.2019

Druh pozemku		Výmera v ha	Výmera v %
Poľnohospodárska pôda	Orná pôda	10 231,00	12,55
	Záhrady	1 339,00	1,64
	Ovocné sady	62,00	0,08
	Trvalé trávne porasty	17 188,00	21,09
	Spolu	28 820	35,36
Lesné pozemky		43 187,00	53,98
Vodné plochy		1 367,00	1,68
Zastavané plochy		4 986,00	6,12
Ostatné plochy		3 148,00	3,86
Spolu		81 508,00	100,00

Zdroj: Štatistická ročenka o pôdnom fonde v SR podľa údajov katastra nehnuteľností k 1.1.2019, ÚGKK SR, Bratislava, 2019

Celková rozloha okresu podľa katastra nehnuteľností k roku 2018 predstavuje 81 508 ha. Pomerové hodnoty zastúpenia jednotlivých tried pre okres Žilina sú uvedené v Tabuľke č. 2.1. Celkovo je v okrese zastúpených 53 obcí s najsevernejšou časťou v obci Dlhé Pole a najjužnejšou časťou v Čičmanoch. SKŠ predmetného územia je prílohou daného dokumentu (Mapa č. 1 Súčasná krajinná štruktúra).

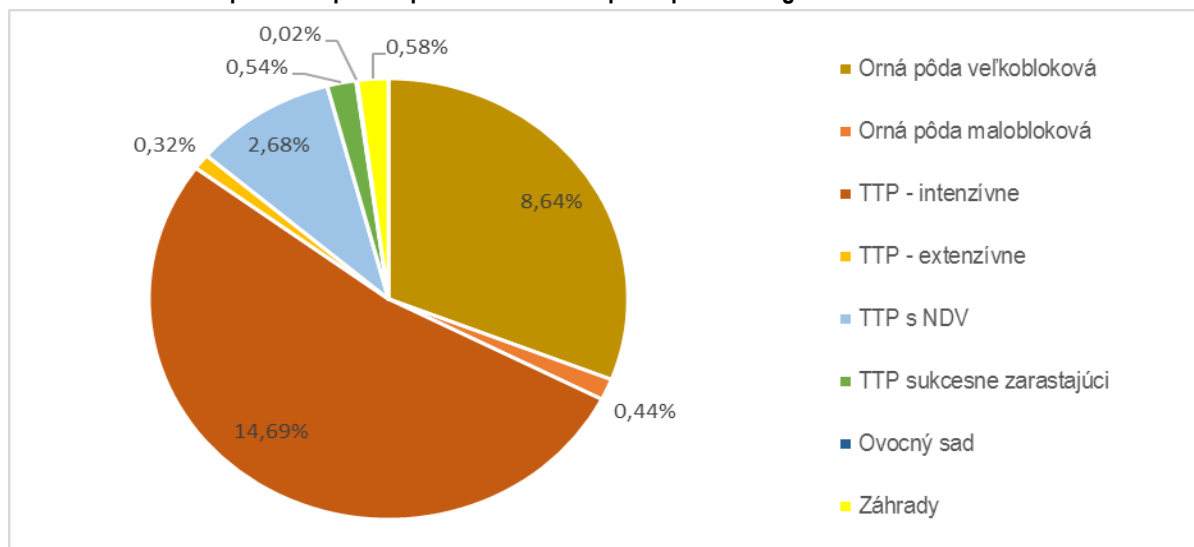
2.1 Poľnohospodárska pôda

Poľnohospodársku pôdu tvoria jednotlivé druhy pozemkov (kultúry) slúžiace bezprostredne poľnohospodárskej výrobe pre rastlinnú produkciu a chov niektorých poľnohospodárskych živočíchov. Poľnohospodárska pôda je podľa členenia katastra nehnuteľností tvorená nasledovnými druhmi pozemkov: orná pôda, záhrady, TTP, ovocné sady. Platná metodika na vypracovanie RÚSES špecifikuje celkom 9 kategórií a 4 subkategórie prvkov SKŠ, ktoré je možné zaradiť do kategórie „poľnohospodárska pôda“, sú to:

- orná pôda veľkobloková,
- orná pôda malobloková,
- TTP (lúky a pasienky) delené podľa intenzity obhospodarovania a zastúpenia nelesnej drevinovej vegetácie (NDV) ďalej na:
 - intenzívne TTP (pravidelne kosené, pasené, hnojené),
 - extenzívne TTP (spravidla nekosené, len prepásané, často už v rôznom štádiu sukcesie),
 - TTP s NDV (s podielom do 25 %),
 - TTP sukcesne zarastajúce,
- subalpínske a alpínske lúky,
- ovocný sad,
- vinice,
- chmeľnice,
- záhrady,
- energetické porasty.

Poľnohospodárska pôda je významným, ale nie dominantným prvkom SKŠ záujmového územia. Poľnohospodársky využívané plochy (Graf č. 2.1) zaberajú celkovo v okrese 28 797 ha (35,33 % z rozlohy okresu).

Graf č. 2.1: Poľnohospodárska pôda – percentuálne zastúpenie podľa kategórií SKŠ v okrese Žilina

Najväčší podiel poľnohospodárskych plôch majú TTP. V okrese Žilina boli identifikované štyri typy TTP a to: intenzívne, extenzívne, s NDV a sukcesne zarastajúce. TTP intenzívne ako dominantná zložka z poľnohospodárskych plôch zaberá plochu 11 972,72 ha (52,61 % z poľnohospodárskej plochy – ďalej len „PHP“), TTP s NDV 2 184,15 ha (9,59 % z PHP), TTP sukcesne zarastajúce 443,41 ha (0,54 % z PHP) a TTP extenzívne 262,30 ha (0,32 % z PHP). TTP ako dominantne využívaná plocha sa nachádza najmä v blízkosti sídelnej zástavby. Druhý najväčší podiel na poľnohospodárskych plochách má orná pôda. Zastúpenie celkovej rozlohy predstavuje 7 043,60 ha (8,64 %) u veľkoblokových orných pôd a u maloblokovej ornej pôdy 356,40 ha (0,44 %).

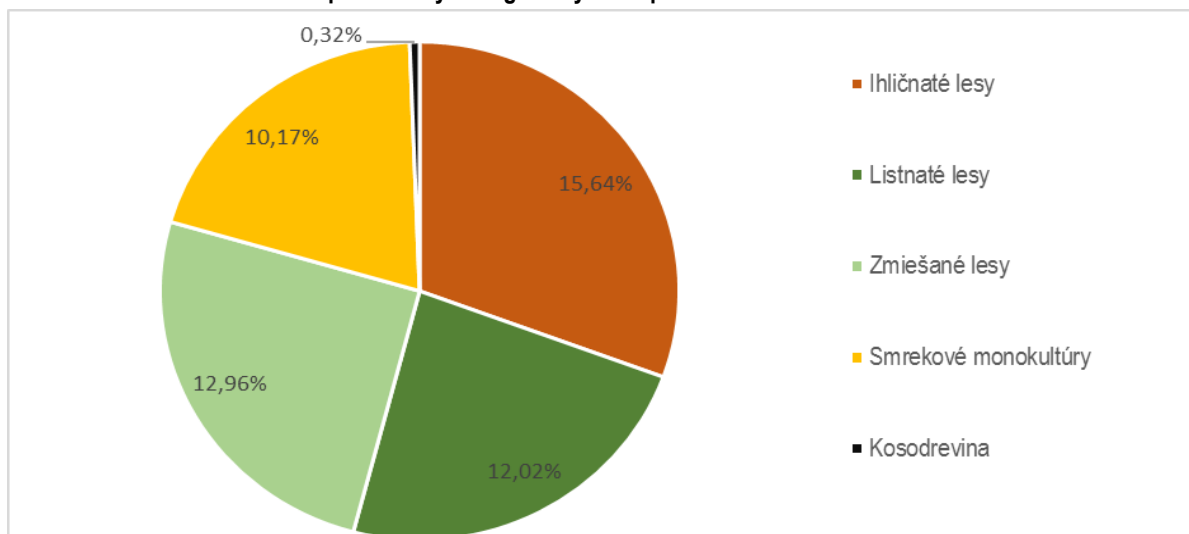
Nie menej zanedbateľnou súčasťou poľnohospodársky využívaných plôch sú aj mozaikové štruktúry prevládajúce najmä v severnej a východnej časti okresu. Výmera týchto plôch predstavuje 421,28 ha (0,52 %) a to najmä v blízkosti záhradkárskeho a chatových osád.

Ovocné sady a záhrady ako jedna z najmenších súčastí poľnohospodárskych plôch boli identifikované v južnej časti okresu. Ich celková plocha predstavuje u ovocných sádov 20,09 ha (0,02 %) a 474,01 ha (0,58 %) u záhrad.

2.2 Lesné pozemky

Pokrytie lesnými spoločenstvami je v okrese Žilina rovnomerne zastúpené (Graf č. 2.2). Lesné pozemky zaberajú najväčšiu plochu územia 41 639,72 ha, čo predstavuje 51,10%. V kategórii lesných pozemkov sú najviac zastúpenou krajinnou štruktúrou plochy ihličnatých lesov, ktoré zaberajú rozlohu 12 743,43 ha (15,64 %). Nemenej zastúpené sú zmiešané lesy 10 559,68 ha (12,96 %) a listnaté lesy 9 791,65 ha (12,02 %) vyskytujúce sa rovnomerne v celom okrese. Menej zastúpené sú smrekové monokultúry 8 288,24 ha (10,17 %) vyskytujúce sa prevažne v severnej (pohorie Javorníky) a južnej časti (pohorie Malá Fatra) okresu. V južnej časti okresu (pohorie Malá Fatra) v najvyšších polohách sa tiež sústreďuje kosodrevina o rozlohe 256,70 ha (0,32 %) a to predovšetkým v obciach Terchová, Belá a Dolná Tižiná.

Graf č. 2.2: Percentuálne zastúpenie lesných vegetačných stupňov

Funkcia lesov a ich využívanie v okrese je mnohostranné a zodpovedá hospodárskej a environmentálnej klasifikácii územia. Hlavná a najviac využívaná funkcia je hospodárska s ťažobným a dorastovým využitím (Tabuľka č. 2.2). Medzi čiastkové funkcie hlavne patrí: spoločenská funkcia s využitím oddychovej rekreácie, poľovnícka funkcia, charakterizovaná ochranou chránených druhov a pôdoochranná funkcia.

Tabuľka č. 2.2: Zastúpenie kategórií lesa v okrese Žilina

Kategória lesa	Výmera v ha	Výmera v %
Hospodárske lesy – H	31 259,52	75,20
Ochranné lesy – O	9 226,47	22,20
Lesy osobitného určenia – U	1 081,92	2,6
Spolu	41 567,91	100,00

Zdroj: <http://gis.nlcsk.org/lgis/>

Hospodárske lesy predstavujú 75 % z celkovej výmery lesov. Tiež sú zastúpené lesy ochranné (22,20 %) a lesy osobitného určenia (2,60 %). Drevinové zloženie a vekové triedy v okrese Žilina sú uvedené v Tabuľke č. 2.3 a Tabuľke č. 2.4. Najzastúpanejšími drevinami v tomto okrese sú druhy rodu smrek (*Picea sp.*) a buk (*Fagus sp.*).

Tabuľka č. 2.3: Drevinové zloženie v okrese Žilina

Dreviny	Výmera v ha	Výmera v %	Dreviny	Výmera v ha	Výmera v %
Agát	11,20	0,03	Jelša	150,27	0,36
Borovica	2 810,58	6,81	Kosodrevina	452,67	1,10
Brest	12,74	0,03	Lipa	103,32	0,25
Breza	245,45	0,59	Ostatné listnaté	116,17	0,28
Buk	15 272,58	36,98	Smrek	18 072,41	43,76
Dub	341,27	0,83	Smrekovec	758,02	1,84
Hrab	228,50	0,55	Topoľ	52,08	0,13
Jaseň	163,22	0,40	Topoľ šľachtený	0,29	0,00
Javor	1 224,36	2,96	Vrba	15,95	0,04
Jedľa	1 263,63	3,06	Spolu	41 294,73	100,00

Zdroj: <http://gis.nlcsk.org/lgis/>

Tabuľka č. 2.4: Vekové triedy drevín v okrese Žilina

Dreviny	Veková trieda (výmera v ha)								Spolu vek. triedy
	0 – 20	21 – 40	41 – 60	61 – 80	81 – 10	101 – 120	121 – 140	140+	
Agát	1,21	0,68	1,47	3,41	4,41	0,02	-	-	11,18
Borovica	32,01	248,70	809,66	584,10	719,36	332,50	71,44	12,81	2 810,58

Dreviny	Veková trieda (výmera v ha)								Spolu vek. triedy
	0 – 20	21 – 40	41 – 60	61 – 80	81 – 10	101 – 120	121 – 140	140+	
Brest	0,67	2,31	2,72	3,27	2,04	0,08	-	1,65	12,74
Breza	143,16	15,45	41,53	20,32	17,28	3,01	3,61	1,09	245,45
Buk	2 399,15	1 654,90	1 978,55	2 401,20	2 268,17	2 302,68	1 159,37	1 108,50	15 272,58
Dub	59,74	32,72	58,75	30,34	20,52	52,91	60,97	25,32	341,27
Hrab	17,90	36,79	40,18	45,10	25,81	33,29	21,30	8,13	228,50
Jaseň	23,56	46,68	56,29	19,35	12,44	3,68	0,46	0,76	163,22
Javor	271,54	279,08	182,47	183,78	107,98	90,63	43,11	65,77	1 224,36
Jedľa	105,34	68,34	83,21	109,37	235,20	347,14	172,77	142,26	1 263,63
Jelša	9,73	35,29	47,81	43,33	10,73	3,34	0,04	-	150,27
Kosodrevina	-	100,42	154,57	3,29	27,82	43,54	122,10	0,93	452,67
Lipa	7,13	21,71	35,29	5,58	6,31	19,75	5,09	2,46	103,32
Ostatné listnaté	14,06	23,74	40,58	14,06	4,20	10,98	6,76	1,79	116,17
Smrek	2 760,05	2 350,60	2 215,76	3 583,10	4 339,69	2 082,70	442,21	298,38	18 072,41
Smrekovec	124,23	202,14	246,86	92,37	50,76	34,29	5,45	1,92	758,02
Topoľ	8,51	8,39	23,16	8,72	2,06	1,24	-	-	52,08
Topoľ šľachtený	-	0,29	-	-	-	-	-	-	0,29
Vrba	2,13	2,26	6,77	4,71	0,08	-	-	-	15,95
Spolu	5 980,12	5 130,50	6 025,63	7 155,40	7 854,86	5 361,78	2 114,68	1 671,80	41 294,73

Zdroj: <http://gis.nlc.sk.org/igis/>

2.3 Vodné toky a plochy

Kategória vodných plôch a tokov je tvorená dvomi typmi prvkov. Sú to jednak líniové prvky – vodné toky a plošné prvky, ktoré sú reprezentované vodnými plochami. Vodné toky sa v okrese nachádzajú v celkovej dĺžke viac ako 339,32 km a vodné plochy zaberajú celkovo 230,02 ha (0,28 % z rozlohy okresu).

Riečnu sieť v záujmovom území najviac reprezentuje rieka Váh tečúca cez okres v dĺžke takmer 30 km. Rieka Váh v okrese Žilina má viacero významných prítokov. Pravostranným prítokom Váhu je rieka Varínka, ktorá privádza vodu z Malej Fatry. Z Kysuckej vrchoviny sa vlievajú do Váhu Teplička, Gbelský potok a Kysuca. Z Javorníkov priteká riečka Dlhopolka a Marčecký potok.

Pomerne hustú sieť tvoria ľavostranné prítoky rieky Váh, ktoré privádzajú vodu najmä zo Súľovských vrchov a Malej Fatry. Najdlhšia je rieka Rajčianka, ktorá pramení v Strážovských vrchoch. Trnovka a Strážanský potok pritekajú z Malej Fatry a tvoria hustú riečnu sieť v južnej časti okresu. Významnou súčasťou vodných tokov je 28,01 km dlhý Hričovský kanál. Je súčasťou Vážskej kaskády a začína pod vodnou nádržou Hričov. Tieto vodné plochy v území reprezentujú vodné útvary menšieho rozsahu používané na chov rýb, zavlažovanie a rekreáciu. Vytvárajú akumuláciu kanál vodného diela Mikšová a Považská Bystrica, ktorým vyúsťujú do Nosiskej priehrady.

2.4 Zastavané plochy a nádvorja

Zastavané plochy a nádvorja sú človekom vytvorené prvky, ktoré možno charakterizovať na základe ich funkčného využitia. Pre potreby analýzy SKŠ boli mapované sídelné plochy, priemyselné, poľnohospodárske areály, dopravné zariadenia a zariadenia technickej infraštruktúry.

2.4.1 Sídelné plochy

Sídelná zástavba zaberá 5 561,34 ha (6,82 %) z celkovej plochy okresu a je sústredená predovšetkým do mesta Žilina. V okrese sa nachádza ďalších 53 obcí, lokalizovaných predovšetkým v oblasti nížiny v údoliach v okolí vodných tokov. Centrálna sídelná plocha sa vyznačuje silným stupňom urbanizácie a to rozvojom obytných satelitných zón a priemyselných častí.

Významnú úlohu pri rozvoji sídelných plôch zohráva prítomnosť vody, čo má za následok rozvoj športovo-rekreačných aktivít (rybolov, turistika, člnkovanie a pod.). Tieto plochy predstavujú oddychové zóny ťahajúce sa z východu na západ pozdĺž hlavného toku Žilinského okresu. Tieto zóny predstavujú rekreačné areály s plochou 222,18 ha (0,27 %), chatové osady 79,59 ha (0,10 %) a záhradkárske osady 104,38 ha (0,13 %).

2.4.2 Priemyselné a dobývacie areály

Priemyselné areály a priemyselné parky zaberajú 1 083,72 ha (1,33 %) z celkovej výmery územia. Nachádzajú sa hlavne v centrálnej časti okresu pri meste Žilina a v priľahlých obciach Mojš, Gbeľany, Nededza, Teplička nad Váhom. Ťažobné areály boli identifikované najmä v k. ú. obcí: Stráňavy, Terchová, Rajec, Lietavská Lúčka a celkovo boli identifikované na ploche 314,07 ha (0,39 %).

2.4.3 Poľnohospodárske areály

Areály poľnohospodárskych podnikov tvoria poľnohospodárske podniky transformované z bývalých jednotných roľníckych družstiev a štátnych majetkov alebo vzniknuté z nových subjektov, ktoré zabezpečujú poľnohospodársku výrobu. Prevažujú tu najmä subjekty zamerané na rastlinnú výrobu. Niektoré poľnohospodárske areály alebo objekty sú určené hlavne pre spracovávanie a uskladňovanie krmovín a pre ustajnenie hospodárskych zvierat, napr. ošípaných, hovädzieho dobytku, hydiny. Celková plocha funkčných poľnohospodárskych areálov predstavuje 328,06 ha (0,40 %) z plochy územia a nachádzajú sa takmer v každej z obcí v okrese. V okrese sa nachádzajú aj areály nefunkčných – nevyužívaných poľnohospodárskych podnikov s rozlohou 4,78 ha a to v obciach Horný Hričov a Teplička nad Váhom. V okrese bolo vybudovaných aj 28 hnojísk a to prevažne v blízkosti poľnohospodárskych podnikov a vybraných areálov.

2.4.4 Dopravné zariadenia

Cestnú sieť v okrese tvoria najmä cesty I. a II., III. triedy a diaľnica. Diaľnica s označením D3 prechádza okresom v dĺžke 19,25 km v smere Bytča – Kysucké Nové Mesto. Cesty I. triedy spolu v dĺžke 97,60 km sú významné komunikácie s vysokou intenzitou dopravy. Na hlavnú komunikačnú sieť riešeného územia nadväzujú cesty druhej a tretej triedy v celkovej dĺžke 248,32 km, ktoré slúžia na napojenie jednotlivých obcí na nadradenú cestnú sieť, resp. na prepojenie jednotlivých obcí a účelové komunikácie slúžiace na prepojenie jednotlivých častí obce. Cestná sieť je doplnená poľnými a lesnými cestami. Okresom prechádzajú jednokolažové železničné trate v smere Bytča – Martin a Kysucké Nové Mesto – Prievidza v dĺžke 174,08 km. V okrese je vybudované aj letisko Žilina – Dolný Hričov, 10 km západne od Žiliny. Letisko sa využíva na vnútroštátnu a medzinárodnú prepravu osôb a materiálu.

2.4.5 Zariadenia technickej infraštruktúry

Celé územie je elektrifikované distribučnými sieťami VVN a VN. Významným zdrojom energie je VdN Hričov, ktorá je súčasťou Vážskej kaskády, ktorá plní funkciu dodávateľa elektrickej energie získanej z hydroenergetického potenciálu rieky Váh. Regulačná nádrž pre kaskády elektrární na Váhu (Hričov, Mikšová, Považská Bystrica). Vytvorená je sypanou zemnou hrádzou so zabudovanou vodnou elektrárnou s tromi turbínami a haťou. Priehrada sa nachádza pri obci Horný Hričov. Celková dĺžka pokrytia predstavuje cez 122,59 km elektrických sietí. Cez územie prechádza aj plynovod o dĺžke 74,91 km v smer z východu na západ. V okrese sa nachádzajú aj tri transformačné stanice a to v obciach Horný Hričov, Rajec, Varín.

V okrese sa nachádzajú aj čistička odpadových vôd (ČOV), ktorá slúži na zbavenie sa nečistôt a škodlivých látok zo splaškovej a priemyselnej odpadovej vody a je umiestnená v obci Horný Hričov.

2.4.6 Technické zariadenia ekologickej infraštruktúry

Do tejto kategórie sa zaraďujú prvky zmierňujúce negatívne vplyvy fragmentácie krajiny a slúžia na zmiernenie bariérneho vplyvu antropogénnych prvkov v krajine. Do tejto kategórie zaraďujeme napríklad ekodukty, rybovody, či ďalšie objekty využívané na migráciu zveri. Technické prvky ekologickej infraštruktúry boli v záujmovom území vybudované v obci Horný Hričov v blízkosti rieky Váh – Hričovského kanála.

2.5 Nelesná drevinová vegetácia

NDV je významným ekostabilizačným prvkom v krajine. Podľa definícií stanovenej metodiky ide o veľmi heterogénnu skupinu spoločenstiev drevín rastúcich mimo lesných porastov. Identifikovať ju je možné na základe spoločenstiev drevín krovinového a stromového vzrastu. Zaraďujú sa sem aj porasty drevín, ktoré majú charakter lesa, avšak sú lokalizované mimo lesného pôdneho fondu (LPF). Z priestorového hľadiska sa členia na plošnú súvislú, skupinovú, rozptýlenú a líniovú NDV. Predstavujú ju dreviny a spoločenstvá drevín v krajine, ktoré tvoria napr. vetrolamy, zásekové pásy, remízky, brehovú porasty pozdĺž vodných tokov a poľných ciest. Výrazne posilňujú ekologickú stabilitu v krajine a majú pôdochrannú funkciu. Napríklad líniové porasty drevín priaznivo ovplyvňujú smer a intenzitu vzdušného prúdenia, brehovú porasty bránia prenikaniu agrochemikálií z poľnohospodársky využívaných pôd do povrchových tokov.

Najmä v intenzívne obhospodarovanej krajine je jej význam nezastupiteľný. Znižuje riziko a vplyv erózie, stabilizuje zosuvné územia, zvyšuje retenčnú schopnosť územia, pozitívne ovplyvňuje biodiverzitu a heterogenitu krajiny a v neposlednom rade aj jej kultúrno-historickú a estetickú hodnotu.

V záujmovom území je NDV zastúpená na ploche 7 634,70 ha (9,37 %) z celkovej výmery okresu, rovnomerne na celom území okresu. Jej výskyt je podmienený najmä prítomnosťou vody v krajine. Jednak sieťou kanálov riek a iných vodných tokov, pozdĺž ktorých sa vyskytuje v podobe brehových porastov 130,93 ha (0,16 %). Brehové porasty prítokov Váhu sú na rozsiahlych úsekoch tokov odstránené v súvislosti s rozvojom sídelných štruktúr najmä pozdĺž dolín. Zachovali sa predovšetkým v neurbanizovaných, prevažne poľnohospodársky využívaných zónach. Ich drevinové zloženie sa mení nielen so stúpajúcou nadmorskou výškou, ale aj s postupným ubúdaním antropického tlaku na poľnohospodársky využívané plochy v odľahlých častiach.

Časť NDV je aj zahrnutá v kategóriách mozaikových štruktúr spolu so sídelnou výstavbou, TTP a ornou pôdou, TTP s NDV a TTP sukcesne zarastajúce. Plošná, či líniová NDV v okrese je zastúpená predovšetkým fragmentmi bývalých lesov, ktoré z rôznych dôvodov (najčastejšie z dôvodu dostupnosti – reliéf, podmočenie, ...) ostali zachované uprostred krajiny. Častokrát sa jedná aj o pomerne rozsiahle plochy, kde ich drevinové zloženie je závislé od viacerých faktorov, najmä od spôsobu vzniku, sukcesného štádia a stupňa antropického ovplyvnenia.

2.6 Plochy verejnej a vyhradenej zelene

Zeleň je neoddeliteľnou súčasťou všetkých funkčných plôch sídiel a patrí k prvkom, ktoré priaznivo vplývajú na psychiku človeka a vytvára priaznivé podmienky pre jeho existenciu. Jej význam pre ekologickú stabilitu krajiny je však zvyčajne zanedbateľný. Z hľadiska jej pôsobenia majú najväčší význam plošne rozsiahlejšie plochy s vysokým zastúpením stromov. K takým plochám patria najmä parky, cintoríny, plochy zelene v areáloch škôl, historických centrách a pod. V okrese Žilina sa nachádzajú významné plochy z kategórie park a ostatná verejná a vyhradená zeleň v zastavanom území na rozlohe 8,31 ha. Tieto plochy prevažujú v meste Žilina. Na území okresu sa nachádzajú plochy cintorínov v celkovej rozlohe 46,20 ha, evidované sú v 26 k. ú.

2.7 Mozaikové štruktúry

V okrese Žilina sa z mozaikových štruktúr nachádzajú plochy dvoch typov mozaikových štruktúr a to o rozlohe celkovo 421,28 ha, čo predstavuje až 0,52 % rozlohy okresu. Mozaikové štruktúry predstavujú striedajúce sa

štruktúry plôch ornej pôdy, TTP, nelesnej drevinovej vegetácie a osád rozptýleného osídlenia. V záujmovom území sú viazané nielen na rozptýlené osídlenia, ale aj ako fragmenty záhumienkových častí v blízkosti obcí.

Mozaikové štruktúry s TTP, NDV so sídlom s výmerou 372,05 ha sa rozprestierajú v osemnástich obciach. Najväčšie zastúpenie majú v súčasnosti v obciach Terchová na východe okresu a Dlhé Pole na severe okresu. Mozaikové štruktúry s ornou pôdou, TTP, NDV so sídlom s výmerou 49,22 ha, sú rozmiestnené len v k. ú. obce Žilina a Varín.

2.8 Ostatné plochy

V celom okrese sa nachádzajú nevyužívané a chátrajúce plochy, skládky odpadov o rozlohe 12,68 ha a odkaliská o rozlohe 35,95 ha.

Významnou súčasťou okresu sú aj prirodzené skalné útvary v obci Terchová o rozlohe 27,23 ha spadajúce do Národného parku Malá Fatra (NP MF). Základ geologického podložia tvorí vápenec, dolomit a v podloží slienitý vápenec.

3. ZHODNOTENIE VZŤAHU K ÚZEMNÉMU PLÁNU VEĽKÉHO ÚZEMNÉHO CELKU A DOTKNUTÝCH OBCÍ

Územný plán veľkého územného celku Žilinského kraja (ÚPN VÚC ŽK) bol schválený Uznesením vlády SR č. 359 zo dňa 26.5.1998. Jeho záväzná časť bola vyhlásená Nariadením vlády SR č. 223/1998 Zb. Zmeny a doplnenia boli vykonané v roku 2005, 2006, 2009, 2010, 2011, 2018.

V roku 2005 boli vypracované prvé Zmeny a doplnky ÚPN VÚC ŽK. Záväzná časť Zmien a doplnkov bola schválená Zastupiteľstvom Žilinského samosprávneho kraja (ŽSK) dňa 27.4.2005 a vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením Žilinského samosprávneho kraja (VZN ŽSK) č. 6/2005 o záväzných častiach Zmien a doplnkov ÚPN VÚC ŽK.

V roku 2006 boli vypracované Zmeny a doplnky č. 2 ÚPN VÚC ŽK. Záväzná časť Zmien a doplnkov č. 2 bola schválená Zastupiteľstvom ŽSK uznesením č. 7 zo dňa 4.9.2006 ako dodatok č. 1 k VZN ŽSK č. 6/2005 o záväzných častiach Zmien a doplnkov ÚPN VÚC ŽK.

V roku 2009 boli vypracované Zmeny a doplnky č. 3 ÚPN VÚC ŽK. Záväzná časť Zmien a doplnkov č. 3 bola schválená Zastupiteľstvom ŽSK dňa 17.3.2009 a vyhlásená VZN ŽSK č. 17/2009 o záväzných častiach Zmien a doplnkov č. 3 ÚPN VÚC ŽK.

V roku 2010 boli vypracované Zmeny a doplnky č. 4 ÚPN VÚC ŽK. Záväzná časť Zmien a doplnkov č. 4 bola schválená Zastupiteľstvom ŽSK uznesením č. 26/2011 zo dňa 27. 6. 2011.

V roku 2011 boli vypracované aj Zmeny a doplnky č. 4a ÚPN VÚC ŽK.

V roku 2018 boli vypracované Zmeny a doplnky č. 5 ÚPN VÚC ŽK. Záväzná časť Zmien a doplnkov č. 5 bola schválená Zastupiteľstvom ŽSK uznesením č. 49/2018 zo dňa 19.3.2018.

Zmeny a doplnky ÚPN VÚC ŽK sú vypracované v súlade s ustanoveniami stavebného zákona v znení neskorších predpisov, vyhlášky č. 55/2001 Z. z. o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii a ostatnými súvisiacimi právnymi predpismi platnými v SR, ako aj v súlade s Nariadením vlády SR č. 461/2011 zo 16.11.2011, ktorým sa vyhlasujú Zmeny a doplnky záväznej časti Konceptie územného rozvoja Slovenska (KURS 2001) v znení Zmien a doplnkov č. 1.

Spracovaním zmien a doplnkov tak došlo k:

- zosúladieniu ÚPN VÚC ŽK s nadradenou územnoplánovacou dokumentáciou celoštátneho významu a to KURS 2001 v znení Zmien a doplnkov č. 1,
- posúdeniu a zapracovaniu regionálnych rozvojových plánov, nových rezortných rozvojových koncepcií a ďalších dokumentov a projektov regionálneho významu, ktoré boli v priebehu rokov pre územie Žilinského kraja vypracované a schválené,
- zdokumentovaniu zmien vyplývajúcich z prijatých nových zákonov NR SR vzťahujúcich sa k problematike a obsahu územnoplánovacej dokumentácie v oblasti územného plánovania, ochrany prírody a krajiny, ochrany poľnohospodárskej pôdy, ochrany vôd,
- zdokumentovaniu zmien v hospodárskych aktivitách a predpokladoch regionálneho rozvoja na území ŽSK.

Vzťah platného územnoplánovacieho dokumentu a RÚSES je definovaný v:

- Smernej časti – predovšetkým v kapitole Krajinná štruktúra,
- Záväznej časti – v Záväzných regulatívoch funkčného a priestorového usporiadania územia – v oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany pôdneho fondu, ochrany prírody a ochrany kultúrneho dedičstva
- Grafickej časti – Krajinná štruktúra a ÚSES v mierke 1:50 000.

Priemet záväzných regulatívov ÚPN VÚC ŽK týkajúcich sa územného rozvoja a ochrany prírody a krajiny v okrese Žilina.

Záväzná časť ÚPN VÚC ŽK, ktorá sa priamo alebo nepriamo vzťahuje k problematike ekologickej stability v okrese Žilina:

I. ZÁVÄZNÉ REGULATÍVY FUNKČNÉHO A PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA ÚZEMIA

4. V oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany pôdneho fondu, ochrany prírody a ochrany kultúrneho dedičstva
 - 4.1. Rešpektovať prvky ÚSES kraja a ich funkčný význam v kategóriách:
 - 4.1.1. biocentrá nadštátneho významu: Krivánska Malá Fatra, Vychylovka – Harvelka – Riečnica, Tlstá a Súľovské skaly,
 - 4.1.2. biocentrá nadregionálneho významu: Malá Rača – Skalka, Malý Polom – Veľký Polom, Ladonhora – Brodnianka, Veľký Javorník, Bzinská hoľa – Minčol, Choč, Osičiny – Ráztoky – Lysec, Západné Tatry – Roháče , Prosečné, Nízke Tatry – Kráľovoľská časť, Nízke Tatry – Ďumbierska časť, VdN Liptovská Mara, Kľak – Ostrá skala – Reváň – Partizán, Zniev – Sokol – Chlievska, Kláštorské lúky, Marské vršky, Borišov – Javorina, Lysec, Turiec, Pod Sokolom, Kopa – Korbeľka, Pilsko, Babia hora, Žiar – Oravská priehrada, Skálná Alpa – Smrekovica – Šiprúň, Sokol – Žiar, Oravská priehrada – Sosnina, Kľak – Reváň, Kozol, Šujské rašelinisko a Strážov,
 - 4.1.3. biocentrá regionálneho významu podľa schváleného územného plánu,
 - 4.1.4. biokoridory nadregionálneho a regionálneho významu podľa schváleného územného plánu regiónu,
 - a) terestricko-migračný koridor v priestore Malá Fatra – Bránica – Lutiše ako biokoridor nadregionálneho významu.
 - 4.2. Rešpektovať podmienky ochrany prírody v súlade so schváleným národným zoznamom území európskeho významu.
 - 4.3. Dodržiavať pri hospodárskom využívaní území, začlenených medzi prvky ÚSES podmienky:
 - 4.3.1. pre chránené územia (vyhlásené a navrhované na vyhlásenie) podľa osobitných predpisov o ochrane prírody a krajiny, kategórie a stupňa ochrany,
 - 4.3.2. pre lesné ekosystémy, vyplývajúce z osobitných predpisov o ochrane lesov v kategóriách ochranné lesy a lesy osobitného určenia,
 - 4.3.3. pre poľnohospodárske ekosystémy, vyplývajúce z osobitných predpisov o ochrane poľnohospodárskej pôdy v kategóriách podporujúce a zabezpečujúce ekologickú stabilitu územia (TTP),
 - 4.3.4. pre ekosystémy mokradí, vyplývajúce z medzinárodných zmlúv a dohôd, ktorými je SR viazaná,
 - 4.3.5. pre navrhované chránené vtáčie územia a dodržiavať ochranné podmienky stanovované samostatne osobitným predpisom pre každé chránené vtáčie územie,
 - 4.3.6. pre navrhované územia európskeho významu a zosúladiť spôsob ich využívania tak, aby nedošlo k ohrozeniu predmetu ochrany.
 - 4.4. Zachovať prirodzený charakter vodných tokov, zaradených medzi biokoridory, chrániť jestvujúcu sprievodnú vegetáciu a chýbajúcu vegetáciu doplniť autochtónnymi druhmi.
 - 4.5. Zabezpečiť skladbu terestrických biokoridorov vo voľnej krajine len prírodnými prvkami – trávne porasty, stromová a krovinová vegetácia a vylúčiť všetky aktivity ohrozujúce prirodzený vývoj (vylúčenie chemických vyživovacích a ochranných látok, skládky odpadov a pod.).
 - 4.6. Stabilizovať spodnú hranicu lesov a zvýšiť ich biodiverzitu ako ekotónovú zónu les – bezlesie.
 - 4.7. Podporovať extenzívne leso-pasienkárске využívanie podhorských častí, s cieľom zachovania krajinársky a ekologicky hodnotných území s rozptýlenou vegetáciou.
 - 4.8. Zachovať územné časti s typickou rázovitou krajinou štruktúry daného regiónu (Kysuce, Orava, Liptov, Turiec):
 - 4.8.1. ak nie je schválená ÚPD obce, tak chrániť pred optickým znehodnotením stavebnou činnosťou lokality, tvoriace charakteristické krajinné panorámy,
 - 4.8.2. preveriť pri každom navrhovanom veľkoplošnom zábere, liniovom zábere krajiny, alebo inom technickom diele:

- a) dopad navrhovaných stavieb na okolitú krajinu – krajinný obraz (harmónia, kompozícia, vyváženosť, mierkovitosť),
 - b) dopad navrhovaných stavieb na zmenu krajinej panorámy miesta alebo línie,
 - c) bezprostredný dopad a mieru devastácie lokálnych krajinných scenérií alebo ich zmenu,
 - d) prínos možných vizuálnych vnemov z krajinného obrazu priamo z navrhovaných diel (diaľnice),
 - e) dopad na psychologické pôsobenie navrhovaných stavieb v krajine,
 - f) dopad na biodiverzitu, prvky ÚSES a biotopy chránených druhov.
- 4.9. Zabezpečiť revitalizáciu regulovaných tokov s doplnením sprievodnej zelene.
- 4.10. Prispôbovať trasy dopravnej a technickej infraštruktúry prvkom ekologickej siete tak, aby bola maximálne zabezpečená ich vodivosť a homogénnosť a nezasahovať do bezcestných území v rámci chránených území s 3. a vyšším stupňom ochrany prírody.
- 4.11. Eliminovať systémovými opatreniami stresové faktory, pôsobiace na prvky ÚSES (pôsobenie priemyselných a dopravných exhalácií, znečisťovanie vodných tokov a pod.).
- 4.12. Rešpektovať poľnohospodársky pôdny fond a lesný pôdny fond ako faktor limitujúci urbanistický rozvoj kraja, definovaný v záväznej časti územného plánu; osobitne chrániť ornú pôdu s veľmi vysokým až stredne vysokým produkčným potenciálom, ornú pôdu, na ktorej boli vybudované hydromelioračné zariadenia, ako aj poľnohospodársku pôdu, na ktorej boli vykonané osobitné opatrenia na zvýšenie jej produkčnej schopnosti.
- 4.13. V obciach a ich miestnych častiach v ochranných pásmach NP MF, Tatranského národného parku (TANAP), Národného parku Nízke Tatry (NAPANT) a Národného parku Veľká Fatra (NP VF):
- 4.13.1. viazať novú výstavbu v ďalšom procese urbanizácie predovšetkým na jestvujúce sídelné útvary v podhorskej oblasti,
 - 4.13.2. realizovať rozširovanie zastavaného územia obcí na úkor poľnohospodárskej pôdy a lesnej pôdy len v súlade so schválenou ÚPD a na základe posúdenia vplyvov na životné prostredie,
 - 4.13.3. zohľadňovať pri umiestňovaní činností na území ich predpokladaný vplyv na životné prostredie a realizáciou vhodných opatrení dosiahnuť odstránenie, obmedzenie alebo zmiernenie prípadných negatívnych vplyvov.
- 4.14. V turistických strediskách na území NP MF, TANAP, NAPANT, NP VF:
- 4.14.1. zmeny hraníc zastavaných území, kapacity rekreačných lôžok, prírastky bytov pre trvalo bývajúcich obyvateľov, rozvoj športových zariadení novú výstavbou riešiť len podľa schválených územných plánov obcí a podľa výsledkov posudzovania v zmysle zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov činností na životné prostredie,
 - 4.14.2. nezakladať nové strediská a lokality turizmu, rekreácie, športu a klimatickej liečby na území NP MF, TANAP, NAPANT, NP VF,
 - 4.14.3. zvyšovať architektonickú úroveň, priestorové a krajinnosadovnické rámcovanie existujúcich aj navrhovaných objektov a stavieb spracovaním projektov sadovnických úprav pre každú nanovo povoľovanú stavbu mimo individuálnej bytovej výstavby.
- 4.15. Povoľovať výstavbu malých vodných elektrární na vodnom toku Váh len výnimočne,
- 4.15.1. nepovoľovať výstavbu malých vodných elektrární na vodných tokoch, ktorým sa poskytuje územná ochrana prírody a krajiny :
 - a) Chránený areál rieka Orava,
 - b) Chránený areál Revúca,
 - c) prítoky Váhu, zaradené medzi územia európskeho významu.
- 4.16. Zabezpečiť vypracovanie projektov MÚSES v okresoch Žilinského kraja prednostne pre tieto oblasti v okrese:
- 4.16.1. Bytča pre Predmier,
 - 4.16.2. Čadca pre Čadcu, Makov,
 - 4.16.3. Dolný Kubín pre Kraľovany a Podbiel,
 - 4.16.4. Kysucké Nové Mesto pre Horný Vadičov, Dolný Vadičov a Lopusné Pažite,
 - 4.16.5. Liptovský Mikuláš pre Kvačany, Prosiek, Beňadikovú, Smrečany, Žiar a Liptovský Mikuláš,
 - 4.16.6. Martin pre Kláštor pod Znievom, Bystričku, Príbovce, Blatnicu, Folkušovú, Necpaly, Belú, Sklabinu, Sklabinský Podzámok, Turčiansku Štiavničku, Podhradie, Kanské, Nolíčovo a Krpeľany,
 - 4.16.7. Námestovo pre Bobrov, Oravskú Polhoru, Námestovo, Mútne, Oravskú Lesnú, Novotň, Rabčice, Zákamenné, Oravské Veselé, Krušetnicu, Lomnú, Brezu, Oravskú Jasenicu, Beňadovo, Hruštín, Lokcu, Ťapešovo, Vasilov a Zubrohlavu,

- 4.16.8. Ružomberok pre Ivachnovú, Lúčky, Bešeňovú, Ľubochňu, Stankovany, Hubovú, Švošov, Liskovú, Liptovskú Teplú, Ružomberok a Liptovské Revúce,
- 4.16.9. Turčianske Teplice pre Dubové, Čremošné, Rakšu a Mošovce,
- 4.16.10. Tvrdošín pre Liesek a Vitanovú,
- 4.16.11. Žilina pre Rajecké Teplice, Hričovské Podhradie a Čičmany.
- 4.17. Rešpektovať zásady rekreačnej funkcie krajinných celkov a limity rekreačnej návštevnosti podľa schválených územných plánov obcí, aktualizovaných územnoplánovacích podkladov a dokumentov a koncepcií rozvoja jednotlivých oblastí kraja a obcí v záujme trvalej a objektívnej ochrany prírodného prostredia ŽK.
- 4.18. Uprednostňovať aktívny turizmus na území NP MF v súlade s trvalo udržateľným rozvojom – ekoturizmus.
- 4.19. Zabezpečiť ochranu prirodzených ekosystémov podporou rozvoja komplexnej vybavenosti (vrátane zvyšovania lôžkových kapacít v OP NP) a taktiež rozvojom obcí v podhorských oblastiach s dôrazom na vyzdvihnutie miestnych zvláštností a folklóru; uvedenú vybavenosť riešiť komplexne s dôrazom na limity prírodných zdrojov.
- 4.20. Vymedziť hranice zátopových území vodných tokov v ÚPD obcí za účelom ochrany priestoru riečnych alúvií pre situácie vysokých vodných stavov a ochrany biotických prvkov a ich stanovísk v alúviách vodných tokov.
- 4.21. Zabezpečiť pri ochrane pamiatkových území ich primerané funkčné využitie, zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, vylúčenie veľkoplošných asanácií, zachovanie objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, uličného parteru, zachovania charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, rešpektovanie historických a architektonických dominánt, zachovanie archeologických nálezísk.

V Tabuľke č. 3.1 sa nachádza prehľad jadrových území, biocentier a biokoridorov vymedzených v okrese Žilina podľa ÚPN VÚC ŽK.

Tabuľka č. 3.1: Jadrové územia, biocentrá a biokoridory vymedzené na území okresu Žilina podľa ÚPN VÚC ŽK

Kategória prvku ÚSES	ID	Názov prvku ÚSES	MJ (BC – ha, BK – km/m)
Jadrové územie európskeho významu		Malá Fatra	-
		Strážovské vrchy	-
Jadrové územie národného významu		Lúčanská Malá Fatra	-
Biocentrum provinciálneho významu	11/1	Krivánska Malá Fatra	3690
	11/36	Súľovské skaly	250
Biocentrum nadregionálneho významu	11/3	Kľak – Reváň	400
	11/4	Kozol	163
	11/5	Šujské	38
	11/3	Strážov	350
	11/20	Ľadonhora – Brodnianka	200
Biocentrum regionálneho významu	11/7	Lúky pri Rajčianke	25
	11/8	Vraniny	50
	11/9	Strážna – Cibulník	150
	11/10	Slnečné skaly	100
	11/11	Zákamenné	50
	11/12	Hoblík	75
	11/13	Hýrovská slatina	25
	11/14	Mravečník	163
	11/15	Minčol – Dlhá lúka	188
	11/16	Križava – Veľká lúka	38
	11/17	Jalovec – Požeha	113
	11/18	Krasňanský luh	50
	11/19	Oselná	113
	11/21	Hora	100

Kategória prvku ÚSES	ID	Názov prvku ÚSES	MJ (BC – ha, BK – km/m)
	11/22	Veľký vrch	63
	11/23	Pod Kazickou Kýčerou	75
	11/24	Lazy	50
	11/31	Pupov – Dolina	75
	11/32	Klukany	38
Biokoridor nadregionálneho významu	11/25	vodný tok Váh	-
	11/26	Oškerda – Strážovské vrchy	28/150 – 500
	11/37	Kriváňská Fatra – Vychylovka	4,0/300 – 1200
Biokoridor regionálneho významu	11/27	vodný tok Rajčianka	27/160
	11/28	Zarúbaná – Kýčera	7/1100 – 1700
	11/29	Súľovské skaly – Strážov	21,6/700 – 1700
	11/30	vodný tok Varínka	22/150
	11/31	Závodský potok	6,5/100 – 200
	11/33	ekotón Malej Fatry	28,0/100 – 400
	11/34	Kozol – Cibulník – Súľovské skaly	6,0/100 – 500
	11/35	Rochovnica – Kozická Kýčera	6,5/200 – 400

Zdroj: http://www.zilinskazupa.sk/files/odbory/RR/upn_vuc_zk_dokumenty/upn_vuc_zk.pdf

Vysvetlivky:

ÚSES – územný systém ekologickej stability

ID – identifikácia označenia v grafickej časti

MJ – merná jednotka

BC – biocentrum, výmera v hektároch

BK – biokoridor, výmera v kilometroch/metroch

Okres Žilina susedí s okresom Bytča, Čadca, Kysucké Nové Mesto, Dolný Kubín, Martin, Považská Bystrica, Prievidza, Ilava.

RÚSES spracované v susediacich okresoch (stav k 02/2019) sú nasledovné:

- okres Považská Bystrica – posledná verzia z roku 2005, aktualizácia prebieha v roku 2019,
- okres Ilava – posledná verzia z roku 2013,
- okres Bytča – posledná verzia z roku 2006, aktualizácia prebieha v roku 2019,
- okres Čadca – posledná verzia z roku 2013,
- okres Kysucké Nové Mesto – posledná verzia z roku 2006, aktualizácia prebieha v roku 2019,
- okres Dolný Kubín – posledná verzia z roku 2010,
- okres Martin – posledná verzia z roku 2012,
- okres Prievidza – posledná verzia z roku 1994, digitálne spracovanie nie je k dispozícii, aktualizácia prebieha v roku 2019.

Záväzné regulatívy ÚPN VÚC ŽK sú premietané do príslušných územných plánov jednotlivých obcí v kraji (tzn. časti, ktoré sa priamo týkajú predmetnej obce alebo všeobecných častí týkajúcich sa všetkých obcí v kraji). Kontrolný mechanizmus spočíva v posudzovaní a vypracovaní odborných stanovísk, ako aj rozhodnutí príslušných orgánov štátnej moci.

Prehľad spracovaných ÚPD jednotlivých obcí v okrese Žilina je uvedený v Tabuľke č. 3.2.

Tabuľka č. 3.2: Prehľad spracovaných ÚPD obcí v okrese Žilina

Názov obce	Štatút	Stav dokumentácie	Názov dokumentácie	Rok schválenia ÚPD	Rozpracované ÚPD
Belá	obec	platná	Územný plán obce	2008, 2013	
Bitarová	obec	platná	Územný plán obce	2002, 2018	
Brezany	obec	platná	Územný plán obce	2006, 2016	
Čičmany	obec	platná	Územný plán obce	2009, 2014	
Divina	obec	platná	Územný plán obce	2006, 2018	

Názov obce	Štatút	Stav dokumentácie	Názov dokumentácie	Rok schválenia ÚPD	Rozpracované ÚPD
Divinka	obec	platná	Územný plán obce	2011, 2017	
Dlhé Pole	obec	platná	Územný plán obce	2007, 2010	
Dolná Tižiná	obec		Územný plán obce		2018
Dolný Hričov	obec	platná	Územný plán sídelného útvaru Dolný Hričov	1983, 2006, 2013	
			Územný plán obce		2018
Ďurčiná	obec	platná	Územný plán obce	2005, 2016, 2016	2018
Fačkov	obec	platná	Územný plán obce	2005, 2012, 2017	
Gbeľany	obec	platná	Územný plán obce	1994, 2008, 2014	
			Územný plán sídelného útvaru Gbeľany	1993, 2010 – 2015	
			Územný plán obce		2018
Hôrky	obec	platná	Územný plán obce	2006, 2009	
Horný Hričov	obec	platná	Územný plán obce Územný plán sídelného útvaru Dolný Hričov	1983, 1993, 2003, 2007, 2016	
			Územný plán obce		2018
Hričovské Podhradie	obec	platná	Územný plán sídelného útvaru Dolný Hričov	1983	
Jasenové	obec	platná	Územný plán obce	2006	2012, 2017
Kamenná Poruba	obec		Územný plán obce		2017
		platná	Územný plán zóny	1995, 2006	
Kľače	obec	platná	Územný plán obce	2010, 2016	
Konská	obec	platná	Územný plán obce	2013, 2018	
Kotrčiná Lúčka	obec	bez dokumentácie			
Krasňany	obec	platná	Územný plán obce	2004, 2005, 2005, 2005, 2007, 2015	
Kunerad	obec	platná	Územný plán obce	2006, 2013	2018
Lietava	obec	platná	Územný plán obce	2015, 2017	
Lietavská Lúčka	obec		Územný plán obce		2018
Lietavská Svinná – Babkov	obec	platná	Územný plán obce	2010, 2014, 2016	2018
Lutiše	obec	bez dokumentácie			
Lysica	obec	bez dokumentácie			
Malá Čierna	obec	bez dokumentácie			
Mojš	obec	platná	Územný plán obce	2004, 2006, 2007, 2014	
Nededza	obec	bez dokumentácie			
Nezbudská Lúčka	obec	bez dokumentácie			
Ovčiarsko	obec	platná	Územný plán obce	2006, 2008, 2011, 2015	2015
Paština Závada	obec	platná	Územný plán sídelného útvaru Dolný Hričov	1983	
Podhorie	obec		Územný plán obce		2016
Porúbka	obec	bez dokumentácie			
Rajec	mesto	platná	Územný plán mesta	2008, 2011	
			Územný plán sídelného útvaru Rajec	2006	

Názov obce	Štatút	Stav dokumentácie	Názov dokumentácie	Rok schválenia ÚPD	Rozpracované ÚPD
Rajecké Teplice	mesto	platná	Územný plán sídelného útvaru Rajecké Teplice	1998, 2000, 2002, 2004, 2009, 2009, 2009, 2007, 2010, 2015, 2016	2018
Rajecká Lesná	obec	platná	Územný plán obce	1999, 2004, 2004, 2004, 2018	
Rosina	obec	platná	Územný plán obce	2011, 2014, 2014, 2013, 2014, 2016, 2018	
Stráňavy	obec	platná	Územný plán sídelného útvaru Stráňavy	1994, 2014	
Stránske	obec		Územný plán obce		2017
Stráža	obec	bez dokumentácie			
Strečno	obec	platná	Územný plán obce	1994, 2005, 2010	
			Územný plán obce		2018
Šuja	obec	bez dokumentácie			
Svederník	obec	platná	Územný plán obce	2006, 2010, 2017	
Teplica nad Váhom	obec	platná	Územný plán obce	2017	2018
Terchová	obec	platná	Územný plán sídelného útvaru Terchová	1997, 2007, 2009, 2014	
Turie	obec	bez dokumentácie			
Varín	obec		Územný plán obce		2018
Veľká Čierna	obec	bez dokumentácie			
Višňové	obec	platná	Územný plán obce	2003, 2005, 2012, 2016	
Zbyňov	obec	platná	Územný plán obce	2004, 2010, 2016	
Žilina	mesto	platná	Územný plán mesta	2012, 2013, 2015, 2015, 2016, 2018	2018

Zdroj: uzemneplany.sk

Platné, ako aj rozpracované územné plány jednotlivých obcí v okrese Žilina rešpektujú nadradenú územnoplánovaciu dokumentáciu a problematiku ÚSES. Sú v zásade spracované v rozsahu metodického usmernenia MVARR SR pre spracovanie územných plánov obcí na úrovni Prieskumov a rozborov (KEP), Zadania, Konceptu a Návrhu územných plánov obcí v textovej, aj grafickej podobe.

Na dotvorenie hierarchicky vyšších ÚSES: nadregionálny – GNÚSES, regionálny – RÚSES sa spracovávajú lokálne, t. j. miestne – MÚSES. Dokumenty MÚSES predstavujú dokumenty určené na ochranu rozmanitosti podmienok a foriem života na miestnej, čiže lokálnej úrovni, obstaráva a schvaľuje ich obec.

MÚSES sa riešia v SR v dvoch procesoch:

- v rámci územného plánovania,
- v rámci projektov pozemkových úprav (PPÚ).

MÚSES sú teda súčasťou pozemkových úprav, kde sa jednotlivé ekostabilizačné opatrenia priamo implementujú do nového usporiadania pozemkov a vlastníckych vzťahov a tým je zabezpečená ich realizácia v krajine (Muchová, Hrnčiarová, Petrovič, 2013).

Prehľad MÚSES vypracovaných v okrese Žilina je uvedený v Tabuľke č. 3.3.

Tabuľka č. 3.3: Prehľad MÚSES v okrese Žilina

Názov obce	Štatút	Názov	Rok vydania
Rajec	mesto	Miestny územný systém ekologickej stability	1994
Žilina	mesto	Miestny územný systém ekologickej stability	1995/1999

Zdroj: <http://www.rajec.sk/dokumenty/UPMR/1994-MUSES-RAJEC.pdf>

Prehľad pripravovaných PPÚ v okrese Žilina je uvedený v Tabuľke č. 3.4.

Tabuľka č. 3.4: Prehľad pripravovaných PPÚ v okrese Žilina

Názov obce	Štatút	Druh PPÚ	Stav
Hôrky	obec	PPÚ	prípravné konanie
Kamenná Poruba	obec	JPÚ	prípravné konanie

Zdroj: <http://www.pozemkovyurad.sk/index.php?choice=7&office=33>

Vysvetlivky:

PPÚ – projekt pozemkových úprav

JPÚ – zjednodušené pozemkové úpravy

Prehľad vypracovaných PPÚ v okrese Žilina je uvedený v Tabuľke č. 3.5.

Tabuľka č. 3.5: Prehľad PPÚ v okrese Žilina (stav k 19.11.2018)

Názov obce	Štatút	PPÚ			
		Stav	PPÚ zapísaný do KN (§ 3)	JPÚ zapísané do KN (§ 8b)	Uverejnený v spravodajcovi
Čičmany	obec	3	8/2014		2014, č. 2
Ďurčiná	obec	3	6/2016		2016, č. 2
Rajecká Lesná	obec	3, 3j	2/2018	11/2009	2009, č. 4, 2018, č. 1
Turie	obec	3	5/2012		2012, č. 2

Zdroj: <http://www.skgeodesy.sk/files/slovensky/ugkk/kataster-nehnutelnosti/registre-obnovenej-evidencie-pozemkov/roep-za.pdf>

Vysvetlivky:

PPÚ – projekt pozemkových úprav

JPÚ – zjednodušené pozemkové úpravy

KN – kataster nehnuteľností

3 – zapísaný projekt pozemkových úprav

j – zjednodušené pozemkové úpravy

MÚSES má z funkčného hľadiska v celom systéme kľúčové postavenie. Miestne biocentrá a biokoridory dopĺňajú sieť regionálnych a nadregionálnych biocentier a sú súčasťou biokoridorov vyššieho významu (Paudišová, Reháčková, Ružičková, 2007).

4 POZITÍVNE A NEGATÍVNE PRVKY A JAVY

Pozitívne a negatívne prvky v území sa zhodnotili na základe analýzy socioekonomických javov (SEJ) v krajine. Ide o súbor nehmotných prvkov a javov charakteru záujmov, prejavov a dôsledkov činností spoločnosti a jednotlivých odvetví v krajine (Miklós, Izakovičová, 1997).

Na základe charakteru tohto vplyvu na krajinu bola analýza socioekonomických javov sústredená na:

- analýzu pozitívnych javov (t. j. javov s pozitívnym vplyvom na krajinu, prispievajúcim k ekologickej stabilite krajiny) zameraných na ochranu prírody a krajiny, na ochranu prírodných, kultúrno-historických zdrojov a zdrojov zdravia,
- analýzu negatívnych javov (t. j. javov s negatívnym vplyvom na krajinu), tzv. antropogénnych stresových faktorov (pásma hygienickej ochrany (PHO) priemyselných prevádzok, živočíšnych fariem, ČOV, OP dopravných koridorov a pod.). V rámci negatívnych prvkov v území sa vyhodnotili aj prírodné/prirodzené stresové faktory, ktoré vznikajú v dôsledku pôsobenia prirodzených síl (napr. radónové riziko, seizmicita, svahové deformácie atď.).

Priemet pozitívnych a negatívnych prvkov a javov je priestorovo zobrazený na Mape č. 2 a Mape č. 3.

4.1 Pozitívne prvky a javy

4.1.1 Osobitne chránené časti prírody a krajiny a časti prírody pripravované na ochranu

Osobitne chránené časti prírody a krajiny upravuje zákon o ochrane prírody a krajiny. Zákon vyčleňuje územnú a druhovú ochranu a ochranu drevín.

4.1.1.1 Územná ochrana

Pre územnú ochranu ustanovuje zákon o ochrane prírody a krajiny 5 stupňov ochrany. Rozsah obmedzení sa so zvyšujúcim stupňom zväčšuje, pričom územná ochrana sa vzťahuje na celé územie SR.

Národná sústava chránených území

Na územie okresu Žilina zasahujú 3 veľkoplošné chránené územia (CHÚ). Na území okresu je zároveň vyhlásených 25 maloplošných chránených území, z toho 12 národných prírodných rezervácií (NPR), 5 prírodných rezervácií (PR), 7 prírodných pamiatok (PP) a 1 chránený areál (CHA).

Národný park Malá Fatra

Chránené územie bolo zriadené Nariadením vlády Slovenskej socialistickej republiky (SSR) č. 24/88 Zb. o Národnom parku Malá Fatra zo dňa 18.1.1988.

Pôsobnosť správy: Správa NP MF so sídlom vo Varíne má územnú pôsobnosť na území NP MF, jeho ochranného pásma (OP) a na území okresu Žilina.

Rozloha: 22 380 ha, OP 24 182 ha, na území okresu Žilina: 8 489 ha (10,42 % z celkovej rozlohy okresu).

Stupeň ochrany: 3. a 5.

NP MF sa nachádza v severozápadnej časti Západných Karpát. Územie samotného NP zaberá krivánsku časť orografického celku Malej Fatry. V rámci karpatského oblúka je to najzápadnejší NP a zároveň posledné západne položené územie s pomerne zachovalou karpatskou prírodou a ekosystémami, v ktorých sa ešte udržiavajú základné ekologické procesy. Toto postavenie je významné z dôvodu možného šírenia západokarpatských druhov (osobitne veľkých šeliem) do susedných území, najmä smerom na západ a severozápad, kde tieto druhy v dôsledku ľudskej činnosti ustúpili, alebo boli vyhubené.

Malá Fatra je tretie najvyššie jadrové pohorie (po Vysokých a Nízkych Tatrách). Pestré geologické podložie a veľké rozpätie nadmorských výšok podmieňujú existenciu mozaiky rôznych foriem reliéfu, ako aj rastlinnej a živočíšnej ríše. Na relatívne malej ploche sa tak strieda veľká rôznorodosť, čo je pre Malú Fatru charakteristické a čím je výnimočná. Jadro pohoria tvoria kryštallické horniny, väčšiu časť budujú horniny obalovej série, najmä dolomity a vápence. V odolných horninách vápencov a dolomitov vznikol členitý reliéf s charakteristickými bralami, tiesňavami, skalnými vežami (komplex Rozsutcov, Bobôť a Sokolia, Vrátna dolina - Tiesňavy). Tento členitý reliéf ostro kontrastuje so zaobleným povrchom na ľahšie zvetrávajúcich horninách. Typickým príkladom tohto kontrastu je pre Malú Fatru ikonická panoráma bralnatého Veľkého Rozsutca a hladkého Stohu. Výnimočnými geomorfologickými útvarmi sú Domašínsky a Kľačiansky meander, vytvorené riekou Váh, ktorá tu tiekla už v čase vzniku pohoria a postupne sa zarezávala do dvíhajúceho sa hrebeňa Malej Fatry. Najväčší a turistami vyhľadávaný je Šútovský vodopád s výškou 38 m. V závere Vrátnej doliny sa nachádza najväčší doteraz objavený jaskynný systém v Malej Fatre. Ide o verejnosti neprístupnú Jaskyňu nad vyvierackou s dĺžkou 550 m. Pozoruhodná svojou výzdobou, kalcitovými drúzami, je Kryštáľová jaskyňa, ktorá je taktiež verejnosti neprístupná. Najvyšším vrchom je Veľký Fatranský Kriváň s nadmorskou výškou 1 709 m n. m.

V Malej Fatre zaberajú lesy takmer dve tretiny. Veľké relatívne prevýšenie a tvar reliéfu spôsobili, že na pomerne malom území je zastúpených sedem výškových vegetačných stupňov z deviatich (od dubovo-bukového, cez bukový, bukovo-jedľový, smrekovo-bukovo-jedľový, smrekový, kosodrevinový až po reliktý alpského stupňa). Dnešné zloženie a rozloha nezodpovedá pôvodným lesovi. Pôvodná plocha lesov bola oveľa väčšia, avšak v 16. stor., v dobe valašskej kolonizácie, sa vplyvom výrubu a vypaľovania lesov, za účelom rozširovania plôch pasienkov, lesnatosť znížila, najmä v oblasti hlavného hrebeňa. Činnosť človeka mala vplyv aj na zmenu drevinového zloženia. Pôvodné zmiešané lesy vo Vrátnej, Kúrskej doline a na iných miestach boli nahradené smrekovými monokultúrami. V okolí Belej a Bránice boli zmiešané lesy nahradené čistými bučinami. V súčasnosti prevládajú listnaté dreviny nad ihličnatými. V členitom teréne na skalných terasách sa nachádzajú spoločenstvá borovice lesnej, ako zvyšky v minulosti rozsiahlejších porastov. V miestach s teplejšou klímou, napr. pri Starom hrade sa zachovali spoločenstvá kyslých dubových bučín. Je to severná hranica ich rozšírenia na Slovensku. Zachovalé pásma kosodreviny sa nachádzajú v oblasti Malého Kriváňa, Veľkého Kriváňa a Chlebu. Bohaté geologické podložie, členitý reliéf a veľké rozpätie nadmorských výšok podnietili mimoriadne pestrý vývoj rastlinných spoločenstiev. Na území NP a jeho OP bolo doteraz zistených viac ako 1 100 druhov vyšších rastlín. Vyskytujú sa tu aj 4 vlastné endemity Malej Fatry – alchemilka Sojákova (*Alchemilla sojakii*), alchemilka panenská (*Alchemilla virginea*), očianka stopkatá (*Euphrasia stipitata*) a jarabina Margittaiho (*Sorbus margittaiana*). Na vápencových skalných stenách môžeme obdivovať chránené druhy ako poniklec slovenský (*Pulsatilla slavnica*), klinček neskorý (*Dianthus serotinus*), astra alpská (*Aster alpinus*), horec Clusiov (*Gentiana clusii*). Charakteristickými druhmi nad hornou hranicou lesa sú vrba sieťkovaná (*Salix reticulata*), dryádka osemplienková (*Dryas octopetala*), prilbica tuhá (*Aconitum firmum subsp. moravicum*) a pod. Na prechodných rašeliniskách, slatiniskách, vlhkých a podmáčaných lúkach sú bohato zastúpené ohrozené rastlinné spoločenstvá zastúpené druhmi ako napr. rosička okrúhloлистá (*Drosera rotundifolia*), rosička anglická (*Drosera anglica*), vstavač Fuchsov (*Dactylorhiza fuchsii*), atď.

V nadväznosti na rozmanitosť biotopov sú pestré i živočíšne spoločenstvá. Z bezstavovcov môžeme spomenúť napríklad na staršie bučiny viazaného fúzača alpského (*Rosalia alpina*). V NP MF a jeho OP je možné pozorovať viaceré stavovce bežne sa vyskytujúce v teplejších, nížinných podmienkach, ako sú užovka stromová (*Zamenis longissimus*), rosníčka zelená (*Hyla arborea*) a samozrejme i typických zástupcov horskej fauny, a to vretenicu severnú (*Vipera berus*), mloka karpatského (*Lissotriton montandoni*), z vtákov ľabtušku vrchovskú (*Anthus spinoleta*). Charakteristickými pre zachované rozsiahlejšie horské biotopy sú veľké šelmy, ako medveď hnedý (*Ursus arctos*), vlk dravý (*Canis lupus*), rys ostrovid (*Lynx lynx*). Z pernatých dravcov sú to orol skalný (*Aquila chrysaetos*), jastrab lesný (*Accipiter gentilis*), včelár lesný (*Pernis apivorus*), sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*), sokol lastovičiar (*Falco subbuteo*) a pod. Na území NP a v jeho blízkom okolí hniezdi najväčšia a najmenšia európska sova – výr skalný (*Bubo bubo*) a kuvik vrabčí (*Glaucidium passerinum*). Z glaciálnych reliktov (druhy prežívajúce z minulých ľadových období) sa vyskytujú kuvik kapcavý (*Aegolius funereus*), dubník trojprstý (*Picoides tridactylus*), myšovka vrchovská (*Sicista betulina*), piskor vrchovský (*Sorex alpinus*) atď. Zo zástupcov druhov viazaných na vodné prostredie sa vyskytuje viacero druhov, v súčasnosti už celkovo ohrozenej triedy obojživelníkov – mlok karpatský (*Lissotriton montandoni*), mlok vrchovský (*Triturus alpestris*). Brehy vodnatejších potokov obývajú vodnáre obyčajné (*Cinclus cinclus*), vzácné aj rybáriky riečne (*Alcedo atthis*), z drobných cicavcov oba druhy dulovník (*Neomys sp.*) a z predátorov vydra riečna (*Lutra lutra*). Na lúkach a pasienkoch vo

večerných a nočných hodinách môžeme často počuť volanie chrapkáča poľného (*Crex crex*) (<http://npsmalafatra.sopsr.sk/>).

Chránená krajinná oblasť Kysuce

CHÚ bolo zriadené Vyhláškou Ministerstva kultúry (MK) SSR č. 68/1984 Zb. zo dňa 23.5.1984 v znení zákona NR SR č. 287/1994 Z. z.

Pôsobnosť správy: územie chránenej krajinnnej oblasti (CHKO), územie okresov Čadca, Žilina, Dolný Kubín, Bytča, Považská Bystrica, Púchov

Rozloha: 67 463 ha, z toho na území okresu Žilina 1 465 ha (1,80 % z celkovej rozlohy okresu).

Stupeň ochrany: 2.

CHKO Kysuce bola vyhlásená v roku 1984 na výmere 65 462 ha. Je situovaná na severozápade Slovenska, pričom ju tvoria dve samostatné, od seba navzájom oddelené časti: západná javornícka a východná beskydská. Územie chránenej krajinnnej oblasti patrí do 6 okresov (Čadca, Žilina, Dolný Kubín, Bytča, Považská Bystrica, Púchov) a 2 krajov (Žilinský, Trenčiansky). Najvyšším bodom územia je Veľká Rača (1 236 m n. m.).

Viac ako polovicu územia pokrývajú lesy. Napriek geologickej monotónnosti flyšového pásma (málo odolné flyšové usadeniny – rytmicky sa striedajúce polohy pieskovcov, ílovcov a ílových bridlíc) má krajina vplyvom valašskej kolonizácie a kopaničiarskeho osídlenia mozaikovitý krajinný ráz, v ktorom sa striedajú lesy, lúky, polia a osady so zachovalou ľudovou architektúrou. Krajinný obraz výrazne dotvára rozptýlená stromová zeleň. Hodnotné solitéry a skupiny mohutných líp, brestov, či javorov sa úzko viažu na kopaničiarske usadlosti a dvory. Ucelená ukážka pôvodnej ľudovej architektúry sa dá vidieť v Skanzene Vychylovka v Novej Bystrici spolu s obnoveným úsekom historickej lesnej úvratovej železnice. Geologickou zvláštnosťou oblasti je výskyt povrchového výronu ropy v Korní a pieskovcových gúl známych najmä z územia PR Klokočovské skálie a PP Megoňky. Väčšinu lesov najmä v beskydskej časti tvorí smreková monokultúra. Pôvodné zmiešané lesy sú zachované najmä vo vrcholových polohách, najzachovalejšie pralesovité porasty možno vidieť v PR Veľká Rača, Javorinka alebo Čierna Lutiša. Vďaka klimatickým a geologickým pomerom má územie bohatú sieť tokov, množstvo prameňov, prechodných rašelinísk a slatinných lúk. V týchto biotopoch sa vyskytuje viacero vzácných a ohrozených druhov rastlín, napr. plavúnc zaplavovaný (*Lycopodiella inundata*), zdrojovka pobrežná (*Montia hallii*), pupkovník obyčajný (*Hydrocotyle vulgaris*), rosička okrúhloлистá (*Drosera rotundifolia*), sitina cibulkatá (*Juncus bulbosus* L.), ostrica plstnatoplodá (*Carex lasiocarpa*) a iné. Symbolom územia zobrazeným aj v znaku CHKO sa stala dekoratívna papraď rebrovka rôznoлистá (*Blechnum spicant*), ktorá sa v rámci Slovenska vyskytuje hojnejšie najmä na Kysuciach. Lúky a pasienky sú biotopom viacerých druhov vstavačovitých (*Orchidaceae*), napr. vstavač mužský (*Orchis mascula*), vstavačovec bazový (*Dactylorhiza sambucina*) vo vyšších polohách pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), trčiček jednolistý (*Malaxis monophyllos*).

V území bolo dosiaľ zistených 205 druhov stavovcov. Predstavuje západnú hranicu rozšírenia všetkých veľkých šeliem Slovenska – vlka dravého (*Canis lupus*), medveďa hnedého (*Ursus actor*) a rysa ostrovida (*Lynx lynx*). Zo vzácných druhov vtákov tu žije napr. výr skalný (*Bubo bubo*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), rybárík riečny (*Alcedo atthis*), vzácný je tetrov hlucháň (*Tetrao urogallus*) a orol skalný (*Aquila chrysaetos*). Vyskytuje sa tu i vydra riečna (*Lutra lutra*), z glaciálnych reliktov pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*), kuvičok vrbčie (*Glaucidium passerinum*). Na viacerých miestach prežíva karpatský endemit mlok karpatský (*Lissotriton montandoni*). Zo vzácnějších druhov rýb sa tu vyskytuje plž vrchovský (*Sabanejewia balcanica*), z obojživelníkov je hojná salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), z plazov užovka obojková (*Natrix natrix*) a jediný jedovatý had vretenica severná (*Vipera berus*) (<http://chkokysuce.sopsr.sk/>).

Chránená krajinná oblasť Strážovské vrchy

Chránené územie bolo zriadené Vyhláškou MK SSR č. 14/1989 Zb. zo dňa 27.1.1989 v znení zákona NR SR č. 287/1994 Z. z.

Pôsobnosť správy: územie CHKO, územie okresov Žilina, Bytča, Ilava, Považská Bystrica a Púchov.

Rozloha: 30 412 ha, z toho na území okresu Žilina 4 183 ha (5,13 % z celkovej rozlohy okresu).

Stupeň ochrany: 2.

CHKO Strážovské vrchy sa nachádza na strednom Slovensku a viaže sa na dva orografické celky, Strážovské vrchy a Súľovské vrchy. V Strážovských vrchoch sú zachované všetky subtatranské príkrovy: križňanský, chočský, strážovský. Hlavnými horninami, ktoré tvoria tieto príkrovy, sú karbonátové, čiže vápenaté horniny – vápence a dolomity. Typickou horninou Súľovských skál je súľovský zlepenec. Prevládajúcimi, prirodzene rozšírenými lesnými spoločenstvami, sú bučiny. Najrozšírenejším lesným biotopom sú vápnomilné bukové lesy, ktoré majú v Strážovských vrchoch centrum svojho rozšírenia na Slovensku. V najvyšších nadmorských výškach, okolo vrcholu Strážova (1 213 m n. m.) sa vyskytujú javorovo-bukové horské lesy. Hojne sú tu zastúpené aj bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy. Pozornosť si zasluhujú porasty s dubom plstnatým v Podhradskej doline. Rastlinstvo územia sa vyznačuje bohatou a pestrú vápnomilnou flórou so zastúpením teplomilných (panónskych) i horských (karpatských) druhov. Zaujímavé sú vrcholové časti Súľovských skál, Manínskej tiesňavy, Podskalského Roháča, Strážova a Vápeča s floristicky pestrú skalnou vegetáciou. Okolo vrcholu Strážova sa vyskytuje najviac horských, v Podhradskej doline teplomilných druhov. V Manínskej tiesňave a Súľovských skalách sa v dôsledku chladnej mikroklimy vyskytujú horské druhy v malých nadmorských výškach. Sú tu prítomné viaceré západokarpatské endemity ako hmyzovník Holubyho (*Ophrys holubyana*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*), klinček včasný pravý (*Dianthus praecox subsp. praecox*), poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), prilbica tuhá manínska (*Aconitum firmum subsp. Maninense*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*). Strážovské vrchy sa vďaka svojmu vápenatému podložíu vyznačujú aj mimoriadnym bohatstvom druhov z čeľade vstavačovité (*Orchidaceae*). Živočíšstvo oblasti predstavujú prevažne druhy zóny listnatých lesov, menej stepného bezlesia. Zo vzácných druhov živočíchov sú to, napr. jason červenooký (*Parnassius apollo Linnaeus*), jason chochlačkový (*Parnassius mnemosyne*), vidlochvost feniklový (*Papilio machaon*), vidlochvost ovocný (*Iphiclide podalirius*). Okrem fúzača alpského (*Rosalia alpina*) sa k vzácnym chrobákom územia zaraďuje aj bystruška (*Carabus montivagus*). Vyskytuje sa tu mlok horský (*Triturus alpestris*), užovka hladká (*Coronella austriaca*), sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*). Extenzívne obhospodarované lúky sú domovom chrapkáča poľného (*Crex crex*). Na trávnatých xerothermných lokalitách bol zaznamenaný pavúk komôrkár hnedý (*Atypus cf. Affinis*). Z veľkých šeliem sa v oblasti vyskytuje medveď hnedý (*Ursus actor*) a rys ostrovid (*Lynx lynx*). V znaku CHKO je zobrazená silueta výra skalného (*Bubo bubo*) (<http://chkostrazovskevrchy.sopsr.sk/>).

Národné prírodné rezervácie

NPR Súľovské skaly (evidenčné číslo (EČ) 437) bola zriadená na základe úpravy MK SSR č. 2772/1973-OP z dňa 24.4.1973. Lokalita predstavuje skalnatú tiesňavu s význačnými morfologickými útvarmi a so vzácnou flórou a faunou. Útvary sú tvorené bazálnym paleogénnym zlepencom, miestami až niekoľko 100 m hrubým. Rastlinstvo a živočíšstvo reprezentuje zmes teplomilných a montánných druhov. NPR sa nachádza v k. ú. obcí Predmier, Súľov-Hradná, Bytča, Jablonové (okres Bytča) a Paština Závada (okres Žilina), v CHKO Strážovské vrchy. Celková výmera CHÚ je 543,23 ha, jeho OP 81,77 ha. Platí v ňom 4. a 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe Štátnej ochrany prírody (ŠOP) SR – CHKO Strážovské vrchy.

NPR Strážov (EČ 432) bola vyhlásená na základe úpravy MK SSR č. 2653/1981-32 z dňa 30.4.1981. Vznikla z dôvodu ochrany zachovalých lesných spoločenstiev, ojedinelých druhov rastlín a živočíchov, geomorfologických foriem a celkového krajinného rázu najvyšších polôh Strážovských vrchov na vedecko-výskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. Nachádza sa v k. ú. obce Pružina (Považská Bystrica), Zliechov (Ilava) a Čičmany (Žilina), v CHKO Strážovské vrchy. Celková výmera chráneného územia je 480 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – CHKO Strážovské vrchy.

NPR Chleb (EČ 274) bola zriadená výnosom MK SSR č. 1160/1988-32 z dňa 30.6.1988. Predmetom ochrany sú zachované komplexy prirodzených rastlinných spoločenstiev veľmi pestrého zloženia podľa vegetačných stupňov a ekologických radov vo veľkom výškovom rozpätí a na rozličnom geologickom podloží. Slúži aj na kultúrno-vzdelávacie a vedecké účely – štúdium hornej hranice lesa. Nachádza sa v k. ú. obcí Terchová (Žilina), Šútovo a Turany (Martin), v Národnom parku Malá Fatra. Celková výmera CHÚ je 412,78 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

NPR Kľak (EČ 304) bola vyhlásená rozhodnutím Komisie Slovenskej národnej rady pre školstvo a kultúru č. 30 z dňa 25.5.1966, ktoré bolo pozmenené úpravou Komisie Slovenskej národnej rady pre školstvo a kultúru č. 6527/1966-osv./6 z 10.6.1966. Chránia sa vrcholové časti najjužnejšieho výbežku Malej Fatry s cennými skalnými

a lesnými rastlinnými spoločenstvami. Vyskytujú sa tu subalpínske elementy na jednej z okrajových lokalít západnej časti Karpát umožňujúce vedecké, náučné a kultúrno-osvetové využitie. NPR sa nachádza v k. ú. obcí Fačkov (okres Žilina) a Vrúcko (okres Martin). Celková výmera CHÚ je 85,71 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

NPR Kozol (EČ 835) bola zriadená vyhláškou MŽP SR č. 83/1993 z dňa 23.3.1993. Služi na ochranu zachovalého územia s významnými prírodnými hodnotami. Tvoria ho výrazné bralnaté zoskupenia, prirodzené lesné fytoceózy na dvoch úplne odlišných typoch podložia, typické výskytom chránených, ohrozených a vzácných druhov flóry, mäkkýšov a entomofauny. NPR sa nachádza v k. ú. obce Turie. Celková výmera CHÚ je 91,58 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

NPR Krivé (EČ 323) bola vyhlásená na základe úpravy MK SSR č. 9145/1979-OP z dňa 30.11.1979. Predstavuje ochranu súboru spoločenstiev skalných sutín a rôznorodých lesných porastov s prirodzeným drevinovým zložením na kryštaliniku Malej Fatry na vedecko-výskumné a študijné ciele. Nachádza v k. ú. obce Nezbudská Lúčka v NP MF. Celková výmera CHÚ je 203,72 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

NPR Prípor (EČ 393) bola vyhlásená na základe úpravy MK SSR č. 3487/1980-32 z dňa 31.5.1980. Územie je zriadené z dôvodu ochrany prirodzených spoločenstiev jedľovo-bukového lesa a pásma kosodreviny s výskytom zriedkavých druhov rastlín a živočíchov na vedecko-výskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. Nachádza v k. ú. obcí Belá, Dolná Tižina a Krasňany v NP MF. Celková výmera CHÚ je 272,27 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

NPR Rozsutec (EČ 408) bola zriadená na základe úpravy MK SSR č. 464/1986-32 z dňa 31.1.1986. Bola vyhlásená kvôli ochrane výraznej dominanty Krivánskej Malej Fatry so zachovalými biocenózami, bohatým výskytom chránených a ohrozených druhov rastlín a živočíchov, ako aj zriedkavými tvarmi krasového reliéfu, dôležitými z vedecko-výskumného, náučného a kultúrno-výchovného hľadiska. Nachádza sa v k. ú. obcí Terchová (okres Žilina), Párnica a Zázrivá (okres Dolný Kubín) v NP MF. Celková výmera CHÚ je 841,55 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

NPR Starý hrad (EČ 431) bola vyhlásená výnosom MK SSR č. 1160/1988-32 z dňa 30.6.1988. Územie sa rozprestiera na západnom úpätí vrchu Pleš (980,8 m n. m.) smerom k Váhu až k zručanine Starhrad. NPR sa zriadila z dôvodu ochrany prirodzených lesných spoločenstiev dubovo-bukového a bukového lesného vegetačného stupňa Malej Fatry s výskytom jedle (*Abies sp.*) a borovice (*Pinus sp.*). Nachádza v k. ú. obce Nezbudská Lúčka v NP MF. Celková výmera CHÚ je 85,42 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

NPR Suchý (EČ 435) bola zriadená úpravou MK SSR č. 9144/1979-OP z dňa 30.11.1979. Vyhlásila sa z dôvodu ochrany vzácného súboru lesných a kosodrevinových spoločenstiev na rozmanitom horninovom podklade, miestami s porastmi pralesovitého rázu, väčšinou so zachovalou hornou hranicou lesa s výraznými geomorfologickými formami. Nachádza v k. ú. obcí Nezbudská Lúčka a Krasňany v NP MF. Celková výmera CHÚ je 429,42 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

NPR Tiesňavy (EČ 451) bola vyhlásená na základe úpravy MK SSR č. 465/1986-32 z dňa 31.1.1986. Vznikla z dôvodu ochrany zachovalých biocenóz s bohatým výskytom chránených a ohrozených druhov rastlín a živočíchov, ako aj výrazných tvarov reliéfu Krivánskej Malej Fatry, dôležitých z vedeckovýskumného, náučného a kultúrno-výchovného hľadiska. Nachádza v k. ú. obcí Belá a Terchová v NP MF. Celková výmera CHÚ je 479,21 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

NPR Veľká Bránica (EČ 465) bola zriadená výnosom MK SSR č. 1160/1988-32 z dňa 30.6.1988. Chránené územie predstavuje zachovalý komplex bučín na vápnitých horninách v Malej Fatre, ktorý je ukážkou pôvodných lesov, siahajúcich až na hornú hranicu lesa. Napriek tomu, že pôvodné spoločenstvá kosodreviny a smrek v supramontánnom a subalpínskom stupni boli umelo odstránené, sú lesné porasty rezervácie cennou ukážkou zachovalej štruktúry lesov. NPR sa nachádza v k. ú. obcí Belá a Terchová v NP MF. Celková výmera CHÚ je 332,09 ha, platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

Prírodné rezervácie

PR Čierna Lutiša (EČ 237) bola vyhlásená úpravou MK SSR č. 1559/72-OP z dňa 6.3.1972. Územie je významné ojedinelým zvyškom zachovalých, pôvodných klimaxových spoločenstiev (bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy - *Asperulo-Fagetum*) vo flyšovej oblasti Kysuckej vrchoviny, v rámci ktorej bol vegetačný pokryv silne pozmenený. Nachádza sa v k. ú. obce Lutiše, v CHKO Kysuce. Celková výmera CHU je 26,35 ha a jeho OP 50,82 ha. Platí v ňom 4. a 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – CHKO Kysuce.

PR Slnčné skaly (EČ 422) bola zriadená úpravou MK SSR č. 54/1984-32 z dňa 30.4.1984. Predmetom ochrany je esteticky pôsobivý a morfológicky pestrý tvarovaný dolomitový masív s výskytom viacerých chránených a iných zriedkavých druhov rastlín a živočíchov. Lokalita slúži na vedecko-výskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. Nachádza sa v k. ú. obce Porúbka, v Poluší nad Rajčiankou mesta Rajecké Teplice. Celková výmera CHU je 90,54 ha. Platí v ňom 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

PR Šujské rašelinisko (EČ 445) bola vyhlásená na základe úpravy MK SSR č. 6919/1983-32 z dňa 31.10.1983. Všeobecne záväznou vyhláškou Krajského úradu životného prostredia v Žiline č. 3/2003 z 12.6.2003 sa nariadil 4. stupeň ochrany. Lokalita je vyhlásená z dôvodu ochrany zachovalých zriedkavých slatinných a rašelinných druhov rastlín a ich spoločenstiev na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. Nachádza sa v k. ú. obce Rajecká Lesná. Celková výmera CHU je 10,80 ha. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

PR Brodnianka (EČ 227) bola vyhlásená úpravou MK SSR č. 1560/72 z dňa 6.3.1972. Územie tvoria svetlé a tmavé vápence, miestami vápnité bridlice. Z porastov tu prevládajú bučiny, na severných svahoch s výskytom smrek a jedle, na sutinách s javormi, brestom horským a jaseňom. Na južnej expozícii sa vyskytuje hrab s ojedinelým dubom zimným. Nachádza sa v k. ú. obci Snežnica (okres Kysucké Nové Mesto) a Žilina (okres Žilina). Celková výmera chráneného územia je 25,94 ha, jeho OP 33,30 ha. Platí v ňom 4. a 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

PR Rochovica (EČ 405) bola vyhlásená úpravou MK SSR č. 1558/1972-OP z dňa 6.3.1972. Lokalita je vyhlásená za účelom ochrany teplomilných spoločenstiev jednej z najsevernejších lokalít na Slovensku a významných vývojových štádií na vápencových skalách Kysuckej vrchoviny. Nachádza sa v k. ú. obce Rudinka (okres Kysucké Nové Mesto) a v k. ú. Vranie mesta Žilina (okres Žilina). Celková výmera CHU je 31,58 ha, jeho OP 3,2 ha. Platí v ňom 4. a 5. stupeň ochrany. Rezervácia je v správe ŠOP SR – NP MF.

Prírodné pamiatky

PP Domašínsky meander (EČ 243) bola zriadená uznesením Rady Okresného národného výboru v Žiline č. 91/1978 z dňa 21.7.1978. Všeobecne záväznou vyhláškou Krajského úradu životného prostredia v Žiline č. 7/2004 z 3.5.2004, účinnou od 1.7.2004, sa nariadil 4. stupeň ochrany. Územie priamo nadväzuje na NPR Starý hrad a poskytuje ochranu jednému z najvýznamnejších príkladov zaklesnutých meandrov v Karpatoch vôbec. Váh sa postupným zahľbovaním do dvíhajúceho sa masívu Malej Fatry ostro zarezal do kryštálického jadra pohoria. PP sa nachádza v k. ú. obce Strečno, v OP NP MF. Celková výmera CHU je 25,94 ha. Pamiatka je v správe ŠOP SR – NP MF.

PP Hričovská skalná ihla (EČ 270) bola vyhlásená nariadením Okresného národného výboru v Žiline na základe uznesenia č. 4/89 z dňa 20.4.1989. Skalná ihla je denudačným zvyškom pôvodne väčšieho brala, ktoré sa vplyvom mechanického pleistocénneho zvetrávania i chemického zvetrávania rozpadlo. Predstavuje morfológickú zaujímavosť, významný povrchový tvar na rozhraní Súľovských vrchov a Považského podolia. Nachádza sa v k. ú. obce Hričovské Podhradie. Celková výmera CHU je 0,63 ha. Platí v ňom 5. stupeň ochrany. Pamiatka je v správe ŠOP SR – NP MF.

PP Hričovské rífy (EČ 269) bola vyhlásená nariadením Okresného národného výboru v Žiline na základe uznesenia č. 13/90 z dňa 30.8.1990. Lokalita predstavuje krajinársky významný geologický povrchový útvar s hodnotnými paleontologickými nálezmi lithothamnií, dierkavcov, koralov atď. na rozhraní Súľovských vrchov a Považského podolia. Nachádza sa v k. ú. obce Hričovské Podhradie. Celková výmera CHU je 0,20 ha. Platí v ňom 5. stupeň ochrany. Pamiatka je v správe ŠOP SR – NP MF.

PP Poluvsianska skalná ihla (EČ 384) bola zriadená na základe rozhodnutia Komisie Okresného národného výboru v Žiline pre školstvo a kultúru č. 21/65 z dňa 25.5.1965. Predmetom ochrany je zvetrávaním oddelená ihla tvorená dolomitom. Hodnota výtvoru je predovšetkým vedecká a estetická. Treba ho však chápať aj ako doplnok celej oblasti Rajeckých skál, ktorá je v súčasnosti hojne navštevovaná turistami. Nachádza sa v k. ú. mesta Rajecké Teplice. Celková výmera CHÚ je 1,94 ha. Platí v ňom 5. stupeň ochrany. Pamiatka je v správe ŠOP SR – NP MF.

PP Turská skala (EČ 460) bola vyhlásená nariadením Okresného národného výboru v Žiline na základe uznesenia č. 10/1982 z dňa 20.10.1982, ktoré nadobudlo účinnosť od 1.11.1982. Všeobecne záväznou vyhláškou Krajského úradu životného prostredia v Žiline č. 7/2004 z 3.5.2004, účinnou od 1.7.2004, sa nariadil 4. stupeň ochrany. Lokalita je vyhlásená na ochranu zriedkavého a typicky vyvinutého geomorfologického útvaru - obtočníka s výraznou estetickou a krajinotvornou funkciou. Slúži aj na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. Nachádza sa v k. ú. obce Turie. Celková výmera CHÚ je 4,38 ha. Pamiatka je v správe ŠOP SR – NP MF.

PP Krasniansky luh (EČ 321) bola vyhlásená nariadením Okresného národného výboru v Žiline na základe uznesenia č. 3/1989 z dňa 20.4.1989. Slúži na ochranu zachovalých brehových porastov toku Varínky, ktoré sú dôležité z hľadiska vedecko-výskumného, krajinotvorného, vodoochranného, brehoochranného, ekologického a náučného. Nachádza sa v k. ú. obce Krasňany, v OP NP MF. Celková výmera CHÚ je 15,21 ha. Platí v ňom 5. stupeň ochrany. Pamiatka je v správe ŠOP SR – NP MF.

PP Kysucká brána (EČ 330) bola vyhlásená uznesením Rady Okresného národného výboru v Čadci č. 86/1973 z dňa 20.4.1973. Predmetom ochrany je významný geologický profil, ktorý vznikol zarezávaním rieky Kysuce do súvrstvia bradlového pásma. Dôvodom ochrany je vedecký význam profilu ako typického územia pre poznanie bradlového pásma Západných Karpát. Nachádza sa v k. ú. obce Rudinka (okres Kysucké Nové Mesto) a mesta Žilina (okres Žilina). Celková výmera CHÚ je 0,61 ha. Platí v ňom 5. stupeň ochrany. Pamiatka je v správe ŠOP SR – NP MF.

Chránený areál

CHA Hate (EČ 1099) bol zriadený na základe všeobecne záväznej vyhlášky Krajského úradu životného prostredia v Žiline č. 3/2000 z dňa 24.10.2000. Dôvodom ochrany je zabezpečenie najzachovalejších prirodzených močiarnych spoločenstiev na severnom úpätí Malej Fatry. Na lokalite bolo zistených 92 rastlinných druhov, z nich sú viaceré chránené a ohrozené. Nachádza sa v k. ú. obce Terchová, v OP NP MF. Celková výmera CHÚ je 0,57 ha. Platí v ňom 4. stupeň ochrany. Lokalita je v správe ŠOP SR – NP MF (<http://uzemia.enviroportal.sk/>).

Európska sústava chránených území NATURA 2000

NATURA 2000 je sieť území členských krajín Európskej únie, ktoré boli vymedzené z dôvodu zachovania a ochrany prírodného dedičstva – ohrozených druhov a biotopov Európy. Pozostáva z chránených vtáčích území vymedzených podľa smernice o ochrane voľne žijúceho vtáctva a z území európskeho významu vymedzených podľa smernice o ochrane biotopov. Na území okresu Žilina, ktoré patrí do alpského biogeografického regiónu, je lokalizovaných 12 území európskeho významu a 2 chránené vtáčie územia.

Územia Európskeho významu (ÚEV)

Národný zoznam ÚEV bol schválený vládou SR dňa 17.3.2004 a aktualizovaný uznesením Vlády SR č. 495 z 25.10.2017, ktorým sa mení a dopĺňa výnos MŽP SR č. 1/201 z 3.10.2012, ktorým sa vydáva národný zoznam ÚEV. Pokrytie niektorých druhov a typov biotopov bolo posúdené ako nedostatočné a Slovensko bolo požiadané doplniť do návrhu sústavy Natura 2000 ďalšie vhodné lokality výskytu takto označených biotopov a druhov EV. Na základe uvedeného spracovala ŠOP SR v decembri 2008 odborný návrh pozostávajúci z 289 území (celková rozloha 626,47 km²). V auguste 2011 vláda Slovenskej republiky schválila prvú aktualizáciu národného zoznamu ÚEV. Druhá aktualizácia (2017) národného zoznamu ÚEV obsahuje 169 areálov s výmerou 31 656,34 ha, kde takmer na 10 000 parcelách boli identifikované tisícky subjektov. Je doplnkom k 473 lokalitám, ktoré boli

predložené Európskej komisii v roku 2004 a 2011. Celková výmera sa tak zvýšila z 11,92 % rozlohy SR na 12,56 %.

V okrese Žilina sú to nasledovné územia: SKUEV0240 Kľak, SKUEV0255 Šujské rašelinisko, SKUEV0252 Malá Fatra, SKUEV0221 Varínka, SKUEV0239 Kozol, SKUEV0288 Kysucké Beskydy, SKUEV0256 Strážovské vrchy, SKUEV0667 Slnčné skaly, SKUEV0665 Strečnianske meandre Váhu, SKUEV0885 Meandre Rajčianky, SKUEV0930 Lúčanská Fatra, SKUEV2240 Kľak.

SKUEV0240 Kľak

Územie s rozlohou 83,370 ha (z toho cca 64,33 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. obce Fačkov. Jeho správcom je Správa NP MF, platí v ňom 5. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 6170 Alpínske a subalpínske vápnomilné travnobylinné porasty,
- 8120 Karbonátové skalné sutiny alpínskeho až montánneho stupňa,
- 8210 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou,
- 9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy,
- 9140 Javorovo-bukové horské lesy,
- 9150 Vápnomilné bukové lesy,
- 9180 Lipovo-javorové sutinové lesy.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), vlk dravý (*Canis lupus*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (*Ursus arctos*) a zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*).

SKUEV0255 Šujské rašelinisko

Územie s rozlohou 13,015 ha (z toho 13,015 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. obce Rajecká Lesná. Jeho správcom je Správa NP MF, platí v ňom 3. a 4. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 3160 Prirodzené dystrofné stojaté vody,
- 6410 Bezkolencové lúky,
- 6430 Bylinné lemové spoločenstvá nížinných riek,
- 7230 Slatiny s vysokým obsahom báz.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), hlaváč bieloplutvý (*Cottus gobio*), vydra riečna (*Lutra lutra*) a pimplík mokradový (*Vertigo angustior*).

SKUEV0252 Malá Fatra

Územie s rozlohou 22 253,171 ha (z toho cca 8 579,20 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. obcí Dolná Tižina, Belá, Krasňany, Terchová, Nezbudská Lúčka a Varín. Jeho správcom je Správa NP MF, platí v ňom 2., 3. a 5. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 3240 Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia so *Salix eleagnos*,
- 4060 Vresoviská a spoločenstvá kričkov v subalpínskom a alpínskom stupni,
- 4070 Kosodrevina,
- 4080 Spoločenstvá subalpínskych krovín,
- 5130 Porasty borievky obyčajnej,
- 6170 Alpínske a subalpínske vápnomilné travnobylinné porasty,
- 6210 Suchomilné travnobylinné a krovinné porasty na vápnom podloží (*dôležité stanovišťa *Orchidaceae*),
- 6230 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte,
- 6430 Bylinné lemové spoločenstvá nížinných riek,
- 6510 Nížinné a podhorské kosné lúky,
- 6520 Horské kosné lúky,
- 7140 Prechodné rašeliniská a trasoviská,
- 7220 Penovcové prameniská,
- 7230 Slatiny s vysokým obsahom báz,
- 8120 Karbonátové skalné sutiny alpínskeho až montánneho stupňa,

- 8160 Nespevnené karbonátové skalné sutiny montánneho až kolinného stupňa,
- 8210 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou,
- 8220 Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou,
- 8310 Nesprístupnené jaskynné útvary,
- 9110 Kyslomilné bukové lesy,
- 9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy,
- 9140 Javorovo-bukové horské lesy,
- 9150 Vápnomilné bukové lesy,
- 9180 Lipovo-javorové sutinové lesy,
- 91EO Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy,
- 91Q0 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy,
- 9410 Horské smrekové lesy.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctaria*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), fúzač karpatský (*Pseudogaurotina excellens*), bystruška Zawadského (*Carabus zawadzki*), pimprlík mokradový (*Vertigo angustior*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), vydra riečna (*Lutra lutra*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), netopier netopier blythov (*Myotis blythii*), podkovár veľký (*Rhinolophus ferrumequinum*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), vlk dravý (*Canis lupus*), medveď hnedý (*Ursus arctos*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), netopier veľkouchý (*Myotis bechsteinii*), vrchovka alpská (*Tozzia carpathica*), vrchovka alpská pravá (*Tozzia carpathica*), kyjanôcka zelená (*Buxbaumia viridis*), prílbica tuhá moravská (*Aconitum firmum* ssp. *Moravicum*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*), klinček lesklý pravý (*Dianthus nitidus*), črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*), zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*) a poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*).

SKUEV0221 Varínka

Územie s rozlohou 118,689 ha (z toho 118,689 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. obcí Dolná Tižina, Belá, Krasňany, Lysica, Stráža, Terchová a Varín. Jeho správcom je Správa NP MF, platí v ňom 2. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 3150 Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition*,
- 6430 Bylinné lemové spoločenstvá nížinných riek,
- 7220 Penovcové prameniská,
- 91EO Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctaria*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), netopier netopier blythov (*Myotis blythii*) a vydra riečna (*Lutra lutra*).

SKUEV0239 Kozol

Územie s rozlohou 118,689 ha (z toho 118,689 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. mesta Rajecké Teplice a obce Turie. Jeho správcom je Správa NP MF, platí v ňom 5. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 3150 Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition*,
- 6210 Suchomilné travinnobylinné a krovinné porasty na vápnom podloží (*dôležité stanovišťa *Orchidaceae*),
- 8160 Nespevnené karbonátové skalné sutiny montánneho až kolinného stupňa,
- 8210 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou,
- 9110 Kyslomilné bukové lesy,
- 9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy,
- 9140 Javorovo-bukové horské lesy,
- 9150 Vápnomilné bukové lesy,
- 9180 Lipovo-javorové sutinové lesy.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), vlk dravý (*Canis lupus*), medveď hnedý (*Ursus arctos*) a črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*).

SKUEV0288 Kysucké Beskydy

Územie s rozlohou 7 000,94 ha (z toho cca 151,97 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. obcí Horná Tižina, Lutiše a Terchová. Jeho správcom je Správa CHKO Kysuce, platí v ňom 2., 4. a 5. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 6230 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte,
- 6430 Bylinné lemové spoločenstvá nížinných riek,
- 6510 Nížinné a podhorské kosné lúky,
- 6520 Horské kosné lúky,
- 7230 Slatiny s vysokým obsahom báz,
- 8310 Nesprístupnené jaskynné útvary,
- 9110 Kyslomilné bukové lesy,
- 9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy,
- 9140 Javorovo-bukové horské lesy,
- 9180 Lipovo-javorové sutinové lesy,
- 91EO Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: mlok karpatský (*Triturus montandoni*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), hlaváč bieloplutvý (*Cottus gobio*), modráčik bahňavý (*Maculinea nausithous*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), netopier blythov (*Myotis blythii*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), hraboš tatranský (*Microtus tatricus*), vydra riečna (*Lutra lutra*), medveď hnedý (*Ursus arctos*), vlk dravý (*Canis lupus*), zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*), fuzáč alpský (*Rosalia alpina*) a plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*).

SKUEV0256 Strážovské vrchy

Územie s rozlohou 29 972,986 ha (z toho cca 4 609,18 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. obcí Čičmany, Fačkov, Babkov, Hričovské Podhradie, Lietava, Peklina, Podhorie, Veľká Čierna a Paština Závada. Jeho správcom je Správa CHKO Strážovské vrchy, platí v ňom 2., 4. a 5. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 5130 Porasty borievky obyčajnej,
- 6110 Pionierske porasty na plytkých karbonátových a bázických substrátoch zväzu *Alyso-Sedion albi*,
- 6190 Dealpinske travinnobylinné porasty,
- 6210 Suchomilné travinnobylinné a krovinné porasty na vápniť podloží (*dôležité stanovišťa *Orchidaceae*),
- 6430 Bylinné lemové spoločenstvá nížinných riek,
- 6510 Nížinné a podhorské kosné lúky,
- 7220 Penovcové prameniská,
- 7230 Slatiny s vysokým obsahom báz,
- 8160 Nespevnené karbonátové skalné sutiny montánneho až kolinného stupňa,
- 8210 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou,
- 8310 Nesprístupnené jaskynné útvary,
- 9110 Kyslomilné bukové lesy,
- 9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy,
- 9140 Javorovo-bukové horské lesy,
- 9150 Vápnomilné bukové lesy,
- 9180 Lipovo-javorové sutinové lesy,
- 91EO Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy,
- 91H0 Teplomilné panónske dubové lesy,
- 91Q0 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), pimprlík mokradový (*Vertigo angustior*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), korýtko riečne (*Unio crassus*), fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), pimprlík močiarny (*Vertigo geyeri*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctaria*), ohniváček veľký (*Lycaena dispar*), podkovár veľký (*Rhinolophus ferrumequinum*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), vydra riečna (*Lutra lutra*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), netopier blythov (*Myotis blythii*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*), netopier veľkouchý (*Myotis bechsteinii*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (*Ursus arctos*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), vlk dravý (*Canis lupus*), črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*), poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*), prilbica tuhá moravská

(*Aconitum firmum* ssp. *Moravicum*), poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*), poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*) a klinček lesklý pravý (*Dianthus nitidus*).

SKUEV0667 Slnčné skaly

Územie s rozlohou 87,328 ha (z toho 87,328 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. mesta Rajecké Teplice a obce Porúbka. Jeho správcom je Správa NP MF, platí v ňom 2. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 6190 Dealpínske travinnobylinné porasty,
- 8210 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou,
- 8310 Nesprístupnené jaskynné útvary,
- 9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy,
- 9150 Vápnomilné bukové lesy,
- 91Q0 Reliktne vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), netopier blythov (*Myotis blythii*) a poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*).

SKUEV0665 Strečnianske meandre Váhu

Územie s rozlohou 65,167 ha (z toho 65,167 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. obcí Nezbudská Lúčka a Strečno. Jeho správcom je Správa NP MF, platí v ňom 2. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 91EO Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), hlaváč bielooplutvý (*Cottus gobio*), hlavátka podunajská (*Hucho hucho*) a vydra riečna (*Lutra lutra*).

SKUEV0885 Meandre Rajčanky

Územie s rozlohou 2,128 ha (z toho 2,128 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. obce Fačkov. Jeho správcom je Správa CHKO Strážovské vrchy, platí v ňom 2. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 6430 Bylinné lemové spoločenstvá nížinných riek.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a vydra riečna (*Lutra lutra*).

SKUEV0930 Lúčanská Fatra

Územie s rozlohou 1 454,307 ha (z toho 844,83 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. obcí Kunerad, Strážavy, Stránske, Turie a Višňové. Jeho správcom je Správa NP VF, platí v ňom 2. a 4. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 4060 Vresoviská a spoločenstvá kričkov v subalpínskom a alpínskom stupni,
- 4070 Kosodrevina,
- 6230 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte,
- 7140 Prechodné rašeliniská a trasoviská,
- 9110 Kyslomilné bukové lesy,
- 9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy,
- 9140 Javorovo-bukové horské lesy,
- 9180 Lipovo-javorové sutinové lesy,
- 91D0 Brezové, borovicové a smrekové lesy na rašeliniskách,
- 9410 Horské smrekové lesy.

Zoznam druhov, ktoré sú predmetom ochrany: zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*), rys ostrovid (*Lynx lynx*) a medveď hnedý (*Ursus arctos*).

SKUEV2240 Kľak

Územie s rozlohou 13,088 ha (z toho 13,088 ha v okrese Žilina) sa nachádza v k. ú. obce Fačkov. Jeho správcom je Správa NP MF, platí v ňom 5. stupeň ochrany.

Zoznam biotopov, ktoré sú predmetom ochrany:

- 9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy,

- 9150 Vápnomilné bukové lesy,
- 9180 Lipovo-javorové sutinové lesy.

Druhovú ochranu sa neurčuje.

Chránené vtáacie územia (CHVÚ)

Národný zoznam navrhovaných CHVÚ schválila Vláda SR uznesením č. 636/2003 dňa 9.7.2003 a nachádzalo sa v ňom 38 území. V máji 2010 schválila Vláda SR ďalších 5 území. Dve územia sú z národného zoznamu vyňaté. Od 15.5.2010 nadobudlo účinnosť 15 nových vyhlášok CHVÚ, čím je k 1.1.2013 vyhlásených 41 CHVÚ.

V okrese Žilina sú to nasledovné územia: SKCHVU028 Strážovské vrchy a SKCHVU013 Malá Fatra.

SKCHVU028 Strážovské vrchy

Vyhláškou MŽP SR č. 434/2009 zo 17.9.2010 sa vyhlásilo CHVÚ Strážovské vrchy. Vyhláška nadobudla účinnosť od 1.11.2009. Služi na zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhov vtákov EV a biotopov sťahovavých druhov vtákov: sokola sťahovavého (*Falco peregrinus*), výra skalného (*Bubo bubo*), žlny sivej (*Picus canus*), orla skalného (*Aquila chrysaetos*), bociana čierneho (*Ciconia nigra*), včelára lesného (*Pernis apivorus*), tetraova hlucháňa (*Tetrao urogallus*), kuvika kapcavého (*Aegolius funereus*), lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*), chriašteľa poľného (*Crex crex*), d'atľa čierneho (*Dryocopus martius*), d'atľa bieločrbtého (*Dendrocopos leucotos*), jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*), penice jarabej (*Sylvia nisoria*), d'atľa prostredného (*Dendrocopos medius*), muchárika červenohrdlého (*Ficedula parva*), muchárika bieločrbtého (*Ficedula albicollis*), strakoša červenochrbtého (*Lanius collurio*), strakoša sivého (*Lanius excubitor*), prepelice poľnej (*Coturnix coturnix*), krutihlava hnedého (*Jynx torquilla*), pŕhlaviara čiernohlavého (*Saxicola torquata*), hrdličky poľnej (*Streptopelia turtur*), žltouchvosta lesného (*Phoenicurus phoenicurus*) a muchára sivého (*Muscicapa striata*) a zabezpečenie podmienok ich prežitia a rozmnožovania. CHVÚ sa v rámci okresu Žilina nachádza v k. ú. obcí Babkov, Čičmany, Fačkov, Hričovské Podhradie, Lietava, Paština Závada, Peklina, Podhorie a Veľká Čierna. Jeho rozloha je 58 673,08 ha, z toho do okresu zasahuje 4 947,52 ha, čo predstavuje 6,07 %.

SKCHVU013 Malá Fatra

Vyhláškou MŽP SR č. 2/2011 z 22.12.2010 sa vyhlásilo CHVÚ Malá Fatra. Vyhláška nadobudla účinnosť od 15.1.2011. Služi na zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhov vtákov EV, ako napr. orla skalného (*Aquila chrysaetos*), sokola sťahovavého (*Falco peregrinus*), výra skalného (*Bubo bubo*), žlny sivej (*Picus canus*), kuvika kapcavého (*Aegolius funereus*), d'atľa bieločrbtého (*Dendrocopos leucotos*), d'atľa čierneho (*Dryocopus martius*), muchárika bieločrbtého (*Ficedula albicollis*), skaliara pestrého (*Monticola saxatilis*), rybárika riečného (*Alcedo atthis*), bociana čierneho (*Ciconia nigra*), včelára lesného (*Pernis apivorus*), sovy dlhochvostej (*Strix uralensis*), lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*), d'atľa hnedkavého (*Dendrocopos syriacus*), chriašteľa poľného (*Crex crex*), kuvika vrabčieho (*Glaucidium passerinum*), jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*), strakoša sivého (*Lanius excubitor*), prepelice poľnej (*Coturnix coturnix*), žltouchvosta lesného (*Phoenicurus phoenicurus*), muchárika sivého (*Muscicapa striata*), tetraova hlucháňa (*Tetrao urogallus*), tetraova hoľniaka (*Tetrao tetrix*), d'atľa trojprstého (*Picoides tridactylus*) a muchárika červenohrdlého (*Ficedula parva*) a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania. CHVÚ sa v rámci okresu Žilina nachádza v k. ú. obcí Belá, Dolná Tižina, Ďurčiná, Fačkov, Horná Tižina, Kamenná Poruba, Krasňany, Kunerad, Nezbudská Lúčka, Rajecké Teplice, Rajec, Rajecká Lesná, Stránske, Stráňavy, Strečno, Terchová, Turie, Višňové a Varín. Jeho rozloha je 66 228,06 ha, z toho do okresu zasahuje 29 010,41 ha, čo predstavuje 35,59% (<http://www.sopsr.sk/natura/>).

4.1.1.2 Lokality vyhlásené podľa medzinárodných dohovorov

V zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny je územím medzinárodného významu lokalita, na ktorú sa vzťahujú záväzky vyplývajúce z medzinárodných programov, dohôd alebo dohovorov, ku ktorým SR pristúpila.

K územiám medzinárodného významu patria biosférické rezervácie, mokrade medzinárodného významu, lokality svetového prírodného dedičstva a iné medzinárodne významné územia evidované v zoznamoch, ktoré vedú výbory alebo sekretariáty príslušných medzinárodných programov, dohovorov alebo organizácií.

Medzivládny program Človek a biosféra

Medzivládny program Človek a biosféra (Man and the Biosphere - MAB) bol vyhlásený v roku 1971 ako nástupný program Medzinárodného biologického programu. Tento svojou povahou vedecký, interdisciplinárny program, pôvodne rozdelený do štrnástich nosných projektov, je zameraný na štúdium vzájomných vzťahov medzi človekom a prostredím, ale zahŕňa i vzdelávacie a informačné aktivity, aktuálnu problematiku integrovanej ochrany zdrojov biosféry a racionálne využívanie prírodných zdrojov. Za biosférické rezervácie boli na Slovensku k novembu 2014 uznané 4 lokality: Slovenský kras (1977), Poľana (1990), Východné Karpaty (1998) a Vysoké Tatry (1992) (<http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/europe-north-america/>).

Na územie okresu Žilina nezasahuje žiadna biosférická rezervácia.

Dohovor o mokradiach, majúcich medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva

Dohovor o mokradiach majúcich medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva (známy aj ako Ramsarský dohovor) bol podpísaný 02.02.1971 v iránskom meste Ramsar. Platnosť nadobudol 21.12.1975. Z pôvodného zamerania na ornitologicky významné mokrade sa po určitej dobe dospelo k súčasnemu stavu, kde sa prostredníctvom tohto dohovoru zaisťuje celosvetová ochrana všetkých typov mokradí. Ramsarský dohovor je považovaný za jeden z hlavných nástrojov svetovej stratégie ochrany prírody. Základné princípy dohovoru boli transponované do právneho poriadku SR zákonom o ochrane prírody a krajiny. Ramsarské lokality sú mokrade medzinárodného významu. Na Slovensku je 14 mokraďových lokalít zapísaných v Zozname mokradí medzinárodného významu, pričom žiadna z nich nezasahuje do okresu Žilina.

Vodné a mokraďové spoločenstvá patria medzi najohrozenejšie typy ekosystémov. Na Slovensku sú mokrade rozčlenené do 5 kategórií (Slobodník, Kadlečík, 2000):

- lokality zapísané v Zozname mokradí medzinárodného významu,
- ostatné medzinárodne významné mokrade spĺňajúce kritéria Ramsarského dohovoru, ale zatiaľ nezapísané do svetového Zoznamu mokradí medzinárodného významu,
- mokrade národného významu (N),
- mokrade regionálneho (okresného) významu (R),
- mokrade lokálneho (miestneho) významu (L).

V okrese Žilina bolo vyčlenených 20 mokradí národného, regionálneho a lokálneho významu (Tabuľka č. 4.1).

Tabuľka č. 4.1: Prehľad mokradí v okrese Žilina

Č.	Názov mokrade	Plocha v m ²	k. ú.	Kategória
1	Šujské rašelinisko	108 000	Rajecká Lesná	N
2	Slatina pod Vraninami	50 000	Rajecká Lesná, Rajec	R
3	Hýrovská slatina – na nive potoka Hýrov	17 600	Žilina	R
4	Čičmianska dolina – vlhké lúky pri Rajčianke	16 250	Fačkov	R
5	Dolina Čierňanky	8 400	Veľká Čierna	R
6	Niva bezmenného potoka pod kótou Viešky (539 m)	2 000	Ovčiarstvo	R
7	Mokraď pod križom nad Ďurčinou	20 000	Ďurčina	L
8	Niva bezmenného potoka pod Dlhou horou	5 000	Veľká Čierna	L
9	Babkov, Babkovský mlyn – dolinka	3 000	Lietavská Svinná – Babkov	L
10	Varín, porasty pri pot. pod kotolňou pri škole	2 500	Varín	L
11	S pod kótou Malchovica	2 500	Žilina	L
12	Varín, porasty pri pot. pod kotolňou pri škole	1 000	Varín	L
13	Dolina Lesnianka – Útržliny	1 000	Rajecká Lesná	L
14	Varín, horná asfaltová baňa	1 000	Varín	L
15	Močiar pod Paľovou boudou	300	Žilina	L
16	Park pri múzeu v Krasňanoch	280	Krasňany	L

Č.	Názov mokrade	Plocha v m ²	k. ú.	Kategória
17	Zásobovacia nádrž v závodí pod záhradami	200	Žilina	L
18	Rajec, dolinka okolo cintorína	180	Rajec	L
19	Jamy pod VŠDS	150	Žilina	L
20	Žilina, jama pri tenisových kurtach	27	Žilina	L

Zdroj: <http://www.sopsr.sk/cinnost/biotopy/mokrade/MokrSlov/tab9.htm#%C5%BDilina>

Všetky mokradové územia zaradené do sústavy Natura 2000 (ÚEV a CHVÚ pre vodné vtáky) spĺňajú kritériá medzinárodnej významnosti aj z hľadiska Ramsarského dohovoru.

Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva

Na základe dohovoru bol vytvorený Zoznam svetového dedičstva UNESCO. Cieľom dohovoru je ochrana a zachovanie svetového kultúrneho a prírodného dedičstva budúcim generáciám. Z tohto zoznamu sa v rámci okresu Žilina nenachádza žiadna pamiatka či územie.

4.1.1.3 Druhovú ochranu

Druhovú ochranu rastlín a živočíchov je zabezpečená zákonom o ochrane prírody a krajiny, vykonávacou vyhláškou MŽP SR č. 24/2003 a novelizovanou vyhláškou MŽP SR č. 492/2006, zákonom č. 15/2005 Z. z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi v znení neskorších predpisov, vyhláškou MŽP SR č. 110/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 15/2005 Z. z.

Prehľad chránených druhov rastlín dokumentuje Tabuľka č. 4.2.

Tabuľka č. 4.2: Zastúpenie chránených druhov rastlín v okrese Žilina

Slovenský názov	Latinský názov	Slovenský názov	Latinský názov
astra alpínska	<i>Aster alpinus</i>	päťprstnica obyčajná	<i>Gymnadenia conopsea</i>
barička močiarna	<i>Triglochin palustre</i>	päťprstnica voňavá	<i>Gymnadenia odoratissima</i>
bezkolenc belasý	<i>Molinia caerulea</i>	poniklec prostredný	<i>Pulsatilla subslavica</i>
bielokvet močiarny	<i>Parnassia palustris</i>	poniklec slovenský	<i>Pulsatilla slavica</i>
bradáčik vajcovitolistý	<i>Listera ovata</i>	prilbica tuhá moravská	<i>Aconitum firmum</i> subsp. <i>Moravicum</i>
dryádka osemľupienková	<i>Dryas octopetala</i>	prilbica tuhá pravá	<i>Aconitum firmum</i> subsp. <i>Firmum</i>
hadivka obyčajná	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	prilbovka biela	<i>Cephalanthera damasonium</i>
hmyzovník muchovitý	<i>Ophrys insectifera</i>	prilbovka červená	<i>Cephalanthera rubra</i>
horec Clusiov	<i>Gentiana clusii</i>	prilbovka dlholistá	<i>Cephalanthera longifolia</i>
horec krížatý	<i>Gentiana cruciata</i>	prvosienka holá	<i>Primula auricula</i>
hruštička karpatská	<i>Pyrola carpatica</i>	prvosienka pomúčená	<i>Primula farinosa</i>
iskerník pahorský	<i>Ranunculus pseudomontanus</i>	soldanelka karpatská	<i>Soldanella carpatica</i>
jazyk jelení	<i>Phyllitis scolopendrium</i>	starček erukolistý	<i>Senecio erucifolius</i>
klinček ľadovcový	<i>Dianthus glacialis</i>	starček tŕňomilný	<i>Senecio umbrosus</i>
klinček lesklý	<i>Dianthus nitidus</i>	stračonôžka tatranská	<i>Delphinium oxysepalum</i>
konvalinka voňavá	<i>Convallaria majalis</i>	šafan karpatský	<i>Crocus heuffellianus</i>
koralica lesná	<i>Corallorhiza trifida</i>	šašina hrdzavá	<i>Schoenus ferrugineus</i>
kruštík močiarny	<i>Epipactis palustris</i>	tučnica alpínska	<i>Pinguicula alpina</i>
kruštík modrofialový	<i>Epipactis purpurata</i>	tučnica obyčajná	<i>Pinguicula vulgaris</i>
kruštík tmavočervený	<i>Epipactis atrorubens</i>	vachta trojlístá	<i>Menyanthes trifoliata</i>
kurička vápencová	<i>Minuartia langii</i>	valeriána celistvolistá	<i>Valeriana simplicifolia</i>
lomikameň pižmový	<i>Saxifraga moschata</i>	vemenník dvojlistý	<i>Platanthera bifolia</i>

Slovenský názov	Latinský názov	Slovenský názov	Latinský názov
lomikameň trváci	<i>Saxifraga wahlenbergii</i>	vřba rozmarínolistá	<i>Salix repens</i> ssp. <i>Rosmarinifolia</i>
medvedica lekárska	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	vřba tupolistá	<i>Salix retusa</i>
muchovník vajcovitý	<i>Amelanchier ovalis</i>	vstavač bledý	<i>Orchis pallens</i>
orlíček obyčajný	<i>Aquilegia vulgaris</i>	vstavač mužský poznačený	<i>Orchis mascula</i> subsp. <i>signifera</i>
ostrica Davallova	<i>Carex davalliana</i>	vstavačovec májový	<i>Dactylorhiza majalis</i>
ostrica Hostova	<i>Carex hostiana</i>	vřivec močiarny	<i>Pedicularis palustris</i>
ostrica metlinatá	<i>Carex paniculata</i>	žltohlav najvyšší	<i>Trollius altissimus</i>
pahorec brvitý	<i>Gentianopsis ciliata</i>		

Zdroj: www.sopsr.sk

Ochranu nerastov a skamenelín upravuje § 32 a § 38 zákona o ochrane prírody a krajiny a vyhláška MŽP SR č. 213/2000 Z. z. o chránených nerastoch a chránených skamenelinách a ich spoločenskom ohodnocovaní, ktorou bol ustanovený zoznam chránených nerastov a chránených skamenelín a ich spoločenská hodnota.

Do zoznamu chránených nerastov bolo zahrnutých:

- 12 typových nerastov prvýkrát pre vedu opísaných z územia Slovenska,
- 61 významných nerastov, vyskytujúcich sa vzácné na lokalitách SR, majúcich EV, alebo minerály so špecifickým morfológickým tvarom alebo vývojom,
- meteority nájdené na území Slovenskej republiky.

Do zoznamu chránených skamenelín bolo zahrnutých:

- 655 typových skamenelín, ktoré sú neopakovateľným materiálom vyhynutých rastlín a živočíchov, a podľa ktorých bol príslušný taxón prvýkrát opísaný,
- vybrané skupiny skamenelín vyskytujúcich sa vzácné, ktoré svojím charakterom a stupňom zachovania sú jedinečnými dokladmi vývoja organizmov v geologickej histórii Slovenska.

Vzorky nerastov zodpovedajúce chránenému exempláru musia mať adekvátnu veľkosť (určenú vyhláškou a stanovenú v mm, cm alebo v cm²) a pri ich náleze vzniká nálezcovi ohlasovacia povinnosť (<https://www.enviroportal.sk/uploads/spravy/2009-03-ochrana-prirody.pdf>).

Chránené skameneliny sa môžu výnimočne nachádzať v dvoch lokalitách v rámci okresu Žilina, v Hričovskom Podhradí a v lokalite Brodno (http://www.minerality.sk/files/zber/022_pravne_normy.htm).

4.1.1.4 Chránené stromy

Chránené stromy sú stromy s osobitnou legislatívnou ochranou, rozptýlené v krajine na najrozmanitejších miestach, tam kde im prírodné podmienky a starostlivosť ľudských generácií umožnili rásť a dožiť sa súčasnosti. Sú súčasťou poľnohospodárskej krajiny, lesných komplexov, ale aj ľudských sídiel, historických záhrad a parkov. Sú to buď jednotlivé exempláre, menej alebo viacpočetné skupiny, ale aj rozsiahle stromoradia, náhodne rastúce alebo zámerne vysadené človekom (www.sopsr.sk).

Ochranu drevín upravuje zákon o ochrane prírody a krajiny. Podľa evidencie v rámci Katalógu chránených stromov sa v záujmovom území nachádza 17 chránených stromov a 14 skupín chránených stromov.

Borovice v Terchovej (EČ S 194) 2 exempláre – borovice hladké (*Pinus strobus*) rastúce v obci Terchová. Pôvodne rástli v Severnej Amerike. Ich výskyt na území okresu je ojedinelý. Plnia najmä vedecký význam. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Brest v Kamenej Porube (EČ S 178) 1 exemplár – brest horský (*Ulmus glabra*) rastúci v obci Kamenná Poruba. Predstavuje ojedinelý výskyt brestov vyššieho veku v okrese. Má zdravotne-hygienickú a estetickú funkciu. Je v správe NP MF, platí pre neho 2. stupeň ochrany.

Brest v Rajecký Tepliciach (EČ S 198) 1 exemplár – brest horský (*Ulmus glabra*) rastúci v meste Rajecké Teplice. Dôvodom ochrany je jeho biologická a estetická hodnota, zriedkavý výskyt v okrese a vysoký vek. Je v správe NP MF, platí pre neho 2. stupeň ochrany.

Brest v Rajeckej Lesnej (EČ S 200) 1 exemplár – brest horský (*Ulmus glabra*) rastúci v obci Rajecká Lesná. Predstavuje prírodný, estetický doplnok barokovej kaplnky z druhej pol. 18. stor. Je to najstarší zistený brest v okrese. Je v správe NP MF, platí pre neho 2. stupeň ochrany.

Buky v Belej (EČ S 184) 2 exempláre – buky lesné (*Fagus sylvatica*) rastúce v obci Belá. Plnia pôdoochrannú, biologickú a estetickú funkciu. Majú vedecký a ekologický význam. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Javor v Žiline (EČ S 188) 1 exemplár – javor cukrový (*Acer saccharinum*) rastúci v meste Žilina. Dôvodom ochrany je jeho zdravotne-hygienická funkcia. Jedinec severoamerického pôvodu, jediný exemplár tohto druhu vyššieho veku v okrese. Je v správe NP MF, platí pre neho 2. stupeň ochrany.

Javory v Stránskom (EČ S 197) 4 exempláre – javory horské (*Acer pseudoplatanus*) rastúce v obci Stránske. Pozoruhodná a esteticky pôsobivá skupina na svahu plniaca pôdoochrannú funkciu. Jej súčasťou je javor s najväčším obvodom kmeňa v okrese. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Lipa v Divinke (EČ S 182) 1 exemplár – lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*) rastúca v obci Divinka. Najmohutnejší a najstarší jedinec v okrese, výrazná dominanta v krajine. Plní estetickú a krajinársku funkciu. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Ďurčinej (EČ S 181) 1 exemplár – lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*) rastúca v obci Ďurčiná. Unikátny objekt okresu - vyniká vekom a dimenziami. Je pozoruhodná najmä impozantným, kompaktným kmeňom. Plní estetickú a krajinársku funkciu. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Gbeľanoch (EČ S 180) 1 exemplár – lipa malolistá (*Tilia cordata*) rastúca v obci Gbeľany. Jedinec plní estetickú, krajinársku, vedecko-výskumnú a zdravotne-hygienickú funkciu. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Hornom Hričove (EČ S 179) 1 exemplár – lipa malolistá (*Tilia cordata*) rastúca v obci Horný Hričov. Má krajinársky význam ako dominanta širšieho okolia. Plní estetickú a výchovnú funkciu. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Krasňanoch (EČ S 177) 1 exemplár – lipa malolistá (*Tilia cordata*) rastúca v obci Krasňany. Dôvodom ochrany je jej estetická, biologická a zdravotne-hygienická funkcia. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Lietave (EČ S 176) 1 exemplár – lipa malolistá (*Tilia cordata*) rastúca v obci Lietava. Predstavuje jedinca s vysokou dendrologickou, estetickou a krajinárskou hodnotou. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Lutiši (EČ S 175) 1 exemplár – lipa malolistá (*Tilia cordata*) rastúca v obci Lutiše. Má vysoký kultúrny, vedecký a krajinársky význam. Významná je kvôli svojej estetikej a biologickej hodnote. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Paštinej Závade (EČ S 202) 1 exemplár – lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*) rastúca v obci Paština Závada. Predstavuje výraznú dominantu obce, plní najmä pôdoochrannú, ale aj estetickú a krajinársku funkciu. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Rajci (EČ S 201) 1 exemplár – lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*) rastúca v meste Rajec. Esteticky veľmi pôsobivý jedinec, má vyšší vek. Plní estetickú a krajinársku funkciu. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Stránskom (EČ S 196) 1 exemplár – lipa malolistá (*Tilia cordata*) rastúca v obci Stránske. Má vysokú estetickú hodnotu, výrazná dominanta v okolitej poľnohospodárskej krajine. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Terchovej (EČ S 193) 1 exemplár – lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*) rastúca v obci Terchová. Plní estetickú a zdravotne-hygienickú funkciu. Patrí k najstarším stromom okresu. Je v správe NP Malá Fatra, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipa v Turí (EČ S 191) 1 exemplár – lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*) rastúca v obci Turie. Z dôvodu vysokého veku, biologickej a estetickej funkcie je predmetom ochrany. Je v správe NP MF, platí pre ňu 2. stupeň ochrany.

Lipová aleja v Žiline – Bytčici (EČ S 185) 6 exemplárov – lipy malolisté (*Tilia cordata*) rastúce v mestskej časti Žiliny s názvom Bytčica. Vytvárajú jednu z mála alejí vyššieho veku. Plnia estetickú a zdravotne-hygienickú funkciu. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Lipy v Belej (EČ S 183) 2 exempláre – lipy malolisté (*Tilia cordata*) rastúce v obci Belá. Plnia zdravotne-hygienickú, estetickú a krajinotvornú funkciu. Predstavujú jedince s vysokým estetickým a krajinárskym významom. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Lipy v Čičmanoch (EČ S 205) 2 exempláre – lipy veľkolisté (*Tilia platyphyllos*) rastúce v obci Čičmany. Dôvodom ochrany je ich historický, kultúrny a estetický význam. Sú v správe CHKO Strážovské vrchy, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Lipy v Nezbudskej Lúčke (EČ S 203) 3 exempláre – lipy malolisté (*Tilia cordata*) rastúce v obci Nezbudská Lúčka. Chránia sa z dôvodu vysokého veku a pre historický i estetický význam. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Lipy v Rajeckej Lesnej (EČ S 199) 2 exempláre – lipy veľkolisté (*Tilia platyphyllos*) rastúce v obci Rajecká Lesná. Majú estetický a krajinársky význam, pričom plnia zdravotne-hygienickú funkciu. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Lipy v Žiline (EČ S 187) 2 exempláre – lipy malolisté (*Tilia cordata*) rastúce v meste Žilina. Chránené sú kvôli svojej vysokej estetickej, biologickej a zdravotne-hygienickej hodnote. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Lipy v Žiline – Žilinskej Lehote (EČ S 186) 2 exempláre – lipy malolisté (*Tilia cordata*) rastúce v mestskej časti Žiliny s názvom Žilinská Lehota. Majú vyšší vek a plnia kultúrny, vedecký a krajinársky význam. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Lipy vo Svederníku (EČ S 195) 6 exemplárov – lipy malolisté (*Tilia cordata*) rastúce v obci Svederník. Predstavujú významný krajinotvorný prvok uprostred poľnohospodársky využívanej plochy. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Lipy vo Višňovom (EČ S 190) 5 exemplárov – lipy malolisté (*Tilia cordata*) rastúce v obci Višňové. Plnia vedecko-výskumnú, výchovnú, krajinotvornú, kultúrnu a estetickú funkciu. Sú v správe NP Malá Fatra, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

L'aliovník v Žiline (EČ S 189) 1 exemplár – ľaliovník tulipánokvetý (*Liriodendron tulipifera*) rastúci v meste Žilina. Predstavuje jedinečný solitér veľkej architektonickej hodnoty. Výnimočný jedinec v rámci okresu s kultúrnym, vedeckým a estetickým významom. Je v správe NP MF, platí pre neho 2. stupeň ochrany.

Stromy v Lutišiach (EČ S 174) 2 exempláre – borovice hladké (*Pinus strobus*) rastúce v obci Lutiše. Stromy tvoria dominantu miestneho cintorína. Plnia kultúrny, vedecký a krajinársky význam. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany.

Stromy v Terchovej (EČ S 192) 5 exemplárov – bresty horské (*Ulmus glabra*) a lipy malolisté (*Tilia cordata*) rastúce v obci Terchová. Plnia ekologický a estetický význam. Sú v správe NP MF, platí pre ne 2. stupeň ochrany (<https://www.enviroportal.sk/stromy/>).

4.1.2 Priemet Generelu nadregionálneho ÚSES SR

Generel nadregionálneho ÚSES SR – GNÚSES, schválený uznesením Vlády SR č. 319 z 27.4.1992, vytvára základ pre stratégiu ochrany ekologickej stability, biodiverzity, ochrany genofondu SR a pre tvorbu nižších úrovní ÚSES. Spracovaný bol v roku 1992, v roku 2000 bol aktualizovaný a premietnutý do KURS, 2001, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 1033/2001. V ZaD č. 1 KURS 2001 z roku 2011 sa problematika GNÚSES neriešila.

V rámci aktualizovaného GNÚSES je navrhnutých celkovo 138 biocentier s výmerou 584 258 ha, čo činí 11,91 % z rozlohy SR.

Podľa aktualizovaného GNÚSES (2000) do okresu Žilina zasahujú tieto prvky:

Biocentrá

- Krivánska Fatra – biosférický význam (v geomorfologických celkoch Malá Fatra a Žilinská kotlina),
- L'adonhora – Brodnianka – nadregionálny význam (v geomorfologických celkoch Javorníky a Kysucká vrchovina),
- Súľovské skaly – nadregionálny význam (v geomorfologickom celku Súľovské vrchy),
- Strážov – nadregionálny význam (v geomorfologickom celku Strážovské vrchy),
- Kľak – nadregionálny význam (v geomorfologickom celku Malá Fatra),

Biokoridory

- nadregionálny hydrický biokoridor Váh,
- nadregionálny hydrický biokoridor Kysuca,
- nadregionálny terestrický biokoridor Prepojenie Veľký Javorník – Kysucké Beskydy,
- nadregionálny terestrický biokoridor Prepojenie Kysucké Beskydy – Krivánska Fatra,
- nadregionálny terestrický biokoridor Prepojenie Súľovské skaly – L'adonhora,
- nadregionálny terestrický biokoridor Prepojenie hrebeňom Lúčanskej Fatry,
- nadregionálny terestrický biokoridor Prepojenie Lúčanská Fatra – Strážovské vrchy.

Podrobnejší popis nadregionálnych biocentier a biokoridorov zasahujúcich do okresu Žilina je uvedený v návrhovej časti tohto dokumentu, v kapitole 6.1 Návrh RÚSES.

4.1.3 Prírodné zdroje

4.1.3.1 Ochrana lesných zdrojov

Ochrana lesa upravuje zákon NR SR č. 326/2005 Z. z. o lesoch, v znení neskorších predpisov. Kategorizácia lesov vyplýva z ich prevažujúcich funkcií a režimu obhospodarovania. Podľa zákona NR SR č. 326/2005 Z. z. o lesoch sú lesné zdroje z hľadiska využívania ich funkcií kategorizované na:

- **ochranné lesy** (lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach, s prevažujúcou ochranou pôdy a pod.),
- **lesy osobitného určenia** (lesy v ochranných pásmach vodných zdrojov, lesy so zdravotno-rekreačnou funkciou, prímestské lesy so zdravotno-rekreačnou funkciou a pod.),
- **hospodárske lesy** (lesy s produkciou drevnej hmoty pri súčasnom zabezpečovaní aj ostatných funkcií lesov).

V okrese Žilina je výmera lesných pozemkov 41 567,91 ha, čo predstavuje 50,9% z celkovej výmery okresu (81 507,75 ha). Zastúpenie jednotlivých kategórií lesa dokumentuje Tabuľka č. 4.3.

Tabuľka č. 4.3: Výmera podľa kategórie lesa v okrese Žilina

Kategória lesa	Výmera v ha	Zastúpenie kategórie lesa v %
H – hospodárske lesy	31 259,52	75,20
O – ochranné lesy	9 226,47	22,20
U – lesy osobitného určenia	1 081,92	2,60
Spolu	41 567,91	100,00

Zdroj: <http://gis.nlcsk.org/lgis/>

Táto časť je zameraná na ochranné lesy a lesy osobitného určenia (Tabuľka č. 4.4).

Tabuľka č. 4.4: Zastúpenie ochranných lesov a lesov osobitného určenia v okrese Žilina

Kategória lesa	Subkategória		Výmera v ha	Zastúpenie kategórie lesa v %
O	a	Lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach	2 378,60	25,80
	b	Vysokohorské lesy	1 278,76	13,90
	c	Lesy v pásme kosodreviny	133,27	1,40
	d	Ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy	5 435,84	58,90
	Spolu		9 226,47	100,00
U	c	Prímestské a rekreačné lesy	1 081,92	100,00
	Spolu		1 081,92	100,00

Zdroj: <http://gis.nlcsk.org/lgis/>

Vysvetlivky:

O – ochranné lesy

U – lesy osobitného určenia

Ochranné lesy

Ide o lesy, v ktorých funkčné zameranie vyplýva z daných prírodných podmienok. V týchto lesoch sa musí hospodáriť tak, aby plnili účel, na ktorý boli vyhlásené, čím sa zlepšuje ich ochranná funkcia. Tieto lesy členíme na nasledovné subkategórie:

- lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach,
- vysokohorské lesy,
- lesy v pásme kosodreviny,
- ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy.

V okrese Žilina sú to lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach, vysokohorské lesy, lesy v pásme kosodreviny a ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy. Rozlohou 9 226,47 ha zaberajú 22,2% z celkovej výmery lesných pozemkov v okrese.

Lesy osobitného určenia

Sú to lesy plniace osobitné verejnoprospešné funkcie vyplývajúce zo špecifických celospoločenských potrieb, ktoré významne ovplyvňujú (obmedzujú) spôsob ich obhospodarovania. Kategória lesov osobitného určenia sa člení na nasledujúce subkategórie:

- lesy v ochranných pásmach vodárenských zdrojov,
- vysokohorské lesy v ochranných pásmach prírodných liečivých zdrojov a kúpeľné lesy,
- prímestské a rekreačné lesy,
- lesy v uznaných zverníkoch a samostatných bažantniciach,
- lesy v chránených územiach,
- lesy v zriadených génových základniach lesných drevín,
- lesy určené na lesnícky výskum a lesnícku výučbu,
- vojenské lesy.

V okrese Žilina sa nachádzajú prímestské a rekreačné lesy. Rozlohou 1 081,92 ha zaberajú 2,6% z celkovej výmery lesných pozemkov v okrese.

4.1.3.2 Ochrana pôdy

Na ochranu poľnohospodárskej pôdy sa uplatňuje zákon NR SR č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy v znení neskorších predpisov (zákon o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy). Tento zákon ustanovuje ochranu vlastností a funkcií poľnohospodárskej pôdy a zabezpečenie jej trvalo udržateľného obhospodarovania a poľnohospodárskeho využívania, ochranu environmentálnych funkcií poľnohospodárskej pôdy, ochranu výmery poľnohospodárskej pôdy pred neoprávnenými zábermi na nepoľnohospodárske použitie, postup pri zmene druhu pozemku, ako aj sankcie za porušenie povinností ustanovených zákonom.

Poľnohospodársku pôdu možno použiť na stavebné účely a iné nepoľnohospodárske účely len v nevyhnutných prípadoch a v odôvodnenom rozsahu. V konaniach o zmene poľnohospodárskeho druhu pozemku je orgán ochrany poľnohospodárskej pôdy povinný zabezpečiť ochranu najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v k. ú. podľa kódu bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ). BPEJ je ustanovená zákonom ako klasifikačný a identifikačný údaj vyjadrujúci kvalitu a hodnotu produkčno-ekologického potenciálu poľnohospodárskej pôdy na danom stanovišti.

Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (MPRV SR) č. 59/2013, ktorá mení a dopĺňa vyhlášku č. 508/2004 Z. z., sa vykonáva § 27 zákon o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy. Nariadenie Vlády SR č. 58/2013 Z. z. v prílohe č. 2 ustanovuje Zoznam najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v príslušnom k. ú. podľa kódu BPEJ. Tento kód zaraďuje poľnohospodársku pôdu do 9 skupín, pričom najkvalitnejšie patria do 1. bonitnej skupiny a najmenej kvalitné do 9. bonitnej skupiny. Prvé 4 skupiny sú chránené podľa § 12 zákona o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy.

Okres Žilina je len mierne poľnohospodársky využívaný, pričom 35,96 % plochy okresu leží na poľnohospodárskom pôdnom fonde. Avšak pôdy zaradené v kategóriách najkvalitnejšej ornej pôdy sa v okrese nenachádzajú. Relatívne najkvalitnejšie pôdy sa vyskytujú v Žilinskej kotline, aj keď ako vysoko položený typ nedisponuje takými podmienkami ako iné kotliny. Väčšie plochy najmenej kvalitnej poľnohospodárskej pôdy sa nachádzajú vo vyšších polohách Javorníkov, Kysuckej vrchoviny, Malej Fatry, Súľovských a Strážovských vrchov. Podľa údajov Výskumného ústavu pôdoznactva a ochrany pôdy (VÚPOP) Bratislava (2010) sa v okrese Žilina nachádzajú pôdy 5. – 9. skupiny BPEJ. V Tabuľke č. 4.5 je uvedená výmera pôdy podľa skupín kvality.

Tabuľka č. 4.5: Poľnohospodárska pôda v okrese Žilina podľa skupiny BPEJ (výmera v ha a zastúpenie skupín BPEJ v %)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	Bez udania kvality
-	-	-	-	10,71	9,30	28,30	6,96	44,73	-
-	-	-	-	8 729	7 580	23 066	5 672	36 458	-

Zdroj: <https://portal.vupop.sk/portal/apps/webappviewer/index.html?id=1b9830b956ac411e9789aac54effa744>

Podľa zákon o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy rozdelená do deviatich skupín BPEJ. Každá obec v okrese Žilina má ustanovenú najkvalitnejšiu poľnohospodársku pôdu vo svojom k. ú. Zoznam najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v príslušnom k. ú. podľa kódu BPEJ je ustanovený v Nariadení vlády SR č. 58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy. Mapa BPEJ je dostupná v informačnom systéme VÚPOP, na internetovej stránke <http://www.podnemapy.sk/bpej>.

4.1.3.3 Ochrana vodných zdrojov

Podľa záväzného plánovacieho dokumentu Vodného plánu Slovenska (2009) je ustanovený Register chránených území, ktorý obsahuje zoznam CHÚ, ktoré sú definované v § 5 zákona NR SR č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení zákona NR SR č. 384/2009 Z. z. (zákon o vodách) vrátane území určených na ochranu biotopov alebo druhov rastlín a živočíchov, pre ktorých ochranu je dôležitým faktorom udržanie alebo zlepšenie stavu vôd. Súčasťou

registra je odkaz na príslušnú legislatívu na národnej i medzinárodnej úrovni, ktorá bola podkladom pri ich vymedzovaní.

Register CHÚ obsahuje päť chránených oblastí, pre účely spracovania dokumentácie RÚSES sú dôležité nasledujúce dve oblasti registra:

- chránené oblasti určené na odber pitnej vody (OP vodárenských zdrojov, povodia vodárenských tokov, chránené vodohospodárske oblasti),
- chránené oblasti citlivé na živiny (citlivé oblasti a zraniteľné oblasti).

Ochranné pásma vodárenských zdrojov

OP vodárenských zdrojov v okrese dokumentuje Tabuľka č. 4.6.

Tabuľka č. 4.6: Ochranné pásma vodárenských zdrojov v okrese Žilina

Katastrálne územie	Vodný zdroj	Výmery OP (ha)	Názov vodného zdroja
Čičmany	prameň	22,35	Hlinisko
Fačkov	prameň, vrt	4654,13	Tiesňavy 1, 2, Ráztoky, Na lúkach
Rajec	prameň	465,46	Prameň 2
Ďurčiná	prameň	20,92	Pod hájkom
Rajec	prameň	368,92	Prameň 1
Malá Čierna	prameň	50,01	Prameň č. 1
Turie	prameň	1318,65	Dedova pr. 1, 1A, 5, 9, 7, 7A
Jasenové	prameň	74,73	Biela studňa
Višňové	prameň	55,66	Štôľňa
Lietavská Svinná – Babkov	vrt	46,86	Patúch
Višňové	prameň	79,91	Rybničky 1, 2
Stráňavy	prameň	79,91	Rybničky 1, 2
Lietava	vrt	1361,64	Morské oko 1, Mlynský náhon 2
Dolná Tižina	prameň	184,27	FRANKOVIA 2,3
Belá	vrt	184,27	Belá I.
Gbeľany	vrt	85,06	Vrt HGV-1
Krasňany	vrt	31,14	HK-1
Teplička nad Váhom	vrt	19,51	TH 101, 102
Teplička nad Váhom	studňa	19,51	Zberná studňa
Žilina	studňa	8,40	Studničky
Terchová	prameň	18,94	Uhliská
Terchová	vrt	18,94	HT-1
Žilina	studňa, vrt	7,03	SR 1, SR 2

Zdroj: www.vuvh.sk

Povodia vodárenských tokov

V SR je vyhlásených 102 vodárenských vodných tokov, ktoré sú využívané alebo využiteľné ako vodárenské zdroje na odber pitnej vody. Ich zoznam je uvedený vo vyhláske MŽP SR č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov.

Do záujmového územia okresu Žilina zasahujú jendo povodie vodárenského toku, čo dokumentuje nasledujúca Tabuľka č. 4.7. Samotný vodárenský vodný tok Bystrica sa nachádza mimo záujmové územie, do okresu zasahuje len svojim povodím, preto je v stĺpci pri dĺžke úseku toku uvedená nula.

Tabuľka č. 4.7: Vodárenské vodné toky v okrese Žilina

Tok	Číslo hydrologického poradia	Vodárenský vodný tok v úseku	
		od km	do km
Bystrica	4-21-06-073	0	0

Zdroj: Vyhláška MŽP č. 211/2005

Chránené vodohospodárske oblasti (CHVO)

V SR je vyhlásených 10 CHVO, ktoré sú vymedzené v zmysle § 31 zákona o vodách. Ich zoznam je uvedený v nariadení vlády SR č. 46/1978 Zb. o chránenej oblasti prirodzenej akumulácie vôd na Žitnom ostrove v znení neskorších predpisov a v nariadení vlády SR č. 13/1987 o niektorých chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd.

Do okresu Žilina zasahujú 2 chránené vodohospodárske oblasti (CHVO): CHVO Beskydy a Javorníky (rozloha v okrese 33 114,08 ha) a CHVO Strážovské vrchy (rozloha v okrese 4 695,82).

Vodohospodársky významné toky

V SR je vyhlásených 586 vodohospodársky významných vodných tokov. Ich zoznam je uvedený vo vyhláške MŽP SR č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov.

Výskyt vodohospodársky významných tokov v okrese Žilina dokumentuje Tabuľka č. 4.8.

Tabuľka č. 4.8: Vodohospodársky významné toky v okrese Žilina

Tok	Číslo hydrologického poradia
Rajčianka	4-21-06-150
Hoskora	4-21-05-112
Snežnica	4-21-06-107
Varínka	4-21-05-127
Kuneradský potok	4-21-06-139
Kysuca	4-21-06-113
Dlhopolka	4-21-07-040
Hričovský kanál	4-21-07-064
Turniansky potok	4-21-06-143
Porubský potok	4-21-06-136
Váh	4-21-01,02;4-21-07,08,09;4-21-10,18-043

Zdroj: Vyhláška MŽP č. 211/2005

Chránené oblasti citlivé na živiny (citlivé oblasti a zraniteľné oblasti)

V SR sú určené dva druhy oblastí citlivých na živiny, a to citlivé oblasti a zraniteľné oblasti. Za citlivé oblasti sa považujú vodné útvary povrchových vôd na celom území SR. Za zraniteľné oblasti sú považované poľnohospodársky využívané pozemky v k. ú. obcí, ktoré sú uvedené v prílohe č. 1 nariadenia Vlády SR č. 617/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti.

Zraniteľné oblasti sú v zmysle vodného zákona poľnohospodársky využívané územia, ktoré sa odvodňujú do povrchových vôd alebo podzemných vôd, pričom koncentrácia dusičnanov v podzemných vodách je vyššia ako 50 mg.l⁻¹, alebo by táto hodnota mohla byť prekročená, ak by sa neurobili potrebné opatrenia na zamedzenie tohto trendu.

V zraniteľných oblastiach sa na základe súboru pôdných, hydrologických, geografických a ekologických parametrov určili pre každý poľnohospodársky subjekt 3 kategórie obmedzení hospodárenia:

- kategória A – produkčné bloky s najnižším stupňom obmedzenia hospodárenia,

- kategória B – produkčné bloky so stredným stupňom obmedzenia hospodárenia,
- kategória C – produkčné bloky s najvyšším stupňom obmedzenia hospodárenia.

Zastúpenie kategórií obmedzenia hospodárenia na pôdach v okrese dokumentuje Tabuľka č. 4.9.

Tabuľka č. 4.9: Zastúpenie kategórií obmedzenia hospodárenia na pôdach vzhľadom na Nitrátovú direktívu v okrese Žilina

Kategória pôd	Podiel z poľnohospodárskej pôdy v %
nezaradené	94,47
kategória A	4,55
kategória B	0,78
kategória C	0,20

Zdroj: www.podnemapy.sk

Pre záujmové územie okresu Žilina sa za zraniteľné oblasti ustanovujú pozemky poľnohospodársky využívané v k. ú. obcí Horný Hričov, Dolný Hričov, Hričovské Podhradie, Gbeľany, Mojš a Nezbudská Lúčka.

4.1.3.4 Ochrana zdrojov nerastných surovín

Ochranu a využitie nerastného bohatstva upravuje najmä zákon č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon NR SR č.569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení zákona NR SR č. 515/2008 Z. z., vyhláška MŽP SR č. 51/2008 Z. z., ktorou sa vykonáva geologický zákon a ďalšie právne predpisy.

Chránené ložiskové územie (CHLÚ)

CHLÚ zahŕňa územie, na ktorom by stavby a zariadenia, ktoré nesúvisia s dobývaním výhradného ložiska, mohli znemožniť alebo sťažiť dobývanie výhradného ložiska. Banský zákon vymedzuje rozdelenie nerastov na vyhradené a nevyhradené. Zdrojom údajov je Štátny geologický ústav Dionýza Štúra (ŠGÚDŠ) (<http://mapserver.geology.sk/loziska/>).

V okrese Žilina sa nachádza 5 chránených ložiskových území uvedených v Tabuľke č. 4.10.

Tabuľka č. 4.10: Chránené ložiskové územia v okrese Žilina

Názov ložiska	Vyhradený/ nevyhradený nerast	Podtyp	Organizácia	Sídlo organizácie	Znak využiteľnosti
Divinka	nerudy	dekoračný kameň	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava	Neťažené ložiská – neuvažuje sa o ťažbe
Lietava – Drieňovica	nerudy	vápenec ostatný	Cementáreň Lietavská Lúčka a. s.	Lietavská Lúčka	Neťažené ložiská – neuvažuje sa o ťažbe
Lietavská Lúčka	nerudy	vápenec ostatný	Cementáreň Lietavská Lúčka a. s.	Lietavská Lúčka	Ložiská so zastavenou ťažbou
Veľká Čierna – Petrová	nerudy	dolomit	LUVEMA, spol. s r. o.	Nová Baňa	Ložiská s rozvinutou ťažbou
Rajecká Lesná	nerudy	dolomit	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava	Neťažené ložiská – neuvažuje sa o ťažbe

Zdroj: <http://mapserver.geology.sk/loziska/>

4.1.3.5 Ochrana kúpeľných a liečebných zdrojov

Problematiku ochrany kúpeľných a liečebných zdrojov rieši zákon NR SR č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V rámci dokumentácie popisujeme nasledovné prvky týkajúce sa ochrany kúpeľných a liečebných zdrojov, ak sa v území nachádzajú:

- prírodný liečivý zdroj,
- prírodný minerálny zdroj,
- kúpeľné miesto,
- kúpeľné územie,
- OP prírodných liečivých zdrojov a prírodných minerálnych zdrojov.

Na území okresu Žilina bolo Inšpektorátom kúpeľov a zriadiel a Štátnou kúpeľnou komisiou uznaných 6 prírodných liečivých zdrojov v meste Rajecké Teplice zasluhujúcich ochranu. V okrese sa vyskytuje 32 existujúcich minerálnych prameňov a zdrojov, ktoré sú bližšie opísané v kapitole 1.1.4.1 Hydrologické pomery.

Výskyt prírodných liečivých zdrojov a prírodných minerálnych zdrojov dokumentuje Tabuľka č. 4.11.

Tabuľka č. 4.11: Prírodné liečivé zdroje a prírodné minerálne zdroje v okrese Žilina

Lokalita	Zdroj (názov a označenie)	Záchyt (typ)	Aktuáln e využitie	Teplota vody (°C)	Mineralizácia (mg/l ⁻¹)	Právne predpisy + rozhodnutia	Obchodný názov
Rajecké Teplice PLZ	B – 1	spoločný	liečebný účel	37,4	743	úprava MZ SSR č. Z-2041-2050/1975-D/4 zo 16.6.1975, registrovaná v čiastke 40/1975 Zb.	Neplní sa
	B – 2		liečebný účel			úprava MZ SSR č. Z-2041-2050/1975-D/4 zo 16.6.1975, registrovaná v čiastke 40/1975 Zb.	Neplní sa
	B – 3	záchyt	liečebný účel			úprava MZ SSR č. Z-2041-2050/1975-D/4 zo 16.6.1975, registrovaná v čiastke 40/1975 Zb.	Neplní sa
	BJ – 19	vrt	liečebný účel	34,2	654	vyhláška MZ SR č. 89/2000 Z. z.	Neplní sa
	Kúpeľný, BJ – 22	vrt	liečebný účel	36,2	812	vyhláška MZ SR č. 89/2000 Z. z.	Neplní sa
	Kúpeľný, BJ-22	vrt	plnenie	36,3	812	rozhodnutie č. 05167/2015/ŠKK	Plní sa

Zdroj: <http://www.health.gov.sk/?ikz-prirodne-zdroje>

Vysvetlivky:

plnenie – spotreb. balenie, distribúcia do obchod. siete
liečebný účel – balneoterapia, pitná procedúra a pod.
PLZ – prírodné liečivé zdroje
MZ SR – Ministerstvo zdravotníctva SR

4.1.3.6 Ochrana dochovaných genofondových zdrojov

Ochrana lesného reprodukčného materiálu ustanovuje zákon NR SR č. 138/2010 Z. z. o lesnom reprodukčnom materiáli v znení zákona č. 49/2011 Z. z. a zákona č. 73/2013. Ochrana zveri, rýb a včiel a činnosti s nimi spojené, poľovníctvo, rybárstvo a včelárstvo, upravuje najmä zákon NR SR č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve v

znení zákona NR SR č.115/2013 Z. z., zákon NR SR č. 139/2002 Z. z. o rybárstve v znení neskorších predpisov a ďalšie právne predpisy.

Pre účely dokumentácie zaradujeme k tejto téme:

- uznané lesné porasty pre zber semenného materiálu kategórie A, B, výberové stromy, génové základne, semenné sady, klonové archívy,
- samostatné zverníky, samostatné bažantnice a uznané poľovné revíry, pre ktoré zákon o poľovníctve stanovuje podmienky na ochranu a zachovanie genofondu zveri,
- chránené rybárske oblasti, ktoré sa vyhlasujú na základe výsledkov ichtyologického prieskumu v záujme ochrany genofondu rýb a skvalitňovania stavu pôvodných druhov rýb.

Uznané lesné porasty pre zber semenného materiálu

O zastúpení uznaných lesných porastov na území okresu Žilina informuje Tabuľka č. 4.12.

Tabuľka č. 4.12: Uznané lesné porasty v okrese Žilina

Drevina	Latinský názov	Rozloha porastu v ha	LHC
jedľa biela	<i>Abies alba Mill.</i>	22,16	Dubeň
		17,86	Marček
		11,85	Rajec
		48,41	Rajecké Teplice
		18,19	Varín
jelša sivá	<i>Alnus incana (L.) Moench.</i>	5,87	Varín
javor horský	<i>Acer pseudoplatanus L.</i>	40,82	Fačkov
		24,07	Rajecké Teplice
		8,44	Turie
breza previsnutá	<i>Betula pendula Roth.</i>	12,90	Rajecké Teplice
buk lesný	<i>Fagus sylvatica L.</i>	90,83	Fačkov
		3,14	Marček
		17,28	Rajec
		219,32	Rajecké Teplice
		32,48	Turie
		61,61	Varín
smrekovec opadavý	<i>Larix decidua Mill.</i>	3,69	Dubeň
		38,63	Marček
		14,71	Rajecké Teplice
		1,07	Turie
smrek obyčajný	<i>Picea abies (L.) Karst.</i>	28,11	Dubeň
		72,88	Fačkov
		178,75	Marček
		156,40	Rajec
		217,92	Rajecké Teplice
		57,24	Turie
		61,94	Varín
borovica čierna	<i>Pinus nigra Arn.</i>	10,13	Dubeň
dub zimný	<i>Quercus petraea (Mattusch.) Liebl.</i>	0,61	Rajec
dub letný	<i>Quercus robur L.</i>	33,67	Dubeň
lipa malolistá	<i>Tilia cordata Mill.</i>	20,64	Dubeň

Zdroj: www.nlc.sk.org

Vysvetlivky:

LHC – lesný hospodársky celok

Samostatné zverníky, samostatné bažantnice a uznané poľovné revíry

Podľa údajov z informačného portálu lesov (www.forestportal.sk) Národného lesníckeho centra (NLC) bolo na celom území Slovenska k 10.3.2015 evidovaných 1 876 poľovných revírov. Z toho je 42 samostatných zverník a 16 samostatných bažantníc. Okrem toho sa vykázalo v rámci poľovných revírov 47 uznaných zverník (nie sú samostatnými poľovnými revírmi) a 32 uznaných bažantníc. Priemerná výmera poľovných revírov v roku 2014 bola 2 374 ha.

Na území okresu Žilina sa samostatné zverníky nenachádzajú.

V okrese Žilina sa nachádzajú nasledovné prevádzky farmového chovu voľne žijúcej zveri, uvedené v registri farmových chovov s voľne žijúcou zverou, zostavenom v súlade s § 39 ods. 12 zákona č. 39/2007 o veterinárnej starostlivosti (Tabuľka č. 4.13).

Tabuľka č. 4.13: Farmové chovy voľne žijúcej zveri v okrese Žilina

Číslo	Názov prevádzky	Obec	Chované druhy
SK-FCH-ZA-467	Ing. Peter Chrust, Svederník 192, 01332 Svederník	Svederník	daniel, ZFCH
SK-FCH-ZA-264	Richard Kováč, Stránske 235, 013 13 Stránske	Rajecké Teplice	wdC, ZFCH, Zispr
SK-FCH-ZA-594	MEERKS, a. s., Košice Južná trieda 46, 04001 Košice	Terchová	diviak, ZFCH

Zdroj: www.svps.sk/zvierata/

Vysvetlivky:

ZFCH - zver z farmových chovov

Zispr - získavanie produktov vrátane výroby jatočných tiel

wdC - Canidae (psovité)

Uznanými poľovnými revírmi v okrese Žilina sú: Lovisko – Dlhé Pole, Divina – Považský Chlmec, Lutiša – Lutiše, Jánošík – Terchová, Lysica – Belá, Dubeň – Teplička nad Váhom, Jedlinčík – Nededza, Hubertus – Žilina, Vrátna – Terchová, Veliká – Dolný Hričov, Bránica – Belá, Jedľovina – Varín, Vrchy – Višňové, Starý majer – Terchová, Kriváň – Dolná Tižina, Ostredok – Strečno, Žibrid – Súľov-Hradná, Podhorie, Drienovnica – Lietava, Minčol – Malá Fatra, Brezie – Stránske, Grúň – Rajec, Porubská – Rajec, Rajecká Lesná, Sádecké Vrchy – Sádocké, Fačkov – Rybná, Strážovské pohorie – Pružina, Strážov – Zliechov, Čičmany, Tužina – Kľačno (<https://slovakbowhunting.sk/polovat-lukom-zvernice/>).

Chránené rybárske oblasti (CHRO)

V záujme ochrany genofondu rýb a skvalitňovania stavu pôvodných druhov rýb môže MŽP na základe výsledkov ichtyologického prieskumu, po prerokovaní s užívateľom, vyhlásiť časti revíru, prípadne celý rybársky revír za chránenú oblasť.

V chránenej oblasti je zakázané:

- loviť ryby akýmkoľvek spôsobom,
- rušiť neres rýb, vývoj plôdika a násady alebo zimovanie rýb,
- vykonávať ťažbu riečnych materiálov.

Chránené rybárske oblasti sa v okrese Žilina nenachádzajú (<http://www.minzp.sk/oblasti/voda/rybarstvo/>).

4.1.4 Významné krajinné prvky bez legislatívnej ochrany

Významný krajinný prvok (VKP) je podľa zákona o ochrane prírody a krajiny definovaný ako taká časť územia, ktorá utvára charakteristický vzhľad alebo prispieva k jej ekologickej stabilite, najmä les, rašelinisko, brehový porast, jazero, mokrad, rieka, bralo, tiesňava, kamenné more, pieskový presyp, park, aleja, remíza.

Genofondové lokality (GL)

Problematika genofondových lokalít je riešená v návrhovej časti RÚSES v kapitole 6.1.3 Ostatné ekostabilizačné prvky.

Významné geologické lokality

Divina – dopad meteoritu v obci dňa 24.7.1837, meteorit dopadol asi 73 m "v smere vyšného konca obce" od kostola v obci. Jeho približné súradnice sú: 49°16'25,5" s. z. š., 18°41'49,5" v. z. d. Dominantná časť meteoritu je v Národnom múzeu v Budapešti. Jeho menšie kúsky sú uložené v múzeách vo Viedni, Paríži, Tübingene, Vatikáne a Chicagu. Pôvodná veľkosť meteoritu bola 24 x 23 x 13 cm a mal hmotnosť 10,75 kg. Podľa klasifikácie meteoritov ide o olivínicko-bronzitický chondrit (H5). Z minerálov obsahuje minerály skupiny olivínu, pyroxénu, niklové železo a pyrotit.

Brodno – posidóniové vrstvy – sivé až čierne bridlice s polohami pieskovcov a vápencov a čorštynské vápence sú odkryté v záreze cesty Žilina – Čadca a v opustenom lome pri železničnej zastávke Brodno. Fauna hlavonožcov poukazuje na stredný bajok, bat a pravdepodobne aj spodný kelovej predmetných vrstiev.

Považský Chlmec – Vranie – na pravom brehu rieky Kysuca, v záreze cesty medzi Považským Chlmcem a Vraním, sú odkryté flyšové sekvencie kysuckej jednotky bradlového pásma. Sukcesia je rozdelená do dvoch častí – snežnícké vrstvy a sromovské súvrstvie. Pre oblasť Považského Chlmca sú typické obliaky paleoryolitov a porfýrických paleoandezitov (s veľkými kryštálmi plagioklasov).

Hričovské Podhradie – hričovskopodhradské súvrstvie je tvorené v súčasnosti izolovanýmiolistitmi rífov. Sú reprezentované vápencami s bohatým obsahom organických zvyškov (koraly, veľké foraminifery, riasy, atď.). V opustenom lome v Hričovskom Podhradí a tiež popri ceste smerom na Paštinu Závalu vystupujú organogénne vápence hričovskopodhradského súvrstvia. Predstavujú morskú sedimentáciu rífových vápencov v plytkovodnom lagunárnom prostredí s dobrými podmienkami pre život bohatého množstva organizmov. Súvrstvie dosahuje hrúbku 700 m.

Kamenná Poruba – pestré siliciklastické sedimenty vyskytujúce sa na J a JV od Kamennej Poruby (kamennoporubské súvrstvie) sú prekryté spodnotriasovými kremennými pieskovecami. Zlepence-pieskovce-ílince/karbonátové bridlice sú pestro sfarbené, od svetlosivej a zelenosivej až po fialovú, fialovočervenú a červenú farbu. Minerálne zloženie pieskovcov zodpovedá arkózam a arkózovým drobám. Sedimenty sú charakteristické iba diagenetickým stupňom premeny s kalcitovým, illitovým, kemitým, železitým a vzácné i anhydrit/sadrovcovým cementom. Dolomitovo-evaporitové bridlice obsahujú tiež kryštály autigénneho albitu.

Stráňanský potok – Stráňsky potok – Stráňanské súvrstvie je na základe litologického zloženia, superpozície a korelácie s podobnými formáciami v Západných Karpatoch zaraďované do permu. Najviac zastúpenou litofáciou sú jemnozrnné zlepence a hrubozrnné pieskovce (až gravelity), lokálne s polohami dobre opracovaných obliakov (veľkosti 10 – 15 cm). Zloženie pieskovcových členov zodpovedá živcovým a arkózovým drobám. Sedimenty stráňanského súvrstvia vznikali v aluviálnom sedimentačnom prostredí. Prevaha hrubozrnných sedimentov, charakter sedimentárnych textúr a typ sedimentárnej cyklicity indikujú prostredie zdvočelých riek.

Tunel Višňové – západný portál. V rokoch 1998 – 2002 sa realizovalo vyrazenie prieskumnej štôlne budúceho diaľničného tunela Višňové – Dubná skala v dĺžke 7 480 m. Štôlna prebieha priečne cez celý masív pohoria a predstavuje kompletný geologický rez cez jadrové pohorie Malá Fatra. Granitoidné horniny, ktoré boli v dĺžke 6 081 m prerazené v štôlni, je vo svojej petrografickej a tektonickej rozmanitosti možné študovať v kameňolome Dubná Skala, ktorý sa nachádza neďaleko východného portála štôlne.

Varín – je klasickou lokalitou výskytu prírodného asfaltu na Slovensku. Ťažba asfaltu tu prebiehala najmä v prvej polovici 20. stor. Ložisko má mocnosť až 45 m. Prírodný asfalt sa tu vyskytuje prevažne v strednotriasových dolomitických vápencoch a dolomitoch, ale zasahuje až do paleogénnych (lutét) pieskovcov. Je veľmi čistý, takmer 100 %. Obsah asfaltu v hornine bol max. 40 %, priemerne 6 %. Vznikol pravdepodobne polymerizáciou ropy pri nízkych teplotách (http://apl.geology.sk/g_vgl/).

4.1.5 Kultúrno-historicky hodnotné formy využívania krajiny

Počas genézy vývoja krajiny a histórie jej využívania človekom vznikli v krajine objekty a formy využívania krajiny, ktoré je nutné pri identifikácii hodnôt krajiny posúdiť a pri návrhu prvkov ÚSES zohľadňovať. Ide o štruktúry významné z hľadiska prírodno-kultúrneho profilu krajiny. Tieto prvky sú pamäťou krajiny a sú súčasťou jej hodnotovo-významových vlastností. Predstavujú HKŠ staršie ako 50 rokov vyplývajúce z prvej, druhej i terciárnej krajinnej štruktúry. Súčasťou HKŠ je aj pamiatkový fond v zmysle zákona NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu, a to národné kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny evidované v príslušných registroch.

Pre účely spracovania dokumentácie sú významné najmä tie, ktoré majú priamy kontakt s voľnou krajinou, t. j. pamiatky mimo zastavaného územia, resp. na hranici zastavaného územia, napr. hrad, kaštieľ s parkom a pod. Pri výbere a identifikácii ďalších kultúrno-historicky hodnotných foriem využívania krajiny a objektov je potrebné zohľadňovať princíp ich regionálnej významnosti a plošný rozsah. Jedná sa o nasledujúce typy objektov:

- významné sakrálne objekty, kalvárie a kaplnky,
- významné archeologické lokality,
- hradiská, pri ktorých sú zachované zvyšky opevnení, zemných valov a ostatných antropogénnych foriem reliéfu,
- fortifikačné systémy,
- historické krajinné agrárne štruktúry s výskytom mikroštruktúr polí, TTP a NDV, ktoré reprezentujú vyváženú interakciu človeka a prírody,
- vinohradnícke formy s mikro- až mezoštruktúrami,
- lokality s väčším plošným výskytom baníckych povrchových foriem,
- technické pamiatky v interakcii s okolitým prostredím,
- historické parky, arboréta a botanické záhrady,
- iné objekty v krajine (napr. pamätné háje).

Budatínsky zámok – je historickou a architektonickou pamiatkou Žiliny. V minulosti patril medzi vodné hrady, chránené tokom riek a vodnými priekopami. Jeho najstaršou časťou je mohutná ranogotická štvorposchodová veža, ktorá bola postavená v čase opevňovania krajiny po tatárskom vpáde v polovici 13. stor. Vzhľadom na svoju polohu v blízkosti sútoku Váhu a Kysuce plnila i funkciu kráľovskej tridsiatkovej stanice, kde sa vyberalo mýto od kupcov prichádzajúcich zo Sliezska. Od roku 1956 v ňom sídli Považské múzeum (<https://www.muzeum.sk/povazske-muzeum-v-ziline.html>).

Hrad Strečno – zrúcanina hradu dominuje nad riekou Váh. Dejiny hradu sa začali síce až v polovici 14. stor., ale prvé osídlenie je omnoho staršie – archeologické nálezy dokladajú osídlenie hradného kopca už od mladšej doby bronzovej. Výslovný písomný dôkaz o jestvovaní hradu pochádza až z roku 1384, keď sa spomína pod názvom "comitatus castri Strehyn". V roku 1994 boli dokončené hlavné práce a v roku 1995 bol hrad sprístupnený verejnosti (<https://www.muzeum.sk/hrad-strecno.html>).

Hrad Lietava – skalnatý hrebeň na východnom výbežku Súľovskej vrchoviny si v poslednej štvrtine 13. stor. za stavebnú parcelu vybral pravdepodobne niekto z rodu Balašovcov. Na najvyššej časti skaliska postavili štvorpodlažnú vežu štvorcového pôdorysu. Jadro hradu tvorila veľká hranolová veža, situovaná čelom k šiji prístupového hrebeňa. Severne od nej bolo opevnené nádvorie horného hradu s palácom a ďalšími objektmi. Na východnej strane umiestnili gotickú kaplnku. Na JV od nej stojí veľká obytná budova s oblým nárožím s kamenným rámovaním a reliéfom erbu. Na severozápadnom nároží postavili veľkú okrúhlu baštu a na SV valcovitú vežu. Na tomto nádvorí sa nachádzali obytné a hospodárske budovy. Predhradie spevňovala polygonálna bašta a obľá veža (<https://www.zilinsky-kraj.sk/lietavsky-hrad/>).

Hričovský hrad v obci Hričovské Podhradie – zo skalných brál severného okraja Súľovských vrchov stoja polorozpadnuté múry hradu Hričov, jedného z najstarších hradov na Považí. Názov Hričov je odvodený od slova grič – skala, skalnatý. Pôvod pevnosti siaha do 13. stor., pravdepodobne bola postavená niekedy po pustošivom tatárskom vpáde, ku ktorému došlo v rokoch 1241 – 1242. K postupnému chátraniu pevnosti dochádza už od

začiatku 17. stor., kedy bola spustošená hajdúsmi, a následne, po vymretí oravsko-turčianskej vetvy Thurzovcov, definitívne opustená (<http://www.slovenskehrady.sk/historia-hradu-hricov>).

Kaštieľ v Bánovej – na severnej strane Námestia sv. Jána Bosca sa nachádza klasicistický kaštieľ z prvej polovice 19. stor. Je to jednopodlažná budova s pôdorysom tvaru písmena "L" s arkádami. V strede je vystupujúci rizalit zakončený trojuholníkovým štítom. Na pôvodnej časti smerom do dvora sú zachované arkády. Fasáda je hladká, členená oknami s pásovou šambránou. Hospodárske budovy sú pristavané kolmo k obytnej časti. V miestnostiach sú rovné stropy a zrkadlové klenby. Po rokoch bol veľmi schátralý a až po zmene majiteľa prešiel v rokoch 2005 – 2007 rozsiahlou rekonštrukciou (<https://zilina-gallery.sk/picture.php?/18616/category/1159>).

Klasicistický kaštieľ a park v Bytčici – kaštieľ z polovice 18. stor. a je postavený na západnej strane námestia na vyvýšenej terase nad údolím rieky Rajčianky. Ide o dvojpodlažnú trojkridlovú budovu obdĺžnikového tvaru so schodišťom do parku. Kaštieľ je majetkom Nemocnice s poliklinikou v Žiline, je neobývaný a chátra. Pod kaštieľom sa nachádza priestranný, ale neudržiavaný park. Areál má okrem kaštieľa niekoľko menších budov a pozemok s parkom s rozlohou asi 30 000 m² (<https://zilina-gallery.sk/picture.php?/9411/category/871>).

Kaštieľ v Divinke (Szunyoghovský kaštieľ) – vznikol niekedy v 16. stor. V dnešnej podobe je kaštieľ dvojpodlažná dvojkrídlová budova s pôdorysom v tvare písmena L. Na nárožiach staršej budovy sú okrúhle arkíere dosadajúce do steny mušľovým ornamentom. Okná majú zachované renesančné kamenné ostenie a na fasáde ešte dnes možno vidieť zvyšky horizontálnych sgrafitových pásov. Do budovy sa vstupuje portálom s kamennou šambránou. Nad portálom bol pôvodne kamenný reliéf dvojjerbu (suňogovský a kadassovský) s nápisom a letopočtom 1723, kedy bola vykonaná prestavba. Miestnosti prízemnia sú zaklenuté krížovými hrebienkovými a valenými klenbami s lunetou. Na poschodí sú podobné klenby okrem hlavnej miestnosti, ktorá má drevený trámový strop. Ku kaštieľu patrí menší oplotený pozemok (<http://www.slovenskehrady.sk/kastiel-divinka>).

Kaštieľ v Gbeľanoch (Veľký kaštieľ, Majláthovský) – vybudovaný bol v 2. polovici 18. stor., upravovaný po roku 1948 a v rokoch 1976-1983. Má pôdorys v tvare U, dvojtraktovú dispozíciu, je dvojpodlažný s podpivničením. Budova stojí v strede prírodno-krajinárskeho parku s historickou zeleňou z 19. stor. Upravovaný bol v 50. a 90. rokoch 20. stor. Má pôdorys v tvare obráteného L. V kaštieli v minulosti sídlila správa CHKO Malá Fatra. Jeho neskorobarokové nádvorie z 2. polovice 18. stor. má obdĺžnikový pôdorys a nachádza sa na jeho severovýchodnej strane (<http://krizom-krazom.eu/regiony/kastiele-v-okrese-zilina>).

Kaštieľ v Gbeľanoch (malý kaštieľ) – bol postavený v 30. rokoch 19. stor., prebudovaný v rokoch 1945 – 1949 a v rokoch 1976 – 1982. Má obdĺžnikový pôdorys, dvojtraktovú dispozíciu, je jednopodlažný s pivnicou. Stojí v severnom cípe prírodno-krajinárskeho parku s historickou zeleňou z roku 1780, ktorý sa rozprestiera okolo kaštieľa. Park bol upravovaný v 2. polovici 20. stor. a má lichobežníkový pôdorys (<http://krizom-krazom.eu/regiony/kastiele-v-okrese-zilina>).

Kaštieľ a park v Krasňanoch – k dominantám obce nepochybne patria dva samostatné neskororenesančné vedľa seba postavené kaštiele zo 17. stor., ktoré boli v priebehu 18. stor. spojené prizemným spojovacím krídlom. Starší kaštieľ postavili v r. 1667 – 1678 pravdepodobne na mieste starej kúrie. Má pôdorys v tvare U a na nárožiach dve hranolové veže. Renesančný vstupný portál viedol na padací most. Novší kaštieľ postavili koncom 17. stor. v tesnej blízkosti staršieho. Má pôdorys v tvare L a na nárožiach sú tri kruhové veže (www.obeckrasnany.sk).

Kaštieľ v Lietavskej Lúčke – predstavuje klasicistickú stavbu z roku 1820. Je to dvojpodlažná budova obdĺžnikového pôdorysu. Hladká fasáda je členená kordónovou rímsou. V šírke troch stredných okien je stĺpový portikus v celej výške budovy. Má štyri iónske stĺpy na krychľových pätkách a je zakončený mohutným trojuholníkovým štítom. Do portika ústi z pravej a ľavej strany voľné schodište z nástupnej terasy. Aktuálne je kaštieľ opravený a prerobený na účely bývania (<http://www.pamiatkynaslovensku.sk/kastiel-lietavska-lucka>).

Kaštieľ v obci Teplica nad Váhom – pôvodne monumentálny a reprezentačný kaštieľ v Teplicke nad Váhom postavili v poslednom decénií 16. stor. Má štvorkrídlový pôdorys s ústredným dvorom. Východné krídlo vzniklo koncom 16. stor. ako prvé a je dnes najviac spustošené. V druhej polovici 17. stor. ho zväčšili o západné krídlo

so štvorhrannými vežami. V miestnostiach prízemia i poschodia sa miestami zachovali renesančné krížové klenby alebo valené klenby s lunetami, po novodobých úpravách sú v niektorých miestnostiach rovné stropy. Na Kostole sv. Kríža zabudovanom vo východnom krídle sa zachovali lomené okná s kružbami, riešené na spôsob gotických. Dnes sú zamurované novými oknami. V minulosti bola v kaštieli skláraň, neskoršie, až do dnešných dní byty, ktoré pozmenili aj pôvodnú dispozíciu objektu (<https://zilina-gallery.sk/picture.php?/18612/category/1159>).

Kuneradský zámok – alebo kaštieľ Kunerad je bývalý lovecký kaštieľ vo Svitačovej doline v k. ú. obce Kunerad vo výške cca 600 m n. m. Dal ho postaviť v roku 1916 gróf Balestrém, pruský junker. Stavba mala pôvodne slúžiť ako rekreačný lovecký kaštieľ pre vtedajších cisárov Rakúsko-Uhorska a Nemecka. Počas rekonštrukcie, 10.3.2010, zasiahol strechu kaštiela veľký požiar. Po ôsmych rokoch chátrajúci zámok opäť vyhorel. Stavba je postavená v štýle modernej secesie podľa francúzskej architektúry. Kaštieľ dopĺňajú náročné veže, vikiere, terasy s arkádami, vonkajšie schodiská a park. Ku kaštielu bola postavená kaplnka svätej Terezy Ježiškovej (<http://www.obeckunerad.sk/article/default/1766>).

Kúria v obci Ďurčiná – v dolnej časti obce sa nachádza najvýznamnejšia historická pamiatka – baroková kúria z 18. stor. Ide o komplex budov – obytná (kúria) a hospodárska (sýpka a vozáreň). V okolí budovy sa nachádza záhrada. Pôdorys samotnej kúrie je obdĺžnikový. Kúria s areálom je národná kultúrna pamiatka a tvoria ju celkovo 4 objekty, a to: kúria, sýpka, brána, vozáreň. Objekty sú značne poškodené, neobývané a sú majetkom viacerých súkromných osôb (<https://zilina-gallery.sk/picture.php?/28225/category/1160>).

Mestská pamiatková rezervácia Žilina – jedno z najstarších slovenských sídel má jedinečnú históriu s množstvom unikátnych historicko-umeleckých pamätihodností. Architektonickou dominantou mesta je Kostol Najsvätejšej Trojice s balustrádou, pripomínajúci "pražské Hradčany". Kostol postavili okolo roku 1400 na mieste, kde v 13. stor. stál hrad. Vedľa stojaca Burianova veža je jednou z najstarších renesančných zvoníc na Slovensku. Stojí samostatne a vzhľadom pripomína talianske mestské zvonice (tzv. kampanilly). Barokový Kostol Obrátenia sv. Pavla Apoštola s dvoma vežami a kláštor jezuitov z polovice 18. stor. sa nachádzajú na štvorcovom Mariánskom námestí. Vďaka štvorcovému pôdorysu (približne 100 x 100 m) a arkádam s podsieňami (miestne nazývanými laubne). Stará radnica v rohu námestia prešla viacerými stavebnými úpravami, pričom jej súčasná podoba pochádza z roku 1890 (<http://profil.kultury.sk/sk/mestska-pamiatkova-rezervacia-zilina/>).

Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Čičmany – táto rázovitá podhorská obec leží na samom konci okresu Žilina a predstavuje jeho hraničné územie. Je známa ako vzácna národopisná lokalita, pamiatková rezervácia ľudovej architektúry, vyhlásená v roku 1977. Zrubové domy sa nachádzajú najmä na dolnom konci obce a sú zdobené vzácnymi bielymi geometrickými ornamentmi. V tzv. Radenovom dome a dome č. 42 sú nainštalované expozície, ktoré spravuje Považské múzeum v Žiline. Vystavené exponáty dokumentujú všedný i sviatočný život obyvateľov obce, ich rodinné zvyky a bývanie veľkorodiny (<https://pmza.sk/cicmany/>).

Starý hrad, Starhrad, Varín – nad ohybom Váhu v Strečnianskej úžine na stúpajúcom chrbáte Plešela v obci Nezbudská Lúčka sa týči zrúcanina Starhrad. V stredoveku, v 13. stor., kedy hrad pravdepodobne vznikol, bola situácia v úzkej tiesňave okolo Váhu zložitá. Cesta viedla po druhej strane rieky, už po ľavom brehu nepokračovala, pretože breh tu bol úzky a brod, ktorý viedol na druhú stranu Váhu, bol natoľko dôležitý, že sa Varínske panstvo rozhodlo postaviť hrad na jeho ochranu. Pôvodne sa volal Varín, až neskôr po postavení Strečnianskeho hradu, v 14. stor., ktorý mal výhodnejšiu polohu najmä z hľadiska vyberania mýtného a ochrany vodného brodu, ho začali nazývať Starý hrad alebo Starhrad. Zo strategického pohľadu malo svoj význam mať v tejto úžine dve pevnosti, pretože v časoch nebezpečenstva im poskytoval pomerne bezpečné útočisko. Dodnes sa zachoval v podobe ruiny (<http://www.starhrad-varin.estranky.sk/>).

4.2 Negatívne prvky a javy

K negatívnym prvkom a javom môžeme zaradiť všetky hmotné i nehmotné prejavy ľudských (socioekonomických) aktivít, ktoré nepriaznivo ovplyvňujú prirodzený vývoj ekosystémov a limitujú ďalšie aktivity. V odbornej literatúre sa často definujú aj ako stresové faktory.

Prvú samostatnú skupinu tvoria prírodné/prirodzené negatívne prvky a javy (stresové faktory), druhú predstavujú antropogénne negatívne prvky a javy. Na základe genézy možno tieto rozdeliť do dvoch podskupín, a to: primárne stresové faktory – pôvodní pôvodcovia stresu a sekundárne stresové faktory – negatívne sprievodné javy realizácie ľudských aktivít v krajine (Izakovičová, 2000a).

4.2.1 Prírodné/prirodzené stresové faktory

Dôsledkom pôsobenia prirodzených síl v krajine vznikajú javy, ktoré označujeme ako prírodné stresové faktory. Do tejto skupiny zaraďujeme všetky geodynamické procesy, ktoré vznikajú dôsledkom náhleho uvoľnenia potenciálnej energie akumulovanej v seizmických, vulkanických, svahových, gravitačných systémoch a podobne. V krajine sa vyskytujú prirodzene a organizmy sa na ne vedú adaptovať.

Radónové riziko

Radónové riziko predstavuje prirodzenú rádioaktivitu hornín, ktorá je podmienená prítomnosťou prvkov K, U a Th, emitujúcich gama žiarenie a podmieňujúcich vonkajšie ožiarenie. V závislosti na objemovej aktivite radónu v pôdnom vzduchu a priepustnosti pôdy možno územie SR rozdeliť do troch skupín podľa výšky radónového rizika s nasledovným pomerom: 53 % nízke, 46,7 % stredné a len 0,3 % SR s vysokým radónovým rizikom. Pri hodnotení radónového rizika v záujmovom území sme vychádzali z údajov ŠGUDŠ Geofyzikálne mapy – Mapy prírodnej rádioaktivity. V okrese Žilina je zastúpený väčšinou stredný stupeň radónového rizika. Lokality s nízkym a stredným radónovým rizikom sa nachádzajú rovnomerne na celom území okresu, prioritne však v k. ú. mesta Žilina. V jeho severnej časti sa vyskytujú dokonca lokality s tretím, najvyšším stupňom (<http://apl.geology.sk/radio/>).

Seizmicita

Seizmické ohrozenie vyjadruje pravdepodobnosť neprekročenia seizmického pohybu počas denného časového intervalu vo zvolenej záujmovej lokalite. Územia zaraďujeme na báze izolínie maximálnej nožnej intenzity zemetrasenia. Určuje nám potenciálny výskyt zemetrasenia určitej intenzity. Seizmické ohrozenie sa vyjadruje v hodnotách makroseizmickéj intenzity (°MSK 64). Okres Žilina je väčšinou zahrnutý v pásme 3. – 4. stupňa medzinárodnej stupnice MSK-64 (Medvedevova-Sponheuerova-Kárnikova stupnica). Najnižšie riziko seizmického ohrozenia, na úrovni 3. stupňa, je v k. ú. obce Stráňavy na východe okresu. Naopak, najvyššie riziko je v meste Žilina (7. – 8. stupeň) (Atlas krajiny SR, 2002).

Svahové formácie

Svahové deformácie sa prejavujú narušením stability hornín na svahu, čím vznikajú rôzne typy gravitačných deformácií. Na Slovensku predstavujú najrizikovejší geologický činiteľ. Geologická stavba vytvára vhodné podmienky pre svahové pohyby a vznik celého radu konkrétnych deformácií svahov, ako sú blokové deformácie, zosuvy, zemné prúdy a i. Zosuvné riziko v niektorých regiónoch Slovenska v súčasnosti narastá aj v dôsledku intenzívnejšieho smerovania stavebnej činnosti z rovinných a mierne uklonených území do svahovitých a viac exponovaných oblastí. Tento trend je zrejmý najmä v obciach hornatých oblastí Slovenska. Spôsobuje ho nedostatok vhodných stavebných pozemkov v rovinných územiach, ale často aj cielené umiestnenie stavieb na svahy v dôsledku atraktivity prostredia (www.geology.sk).

Najrozšírenejším typom sú zosuvy, pri ktorých dochádza na svahu ku gravitačným pohybom horninového pokryvu po šmykových plochách. Z hľadiska náhynosti na zosuvy rozoznávame svahy aktívne, potenciálne a sanované. V okrese Žilina sa takéto aktívne svahy nachádzajú v k. ú. obcí Kunerad, Rajecké Teplice, Turie, Lietava, Strečno, Varín, Brezany, Bitarová, Žilina (mestské časti Bánová, Závodie, Strážov), Dolný Hričov (Peklina) a Divina (<http://apl.geology.sk/geofond/zosuvy/>). Okrem zosuvov sa vyskytujú aj rozsiahle lokality blokových polí, napr. v obciach Dolný Hričov, Kamenná Poruba, Konská, Lietava, Rajec, Rajecká Lesná, Stránske, Turie, Ďurčiná, Šuja a Žilina.

Územia ohrozené lavínami

Lavínou označujeme náhly pohyb snehových mäs s objemom viac ako 100 m³ s dĺžkou viac ako 50 m z odtrhového, cez transportné až po akumulčné pásma. Pre vznik lavín sú dôležité hlavne tri skupiny faktorov: geomorfologické, meteorologické a zloženie snehovej pokrývky. Lavínózne svahy sú evidované predovšetkým vo vysokohorských oblastiach Vysokých, Západných a Nízkyh Tatier, Veľkej a Malej Fatry. Na území okresu Žilina sa nachádzajú svahy s častým výskytom lavín – Krasňany, Belá a Dolná Tižina, resp. s veľmi častým výskytom lavín – Nezbudská Lúčka a Terchová (www.podnemapy.sk).

Inundačné územia

Inundačné územie je podľa § 20 ods. 1, 2 zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami v znení neskorších predpisov (zákon o ochrane pred povodňami) územie priľahlé k vodnému toku, ktoré je počas povodní zvyčajne zaplavované vodou vyliatou z koryta. Inundačné územie smerom od koryta vodného toku vymedzuje:

- záplavová čiara povodne vo vodnom toku, ktorá sa určuje:
 - výpočtom priebehu hladiny vody povodne so strednou pravdepodobnosťou výskytu, ktorej maximálny prietok odhadnutý ústavom sa dosiahne alebo prekročí priemerne raz za 100 rokov,
 - geodetickým meraním priebehu záplavovej čiary v čase kulminácie hladiny vody pri povodni, ktorej maximálny prietok ústav vyhodnotil ako prietok s dobou opakovania dlhšou ako priemerne raz za 50 rokov,
- líniová stavba, ktorej účelom alebo jedným z účelov je ochrana pred povodňami, ak zabezpečuje ochranu pred povodňami pre maximálny prietok, ktorý sa dosiahne alebo prekročí priemerne raz za 100 rokov.

Rozsah inundačného územia je určený okresným úradom vyhláškou, na základe návrhu na určenie rozsahu inundačného územia, vypracovaného správcom vodohospodársky významných vodných tokov (<https://www.svp.sk/sk/uvodna-stranka/povodne/inundacne-uzemia/>).

V okrese Žilina je inundačné územie definované potenciálnym priebehom povodne pri storočnom prietoku Q₁₀₀ v nivách tokov Kysuca, Radôstka, Rajčianka a Varínka, ktoré sú prítokmi Váhu. Inundačné územie na rieke Kysuca sa nachádza v meste Žilina, v mestskej časti Budatín, a inundačné územie potoka Radôstka v obci Lutiše. V južnej časti okresu inundačné územie v nive toku Rajčianky prechádza k. ú. obcí Zbyňov, Stránske, Rajecké Teplice, Turie, Porúbka, Lietava, Lietavská Lúčka a Žilina, pričom v zastavaných územiach obcí sú v koryte toku realizované protipovodňové opatrenia. Na potoku Varínka v severovýchodnej časti okresu je inundačné územie vymedzené v k. ú. obcí Belá, Lysica, Stráža, Krasňany, Varín a Gbeľany. Ochranné hrádze, ktoré vymedzujú priestor určený na prevádzanie povodňových prietokov na tokoch a súčasne plnia funkciu protipovodňového líniového prvku v systéme protipovodňovej ochrany, boli vybudované v obciach Brodno a Rudinka v okrese Kysucké Nové Mesto, Varín, Stráža, Krasňany a v mestskej časti Žilina – Považský Chlmec. V okrese Žilina sú vybudované aj VD Žilina a VdN Hričov, ktoré slúžia na akumuláciu vôd Váhu, Kysuce a Rajčanky na energetické účely (<http://www.vuvh.sk/RSV2/download/PMPR/Vah/Plan.pdf>).

Oblasti s existenciou významných povodňových rizík a oblastí, v ktorých možno predpokladať ich pravdepodobný výskyt

Podľa smernice EP a Rady 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík a v zmysle § 5 zákona o ochrane pred povodňami, bolo v roku 2011 dokončené predbežné hodnotenie povodňového rizika v desiatich čiastkových povodiach Slovenska, ktorého výsledkom je identifikácia 378 geografických oblastí s existujúcim významným povodňovým rizikom a 181 oblastí, v ktorých možno predpokladať ich pravdepodobný výskyt.

Na základe mapy Geografických oblastí s potenciálne významným povodňovým rizikom môžeme na území okresu Žilina vymedziť 3 oblasti s existujúcim potenciálne významným povodňovým rizikom (na Váhu pri obci Strečno a v Žiline a na potoku Varínka pri obci Stráža), ako aj 3 oblasti s pravdepodobným výskytom potenciálne významného povodňového rizika na potoku Rajčianka pri obci Lietavská Lúčka a Rajecké Teplice a na potoku Lietavka pri obci Lietava (<https://www.minzp.sk/files/sekcia-vod/phpr-ciastkove-povodie-vahu-sever.pdf>).

4.2.2 Antropogénne stresové faktory

Do tejto skupiny patria všetky hmotné i nehmotné prejavy ľudských činností, ktoré nepriaznivo ovplyvňujú prirodzený vývoj ekosystémov. Stresor v krajine možno definovať ako negatívny faktor, ktorý v rôznom časovom horizonte vyvolá v krajinnom ekosystéme stres, teda zapríčiní negatívne, často nezvratné zmeny. Ide o faktor prostredia, ktorý negatívne pôsobí na prirodzený vývoj krajinných ekosystémov.

4.2.2.1 Primárne stresové faktory

Primárne antropogénne stresové javy (prvotní pôvodcovia stresu) sa prejavujú plošným záberom prírodných ekosystémov. Charakteristickým znakom týchto stresorov je ich jednoznačné plošné vymedzenie v krajine. Dôsledkom lokalizácie primárnych stresových faktorov je zmena štruktúry a využívania krajiny (zánik prirodzených ekosystémov v dôsledku vývoja antropických aktivít), ako i ohrozenie migrácie bioty v dôsledku bariérového pôsobenia týchto stresorov. Primárne stresové faktory sa podrobnejšie hodnotia v rámci SKŠ. Patria sem nasledujúce antropogénne, resp. poloprirodné prvky:

- areály priemyselných podnikov, výrobných prevádzok a skladov, logistické centrá, dobývacie areály,
- poľnohospodárske areály,
- sídelné plochy,
- rekreačné a športové areály,
- zariadenia technickej infraštruktúry,
- dopravné zariadenia,
- vodohospodárske zariadenia – bariéry na vodných tokoch,
- hydromelioračné opatrenia a zariadenia,
- veľkobloková orná pôda.

Areály priemyselných podnikov, výrobných prevádzok a skladov, logistické centrá, dobývacie areály

Podľa charakteru výroby majú negatívne účinky na kvalitu vody, hlučnosť, prašnosť, zápach, znečistenie ovzdušia a podobne. Súčasným negatívnym trendom je umiestňovanie týchto areálov na najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôde. Tabuľka č. 4.14 dokumentuje štruktúru priemyselných prevádzok v okrese.

Tabuľka č. 4.14: Prehľad priemyselných areálov, priemyselných parkov a ťažobných areálov v okrese Žilina

Názov obce	Počet prevádzok	Plocha [ha]	Typ
Belá	1	2,88	Priemyselný park, priemyselný areál
Dolný Hričov	1	5,29	Priemyselný park, priemyselný areál
Gbeľany	2	83,25	Priemyselný park, priemyselný areál
Horný Hričov	1	22,10	Priemyselný park, priemyselný areál
Jasenové	1	5,92	Priemyselný park, priemyselný areál
Kľače	1	4,08	Priemyselný park, priemyselný areál
Konská	1	5,40	Priemyselný park, priemyselný areál
Krasňany	1	1,66	Priemyselný park, priemyselný areál
Lietavská Lúčka	2	26,28	Priemyselný park, priemyselný areál
Lietavská Lúčka	1	30,12	Ťažobný areál
Lietavská Svinná – Babkov	1	8,07	Ťažobný areál
Mojš	1	23,99	Priemyselný park, priemyselný areál
Nededza	2	115,01	Priemyselný park, priemyselný areál
Rajec	2	47,62	Priemyselný park, priemyselný areál
Rajec	4	51,01	Ťažobný areál
Rajecká Lesná	1	7,13	Priemyselný park, priemyselný areál
Rajecká Lesná	1	18,85	Ťažobný areál
Rosina	2	9,86	Priemyselný park, priemyselný areál
Stráňavy	1	2,94	Priemyselný park, priemyselný areál
Stráňavy	2	169,17	Ťažobný areál

Názov obce	Počet prevádzok	Plocha [ha]	Typ
Strečno	2	29,60	Priemyselný park, priemyselný areál
Strečno	2	1,15	Ťažobný areál
Svederník	2	6,32	Priemyselný park, priemyselný areál
Teplička nad Váhom	4	103,47	Priemyselný park, priemyselný areál
Terchová	1	6,19	Priemyselný park, priemyselný areál
Terchová	1	4,87	Ťažobný areál
Turie	2	9,96	Ťažobný areál
Varín	2	33,18	Priemyselný park, priemyselný areál
Veľká Čierna	2	14,71	Ťažobný areál
Višňové	2	4,94	Ťažobný areál
Zbyňov	1	2,68	Priemyselný park, priemyselný areál
Zbyňov	1	1,22	Ťažobný areál
Žilina	10	533,87	Priemyselný park, priemyselný areál

Zdroj: www.enviroportal.sk

Poľnohospodárske areály

Poľnohospodárske areály bývajú zväčša situované na okraji sídiel. Ich plošný záber a miera sú dominantné predovšetkým pri vidieckych sídlach v porovnaní ich plochy s výmerou samotného sídla. Častým javom býva ich nevhodné umiestňovanie na vizuálne exponovaných miestach, bez akejkoľvek izolácie vegetáciou. Medzi negatívne vplyvy poľnohospodárskych areálov patrí ich plošný záber s oplotením, zápach zo živočíšnej či inej výroby, hluk (predovšetkým pri areáloch so zmenenou či pridruženou funkciou), degradácia pôdy, znečistenie vody a podobne. Nachádzajú sa v 42 k. ú. okresu: Žilina, Belá, Čičmany, Divina, Dlhé Pole, Dolná Tižina, Dolný Hričov, Fačkov, Gbeľany, Hôrky, Horný Hričov, Jasenovce, Kamenná Poruba, Kotrčiná Lúčka, Krasňany, Lietava, Lietavská Svinná – Babkov, Lutiše, Lysica, Malá Čierna, Mojš, Podhorie, Rajec, Rajecká Lesná, Rajecké Teplice, Stráňavy, Stránske, Stráža, Strečno, Svederník, Terchová, Turie, Varín, Višňové, Zbyňov, Bitarová, Brezany, Ovčiarsko, Paština Závada, Porúbka, Nezbudská Lúčka a Šuja. Nefunkčné areály poľnohospodárskych podnikov majú rozlohu 4,78 ha a boli identifikované v obciach Horný Hričov a Teplička nad Váhom.

V blízkosti poľnohospodárskych areálov sa nachádzajú hnojiská, ktoré sú potenciálnym nebezpečenstvom pre znečisťovanie podzemnej, ale aj povrchovej vody v dôsledku odtokania hnojovky. Mnohé z nich nespĺňajú kritériá podľa STN 46 5710, sú to tzv. poľné (nespevnené) hnojiská, ktoré predstavujú potenciálnu environmentálnu záťaž.

Sídelné plochy

Koncentrácia obytných súborov súvisiaca s infraštruktúrou a vybavením zahŕňa v sebe celý rad negatívneho pôsobenia od zaťaženia hlukom, znečistenia vôd až po východisko pre šírenie invázných druhov rastlín a živočíchov. Sídelná zástavba zaberá plochu 5 561,34 ha, čo predstavuje 6,82 % z plochy okresu. Je sústredená predovšetkým do miest Žilina, Rajec a Rajecké Teplice. V okrese sa nachádza aj 50 vidieckych obcí, lokalizovaných predovšetkým v záveroch dolín. Mestá a obce majú negatívny vplyv hlavne ako zdroj zaťaženia hlukom, zdroj znečistenia ovzdušia cestnou dopravou a podobne (www.beiss.sk).

Rekreačné a športové areály

Stupeň negatívneho vplyvu rekreácie a cestovného ruchu na ekologickú stabilitu je možné hodnotiť nepriamo na základe počtu návštevníkov za rok, materiálno-technického vybavenia, počtu a druhu horských dopravných zariadení, typu rekreačného využitia a podobne. Ich stresový účinok je podľa charakteru využitia celoročný alebo sezónny. Zvlášť negatívny dopad majú lyžiarske areály, ktoré agresívnym záberom zaberajú atraktívne polohy horských masívov.

Rekreačné a športové areály majú rozlohu 222,10 ha a nachádzajú sa v 21 k. ú. okresu, najviac v meste Žilina. Kúpeľné rekreačné strediská sa nachádzajú v mestách Rajec a Rajecké Teplice. Obec Čičmany je pamiatkovou rezerváciou ľudovej architektúry. Najrozvinutejším lyžiarskym rekreačným strediskom je Terchová, ďalšie sa

nachádzajú napríklad v obciach Varín, Rajecká Lesná a Fačkov. Na mestskú a prímestskú rekreáciu slúžia parky a ostatná vyhradená zeleň. Najviac takýchto areálov sa nachádza v meste Žilina, kde dosahujú rozlohu 8,32 ha.

Zariadenia technickej infraštruktúry – energetické zariadenia a produktovody

Elektrovody VVN, VN, trafostanice, elektrárne, veterné parky, fotovoltaičné elektrárne, teplárne, ropovod, plynovod a iné predstavujú predovšetkým líniový bariérový efekt rôznemu druhu bioty. Vzhľadom na prítomnosť a distribúciu rôznych druhov energií sú potenciálnym nebezpečenstvom pre človeka i živočíchov v danom území. Elektrické vedenie, ako aj fotovoltaičné elektrárne majú negatívny vplyv hlavne vo forme záberu pôdy a negatívneho estetického účinku. Zásobovanie obyvateľov elektrickou energiou zabezpečujú tri elektrostanice s transformátorovňami nachádzajúcimi sa v meste Rajec a obciach Horný Hričov a Varín, pričom celková dĺžka elektrického vedenia v okrese je 122,58 km.

Areály fotovoltaičných elektrární sa v okrese nenachádzajú.

Dopravné zariadenia

Cestná sieť, železničná sieť, letiská, prístavy a iné sú okrem významného bariérového efektu aj výrazným zdrojom hlučnosti. Doprava (najmä cestná) je celkovo považovaná za hlavný zdroj zhoršenia kvality ovzdušia, výrazný zdroj hluku a vibrácií a vytvára tlak na pôdu. Vo výfukových plynách motorových vozidiel je zo znečisťujúcich látok okrem prachových častíc (PM₁₀ a PM_{2,5}) aj oxid dusičitý, oxid uhoľnatý a karcinogény ako benzén a benzo-a-pyrén (polyaromatické uhľovodíky, ktoré pretrvávajú v živých organizmoch) a iné. Negatívny vplyv má aj zimný posyp na komunikáciách, ktorý sa tu vyskytuje často, aj viac ako polovicu roka (sekundárna prašnosť). Cestná sieť je tvorená diaľnicami, rýchlostnými cestami, cestami I., II., III. triedy a miestnymi a účelovými komunikáciami. V okrese sa nachádzajú dva úseky diaľnice, a sice D1 v dĺžke 2,57 km a D3 v dĺžke 16,68 km. Cesty I. triedy majú vysokú intenzitu dopravy a prepájajú najvýznamnejšie sídla v okrese (96,45 km). Túto hlavnú komunikačnú sieť dopĺňajú cesty II. triedy (59,68 km) a cesty III. triedy (187,01 km), ktoré slúžia na napojenie jednotlivých obcí na nadradenú cestnú sieť, príp. na prepojenie jednotlivých obcí navzájom. Ostatné miestne a účelové komunikácie dosahujú dĺžku 1 313,45 km. Cestná sieť je doplnená poľnými a lesnými cestami. Železničná doprava negatívne vplyva najmä: hlukom, znečisťovaním ovzdušia, záberom a znehodnocovaním pôdy, vibráciami, znečisťovaním vôd a odpadmi. Okresom prechádzajú štyri trate, dvojkoľajná elektrifikovaná č. 120 Žilina – Bratislava, dvojkoľajná elektrifikovaná č. 180 Žilina – Košice, jednkoľajná neelektrifikovaná č. 126 Žilina – Rajec a dvojkoľajná elektrifikovaná č. 127 Žilina – Mosty u Jablunkova (ČR). Dĺžka koľajníc je 174,09 km. Letecká doprava má negatívny vplyv v podobe znečisťovania ovzdušia, vysokej spotreby paliva, nadmerného hluku a znečistenia okolia letísk. Letisko sa v rámci okresu nachádza v k. ú. Dolný Hričov.

Vodohospodárske zariadenia – bariéry na vodných tokoch

Bariéry na vodných tokoch ako sú vodné diela, malé vodné elektrárne, hate, úpravy na tokoch a ostatné, predstavujú významné narušenie pozdĺžnej spojitosti riek a biotopov. V okrese Žilina sa nachádzajú vodné elektrárne v k. ú. Horný Hričov a Teplička nad Váhom. Okrem negatívneho vplyvu na vodné organizmy (napr. migrácia rýb, zmena druhového zastúpenia rýb, narušenie migračných trás) každá vodná elektráreň spôsobuje sedimentáciu. Na dne pri zastavení prúdenia v hati sedimentujú dopravené splaveniny, z ktorých je veľká časť biologického pôvodu a ich rozkladom sa následne produkuje metán. VdN sa nachádza v obci Horný Hričov, kde bola vybudovaná aj hať.

Hydromelioračné opatrenia a zariadenia

Ako hydromelioračné zariadenia sú súhrnne označované závlahové a odvodňovacie systémy. V zmysle zákona o vodách sa meliorácie definujú ako súbor činností, stavieb a zariadení zaisťujúcich zlepšenie prírodných podmienok využívania pôdy úpravou vodných pomerov v pôde.

Hydromelioračné zariadenia vybudované v rokoch 1960 – 1990 boli určené na reguláciu nepriaznivých vodno-vzdušných pomerov v poľnohospodárskych pôdach a tým zvýšenie, resp. stabilizáciu ich produkčného potenciálu. Závlahové sústavy boli na Slovensku vybudované na rozlohe cca 350 000 ha. Odvodňovacie sústavy boli vybudované na ploche 450 000 ha so súvisiacou sieťou odvodňovacích kanálov s celkovou dĺžkou 5 844 km,

t. j. 6 450 kanálov. Správu a prevádzku závlahových a odvodňovacích vodných stavieb vykonáva podnik Hydromeliorácie, š. p. V roku 2017 Hydromeliorácie, š. p. Bratislava zabezpečovali správu a prevádzku majetku štátu v nasledovnej štruktúre: výmera závlah 319 048,07 ha, 481 závlahových čerpacích staníc, 24 odvodňovacích čerpacích staníc, dĺžka odvodňovacích kanálov 52 596 km, dĺžka závlahových kanálov 254 km, dĺžka závlahovej rúrovej siete 9 503 km (www.hydromelioracie.sk). V súčasnosti je časť melioračných zariadení opustená, resp. sa nevyužíva, a to hlavne z ekonomických dôvodov. Všetky tieto nevyužívané zariadenia poškodzujú kvalitu ŽP oveľa viac, ako keby sa pravidelne využívali a udržiavali, napr. zanesené malé vodné nádrže, neudržiavané malé vodné toky, nefungujúca drenáž, opustené terasové stupne, rozbité čerpacie stanice atď (Stredňanský, 1998).

Negatívne javy odvodňovania možno definovať nasledovne:

- defekty fungovania odvodňovacích sústav,
- použitie nevhodného spôsobu hydromeliorácií,
- vysušenie pôdy a vysušovanie krajiny ako celku, čo môže mať za následok pokles výdatnosti prameňov, zníženie retenčnej schopnosti krajiny, ohrozovanie zásobovania obyvateľstva vodou.

Umelé závlahy sa pri intenzívnom obhospodarovaní poľnohospodárskej pôdy v oblastiach s nízkym ročným úhrnom zrážok podieľajú na chemickej degradácii pôdy. Závlahy sú pre udržanie a zvyšovanie produkcie potrebné, ale majú aj negatívne dôsledky:

- negatívne dlhodobé následky na úrodnosť pôd,
- zvýšenie zasoľovania pôd,
- zhoršenie kvality humusu,
- zhoršenie fyzikálno-chemických vlastností,
- zvyšovanie vyplavovania živín,
- vyplavovanie dusičnanov a ich prenikanie do väčších hĺbok v pôdnom profile,
- akútne mikrobiálne znečistenie,
- riziko výstupu ťažkých kovov.

V okrese Žilina je celková výmera zavlažovaných plôch 105,45 ha. V obci Horný Hričov 12,79 ha a v obci Svederník 92,66 ha.

Plochy intenzívneho poľnohospodárstva – veľkobloková orná pôda

Ide o makroštruktúry ornej pôdy, ktoré do značnej miery znižujú stabilitu krajiny a javia sa ako významný negatívny prvok pre zníženie priechodnosti krajiny. Veľkobloková orná pôda zaberá 7 043,00 ha a bola identifikovaná v týchto obciach okresu: Žilina, Belá, Čičmany, Dlhé Pole, Dolná Tižina, Dolný Hričov, Fačkov, Gbeľany, Hôrky, Horný Hričov, Jasenovce, Kamenná Poruba, Konská, Kotrčina Lúčka, Krasňany, Kunerad, Lietava, Lietavská Svinná – Babkov, Lutiše, Malá Čierna, Mojš, Nededza, Podhorie, Rajec, Rajecká Lesná, Rajecké Teplice, Rosina, Stráňavy, Stránske, Stráža, Strečno, Svederník, Teplička nad Váhom, Terchová, Turie, Varín, Veľká Čierna, Višňové, Zbyňov, Bitarová, Brezany, Ovčiarsko, Paština Závada, Lietavská Lúčka, Porúbka, Ďurčiná, Kľače a Šuja.

Ďalším negatívnym vplyvom je pokles druhovej diverzity, zníženie životného priestoru mnohých druhov rastlín a živočíchov. Pre zníženie negatívneho vplyvu je potrebná fragmentácia ornej pôdy, t. j. rozdelenie veľkoblokovej ornej pôdy na menšie parcely, napr. výsadbou nelesnej drevinovej vegetácie. Týmto zároveň zvýšime druhovú diverzitu a umožníme aj migráciu jednotlivým druhom rastlín a živočíchov.

Ostatné prvky

V okrese Žilina sa nenachádzajú žiadne iné prvky s negatívnym vplyvom.

4.2.2.2 Sekundárne stresové faktory

Sekundárne antropogénne stresové javy ako negatívne pôsobiace sprievodné javy ľudských aktivít v krajine nie sú vždy priestorovo ohraničené. Ich pôsobenie sa prejavuje ohrozením, resp. narušením prirodzeného vývoja ekosystémov.

Fyzikálna degradácia pôdy

V zmysle zákon o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy, degradáciou pôdy označujeme fyzikálne, chemické a biologické poškodenie a znehodnotenie poľnohospodárskej pôdy, ako je vodná erózia a veterná erózia, zhutnenie, acidifikácia, kontaminácia rizikovými látkami, škodlivými rastlinnými organizmami a živočíšnymi organizmami a mikroorganizmami. Medzi hlavné prejavy fyzikálnej degradácie pôdy patrí erózia pôd a zhutnenie.

Erózia pôdy

Erózia pôdy patrí k sekundárnym stresovým faktorom, ktoré negatívne pôsobia na poľnohospodársky pôdny fond a poľnohospodársku výrobu, a to ohrozením, resp. narušením prirodzeného vývoja bioty a narúšaním pôdneho krytu. Erózia má za následok aj urýchľovanie zanášania vodných nádrží, tokov a kanalizácie. V našich podmienkach sa na nej podieľa najmä vodná, v menšej miere aj veterná, riečna a orbová (antropogénna) erózia. Predmetom riešenia je identifikovať:

- potenciálnu vodnú eróziu, prípadne reálne prejavy výmoľovej erózie,
- potenciálnu veternú eróziu.

Vodná erózia

Najrozšírenejšou formou v našich pôdno-klimatických podmienkach je vodná erózia, ktorá je vyvolávaná hlavne mechanickou silou povrchovej tečúcej vody. Predstavuje odnos pôdnej hmoty po svahoch stekajúcou vodou, pochádzajúcou z extrémnych zrážok a náhleho topenia snehu, jej translokáciou a akumulovaním na inom mieste. Dôsledkom tohto procesu je vytváranie nežiaducich foriem (stružky, ryhy, výmole), stenčovanie pôdneho profilu, strata jemnozeme a živín, zhoršovanie textúry a štruktúry pôdy a vodného režimu, znižovanie úrodnosti, poškodzovanie rastlinného krytu, znečisťovanie vodných tokov, zanášanie vodných nádrží a pod.

Reálna erózia vyjadruje intenzitu pôdnych strát alebo postihnutú plochu pôdneho povrchu eróziou, hustotu erózných rýh, atď. Základnými mierami pre hodnotenie je intenzita odnosu v $t \cdot ha^{-1} \cdot rok^{-1}$. Tieto hodnoty nie sú jednoznačne stanovené, diferencujú sa podľa pôdneho druhu a pôdneho krytu, podľa využitia a podľa typu i formy erózie. Zákon o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy v prílohe č. 1 ustanovuje limitné hodnoty odnosu pôdy pri vodnej erózii (Tabuľka č. 4.15).

Tabuľka č. 4.15: Limitné hodnoty odnosu pôdy pri vodnej erózii

Hĺbka pôdy	t/ha/rok
plytké pôdy (0,3 m)	4
stredne hlboké pôdy (0,3-0,6 m)	10
hlboké pôdy (0,6-0,9 m)	30
veľmi hlboké pôdy (nad 0,9 m)	40

Zdroj: www.podnemapy.sk

Potenciálna vodná erózia

Označuje eróziu (maximálnu možnú stratu pôdy), ku ktorej by došlo na povrchu pôdy vplyvom pôsobenia prírodných činiteľov za predpokladu, že by tento povrch nebol porastený žiadnou protierózne odolnou vegetačnou pokrývkou a neboli by na ňom vykonané žiadne protierózne opatrenia. Činiteľmi, ktoré majú vplyv na potenciálnu eróziu, sú najmä náchylnosť pôdy na eróziu (vplyv pôdotvorného substrátu – geologického podložja), sklon svahu, dĺžka svahu a klimatické činitele.

Na vyjadrenie erózneho ohrozenia sa využil model stanovenia potenciálnej vodnej erózie RUSLE (Revidovaná univerzálna rovnica straty pôdy), založený na využití morfometrického parametra „špecifická prispievajúca plocha“ pri výpočte topografického faktora. Špecifická prispievajúca plocha vo väčšej miere vystihuje potenciál reliéfu k tvorbe sústredeného povrchového odtoku. Potenciálna erózia bola vyhodnotená len na poľnohospodárskom pôdnom fonde, počítaná však bola aj mimo poľnohospodárskej pôdy. Hodnoty erózneho ohrozenia sa do jednotlivých kategórií zaradili nasledovne (Tabuľka č. 4.16):

- žiadna až slabá miera erózie so stratou pôdy $0 - 4 t \cdot ha^{-1} \cdot rok^{-1}$,
- stredná miera erózie so stratou pôdy $4 - 10 t \cdot ha^{-1} \cdot rok^{-1}$,
- vysoká miera erózie so stratou pôdy $10 - 30 t \cdot ha^{-1} \cdot rok^{-1}$,

- extrémna miera erózie so stratou pôdy > 30 t.ha⁻¹.rok⁻¹.

Tabuľka č. 4.16: Ohrozenie poľnohospodárskej pôdy potenciálnou vodnou eróziou v okrese Žilina

Erózne ohrozenie	Plocha (v ha)	Plocha (v %)
žiadne až nízke erózne ohrozenie	4 777,45	14,72
stredné erózne ohrozenie	4 734,74	14,59
vysoké erózne ohrozenie	8 508,79	26,22
extrémne vysoké erózne ohrozenie	14 428,18	44,46

Zdroj: www.podnemapy.sk

Potenciálna veterná erózia

Veterná erózia je degradačným procesom, ktorý spôsobuje škody nielen na poľnohospodárskej pôde a výrobe odnosom ornice, hnojív, osív a ničením poľnohospodárskych plodín, ale aj zanášaním komunikácií, vodných tokov, vytváraním návejov a znečisťovaním ovzdušia. Veterná erózia pôsobí rozrušovaním pôdneho povrchu mechanickou silou vetra (abrázia), odnášaním rozrušovaných častíc vetrom (deflácia) a ukladaním týchto častíc na inom mieste (akumulácia). Potenciálna veterná erózia bola vyjadrená pre poľnohospodárske pôdy metodikou podľa STN 75 4501 (2000). Potenciálnu veternú eróziu možno rozdeliť do nasledovných kategórií (NPPC):

- žiadna až slabá miera erózie so stratou pôdy do 0,7 t.ha⁻¹.rok⁻¹,
- stredná miera erózie so stratou pôdy 0,7 – 22 t.ha⁻¹.rok⁻¹,
- vysoká miera erózie so stratou pôdy 22 – 75 t.ha⁻¹.rok⁻¹,
- extrémna miera erózie so stratou pôdy > 75 t.ha⁻¹.rok⁻¹.

V okrese Žilina (Tabuľka č. 4.17) je žiadne až slabé ohrozenie poľnohospodárskej pôdy potenciálnou veternou eróziou. Výmer pôd tejto kategórie je teda totožný s výskytom poľnohospodárskej pôdy ako takej.

Miera ohrozenia sa môže zvyšovať vplyvom klimatických činiteľov ako je sucho, smer a rýchlosť vetra, ale aj pôsobením človeka, najmä obnažením pôdneho horizontu napríklad po orbe, alebo ťažbe.

Tabuľka č. 4.17: Ohrozenie poľnohospodárskej pôdy potenciálnou veternou eróziou v okrese Žilina

Erózne ohrozenie	Plocha (v ha)	Plocha (v %)
žiadna až slabá erózia	32 449,17	100

Zdroj: www.podnemapy.sk

Zhutnenie pôdy (kompakcia)

Kompakcia je významný proces fyzikálnej degradácie pôdy, ktorý ovplyvňuje produkčnú funkciu pôdy, ale aj jej náchylnosť na iné degradačné procesy pôdy a krajiny (erózia pôdy, záplavy). Náchylnosť pôdy na zhutnenie môže byť podmienená primárne alebo sekundárne. Primárne zhutnenie je podmienené genetickými vlastnosťami pôdy. Trpia ním všetky ťažké pôdy (ílovitohlinité, ílovité, íly), ako aj pôdy s mramorovanými a iluviálnymi luvickými horizontmi (pseudogleje, luvizeme). Sekundárne (technogénne) zhutnenie je spôsobené činnosťou človeka, a to priamo – vplyvom tlaku kolies poľnohospodárskych mechanizmov, alebo nepriamo – znižovaním odolnosti pôd voči zhutneniu nesprávnym hospodárením (nedostatočným organickým hnojením, nevhodným sortimentom hnojív, nedodržovaním biologicky vyvážených osevných postupov, spôsobov a podmienok obhospodarovania a pod.). Podľa údajov NPPC je takmer 41 % poľnohospodárskej pôdy okresu náchylnej na zhutnenie, pričom kompakciou rôzneho stupňa sú ohrozené predovšetkým pôdy v severnej a západnej časti okresu. Zastúpenie jednotlivých kategórií ohrozenosti zhutnením poľnohospodárskej pôdy okresu je uvedené v Tabuľke č. 4.18.

Tabuľka č. 4.18: Zastúpenie kategórií ohrozenosti zhutnením v okrese Žilina

Náchylnosť na zhutnenie	primárna	primárna i sekundárna	sekundárna	bez zhutnenia
Podiel z poľnohospodárskej pôdy (v %)	22,16	16,59	2,06	59,19

Zdroj: www.podnemapy.sk

Chemická degradácia pôdy

Vplyvom rizikových látok anorganického a organického povahy pochádzajúcich z prírodných a antropických zdrojov, dochádza ku chemickej degradácii pôd. Určitá koncentrácia týchto látok pôsobí škodlivo na pôdy a vyvoláva

zmeny jej vlastností, negatívne ovplyvňuje jej produkčný potenciál, znižuje nutričnú hodnotu dopestovaných plodín a taktiež môže negatívne vplyvať na vodu, atmosféru a na zdravie ľudí a zvierat. K najzávažnejšej degradácii pôdy patrí kontaminácia pôd ťažkými kovmi a organickými polutantami, acidifikácia, alkalizácia a salinizácia pôdy. Monitoring pôd zabezpečuje VÚPOP. Sústreďuje sa na monitoring tých prvkov, ktoré sú rizikové z hľadiska bioty, ako i zdravia človeka. Limitné hodnoty rizikových prvkov v poľnohospodárskej pôde pre prvky As, Cd, Co, Cr, Cu, Hg, Ni, Pb, Se, Zn, F sú uvedené v prílohe č. 2 zákona o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy. Areály poľnohospodárskych pôd s obsahom rizikových prvkov nad limit v jednotlivých obciach okresu dokumentuje Tabuľka č. 4.19.

Tabuľka č. 4.19: Zastúpenie poľnohospodárskych pôd s obsahom rizikových prvkov v okrese Žilina

Názov obce	Plocha (v ha)	Plocha (v %)
Belá	108,12	0,38
Dolná Tižina	536,52	1,86
Fačkov	198,19	0,69
Krasňany	596,07	2,06
Nezbudská Lúčka	32,16	0,11
Rajecká Lesná	610,24	2,12

Zdroj: www.enviportal.sk

Hodnotenie pôd je doplnené na základe publikácie Granec, Šurina (1999) a Atlas krajiny SR (2002), v ktorých boli vytvorené priestorové priemety kontaminácie pôd jednotlivými rizikovými prvkami a pôdy boli zatriedené do nasledovných kategórií:

- 0 – nekontaminované pôdy,
- A, A1 – rizikové pôdy,
- B – kontaminované pôdy,
- C – silne kontaminované pôdy.

Na základe analýzy možno konštatovať, že pôdy okresu sú mierne kontaminované cudzorodými látkami. Väčšina okresu leží v zóne nekontaminovaných pôd s obsahom všetkých hodnotených prvkov pod limitom A, resp. A1. Kontaminované pôdy, pri ktorých obsah minimálne jednej z rizikových zložiek prekračuje limit C, sa v okrese taktiež nenachádzajú.

Znečistenie ovzdušia

Kvalitu ovzdušia vo všeobecnosti určuje obsah znečisťujúcich látok vo vonkajšom ovzduší. Ochranu ovzdušia upravuje zákon NR SR č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov. Kritéria kvality ovzdušia sú uvedené vo vyhláske MŽP SR č. 244/2016 Z. z. o kvalite ovzdušia. Základným východiskom pre hodnotenie kvality ovzdušia na Slovensku sú výsledky meraní koncentrácií znečisťujúcich látok v ovzduší, ktoré realizuje SHMÚ na staniciach Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia (NMSKO). Na monitorovanie lokálneho znečistenia ovzdušia bolo v roku 2016 na území SR rozmiestnených 38 automatických monitorovacích staníc, z ktorých väčšina monitorovala základné znečisťujúce látky (SO₂, NO₂, NO_x, PM₁₀, PM_{2,5}, CO). Od roku 2000 je vývoj hlavných znečisťujúcich látok sledovaný aj prostredníctvom databázy Národného emisného inventarizačného systému (NEIS), ktorý je vyvíjaný za podpory MŽP SR a SHMÚ. Program NEIS je vyvinutý v súlade s legislatívou platnou v SR a obsahuje najnovšie zmeny legislatívy ochrany ovzdušia realizované v súvislosti s implementáciou smerníc EÚ. Súčasťou projektu sú procedúry zberu údajov o emisiách, ich overovanie na odboroch životného prostredia okresných úradov, ako aj procedúry, zabezpečujúce import týchto údajov do centrálnej databázy a ich prezentáciu na centrálnej úrovni.

Ako možno vidieť v Tabuľke č. 4.20, vývoj emisií zo stacionárnych zdrojov (veľké a stredné zdroje znečistenia) nie je nepriaznivý. Množstvo organických látok vyjadrených ako celkový organický uhlík (TOC) výrazne stúpa. Klesajúcu tendenciu majú tuhé znečisťujúce látky (TZL), množstvo SO₂, NO_x. CO vykazuje premenlivé hodnoty (NEIS, 2018).

Tabuľka č. 4.20: Emisie zo stacionárnych zdrojov znečistenia ovzdušia v okrese Žilina

Rok	Emisie (v t za rok)				
	TZL	SO ₂	NO _x	CO	TOC
2017	128,589	210,004	282,954	159,275	510,970
2016	138,349	275,495	312,115	156,870	479,627
2015	144,534	487,082	405,755	201,299	350,798

Zdroj: <http://neisrep.shmu.sk/>

Na znečisťovaní ovzdušia sa v najväčšej miere podieľa priemyselná výroba, vysoká intenzita cestnej dopravy a výroba a rozvoz elektriny, plynu a vody. V okrese Žilina sa nachádza 14 evidovaných zdrojov znečistenia ovzdušia (Tabuľka č. 4.21.), z toho prvé tri z nich radíme medzi veľké zdroje znečistenia (http://www.shmu.sk/File/oko/rocnky/SHMU_Sprava_o_kvalite_ovzdušia_SR_2017.pdf).

Tabuľka č. 4.21: Zoznam najväčších znečisťovateľov ovzdušia v okrese Žilina v roku 2017

Prevádzkovateľ	Obec	Typ prevádzky
Dolvap, s. r. o.	Varín	výroba vápna
Žilinská teplárenská, a. s.	Žilina	výroba tepla
Kia Motors Slovakia, s. r. o.	Teplička nad Váhom	lakovňa
Bekam, s. r. o.	Považský Chlmec	výroba z cementu a sadry
Dolkam Šuja, a. s.	Šuja-Rajec	dobývanie dekoračného kameňa
Mobis Slovakia, s. r. o.	Gbeľany	výroba súčiastok do motorových vozidiel
Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a. s.	Žilina	prevádzka vodovodov a kanalizácií
DONGHEE Slovakia, s. r. o.	Strečno	výroba súčiastok do motorových vozidiel
Farma HYZA, a. s.	Žilina	produkcia jatočnej hydiny
BYTTERM, a. s.	Žilina	Výroba a rozvoz tepla a teplej vody
Elektrovod Slovakia, a. s.	Žilina	Výroba oceľových konštrukcií stožiarov pre elektrické vedenia
Metsä Tissue – Tinto, a. s.	Žilina	Výroba a predaj výrobkov papierovej hygieny
Polycasa Slovakia, s. r. o.	Žilina	Výroba dosiek z plastických hmôt
VAS, s. r. o.	Mojšova Lúčka – Žilina	Spracovanie vedľajších živočíšnych produktov

Zdroj: http://www.shmu.sk/File/oko/rocnky/SHMU_Sprava_o_kvalite_ovzdušia_SR_2017.pdf a www.neiss.sk

Na území okresu by sme mohli vymedziť aj malé zdroje znečisťovania ovzdušia, hlavne tam, kde obce nie sú plynofikované. Z celkového počtu 53 obcí je plynofikovaných až 50 (www.neiss.sk). K znečisteniu ovzdušia v okrese negatívne prispieva aj automobilová doprava, ktorej intenzita neustále narastá. K najfrekvencovanejším cestám patria diaľnice D1 a D3, ako aj cesty I/11, I/18 a I/64. Meranie znečisťujúcich látok z dopravy sa zatiaľ neuskutočňuje, ale za 90 % celkových emisií prchavých organických látok z dopravy zodpovedajú vozidlá s benzínovým motorom. Automobilová doprava okrem zvyšovania plynných emisií z výfukových plynov spôsobuje aj sekundárnu prašnosť.

Zaťaženie prostredia hlukom

V množine stresových faktorov má významné miesto hluk, ktorý zhoršuje kvalitu ŽP a nepriaznivo vplýva nielen na faunu a flóru, ale aj na zdravie človeka. V zmysle zákona NR SR č. 2/2005 Z. z. o posudzovaní a kontrole hluku vo vonkajšom prostredí v znení neskorších predpisov sa hlukom rozumie nežiaduci alebo škodlivý vonkajší zvuk vytvorený ľudskými činnosťami.

Vyhláška MZ SR č. 549/2007 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prípustných hodnotách hluku, infrazvuku a vibrácií a o požiadavkách na objektivizáciu hluku, infrazvuku a vibrácií v životnom prostredí, ustanovuje podrobnosti o prípustných hodnotách hluku pochádzajúceho z dopravy na pozemných komunikáciách a vodných plochách vrátane miestnej hromadnej dopravy, hluk z koľajovej dopravy na železničných dráhach, hluk z leteckej dopravy a hluk v okolí letísk, hluk z iných zdrojov, napr. hluk z priemyselnej, stavebnej a výrobnnej činnosti, hluk z mimopracovných aktivít človeka. Podľa § 27 ods. 1 zákona NR SR č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore

a rozvoji verejného zdravia je povinnosťou právnickej osoby alebo podnikateľa, ktorý hluk spôsobuje zabezpečiť účinnú ochranu obyvateľov pred expozíciou hluku.

Automobilová doprava predstavuje líniový stresový faktor, ktorý vplýva na okolitú krajinu, predovšetkým pozdĺž dopravných koridorov, negatívne zaťažuje prostredie emisiami, hlukom a vibráciami. K najzávažnejším zdrojom hluku patria cesty, ktoré prechádzajú v blízkosti obytnej zástavby. Podľa posledného sčítania dopravy v roku 2015 uvedeného v Tabuľke č. 4.22 (SSC, 2015) je najväčšia intenzita dopravy v okrese Žilina na ceste I/18, ktorá spája Žilinu s Michalovcami cez Ružomberok, Poprad a Prešov. V úseku Žilina – Prešov vedie paralelne s diaľnicou D1.

Tabuľka č. 4.22: Intenzita dopravy v okrese Žilina – počet motorových vozidiel/deň v roku 2015

Cesta	Sčítací úsek	Počet áut	Cesta	Sčítací úsek	Počet áut
D3	97190	23 579	I/64	91418	2 735
I/11	90301	37 927	II/507	92270	5 262
I/11	90302	36 360	II/507	92280	7 492
I/11	90309	20 145	II/507	92281	10 431
I/18	90080	6 966	II/517	92409	2 059
I/18	90087	6 374	II/583	93500	991
I/18	90090	7 984	II/583	93501	991
I/18	90091	29 852	II/583	93506	2 503
I/18	90092	23 646	II/583	93510	9 348
I/18	90093	26 017	II/583	93516	7 811
I/18	90094	32 334	II/583	93517	6 741
I/18	90095	28 413	II/583	95890	4 822
I/18	90097	6 370	II/583A	95750	15 481
I/18	90100	26 563	II/583A	95870	10 093
I/18	90101	22 691	III/2035	95420	1 838
I/18	90118	26 831	III/2070	95430	986
I/18A	90102	29 080	III/2070	95431	3 523
I/18A	90103	30 659	III/2076	94600	2 551
I/64	91360	14 624	III/2076	94608	1 018
I/64	91361	18 555	III/2084	93490	2 431
I/64	91370	10 312	III/2084	93491	9 041
I/64	91380	10 353	III/2084	93497	7 506
I/64	91381	7 766	III/2095	92888	1 961
I/64	91387	7 039	III/2099	93480	3 733
I/64	91390	4 167	III/2099	93481	8 610
I/64	91391	6 577	III/2099	93487	2 212
I/64	91392	6 577	III/2100	95551	3 066
I/64	91400	3 599	III/2112	94830	832

Zdroj: www.ssc.sk

Pri železničnej doprave je intenzita hluku závislá na počte, druhu a skladbe vlakov a parametroch trasy. Intenzita hluku je najvýraznejšia na tratiach prechádzajúcich cez sídla a na železničných staniciach. Okresom Žilina prechádzajú štyri trate, dvojkoľajná elektrifikovaná č. 120 Žilina – Bratislava, dvojkoľajná elektrifikovaná č. 180 Žilina – Košice, jednkoľajná neelektrifikovaná č. 126 Žilina – Rajec a dvojkoľajná elektrifikovaná č. 127 Žilina – Mosty u Jablunkova (ČR).

V území sa nachádzajú aj viaceré stacionárne zdroje hluku, ako sú areály výroby, priemyselné a poľnohospodárske prevádzky, ktoré zaťažujú obyvateľov, ktorí sa v ich blízkosti pohybujú, alebo bývajú. Hluk vplýva najviac nepriaznivo na zamestnancov, ktorí v týchto prevádzkach pracujú. Občasnými zdrojmi hluku môžu byť aj športové, kultúrne a rekreačné areály.

Znečistenie vôd

Podľa zákona o vodách je znečistenie definované ako priame alebo nepriame zavádzanie látok alebo tepla do vzduchu, vody alebo pôdy ako výsledok ľudskej činnosti, ktoré môže byť škodlivé pre ľudské zdravie, kvalitu vodných ekosystémov alebo suchozemských ekosystémov priamo závislých od vodných ekosystémov, a ktoré má za následok poškodenie hmotného majetku, poškodenie alebo narušenie estetických hodnôt ŽP a jeho iného oprávneného využívania. Hodnotenie kvality povrchových vôd sa komplexne vykonáva v povodiach, v čiastkových povodiach a v útvaroch povrchových vôd. Útvar povrchových vôd je vymedziteľný a významný prvok povrchovej vody, ktorý je určený za základnú jednotku smernice 2000/60/ES Rámcovej smernice o vode (RSV). Identifikáciou útvaru povrchovej vody je vymedzenie samostatnej a významnej časti povrchovej vody. Postup a kritéria vymedzenia útvarov povrchovej vody sú uvedené v prílohe č. 1 vyhlášky MPRV SR č. 418/2010 o vykonaní niektorých ustanovení vodného zákona. Zoznam útvarov povrchovej vody je uvedený v prílohe č. 2 menovanej vyhlášky.

Útvary povrchovej vody sa zaraďujú do kategórie:

- rieky,
- rieky so zmenenou kategóriou, najmä vodné nádrže a zdrže,
- jazerá.

Vodné útvary sa členia na:

- prirodzené útvary povrchovej vody,
- výrazne zmenené vodné útvary,
- umelé vodné útvary.

Monitorovanie vôd sa vykonáva v monitorovacích miestach podľa programov monitorovania povrchových vôd, ktoré sa vypracúvajú v súlade s Vodným plánom Slovenska. Hodnotenie stavu útvarov povrchovej vody sa hodnotí pre každú kategóriu útvarov povrchovej vody a je založené na hodnotení ich ekologického stavu, resp. ekologického potenciálu a chemického stavu.

Stav útvarov povrchových vôd

Z hydrologického hľadiska územie okresu patrí do povodia Dunaja, resp. čiastkového povodia Váhu (číslo hydrologického povodia 4-21), základného povodia Váh od ústia Oravy po ústie Varínky vrátane (číslo hydrologického povodia 4-21-05), Váh od ústia Varínky po ústie Rajčianky vrátane (číslo hydrologického povodia 4-21-06) a Váh od ústia Rajčianky po odbočenie Nosického kanála (číslo hydrologického povodia 4-21-07). Podrobný popis povrchových vôd okresu je uvedený v kapitole 1.1.4.1 Hydrologické pomery.

Pri povrchových vodách sa hodnotí ekologický a chemický stav a kvalita vody.

Do hodnotenia ekologického stavu patria nasledovné prvky kvality rozdelené do 3 skupín:

- biologické prvky kvality (BPK): bentické bezstavovce; fytoENTOS a makrofyty; fytoplanktón; ryby,
- fyzikálno-chemické prvky kvality (FCHPK): všeobecné FCH ukazovatele; 26 škodlivých a obzvlášť škodlivých látok relevantných pre SR,
- hydromorfologické prvky kvality (HMPK).

Výsledné hodnotenie sa určuje v piatich triedach kvality: veľmi dobrý (1), dobrý (2), priemerný (3), zlý (4), veľmi zlý (5). Pri chemickom stave sa hodnotia prioritné látky a nebezpečné látky. Výsledky hodnotenia sa kategorizujú v dvoch triedach: dosahuje (D) a nedosahuje (ND) dobrý chemický stav.

Ekologický stav/potenciál útvarov povrchovej vody

Základom hodnotenia ekologického stavu útvarov povrchových vôd sú biologické prvky kvality, ktoré majú v súlade so základným princípom a myšlienkou RSV prioritné postavenie. Pre významne zmenené vodné útvary a umelé vodné útvary sa podľa princípov RSV stanovoval ekologický potenciál.

Chemický stav útvarov povrchovej vody

Základom hodnotenia chemického stavu útvarov povrchových vôd sú špecifické znečisťujúce látky, ktoré sú definované ako znečistenie spôsobené prioritnými látkami. Pri ich hodnotení sa uplatňujú smernice EÚ. Hodnotenie chemického stavu vôd pozostávalo z posúdenia výskytu 41 prioritných látok vo vodných útvaroch povrchových vôd. Súlad výsledkov monitorovania s Environmentálnou normou kvality (ENK) predstavuje súlad s

požiadavkami pre dobrý chemický stav. Podľa RSV „dobrý stav povrchovej vody“ znamená stav, ktorý dosahuje útvár povrchovej vody, ak je jeho ekologický a jeho chemický stav aspoň „dobrý“.

Ekologický a chemický stav útvarov povrchových vôd na rieke Váh uvádza Tabuľka č. 4.23.

Tabuľka č. 4.23: Ekologický a chemický stav útvarov povrchových vôd na rieke Váh

Čiastkové povodie	Počet VÚ	Ekologický stav/počet vodných útvarov				
		veľmi dobrý	dobrý	priemerný	zlý	veľmi zlý
Váh	550	14	319	189	23	5
		2,55%	58,00%	34,36%	4,18%	0,91%
	Chemický stav (2009-2012)/počet a dĺžka vodných útvarov					
	VÚ dosahujúce dobrý chemický stav			VÚ nedosahujúce dobrý chemický stav		
	počet		dĺžka	počet		dĺžka
	539		6 387,3	11		188,5

Zdroj: Vodný plán SR, 2015

V okrese Žilina dosahuje rieka Váh veľmi zlý ekologický stav, všetky prítoky majú priemerný, dobrý, resp. veľmi dobrý ekologický stav.

Významné zdroje znečistenia povrchovej vody

Znečistenie z komunálnych odpadových vôd

Organické znečistenie obsiahnuté vo vodách je dôsledkom kontaminácie vody organickými látkami pochádzajúcimi z prirodzených a antropogénnych zdrojov. Organické látky prirodzene sa vyskytujúce vo vode pochádzajú hlavne z erózie pôd, rozkladných procesov odumretej fauny a flóry. Sú relatívne nerozpustné a pomaly rozložiteľné. Organické zložky pochádzajúce z rozličných ľudských aktivít patria k najčastejšie sa vyskytujúcim znečisťujúcim látkam vypúšťaným do povrchových vôd. Znečisťovanie vôd organickým znečistením sa uskutočňuje priamym vypúšťaním odpadových vôd do recipientov a tiež difúznym spôsobom. Za potenciálne významné bodové zdroje znečistenia považujeme:

- komunálne a priemyselné zdroje znečistenia – podliehajúce smernici 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd (transponovaná do zákona o vodách a jeho vykonávacích predpisov a zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách); sú to aglomerácie veľkosti nad 2000 EO (ekvivalentných obyvateľov) a aglomerácie pod 2000 EO s vybudovaným zberným systémom, ale bez čistenia odpadových vôd,
- priemyselné zdroje znečistenia – podliehajúce smernici EP a Rady 2010/75/EU o priemyselných emisiách – integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania ŽP (transponovaná do zákona č. 39/2013 Z. z. a Vyhlášky MŽP SR č.183/2013 Z. z.), alebo Nariadeniu EP a Rady č. 166/2006 (E-PRTR), alebo zákonu č. 205/2004 Z. z. o zhromažďovaní a šírení informácií o životnom prostredí. Sú to zdroje znečisťovania, ktoré spadajú do Kategórie priemyselných činností uvedených v článku 2 Prílohy I smernice 2010/75/EÚ.

Za významné difúzne zdroje znečistenia sú považované:

- aglomerácie vymedzené podľa smernice Rady 91/271/EHS, ktorých miera odkanalizovania nezodpovedá požiadavkám smernice 91/271/EHS;
- aglomerácie pod 2000 EO bez verejnej kanalizácie.

Znečistenie povrchových vôd živinami z bodových zdrojov znečistenia je dôsledkom vypúšťania nedostatočne čistených alebo nečistených odpadových vôd z aglomerácií, priemyslu a poľnohospodárstva. V súvislosti s redukovaním živín z odpadových vôd má mimoriadnu významnosť technológia čistiarny odpadových vôd.

V okrese Žilina je vymedzených 10 aglomerácií s veľkosťou nad 2 000 EO. Zoznam aglomerácií s veľkosťou nad 2 000 EO a spôsob nakladania s odpadovými vodami je uvedený v Tabuľke č. 4.24.

Tabuľka č. 4.24: Aglomerácie s veľkosťou nad 2 000 EO v okrese Žilina

Kód obce	Názov obce	Názov aglomerácie	Počet obyvateľov (2018)	Spôsob nakladania s OV v % (2011)	
				cez verejnú kanalizáciu	iné
517402	Žilina	Žilina	80 894	99,08	0,20
557935	Lietavská Lúčka		1 843	99,59	0,41
517941	Rosina		3 227	56,29	43,71
518034	Teplička nad Váhom		4 228	74,00	24,00
518093	Višňové		2 859	56,70	43,30
517984	Strečno	Strečno	2 556	64,50	35,50
558168	Nezbudská Lúčka		390	0,00	100,00
517976	Stráža	Krasňany	686	63,59	36,41
517518	Dolná Tižina		1 396	58,59	41,41
517712	Krasňany		1 567	69,59	30,41
517933	Rajecké Teplice	Rajecké Teplice	3 013	27,60	72,50
517682	Konská		1 541	45,29	54,71
517968	Stránske		844	42,50	57,50
517429	Belá	Belá	3 396	40,70	59,30
517488	Divina	Divina	2 379	0,00	100,00
517917	Rajec	Rajec	5 797	87,30	12,70
518042	Terchová	Terchová	4 081	0,00	100,00
518051	Turie	Turie	2 000	62,20	37,80
518069	Varín	Varín	3 819	64,19	35,81

Zdroj: ŠÚSR, 2019, www.beiss.sk a <http://www.vuvh.sk/download/RSV/PMCP2/Vah/VahVP.pdf>

K aglomeráciám nad 2 000 EO prislúcha 126 516 obyvateľov, čo predstavuje cca 80,30 % obyvateľov okresu (celkový počet obyvateľov okresu k roku 2018 – 157 544). To znamená, že 19,70 % obyvateľov okresu býva v malých obciach tvoriacich aglomerácie pod 2 000 EO. Čo sa týka počtu obcí, ktoré sú súčasťou aglomerácií nad 2 000 EO, vo vzťahu k počtu obcí v okrese je situácia nasledovná: celkový počet obcí v okrese je 53, počet obcí v aglomeráciách nad 2 000 EO je 4, t. j. 35,8 % z celkového počtu obcí v okrese.

Znečistenie z poľnohospodárstva

Medzi kľúčové poľnohospodárske zdroje organického znečistenia a znečistenia živinami patrí vypúšťanie odpadových vôd zo zariadení intenzívneho chovu hydiny a ošipáných do povrchových vôd prípadne šírenie znečistenia difúznym spôsobom pôsobením klimatických faktorov. Ďalším významným zdrojom znečistenia živinami je používanie minerálnych a organických hnojív, ktoré významne prispieva k znečisťovaniu vôd živinami – difúznym odtokom (prostredníctvom drenáže), vplyvom vetra pri postrekochoch a povrchovým odtokom.

Na území okresu Žilina sa podľa registra prevádzkarní pre hydinu vedenom v súlade s § 39 ods. 12 zákona č. 39/2007 Z. z. nachádzajú prevádzkarne uvedené v Tabuľke č. 4.25.

Tabuľka č. 4.25: Prevádzkarne hydiny v okrese Žilina

Pridelené číslo	Chované druhy	Názov prevádzkarne	Obec
SK-VH-ZA-01	neuvedené	Farma Hyza, a. s., farma Strečno	Strečno
SK-VH-ZA-02	neuvedené	AGROPOINT, s. r. o., farma Mojšová Lúčka	Žilina
SK-VH-ZA-05	morky	AGROREGIÓN, a. s., hospodárske stredisko	Rajec
SK-VH-ZA-06	kurčatá	Farma hydiny Lietava HYTI, s. r. o.	Lietava
SK-VH-ZA-07	morky	AGROREGIÓN, a. s., farma Rajecká Lesná, haly č. 1-4	Rajecká Lesná

Zdroj: www.svsp.sk

Vybrané lesohospodárske prvky a javy so stresujúcim účinkom

Poškodenie vegetácie

Poškodenie vegetácie odráža negatívne pôsobenie prírodných, ako aj antropogénnych faktorov na vegetáciu. K abiotickým faktorom, ktoré spôsobujú poškodenie vegetácie, vo všeobecnosti patria: vietor, sneh, námraza, sucho, požiare a pod. Z biotických faktorov ide predovšetkým o pôsobenie podkôrneho a drevokazného, listožravého a cicavého hmyzu, hnilôb, tracheomýkóz a poľovnej zveri. Monitorovanie sa vykonáva obdobne ako pri poľnohospodárskej pôde na trvalých monitorovacích plochách v rámci Čiastkového monitorovacieho systému Lesy – monitoring lesa a environmentálnych interakcií. Monitoring vykonáva podľa stanovenej periodicity NLC. Na základe straty asimilačných orgánov stromov – defoliácie sa poškodenie hodnotí v piatich základných stupňoch:

- bez poškodenia – defoliácia 0-10 %,
- slabo poškodené – defoliácia 11-25 %,
- stredne poškodené – defoliácia 26-60 %,
- silne poškodené – defoliácia 61-99 %,
- odumierajúce a mŕtve drevo – defoliácia viac ako 99 %.

Rastrové vrstvy defoliácie lesných porastov pripravuje NLC každoročne na podklade satelitných snímok Landsat, Sentinel (z vrcholu vegetačného obdobia) a terestrických hodnotení defoliácie. Vrstva neodráža len zdravotný stav porastov – na satelitných snímkach vykazujú vyššiu defoliáciu aj porasty riedke, nezapojené (napr. na strmých skalnatých svahoch), porasty v obnove (vyťažené plochy, veľmi mladé a ešte nezapojené porasty), okraje porastov a pod., ktoré však v skutočnosti môžu mať nulovú alebo len veľmi slabú defoliáciu. Tieto na satelitných snímkach vzhľadom na ich priestorové rozlíšenie nie je možné odlišiť od porastov so skutočne zhoršeným stavom. Defoliácia je zväčša výsledkom pôsobenia klimatických faktorov.

Výskyt smrekových monokultúr

Smrekové monokultúry sú zvyčajne rovnovekým umelo vysadeným lesným porastom tvoreným smrekom. Smrek (*Picea sp.*) má plytkú koreňovú sústavu, je preto náchylný na vyvrátenie vetrom. Často je napádaný podkôrnym hmyzom – lykožrútkami (*Ips typographus*), ktoré v monokultúre smreka nachádzajú neúmerne veľké možnosti na premnoženie. Pri premnožení lykožrútkov dochádza k masovému úhynu smrekov. Do tejto kategórie prináležia smrekové monokultúry, ktoré sa stanovištné nachádzajú na nevhodnom mieste a netvoria potenciálne prirodzenú jednotku v danom území. Za monokultúru považujeme porast s podielom smreka väčším ako 90 %.

Údaje o výskyte smrekových monokultúr sa nachádzajú v podkapitole 2.2 Lesné pozemky. V okrese Žilina sa vyskytujú predovšetkým v Kysuckej vrchovine, Malej Fatre, Strážovských vrchoch, Javorníkoch a Súľovských vrchoch, pričom zaberajú rozlohu 1 639,19 ha.

Environmentálne záťaž

Environmentálna záťaž (EZ) je v zmysle aktuálneho znenia geologického zákona zadefinovaná ako znečistenie územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu s výnimkou environmentálnej škody. Ide o široké spektrum území kontaminovaných priemyselnou, vojenskou, banskou, dopravnou a poľnohospodárskou činnosťou, ale aj nesprávnym nakladaním s odpadom. Environmentálne záťaž boli predmetom riešenia geologickej úlohy „Systematická identifikácia environmentálnych záťaž na území SR“, realizovanej v rokoch 2006 – 2008 v gescii MŽP SR, v zmysle ktorej boli vypracované čiastkové záverečné správy a registre environmentálnych záťaž v jednotlivých okresoch SR. V roku 2010 bol uznesením vlády prijatý Štátny program sanácie environmentálnych záťaž na roky 2010 – 2015.

Informačný systém environmentálnych záťaž (IS EZ)

Informačný systém zabezpečuje zhromažďovanie údajov a poskytovanie informácií o environmentálnych záťažach a je súčasťou informačného systému verejnej správy. Informačný systém zriaďuje, prevádzkuje a údaje z neho s výnimkou údajov o pravdepodobných environmentálnych záťažach sprístupňuje MŽP SR podľa osobitného predpisu.

Register environmentálnych záťaž pozostáva z nasledujúcich častí (Tabuľka č. 4.26):

- časť A obsahuje evidenciu pravdepodobných environmentálnych záťaží,
- časť B obsahuje evidenciu environmentálnych záťaží,
- časť C obsahuje evidenciu sanovaných a rekultivovaných lokalít.

Tabuľka č. 4.26: Výskyt environmentálnych záťaží v okrese Žilina

Názov environmentálnej záťaže	Register	Identifikátor	Obec
Čičmany – riadená skládka TKO	A	SK/EZ/ZA/1051	Čičmany
Fačkov – skládka TKO, centrum obce	AC	SK/EZ/ZA/1053	Fačkov
Rajec – bývalá riadená skládka TKO – Baranová	A	SK/EZ/ZA/1059	Rajec
Rajecké Teplice – ČS PHM	C	SK/EZ/ZA/1061	Rajecké Teplice
Zbyňov – bývalá riadená skládka TKO	A	SK/EZ/ZA/1066	Zbyňov
Porúbka – ŽSR – sklady PHM	B	SK/EZ/ZA/1994	Porúbka
Višňové – bývalá riadená skládka TKO	A	SK/EZ/ZA/1064	Višňové
Višňové – obaľovačka	A	SK/EZ/ZA/1065	Višňové
Lietavská Svinná – Babkov – bývalá riadená skládka TKO	A	SK/EZ/ZA/1058	Lietavská Svinná – Babkov
Rosina – skládka popolčeka – odkalisko	A	SK/EZ/ZA/1062	Žilina
Podhorie – bývalá riadená skládka TKO	A	SK/EZ/ZA/1060	Podhorie
Žilina – areál ZVL	A	SK/EZ/ZA/1067	Žilina
Žilina – Trnové – odkalisko popolčeka	BC	SK/EZ/ZA/1840	Žilina
Krasňany – riadená skládka TKO	A	SK/EZ/ZA/1057	Krasňany
Gbeľany – neriadená skládka TKO	A	SK/EZ/ZA/1054	Gbeľany
Bitarová – neriadená skládka TKO, SO, PO	A	SK/EZ/ZA/1050	Bitarová
Teplička nad Váhom – neriadená skládka TKO	A	SK/EZ/ZA/1063	Teplička nad Váhom
Žilina – východné priemyselné pásmo	B	SK/EZ/ZA/1070	Žilina
Žilina – ČS PHM – Montáža	C	SK/EZ/ZA/1618	Žilina
Dolný Hričov – Peklina, neriadená skládka TKO	A	SK/EZ/ZA/1052	Ovčiarsko
Žilina – Rušňové depo, Cargo a.s.	B	SK/EZ/ZA/1882	Žilina
Žilina – skládka odpadov Považský Chlmec	B	SK/EZ/ZA/1069	Žilina
Žilina – neriadená skládka TKO Považský Chlmec	A	SK/EZ/ZA/1068	Žilina
Horný Hričov – terminál Slovnaft	C	SK/EZ/ZA/1056	Horný Hričov
Horný Hričov – neriadená skládka TKO	A	SK/EZ/ZA/1055	Horný Hričov

Zdroj: www.envirozataze.enviroportal.sk

Invázne druhy rastlín a živočíchov

Vyhodnotenie výskytu inváznych druhov je uvedené v kap. 1.2.1 Rastlinstvo a 1.2.2 Živočíšstvo.

Pásma hygienickej ochrany a technické pásma

PHO sa vyčleňujú zvyčajne v okolí technických prvkov s cieľom ochrany okolia pred ich nepriaznivými účinkami. Možno ich považovať za zóny negatívneho vplyvu daných objektov na okolité prostredie. Patria sem PHO priemyselných areálov, ČOV, skládok odpadu, poľnohospodárskych areálov, vojenské zóny.

Pásma hygienickej ochrany a ochranné pásma v okolí technických prvkov (PHO OP TP)

Určujú sa s cieľom ochrany okolia pred ich nepriaznivými účinkami – sú to PHO priemyselných, poľnohospodárskych areálov, skládok odpadov, ČOV, OP líniových objektov (železníc, ciest a diaľnic, letísk, rozvodov elektrickej energie, zariadení rozvodov plynu) a iné OP, napr. pre káblové vedenia, vojenských objektov. Okrem PHO TP sa vyčleňujú tiež technické a bezpečnostné pásma, cieľom ktorých je ochrana technických prvkov pred negatívnymi vplyvmi okolia. Spoločnou črtou uvedených pásiem je limitujúci a obmedzujúci vzťah k rozvoju jednotlivých socioekonomických aktivít a z toho vyplývajúci obmedzujúci a limitujúci účinok využitia potenciálu územia.

Pásma hygienickej ochrany priemyselných areálov

Vyčleňujú sa podľa potreby v okolí jednotlivých prevádzok v rôznych veľkostiach na základe ich negatívneho pôsobenia na okolie, pričom charakter negatívneho vplyvu priamo závisí od charakteru výroby. Okolo závodov a ostatných priemyselných zariadení sa podľa potreby zriaďujú PHO nasledujúcich širok:

- nad 500 m – ťažko obťažujúce a ohrozujúce výrobné procesy,
- 100 – 500 m – stredne obťažujúce a mierne ohrozujúce výrobné procesy,
- do 100 m – mierne ohrozujúce výrobné procesy.

Priemyselné areály sú sústredené v katastri okresného mesta a v ďalších 21 obciach okresu. Celkovo zaberajú plochu 1078,72 ha (1,32 % z rozlohy okresu). Napríklad sú to Metsä Tissue (Tento), a. s., FERONA Slovakia, a. s., Žilinská teplárenská, a. s., Považské chemické závody a množstvo menších podnikov zameraných na výrobu plastov, chemikálií, potravín, dreva, hygieny, strojársku výrobu a pod.

Pásma hygienickej ochrany skládok odpadov, odkalísk a zariadení na úpravu odpadov

Vyčleňuje sa do vzdialenosti od 300 do 500 m. Cieľom je ochrana okolia pred negatívnymi vplyvmi skladovania odpadov ako sú prašnosť, bakteriologické zdroje nákaz, zdroje emisií, pach a pod. Podľa vyhlášky MŽP SR č. 283/2001 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení zákona o odpadoch je pri výbere lokality na skládku odpadov nutné zohľadniť tieto kritériá:

- bezpečnú vzdialenosť hranice budúcej skládky odpadov od obytných a rekreačných oblastí, vodných tokov, vodných nádrží a vodných zdrojov,
- ochranu prírody a krajiny a kultúrne dedičstvo v danej oblasti,
- únosné zaťaženie územia,
- možné extrémne meteorologické vplyvy a ich dôsledky.

PHO pre ČOV sú určené danou legislatívou, t. j. stavebno-technickými normami (STN 75 6401 a STN 75 6402). Medzi ČOV a súvislou bytovou výstavbou sa PHO vymedzuje podľa zloženia odpadových vôd (OV), technológie čistenia OV, kalového hospodárstva, miery zakrytia objektov ČOV, úrovne zabezpečenia objektov ČOV dezodorizačnými technológiami, spôsobu vzniku a šírenia (úniku) aerosólov, prevládajúceho smeru vetrov, hluku vznikajúceho prevádzkou ČOV aj vlastností ovplyvňovaného prostredia (napríklad konfigurácie terénu, druhu a rozmiestnenia zelene, účelu využitia okolitého prostredia). Z tohto hľadiska sú určené orientačné hodnoty na vymedzenie PHO podľa spôsobu čistenia OV (Tabuľka č. 4.27).

Tabuľka č. 4.27: Vymedzenie PHO podľa spôsobu čistenia OV

Najmenšia vzdialenosť v m	Spôsoby čistenia odpadových vôd
25	s komplexne uzavretou zakrytou technológiou s čistením odvádzaného vzduchu
25	mechanicko-biologické bez kalového hospodárstva s úplne zakrytými objektmi alebo so zakrytým kalovým hospodárstvom s čistením vzduchu
100	mechanicko-biologické s pneumatickou aeráciou, s kalovým hospodárstvom
200	mechanicko-biologické s mechanickou povrchovou aeráciou alebo biofiltráciami, s kalovým hospodárstvom
200	ostatné (špeciálne úpravy kalu, medzidepónie kalov, zhrabkov, piesku)

Zdroj: Bohálová a kol., 2014

V okrese sa v kategórii ostatné plochy nachádzajú najmä skládky odpadu s rozlohou 11 148,75 ha (13,6 % z rozlohy okresu). Sú nimi T+T, a. s. Považský Chlmec a skládka odpadov Rajeckého regiónu Rajec – Koľadová. Kanalizáciu má iba 8 obcí okresu a ČOV boli vybudované v obciach Kamenná Poruba, Rajec, Kónská, Lietava, Terchová a Lutiše.

Pásma hygienickej ochrany poľnohospodárskych areálov

PHO sa vyčleňujú vo vzdialenosti od 300 do 1 000 m za účelom ochrany pred nepriaznivými vplyvmi ako je hlučnosť, prašnosť, zápach a pod. Za hlavné kritérium vyčlenenia OP sa považuje druh a početnosť hospodárskych zvierat, ako aj spôsob zhromažďovania, odstraňovania a využívania exkrementov. V týchto zónach podobne ako u PHO priemyselných objektov sa vylučuje rozvoj aktivít závislých od hygienických parametrov prostredia. Ide o aktivity súvisiace s rozvojom bytovej výstavby, výstavby zariadení občianskej

vybavenosti, zariadení rekreácie a športu, detských zariadení a škôlok. Optimálne je tento priestor možné využiť na rozšírenie prevádzkových poľnohospodársko-technických objektov, prípadne na rastlinnú výrobu, alebo vysadiť ich pásom izolačnej vegetácie.

Sú to areály poľnohospodárskych podnikov funkčné alebo s čiastočne zmenenou funkciou, ktoré zaberajú plochu cca 328,06 ha (0,40 % z rozlohy okresu). Nachádzajú sa v 42 k. ú. okresu: Žilina, Belá, Čičmany, Divina, Dlhé Pole, Dolná Tižina, Dolný Hričov, Fačkov, Gbeľany, Hôrky, Horný Hričov, Jasenové, Kamenná Poruba, Kotrčiná Lúčka, Krasňany, Lietava, Lietavská Svinná – Babkov, Lutiše, Lysica, Malá Čierna, Mojš, Podhorie, Rajec, Rajecká Lesná, Rajecké Teplice, Stráňavy, Stránske, Stráža, Strečno, Svederník, Terchová, Turie, Varín, Višňové, Zbyňov, Bitarová, Brezany, Ovčiarsko, Paština Závada, Porúbka, Nezbudská Lúčka a Šuja. Nefunkčné areály poľnohospodárskych podnikov majú rozlohu 4,78 ha a boli identifikované v obciach Horný Hričov a Teplička nad Váhom.

Ochranné pásma ciest a diaľnic

Hranicu cestných OP určujú podľa § 15 vyhlášky č. 35/1984 Zb. zvislé plochy vedené po oboch stranách komunikácie vo vzdialenosti:

- 100 metrov od osi vozovky príslušného jazdného pásu diaľnice a cesty budovanej ako rýchlostná komunikácia,
- 50 metrov od osi vozovky cesty I. triedy,
- 25 metrov od osi vozovky cesty II. triedy a miestnej komunikácie, ak sa buduje ako rýchlostná komunikácia,
- 20 metrov od osi vozovky cesty III. triedy,
- 15 metrov od osi vozovky miestnej komunikácie I. a II. triedy.

Na smerovo rozdelených cestách a miestnych komunikáciách sa tieto vzdialenosti merajú od osi príľahlej vozovky.

Diaľnice D1 (2,57 km), D3 (16,68 km) a cesty prvej triedy I/11, I/18, I/64 spolu v dĺžke 96,45 km sú významné komunikácie s vysokou intenzitou dopravy. Na hlavnú komunikačnú sieť nadväzujú cesty druhej triedy II/507, II/583 v dĺžke 59,68 km a cesty tretej triedy v celkovej dĺžke 187,01 km, ktoré slúžia na napojenie jednotlivých obcí na nadradenú cestnú sieť, resp. na prepojenie jednotlivých obcí a účelové komunikácie slúžiace na prepojenie jednotlivých častí obce.

Ochranné pásma železníc

OP dráhy v zmysle zákona NR SR č. 513/2009 Z. z. o dráhach v znení neskorších predpisov, je priestor po obidvoch stranách obvodu dráhy, vymedzený zvislými plochami vedenými v určenej vzdialenosti od hranice obvodu dráhy; zriaďuje sa na ochranu dráhy, jej prevádzky a dopravy na nej. Hranica OP dráhy je:

- pre železničnú dráhu 60 m od osi krajnej koľaje, najmenej však 30 m od vonkajšej hranice obvodu dráhy,
- pre ostatné koľajové dráhy a pre pozemnú lanovú dráhu 15 m od osi krajnej koľaje,
- pre visutú lanovú dráhu 15 m od nosného alebo dopravného lana,
- pre trolejbusovú dráhu 10 m od krajného vodiča trakčného trolejového vedenia.

Okresom prechádzajú štyri trate, dvojkoľajná elektrifikovaná č. 120 Žilina – Bratislava, dvojkoľajná elektrifikovaná č. 180 Žilina – Košice, jednkoľajná neelektrifikovaná č. 126 Žilina – Rajec a dvojkoľajná elektrifikovaná č. 127 Žilina – Mosty u Jablunkova (ČR). Dĺžka koľajníc je 174,09 km. V meste Žilina je zavedená trolejbusová mestská hromadná doprava na 8 linkách, ktorú zabezpečuje 42 vozidiel.

Ochranné pásma letísk

OP letísk sú určené podľa § 29 zákona NR SR č. 143/1998 Z. z. o civilnom letectve v znení neskorších predpisov. OP na návrh prevádzkovateľa letiska alebo leteckého pozemného zariadenia určuje rozhodnutím Dopravný úrad na základe záväzného stanoviska stavebného úradu po dohode so stavebným úradom príslušným na vydanie územného rozhodnutia.

Poznámka: s účinnosťou od 01. 01. 2014 sa Dopravný úrad zriadený zákonom NR SR č. 402/2013 Z. z. o Úrade pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb a Dopravnom úrade a o zmene a doplnení

niektorých zákonov, stal právnym nástupcom Leteckého úradu Slovenskej republiky, Štátnej plavebnej správy a Úradu pre reguláciu železničnej dopravy.

V okrese sa nachádza jedno letisko v obci Dolný Hričov s celkovou výmerou 28,87 ha.

Ochranné pásma rozvodov elektrickej siete

OP vonkajšieho nadzemného elektrického vedenia je vymedzené zvislými rovinami po oboch stranách vedenia vo vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na vedenie krajného vodiča podľa § 43 ods. 2 zákona NR SR č. 656/2004 Z. z. o energetike v znení zákona NR SR č. 251/2012 Z. z. vzdialenosť obidvoch rovín od krajných vodičov je pri napätí:

- od 1 kV do 35 kV vrátane,
 - pre vodiče bez izolácie 10 m, v súvislých lesných priesekoch 7 m,
 - pre vodiče so základnou izoláciou 4 m, v súvislých lesných priesekoch 2 m,
 - pre zavesené káblové vedenie 1 m,
- od 35 kV do 110 kV vrátane 15 m,
- od 110 kV do 220 kV vrátane 20 m,
- od 220 kV do 400 kV vrátane 25 m,
- nad 400 kV 35 m.

OP zaveseného káblového vedenia s napätím od 35 kV do 110 kV vrátane je 2 m od krajného vodiča na každú stranu.

V ochrannom pásme vonkajšieho elektrického vedenia a pod elektrickým vedením je, okrem prípadov podľa odseku 14, zakázané:

- zriaďovať stavby, konštrukcie a skládky,
- vysádzať a pestovať trvalé porasty s výškou presahujúcou 3 m,
- vysádzať a pestovať trvalé porasty s výškou presahujúcou 3 m vo vzdialenosti do 2 m od krajného vodiča vzdušného vedenia s jednoduchou izoláciou,
- uskladňovať ľahko horľavé alebo výbušné látky,
- vykonávať činnosti ohrozujúce bezpečnosť osôb a majetku,
- vykonávať činnosti ohrozujúce elektrické vedenie a bezpečnosť a spoľahlivosť prevádzky sústavy,
- vysádzať a pestovať porasty s výškou presahujúcou 3 m, vo vzdialenosti presahujúcej 5 m od krajného vodiča vzdušného vedenia možno len vtedy, ak je zabezpečené, že tieto porasty pri páde nemôžu poškodiť vodiče vzdušného vedenia.

Zásobovanie obyvateľov elektrickou energiou zabezpečujú tri elektrostanice s transformátorovňami nachádzajúcimi sa v meste Rajec a obciach Horný Hričov a Varín, pričom celková dĺžka elektrického vedenia v okrese je 122,58 km.

Ochranné pásma zariadení rozvodov plynu

Podľa § 79 zákona NR SR č. 656/2004 Z. z. o energetike v znení zákona č. 251/2012 Z. z. sa pod ochranným pásmom rozumie priestor v bezprostrednej blízkosti priameho plynovodu alebo plynárenského zariadenia vymedzený vodorovnou vzdialenosťou od osi priameho plynovodu alebo od pôdorysu technologickej časti plynárenského zariadenia meraný kolmo na os plynovodu alebo na hranu pôdorysu technologickej časti plynárenského zariadenia. Vzdialenosť na každú stranu od osi plynovodu alebo od pôdorysu technologickej časti plynárenského zariadenia je:

- 4 m pre plynovod s menovitou svetlosťou do 200 mm,
- 8 m pre plynovod s menovitou svetlosťou od 201 mm do 500 mm,
- 12 m pre plynovod s menovitou svetlosťou od 501 mm do 700 mm,
- 50 m pre plynovod s menovitou svetlosťou nad 700 mm,
- 1 m pre plynovod, ktorým sa rozvádza plyn na zastavanom území obce s prevádzkovaným tlakom nižším ako 0,4 MPa,
- 8 m pre technologické objekty,
- 150 m pre sondy,
- 50 m pre iné plynárenské zariadenia zásobníka a ťažobnej siete neuvedených vyššie,

- vlastníci pozemkov, ktoré sa nachádzajú v lesných priesekoch, cez ktoré sú vedené plynárenské zariadenia prevádzkované s tlakom nad 0,4 MPa, sú povinní umožniť prevádzkovateľovi siete a prevádzkovateľovi ťažobnej siete zachovať voľné pásy v šírke 2 m na obe strany od osi plynovodu distribučnej siete a ťažobnej siete a v šírke 5 m na obe strany od osi plynovodu prepravnej siete a plynovodu, ktorý je súčasťou zásobníka.

Bezpečnostné pásmo je určené na zabránenie porúch alebo havárií na plynárenských zariadeniach, alebo na zmiernenie ich dopadov na ochranu života, zdravia a majetku osôb. Bezpečnostným pásmom na účely tohto zákona sa rozumie priestor vymedzený vodorovnou vzdialenosťou od osi plynovodu alebo od pôdorysu plynárenského zariadenia meraný kolmo na os, alebo na pôdorys. Vzdialenosť na každú stranu od osi plynovodu alebo od pôdorysu plynárenského zariadenia je:

- 10 m pri plynovodoch s tlakom nižším ako 0,4 MPa, prevádzkovaných na voľnom priestranstve a na nezastavanom území,
- 20 m pri plynovodoch s tlakom od 0,4 MPa do 4 MPa a s menovitou svetlosťou do 350 mm,
- 50 m pri plynovodoch s tlakom od 0,4 MPa do 4 MPa s menovitou svetlosťou nad 350 mm,
- 50 m pri plynovodoch s tlakom nad 4 MPa s menovitou svetlosťou do 150 mm,
- 100 m pri plynovodoch s tlakom nad 4 MPa s menovitou svetlosťou do 300 mm,
- 150 m pri plynovodoch s tlakom nad 4 MPa s menovitou svetlosťou do 500 mm,
- 200 m pri plynovodoch nad 4 MPa s menovitou svetlosťou nad 500 mm,
- 50 m pri regulačných staniciach, filtračných staniciach, armatúrnych uzloch,
- 250 m pre iné plynárenské zariadenia zásobníka a ťažobnej siete neuvedených vyššie,
- pri plynovodoch s tlakom nižším ako 0,4 MPa, ak sa nimi rozvádza plyn v súvislej zástavbe a pri regulačných staniciach so vstupným tlakom nižším ako 0,4 MPa, lokalizovaných v súvislej zástavbe, bezpečnostné pásma určí v súlade s technickými požiadavkami prevádzkovateľa distribučnej siete.

Ochranné pásma potrubí na prepravu pohonných látok alebo na prepravu ropy

OP potrubia je v zmysle zákona NR SR č. 656/2004 Z. z. o energetike v znení neskorších predpisov priestor v blízkosti potrubia, ktorý je určený na zabezpečenie plynulej prevádzky potrubia a na zabezpečenie bezpečnosti osôb a majetku. Vlastníci a užívatelia nehnuteľností v OP sú povinní zdržať sa všetkého, čo by mohlo poškodiť potrubie a ohroziť plynulosť a bezpečnosť prevádzky. OP potrubia, okrem OP potrubia na prepravu ropy z miesta ťažby do miesta spracovania, je vymedzené zvislými plochami vedenými vo vodorovnej vzdialenosti 300 m po oboch stranách od osi potrubia. OP potrubia na prepravu ropy z miesta ťažby do miesta spracovania je vymedzené zvislými plochami vedenými vo vodorovnej vzdialenosti 100 m po oboch stranách od osi potrubia. V ochrannom pásme potrubia je zakázané zriaďovať objekty osobitej dôležitosti, ťažné jamy prieskumných a ťažobných podnikov a odvaly. V ochrannom pásme potrubia, okrem OP potrubia na prepravu ropy z miesta ťažby do miesta spracovania, je zakázané do vzdialenosti:

- 200 m od osi potrubia stavať na vodnom toku mosty a vodné diela,
- 150 m od osi potrubia pozdĺž potrubia súvisle zastavovať pozemky, stavať ďalšie dôležité objekty a budovať železničné trate,
- 50 m od osi potrubia stavať kanalizačnú sieť,
- 20 m od osi potrubia stavať potrubie na prepravu iných látok s výnimkou horľavých látok I. a II. triedy,
- 10 m od osi potrubia vykonávať činnosti, najmä výkopy, sondy, odpratávanie a navrhovanie zeminy a vysádzanie stromov, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť potrubia a plynulosť prevádzky,
- elektrické vedenie možno zriaďovať najmenej v takej vzdialenosti od potrubia, aby sa zachovali OP podľa § 36 a § 43,
- vykonávať činnosti v ochrannom pásme potrubia na prepravu ropy z miesta ťažby do miesta spracovania môžu osoby iba so súhlasom prevádzkovateľa potrubia.

Takéto potrubia sa na území okresu nenachádzajú.

V Mape č. 3 Priemet negatívnych prvkov a javov vyznačujeme OP a PHO všetkých prvkov väčších ako 100 m.

II. SYNTÉZOVÁ ČASŤ

5 SYNTÉZA ANALYTICKÝCH VSTUPOV A HODNOTENIA

Úlohou syntetickej časti dokumentu RÚSES je posúdenie štrukturálnych, funkčných a procesných vzťahov v krajine, čo predstavuje:

- hodnotenie ekologickej stability,
- hodnotenie plošného a priestorového usporiadania pozitívnych a negatívnych prvkov/javov v krajine, t. j. posúdenie miery izolácie, spojitosti (konektivity) prvkov,
- hodnotenie typov biotopov (rozmanitosť typov biotopov, druhová rozmanitosť, výskyt chránených a ohrozených druhov),
- hodnotenie ekostabilizačnej významnosti, reprezentatívnosti a unikátnosti biotopov a prvkov krajinej štruktúry v území (porovnanie aktuálneho stavu s potenciálnou prirodzenou vegetáciou, hodnotenie stupňa ekologickej stability, vymedzenie ekologicky významných prírodných prvkov),
- hodnotenie environmentálnych problémov,
- hodnotenie krajinej štruktúry (diverzita krajiny, typ a vývoj krajinej štruktúry, historické krajinné štruktúry, krajinný obraz a krajinný ráz).

Základným mapovým výstupom je mapa č. 4 Environmentálne problémy s vyznačenými environmentálnymi problémami pre okres Žilina.

5.1 Hodnotenie ekologickej stability

Jednou z kľúčových, ale najproblematickejších častí spracovania dokumentov RÚSES je klasifikácia územia. Predstavuje diferenciaciu územia podľa vybraných kritérií. Jej cieľom je vyčlenenie plôch s približne rovnakým stupňom ekologickej stability. Klasifikácia územia na základe biotických prvkov – určuje sa vnútorná ekologická stabilita prvkov krajinej štruktúry, vzhľadom na plnenie ekostabilizačnej funkcie. Základom klasifikácie územia na základe biotickej významnosti je stanovenie vnútornej ekologickej stability prvkov SKŠ – reálnej vegetácie a ich ekostabilizačné účinky podľa fyziognomicko-ekologickej charakteristiky prvkov SKŠ (Miklós, Izakovičová, 1997). Stupeň biotickej významnosti je možné stanoviť len relatívne. Vychádza sa z predpokladu, že relatívny stupeň ekologickej stability je nepriamo úmerný intenzite antropogénneho ovplyvnenia ekosystému.

Ekologická stabilita je schopnosť ekosystému vyrovnávať vonkajšie rušivé vplyvy vlastnými spontánnymi mechanizmami (Míchal, 1992), jej opakom je ekologická labilita, ktorú definujeme ako neschopnosť ekosystému odolávať vonkajším rušivým vplyvom alebo neschopnosť vrátiť sa do pôvodného stavu. Odolávanie ekosystému voči vonkajším rušivým vplyvom sa deje dvomi základnými spôsobmi:

- rezistencia – ekosystém je odolný voči vonkajším rušivým vplyvom a nemení sa,
- reziliencia – ekosystém sa pôsobením vonkajších vplyvov mení, ale po jeho odznení sa pomocou vlastných autoregulačných mechanizmov navracia do pôvodného stavu.

Výsledkom hodnotenia ekologickej stability je vyjadrenie ekologickej stability riešeného územia jednotlivých prvkov kvantifikovateľnými ukazovateľmi (stupňom stability jednotlivých prvkov SKŠ a koeficientom ekologickej stability). Pri hodnotení významu prvkov SKŠ z hľadiska ekologickej stability možno použiť 6-stupňovú stupnicu (Tabuľka č. 5.1) pre hodnotenie významu krajinného segmentu z hľadiska ekologickej stability (Lów et al., 1995).

Tabuľka č. 5.1: Stupnica pre hodnotenie významu prvkov SKŠ krajinného segmentu

Stupeň ekologickej stability	Hodnotenie významu prvkov SKŠ z hľadiska ekologickej stability
0	bez významu (napr. zastavané plochy a komunikácie, hospodárske areály)
1	veľmi malý význam (orná pôda veľkoplošná)

Stupeň ekologickej stability	Hodnotenie významu prvkov SKŠ z hľadiska ekologickej stability
2	malý význam (orná pôda maloplošná, intenzívne sady, vinice, intenzifikované lúky, cintoríny)
3	stredný význam (extenzívne využívané lúky, líniová nelesná drevinová vegetácia)
4	veľký význam (lúky a lesy s prevahou prirodzene rastúcich druhov, prirodzené sukcesné spoločenstvá)
5	výnimočne veľmi veľký význam (prirodzené a prírodné lesy, prírodné travné spoločenstvá, mokrade, rašeliniská, neregulované vodné toky a pod.)

Zdroj: Löw et al., 1995

Orientačné hodnoty ekologickej stability prvkov SKŠ na základe biotickej významnosti reálnej vegetácie RÚSES sú uvedené v Tabuľke č. 5.2.

Tabuľka č. 5.2: Stupeň stability jednotlivých prvkov SKŠ

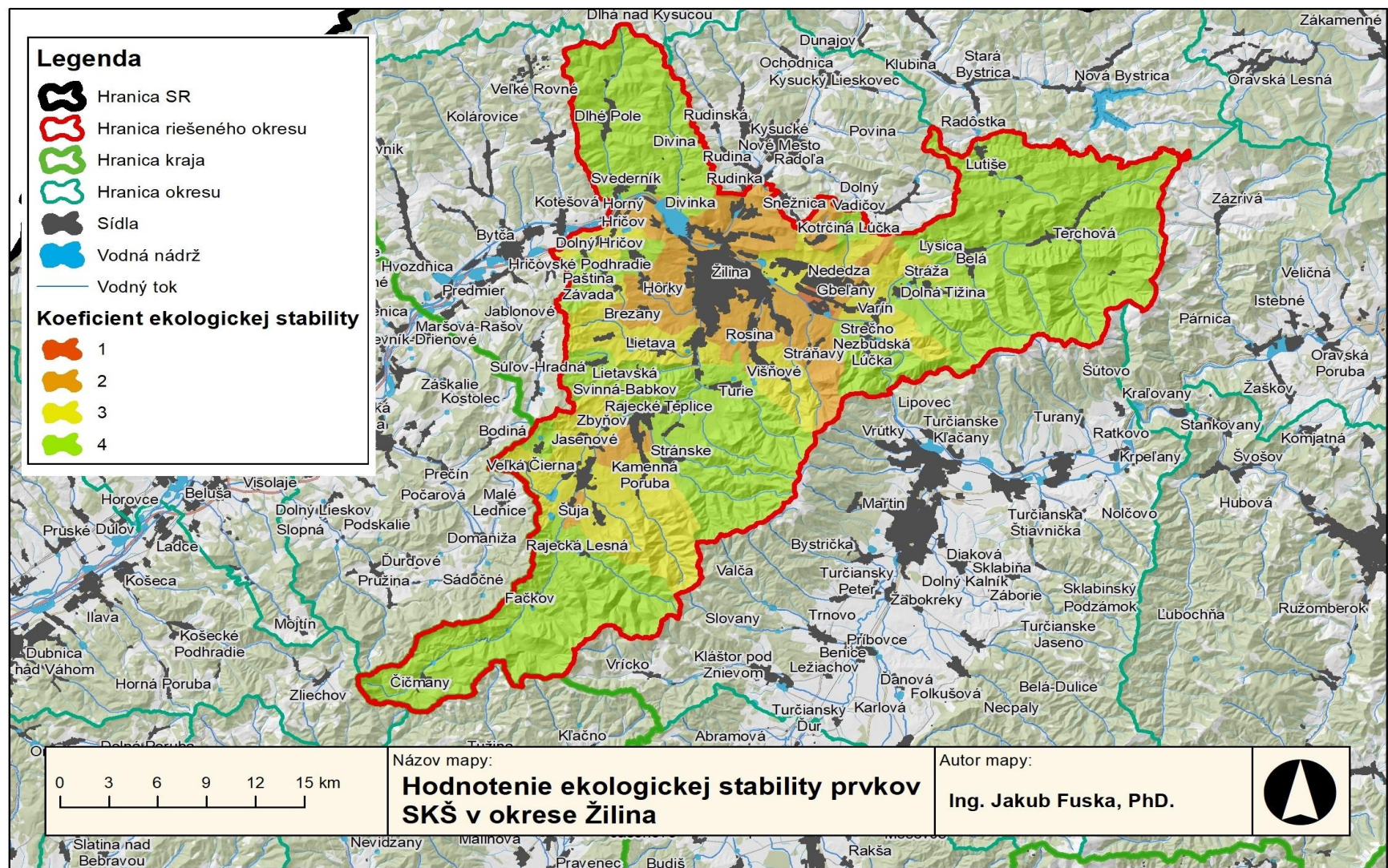
Prvky (kategórie) súčasnej krajinej štruktúry	Stupeň ekologickej stability	Prvky (kategórie) súčasnej krajinej štruktúry	Stupeň ekologickej stability
Orná pôda veľkobiloková	1	Priemyselné areály a priemyselné parky	0
Orná pôda malobiloková	2	Ťažobné areály	0
Úhory na ornej pôde	2 – 3	Spaľovne	0
Trvalý trávny porast intenzívne využívaný	3	Teplárne	0
Trvalý trávny porast extenzívne využívaný	4 – 5	Bioplynové stanice	0
Trvalý trávny porast s nelesnou drevinovou vegetáciou s podielom do 25% výmery	4 – 5	Kompostárne	0
Trvalý trávny porast sukcesne zarastajúci	4	Areály poľnohospodárskych podnikov funkčné alebo so zmenenou funkciou	0
Subalpínske a alpínske lúky	5	Areály poľnohospodárskych podnikov nefunkčné	0
Ovocný sad intenzívny nezatrávnený	2	Hnojiská	0
Ovocný sad extenzívny	3	Areály lesných závodov	0
Vinice veľkoplošné intenzívne bez zatrávnenia	1	Hrádze (zatrávnené)	1 – 2
Vinice maloplošné na úzkych terasách, zatrávnené	2	Suché poldre	2 – 3
Chmeľnice	1	Priehrady	0
Záhrady	3	Häte, vodné stupne	0
Energetické porasty rýchlorastúcich druhov na poľnohospodárskej pôde	2	Rybochody	0
Ihličnaté lesy	4	Diaľnice a rýchlostné cesty existujúce	0
Listnaté lesy	4	Diaľnice a rýchlostné cesty plánované a vo výstavbe	0
Zmiešané lesy	4	Cesty I. triedy	0
Monokultúrne stanovištne nevhodné alebo nepôvodné lesy – smrekové, agátové, borovicové, topoľové a iné monokultúry so zastúpením monokultúrneho druhu nad 90 %	2 – 3	Cesty II. a III. triedy	0
Kosodrevina	5	Železničné trate elektrifikované	0
Kalamitné holiny, rúbaniská, degradované a silne poškodené porasty	1 – 2	Železničné trate ostatné	0

Prvky (kategórie) súčasnej krajiny štruktúry	Stupeň ekologickej stability	Prvky (kategórie) súčasnej krajiny štruktúry	Stupeň ekologickej stability
Energetické porasty rýchlorastúcich druhov na lesnej pôde	2	Letiská civilné a vojenské	0
Lesy s prírode blízkym drevinovým zložením (1. a 2. stupeň prirodzenosti)	5	Poľné letiská	0
Vodné toky prirodzené	5	Verejné prístavy	0
Vodné toky regulované	2 – 3	Ekodukty – zelené mosty, ekonadchody, ekopodchody, ekotunel	2
Vodné toky odprírodnené	0 – 1	Jadrové elektrárne	0
Vodné plochy prirodzené a prírode blízke	4 – 5	Tepelné elektrárne	0
Vodné plochy umelé	2 – 3	Malé vodné elektrárne	0
Sídlna zástavba mestského typu	0	Areály fotovoltických elektrární: pozemky s inštalovanými fotovoltickými panelmi a príslušnými zariadeniami	0
Sídlna zástavba vidieckeho typu	1 – 2	Areály veterných elektrární – veterné parky	0
Rozptýlená vidiecka zástavba	2 – 3	Ostatné energetické areály (rozvodne, transformovne a pod.)	0
Rekreačné a športové areály	1 – 2	Elektrické vedenie VVN, VN	0
Kúpeľné areály	3 – 4	Plynovod vysokotlakový	0
Záhradkárské osady	2	Ropovod a prečerpávacie stanice	0
Chatové osady, kempingy	2	Čistiareň odpadových vôd	0
Terasovaná krajina v rôznom štádiu sukcesie	3 – 4	Nelesná drevinová vegetácia	4
Úzkopásové polia, vrátane úhorov	2 – 3	Brehové porasty	4 – 5
Prírodné skalné útvary bez, resp. minimálne pokryté vegetáciou	5	Park a ostatná verejná a vyhradená zeleň v zastavanom území (ochranná, izolačná, atď.)	3 – 4
Vojenské areály	0	Cintorín	1
Skládky odpadov	0	Mozaikové štruktúry (s ornou pôdou, TTP, NDV s rozptýleným osídlením)	3 – 4
Odkaliská	0		

Poznámka: Štruktúra prvkov SKŠ je členená podľa mapovania v kap. 2 Súčasná krajinná štruktúra

Jednotlivým zmapovaným plochám SKŠ sa v zmysle danej tabuľky prisúdi príslušný stupeň ekologickej stability a výstupom tejto interpretácie je mapa znázorňujúca riešené územie v kategóriách stupňa ekologickej stability. Výstupom diferenciacie krajiny podľa stupňa ekologickej stability (0-5) je Mapa č. 5.1.

Mapa č. 5.1: Stupeň ekologickej stability okresu Žilina

Zdroj: upravené podľa Atlas krajiny SR, ÚGKK SR, Open Street Map, Mapový podklad ESRI, 2018

Koeficient ekologickej stability

Koeficient ekologickej stability (KES) vyjadruje sprostredkované stupeň prirodzenosti územia na základe kvality (stupeň ekologickej stability) a kvantity (plošná výmera) jednotlivých prvkov SKŠ v konkrétnej obci. Výpočet KES je možné vykonať viacerými spôsobmi (Tekel, 2002). V rámci spracovania dokumentov RÚSES bude pre výpočet KES použitý nasledovný vzťah:

$$KES = (\sum S_i \cdot P_i) / P_Z$$

kde:

P_i – plocha jednotlivého druhu pozemku (plocha všetkých prvkov krajinej štruktúry s rovnakým stupňom biotickej stability),

S_i – stupeň stability jednotlivého druhu pozemku,

P_Z – plocha hodnotenej ZUJ (hranica obce).

Výsledkom je hodnotenie ekologickej stability podľa KES jednotlivých obcí (ZUJ) riešeného územia podľa stupňov uvedených v Tabuľke č. 5.3.

Tabuľka č. 5.3: Stupne ekologickej stability podľa KES

Stupeň ekologickej stability	Typ ekologickej stability krajiny	KES
1.	veľmi nízka ekologická stabilita	< 0,50
2.	nízka ekologická stabilita	0,51 – 1,50
3.	stredná ekologická stabilita	1,51 – 3,00
4.	vysoká ekologická stabilita	3,01 – 4,50
5.	veľmi vysoká ekologická stabilita	> 4,50

Zdroj: Metodické pokyny na vypracovanie dokumentov RÚSES, SAŽP, 2014

Hodnota KES riešeného územia – okresu Žilina je **2,92**, čo predstavuje stupeň č. 3, t. j. stredná ekologická stabilita (KES pre celé riešené územie okresu je aritmetický priemer KES všetkých obcí).

V riešenom území je najnižšia hodnota ekologickej stability v sídlach a najvyššia v oblasti s lesmi. Je však potrebné poznamenať, že táto hodnota má zníženú výpovednú schopnosť, lebo obsahuje iba kvantitatívne hodnotenie z pohľadu SKŠ v celom priestore okresu. Hodnoty ekologickej stability nezahŕňajú kvalitatívny rozmer (znečistenie prírodného prostredia, horizontálne interakčné väzby krajinej štruktúry,...).

Tabuľka č. 5.4 uvádza KES pre okres Žilina.

Tabuľka č. 5.4: Koeficient ekologickej stability (KES) pre okres Žilina

Obec	KES	Obec	KES
Belá	3,56	Malá Čierna	3,41
Bitarová	2,03	Mojš	1,40
Brezany	2,32	Nededza	2,68
Čičmany	3,59	Nezbudská Lúčka	3,69
Divina	3,57	Ovčiarsko	3,09
Divinka	3,18	Paština Závada	3,75
Dlhé Pole	3,46	Podhorie	2,80
Dolná Tižina	3,52	Porúbka	3,36
Dolný Hričov	2,65	Rajec	2,68
Ďurčiná	2,88	Rajecká Lesná	3,46
Fačkov	3,74	Rajecké Teplice	3,13
Gbeľany	2,42	Rosina	1,88

Obec	KES	Obec	KES
Horný Hričov	2,35	Stráňavy	2,38
Hôrky	1,90	Stránske	3,16
Hričovské Podhradie	3,45	Stráža	2,91
Jasenové	2,93	Strečno	3,11
Kamenná Poruba	2,64	Svederník	3,16
Kľače	1,60	Šuja	1,57
Konská	1,91	Teplička nad Váhom	2,68
Kotrčiná Lúčka	3,34	Terchová	3,66
Krasňany	3,41	Turie	3,05
Kunerad	3,61	Varín	3,00
Lietava	2,57	Veľká Čierna	2,66
Lietavská Lúčka	2,68	Višňové	2,99
Lietavská Svinná – Babkov	3,42	Zbyňov	2,93
Lutiše	3,24	Žilina	2,47
Lysica	3,46		

5.2 Plošné a priestorové usporiadanie pozitívnych a negatívnych prvkov v krajine

Koncepcie tvorby ekologických sietí (vrátane ÚSES) reagujú na nepriaznivý vývoj v krajine, ktorého dôsledkom je fragmentácia a znižovanie rozlohy prírodných biotopov.

Z hľadiska priestorových štruktúr je optimálne fungujúci autonómny (autoregulačný) spojený systém taký, kde bezporuchovo fungujú všetky spojenia a toky. V prípade, že dôjde ku diskontinuite systému, treba „pretrhnuté“ väzby nahradiť novými spojeniami, a tak „prinavrátiť“ možnosť fungovania aspoň časti pôvodných interakcií. Subštruktúrou, ktorá môže nahrádzať fungovanie pôvodne kontinuálnej a celostne fungujúcej krajiny a krajinnej štruktúry, sú siete, t. j. systém prepojení (koridorov) a uzlov. Tie vytvárajú nové vzťahy konektivity – spojení inak oddelených častí. Tak môžu v krajine vzniknúť „ekologické siete“ alebo inak povedané „územné systémy ekologickej stability“. Existencia spojených ekologických sietí takto vytvára „náhradné“ interakčné prepojenie prírodných komponentov DKŠ a „umelých“ človekom vytvorených plôch (Jančura, 2012).

Do skupiny účelových charakteristík patrí aj konektivita (spojitosť), koncipovaná v zmysle vzájomného prepojenia konkrétnych zložiek v krajine (matrici) často formou koridorov.

Pozitívnymi prvkami v krajine sú stanovišťa so zachovalými biotopmi podobnými pôvodným prírodným stanovištiam a aj prvky podmienené alebo vytvorené ľudskou činnosťou, ktoré podporujú alebo zvyšujú diverzitu podmienok života organizmov. Naopak, za negatívne prvky možno pokladať prvky s antropicky výrazne pretvoreným prostredím, ktorému sa dokázalo prispôbiť len málo druhov organizmov. Už z týchto predpokladov je zjavné, že hodnotenie niektorých prvkov, ktoré boli ovplyvnené ľudskou činnosťou, no zvyšujú rozmanitosť krajiny, nie je vždy jednoznačné. Z pohľadu zabezpečenia celopriestorového ÚSES je potrebné zhodnotiť ich usporiadanie v krajine, rozsah ich pozitívneho, či negatívneho vplyvu a vzájomnú interakciu pozitívnych prvkov a stresových faktorov. Pozitívne prvky a stresové faktory nie sú v krajine izolované, vytvárajú, menia sa a zanikajú rôzne interakcie medzi nimi navzájom. Ich pozitívny alebo negatívny účinok sa tým zosilňuje, prípadne zoslabuje, často dochádza k synergickému efektu. Pokiaľ je negatívne pôsobenie stresového faktora alebo synergický efekt viacerých negatívnych faktorov na krajinu a jej zložky dostatočne silný, vznikajú reálne ekologické bariéry.

Syntéza negatívnych prvkov a javov

Medzi plošné negatívne pôsobiace prvky v zmysle metodiky ÚSES sú zaradené spevnené a degradované plochy (obytné, priemyselné a dobývacie areály), veľkoplošná orná pôda, odprírodnené vodné plochy. Líniové

negatívne prvky predstavujú dopravné siete a infraštruktúra, regulované a odprírodnené vodné toky. Javy a prvky nie sú v krajine izolované, vstupujú do rôznych vzťahov a podľa toho sa ich účinok zosilňuje, prípadne zoslabuje, často dochádza aj k tzv. synergickému efektu.

Syntézovým vyjadrením vplyvu antropogénnych aktivít na krajinu je existencia reálnych ekologických bariér v krajine. Pod pojmom „ekologická bariéra“ rozumieme akýkoľvek negatívny antropogénny zásah do krajiny, pretože v konečnom dôsledku znamená zásah do prirodzeného vývoja ekosystémov. Bariérový efekt socioekonomických javov v krajine vychádza z:

- existencie daného antropogénneho objektu v krajine (primárne stresové faktory),
- funkcie daného objektu v krajine (sekundárne stresové faktory).

Syntézou primárnych a sekundárnych negatívnych prvkov je možné vyčleniť v území oblasti, kde sa plošne prekrýva viacero negatívnych prvkov a javov. Tieto územia majú plošný alebo líniový charakter. Rozčleňujeme ich na:

- centrá stresových faktorov,
- prechodné oblasti stresových faktorov,
- koridory (línie) stresových faktorov.

Z hľadiska intenzity pôsobenia je možné rozčleniť nasledovné kategórie:

- so slabou intenzitou pôsobenia stresových faktorov,
- so strednou intenzitou pôsobenia stresových faktorov,
- so silnou intenzitou pôsobenia stresových faktorov.

Intenzita pôsobenia negatívnych faktorov v okrese Žilina je vyjadrená v Tabuľke č. 5.5.

Tabuľka č. 5.5: Intenzita pôsobenia negatívnych faktorov v okrese Žilina

Typ intenzity	Umiestnenie negatívnych faktorov
Centrá so silnou intenzitou pôsobenia stresových faktorov	Zaraďujeme sem takmer celé územie mesta Žilina, priemyselné časti predovšetkým v okolí mesta Žilina, všetky priemyselné a technické prevádzky, poľnohospodárske a dobývacie areály deponované v celom okrese. Patria sem tiež časti sídiel, ktoré sú pod vplyvom dopravných ťahov s vysokou intenzitou dopravy.
Centrá so stredne silnou intenzitou pôsobenia stresových faktorov	Patria sem ostatné časti sídiel s menej kvalitným ŽP, ktoré nie sú zaradené v prvej kategórii, ďalej sídla so stredne vysokou intenzitou dopravy.
Centrá so slabou intenzitou pôsobenia stresových faktorov	Patria sem najmä vidiecke sídla so slabou intenzitou premávky a s kvalitným ŽP.
Koridory so silnou intenzitou stresových faktorov	Do tejto kategórie koridorov zaraďujeme silne zaťažené dopravné ťahy spolu so silne znečistenými a odprírodnenými tokmi. Patria sem predovšetkým dopravné ťahy smerujúce do a zo Žiliny s príslušnými železničnými spojeniami.
Koridory so stredne silnou intenzitou pôsobenia stresových faktorov	Zaraďujeme sem stredne zaťažené dopravné ťahy, prípadne kumuláciu dopravných koridorov s menej znečistenými vodnými tokmi. Patria sem úseky v okolí Žiliny mimo hlavných ťahov.
Koridory s nízkou intenzitou pôsobenia stresových faktorov	Zaraďujeme sem hlavne miestne a účelové komunikácie s malou intenzitou premávky a znečistené vodné toky bez sprievodnej komunikácie. Nachádzajú sa rozptýlene po celom území okresu.
Veľkoplošné prechodné oblasti so silnou intenzitou pôsobenia stresových faktorov	Zaraďujeme sem veľkoplošné oblasti, kde sa kumuluje viac stresových faktorov (znečistenie ovzdušia, veľkoplošná orná pôda, nízka kvalita podzemnej vody, rozširovanie zastavaných území). Jedná sa o oblasť v okolí Žiliny, najmä priemyselných areálov.

Typ intenzity	Umiestnenie negatívnych faktorov
Veľkoplošné prechodné oblasti so strednou intenzitou pôsobenia stresových faktorov	Patria sem hlavne oblasti s výskytom veľkoplošnej ornej pôdy, oblasti so stredne silným znečistením ovzdušia, súvislejšie plochy rekreačných areálov.
Veľkoplošné prechodné oblasti so slabou intenzitou pôsobenia stresových faktorov	Zaraďujeme sem plochy rekreačného zázemia, oblasti slabého znečistenia ovzdušia. Tieto sú roztrúsené po celom okrese Žilina.

Konektivita a bariérové prvky v krajine

Celková krajinná štruktúra je založená na spôsobe rozmiestnenia krajinných zložiek – matric (relatívne homogénne plochy a elementy), enkláv (plôšky, ktoré sa nápadne líšia od okolia) a koridorov v priestore. Koridory sa navzájom v krajine spájajú a vytvárajú prepojené sústavy, tzv. siete, ktoré obklopujú ostatné krajinné zložky. Čím väčšia je heterogenita krajiny, čím je v nej viacej prírodných alebo človekom modifikovaných krajinných typov a zastúpených výškových vegetačných stupňov, tým je vyššia biodiverzita celej krajiny. Pre zachovanie druhej rozmanitosti enkláv v kultúrnej krajine sú dôležité nasledovné kvalitatívne a kvantitatívne podmienky: heterogenita vnútorného prostredia, kvalita biotopov, dostatočná rozloha plôšok, sukcesný vek, heterogenita okolitej matrice a jej prepojenie formou funkčných biokoridorov alebo tzv. nášľapných kameňov (ostrovčeky zelene). Možnosti pohybu organizmov sa rôznia podľa spojitosti, „pohostinnosti“, početnosti rozhraní, ich kontrastu a priechodnosti.

Charakteristika vlastností štruktúry krajiny okresu Žilina a ich vzťah k ostatnými zložkám krajiny (reliéf, riečna sieť, atď.) boli podrobne uvedené v predchádzajúcich kapitolách. Z hľadiska posudzovania štruktúrálnej konektivity je však dôležité rozdeliť krajinné segmenty okresu podľa krajinných typov, ktoré plnia funkciu ukazovateľov prevládajúceho prvku krajiny (krajinnej matrice). Stupeň fragmentácie sa s pomerom prírodných a kultúrnych zložiek v krajinskej štruktúre prirodzene mení. Predovšetkým so zvyšovaním podielu urbánnych prvkov (cesty, sídlo, atď.) a veľkých plôch nehostinných ekosystémov (makroštruktúry ornej pôdy) sa možnosti pohybu organizmov v krajine znižujú, čo umocňuje bariérový efekt. Z antropogénnych prvkov najväčší bariérový efekt pre migráciu živočíchov a ich možné ohrozenie spôsobujú v okrese Žilina nasledovné prvky, ktoré sú uvedené v Tabuľke č. 5.6.

Tabuľka č. 5.6: Antropogénne prvky – bariérový efekt v okrese Žilina

Typ prvku	Umiestnenie bariérového efektu
Bariérové prvky vo vodných tokoch	Hať, prah, stupeň 9x
Cestné a železničné komunikácie	Diaľnica a rýchlostné cesty existujúce: 19,25 km Cesty 1. triedy: 97,60 km Cesty 2. a 3. triedy: 248,32 km Železničné komunikácie: 174,08 km
Nadzemné elektrické vedenia a iné produktovody	Elektrické vedenie: 122,59 km
Sídla, areály a ich oplotenia	Sídelná zástavba: 55,61 km ² Rekreačné a športové areály: 2,22 km ² Priemyselné areály a priemyselné parky: 10,83 km ² Ťažobné areály: 3,14 km ² Areály poľnohospodárskych podnikov funkčné alebo so zmenenou funkciou: 3,28 km ² Areály poľnohospodárskych podnikov nefunkčné: 0,04 km ² Záhradkárské osady: 1,04 km ² Letisko: 0,28 km ² Skládka odpadu: 0,12 km ²

Zdroj: <http://www.cdb.sk>

Environmentálne problémy

Konfrontáciou dvoch syntetických máp – mapy pozitívnych prvkov a mapy negatívnych prvkov, vzniká výstup, ktorý vyjadruje ohrozenie krajiny a jej jednotlivých krajinotvorných zložiek a prvkov v dôsledku pôsobenia stresových faktorov (Tabuľka č. 5.7).

Tabuľka č. 5.7: Významné strety pozitívnych a negatívnych prvkov

Názov atribútu	Charakteristika stretu
Kategória konfliktného uzlu/plochy	<p>Typ 1 = stret s ochranou prírody a krajiny podľa zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability</i> • <i>Chránené vtáčie územie</i> • <i>Národná sústava chránených území</i> • <i>Ochrana dochovávaných genofondových zdrojov</i> • <i>Územie európskeho významu</i> • <i>Lokality vyhlásené podľa medzinárodných dohovorov</i> • <i>Chránené rybie oblasti</i> • <i>Chránené stromy</i> • <i>Kultúrno–historicky hodnotné formy využívania krajiny</i> • <i>Mokrade</i>
Ohrozený prvok/prvky	<p>Zákon upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí, ako aj práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri ochrane prírody a krajiny s cieľom dlhodobu zabezpečiť zachovanie prírodnej rovnováhy a ochranu rozmanitosti podmienok a foriem života, prírodných hodnôt a krás a utvárať podmienky na trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov a na poskytovanie ekosystémových služieb, berúc do úvahy hospodárske, sociálne a kultúrne potreby, ako aj regionálne a miestne pomery.</p> <p>Ochranou prírody a krajiny sa podľa tohto zákona rozumie starostlivosť o voľne rastúce rastliny, voľne žijúce živočíchy a ich spoločenstvá, prírodné biotopy, ekosystémy, nerasty, skameneliny, geologické a geomorfologické útvary, ako aj starostlivosť o vzhľad a využívanie krajiny. Ochrana prírody a krajiny sa realizuje najmä obmedzovaním a usmerňovaním zásahov do prírody a krajiny, podporou a spoluprácou s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov, ako aj spoluprácou s orgánmi verejnej správy.</p>
Ohrozujúci faktor/faktory	<p>Medzi ohrozujúce faktory vplývajúce na kategóriu ohrozeného prvku patria:</p> <p>hydromelióracie – závlahy, inundačné územie, kontaminovaná pôda, letisko, orná pôda – veľkoblková, plocha so silnou defoliáciou, poľnohospodársky areál funkčný, poľnohospodársky areál nefunkčný, pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne, pôda ohrozená vodnou eróziou – veľmi silne, pôdy s vysokou náchylnosťou na zhutnenie, priemyselný areál, rekreačný a športový areál, sídelná plocha, skládka, smreková monokultúra, svahové deformácie, ťažobný areál, transformovňa, územie s vysokým radónovým rizikom, záhradkárska osada, kontaminovaná pôda, odkalisko, železnica, ropovod, plynovod, lyžiarsky vleč, elektrické vedenie, cesty 2. a 3. triedy, cesty 1. triedy, čistiareň odpadových vôd, environmentálna záťaž – typ A, environmentálna záťaž – typ B, environmentálna záťaž – typ C, hať, prah, stupeň, skládka, vodná elektrárňa, zdroj znečistenia vôd.</p>
Popis ohrozenia	<p>Výber plošne najrozsiahlejších ohrození Typu 1. vyskytujúcich sa na predmetnom území okresu Žilina:</p> <p><i>Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability</i></p> <p><i>Chránené vtáčie územie</i></p> <p><i>Národná sústava chránených území</i></p> <p><i>Ochrana dochovávaných genofondových zdrojov</i></p> <p><i>Územie európskeho významu</i></p> <p><i>Lokality vyhlásené podľa medzinárodných dohovorov</i></p>

Názov atribútu	Charakteristika stretu
	<p>pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne – 162,54 km² smreková monokultúra – 128,13 km² svahové deformácie – 85,73 km² pôda ohrozená vodnou eróziou – veľmi silne – 35,90 km² cesty 2. a 3. triedy – 151,49 km železnica – 97,90 km ropovod a plynovod – 66,41 km elektrické vedenie – 66,16 km cesty 1. triedy – 45,38 km</p> <p><i>Chránené stromy</i> V okrese Žilina dochádza k prieniku chránených stromov s ohrozením: orná pôda – veľkobloková, pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne, pôda ohrozená vodnou eróziou – veľmi silne, priemyselný areál, sídelná plocha, svahové deformácie.</p> <p><i>Kultúro–historicky hodnotné formy využívania krajiny</i> V okrese Žilina dochádza v stretoch s nízkym počtom (1x) najmä v nasledovných negatívnych vplyvoch: orná pôda – veľkobloková, pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne, pôda ohrozená vodnou eróziou – veľmi silne, pôdy s vysokou náchylnosťou na hutnenie, sídelná plocha.</p> <p><i>Mokrade</i> V okrese Žilina dochádza v stretoch s nízkym počtom (1x) najmä v nasledovných negatívnych vplyvoch/ohrozeniach: orná pôda – veľkobloková, pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne, pôda ohrozená vodnou eróziou – veľmi silne, sídelná plocha, svahové deformácie.</p>
Analýza možností na odstránenie alebo zmiernenie negatívneho vplyvu	<p>Vybudovať protihlukové a protiosvetľovacie steny v blízkosti diaľnic, rýchlostných ciest a ciest 1. triedy.</p> <p>Úprava pod mostnými objektmi musí byť prirodzená, aby neobmedzovala pohyb živočíchov.</p> <p>Protihlukové zábrany okolo ciest realizovať bez sklených výplní, aby nedochádzalo k nárazom a úhynom vtákov.</p> <p>Pri chránených stromoch je potrebný pravidelný monitoring stavu, predovšetkým na sídelných plochách, rekreačných a športových areáloch.</p> <p>Pri ohrození nad prvkom: Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability, Chránené vtáčie územie, Národná sústava chránených území, Ochrana dochovávaných genofondových zdrojov, Územie európskeho významu, Lokality vyhlásené podľa medzinárodných dohovorov aplikovať kogentnosť právnej úpravy dotknutej oblasti.</p> <p>Na zamedzenie kolízií automobilov so zverou realizovať precízne oploenie okolo hlavných ťahov. Veľkosť oploenia by nemala byť väčšia ako 10 x 10 cm, aby oploenie bolo dobre viditeľné a nedochádzalo k nárazom a následnému zakliesneniu väčších druhov vtákov do oploenia.</p> <p>Redukcia smrekovej monokultúry a prinavrátenie k pôvodnej miestnej drevinovej skladbe.</p> <p>Navrhnuť a realizovať monitoring vplyvov výstavby a prevádzky rýchlostných ciest a ciest 1. triedy na druhy, ktoré sú predmetom ochrany dotknutých území NATURA 2000 pred, počas a po výstavbe. Návrh monitoringu konzultovať so ŠOP SR.</p>

Názov atribútu	Charakteristika stretu
Kategória konfliktného uzlu/plochy	<p>Typ 2 = stret s ochranou a využitím nerastného bohatstva podľa zákona č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Chránené ložiskové územie</i> • <i>Prírodný minerálny zdroj</i>
Ohrozený prvok/prvky	<p>Ochrana a využitie nerastného bohatstva upravuje najmä banský zákon, geologický zákon, vyhláška MŽP SR č. 51/2008 Z. z., ktorou sa vykonáva geologický zákon a ďalšie právne</p>

Názov atribútu	Charakteristika stretu
	predpisy. Za nerasty sa podľa banského zákona považujú tuhé, kvapalné a plynné časti zemskej kôry. Ložiskom nerastov je prírodné nahromadenie nerastov, ako aj základka v hĺbkinnej bani, opustený odval, výsypka alebo odkalisko, ktoré vznikli banskou činnosťou a obsahujú nerasty.
Ohrozujúci faktor/faktory	Medzi ohrozujúce faktory vplývajúce na kategóriu ohrozeného prvku patria: orná pôda – veľkoblková, pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne, pôda ohrozená vodnou eróziou – veľmi silne, pôdy s vysokou náchylnosťou na hutnenie, sídelná plocha, smreková monokultúra, svahové deformácie, ťažobný areál, záhradkárská osada, environmentálna záťaž – typ B, environmentálna záťaž – typ C.
Popis ohrozenia	Výber plošne najrozsiahlejších ohrození Typu 2. vyskytujúcich sa na predmetnom území okresu Žilina: <i>Chránené ložiskové územie</i> pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne – 0,10 km ² smreková monokultúra – 0,06 km ² ťažobný areál – 0,04 km ² svahové deformácie – 0,03 km ² pôdy s vysokou náchylnosťou na zhutnenie – 0,03 km ² <i>Prírodný minerálny zdroj</i> inundačné územie, pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne, pôdy s vysokou náchylnosťou na zhutnenie, rekreačný a športový areál, sídelná plocha, svahové deformácie: 1x.
Analýza možností na odstránenie alebo zmiernenie negatívneho vplyvu	Redukcia smrekovej monokultúry a prinavrátenie k pôvodnej miestnej drevinovej skladbe. Applikácia kogentnosti právnej úpravy dotknutej oblasti. Odstránenie vplyvu.

Názov atribútu	Charakteristika stretu
Kategória konfliktného uzlu/plochy	Typ 3 = stret s ochranou vodných zdrojov podľa zákona NR SR č. 305/2018 Z. z. o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd a podľa zákona NR SR č. 364/2004 Z. z. o vodách. <ul style="list-style-type: none"> • <i>Chránené vodohospodárske oblasti</i> • <i>OP vodárenských zdrojov</i> • <i>Povodia vodárenských tokov</i>
Ohrozený prvok/prvky	Zákon o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd: Tento zákon ustanovuje chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd (ďalej len „chránená vodohospodárska oblasť“), činnosti, ktoré sú na ich území zakázané, a opatrenia na ochranu povrchových vôd a podzemných vôd prirodzene sa vyskytujúcich v chránenej vodohospodárskej oblasti. Chránená vodohospodárska oblasť je vymedzené významné územie prirodzenej akumulácie povrchových vôd a podzemných vôd, na ktorom sa prirodzeným spôsobom tvoria a obnovujú zásoby povrchových vôd a podzemných vôd. Vodný zákon: tento zákon upravuje práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb k vodám a nehnuteľnostiam, ktoré s nimi súvisia pri ich ochrane, účelnom a hospodárnom využívaní, oprávnenia a povinnosti orgánov štátnej vodnej správy a zodpovednosť za porušenie povinností podľa tohto zákona. Tento zákon vytvára podmienky na: a. všestrannú ochranu vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých ekosystémov v krajine, b. zachovanie alebo zlepšovanie stavu vôd, c. účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd,

Názov atribútu	Charakteristika stretu
	<p>d. manažment povodí a zlepšenie kvality životného prostredia a jeho zložiek,</p> <p>e. znižovanie nepriaznivých účinkov povodní a sucha,</p> <p>f. zabezpečenie funkcií vodných tokov,</p> <p>g. bezpečnosť vodných stavieb.</p>
Ohrozujúci faktor/faktory	<p>Medzi ohrozujúce faktory vplývajúce na kategóriu ohrozeného prvku patria:</p> <p>kontaminovaná pôda, orná pôda – veľkobloková, plocha so silnou defoliáciou, poľnohospodársky areál funkčný, priemyselný areál, pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne, pôda ohrozená vodnou eróziou – veľmi silne, pôdy s vysokou náchylnosťou na zhutnenie, sídelná plocha, smreková monokultúra, svahové deformácie, ťažobný areál, záhradkárská osada, rekreačný a športový areál, územie s vysokým radónovým rizikom, železnica, ropovod, plynovod, lyžiarsky vleč, elektrické vedenie, cesty 2. a 3. triedy, cesty 1. triedy.</p>
Popis ohrozenia	<p><i>Chránené vodohospodárske oblasti</i> <i>OP vodárenských zdrojov</i> <i>Povodia vodárenských tokov</i></p> <p>pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne – 109,89 km² svahové deformácie – 62,16 km² smreková monokultúra – 58,58 km² pôdy s vysokou náchylnosťou na zhutnenie – 26,12 km² cesty 2. a 3. triedy – 118,42 km elektrické vedenie – 35,41 km ropovod a plynovod – 27,74 km cesty 1. triedy – 18,20 km</p>
Analýza možností na odstránenie alebo zmiernenie negatívneho vplyvu	<p>Redukcia smrekovej monokultúry a prinavrátenie k pôvodnej miestnej drevinovej skladbe.</p> <p>Pri úprave dna a brehov premostovaných vodných tokov používať prírodné materiály – drevo, kameň, vyhnúť sa osádzaniu mostných pilierov do koryta tokov.</p> <p>Po ukončení stavebných prác vykonať rekultiváciu dočasných záberov a výsadbu navádzacej zelene na biokoridory vykonať výlučne z domácich druhov stromov a krov.</p> <p>Pohyb stavebných mechanizmov obmedziť výlučne na stavbu, manipulačné pásy a v programe organizácie výstavby určené prístupové komunikácie minimalizovať v priestore biokoridorov živočíchov.</p> <p>Odstraňovanie vegetácie, najmä stromov a kríkov, realizovať v období od 1. 8. do 1. 3., resp. 1. 4., teda mimo vegetačného obdobia, aj obdobia rozmnožovania väčšiny druhov fauny.</p> <p>Pri návrhu mostných objektov je potrebné dbať o zachovanie dostatočného migračného priestoru pre živočíchov, t. j. medzi mostným objektom a vlastným brehom vodného toku ponechať voľný priestor (min. 4 m) pre umožnenie prechodu živočíchom. Minimálna podchodná výška je odporúčaná 2,60 m.</p>

Názov atribútu	Charakteristika stretu
Kategória konfliktného uzlu/plochy	<p>Typ 4 = stret s ochranou lesa podľa zákona NR SR č. 326/2005 Z. z. o lesoch (zákon o lesoch)</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Ochrana lesných zdrojov</i>
Ohrozený prvok/prvky	<p>Účelom tohto zákona je:</p> <ol style="list-style-type: none"> zachovanie, zveľaďovanie a ochrana lesov ako zložky životného prostredia a prírodného bohatstva krajiny na plnenie ich nenahraditeľných funkcií, zabezpečenie diferencovaného, odborného a trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch, zosúladenie záujmov spoločnosti a vlastníkov lesov, vytvorenie ekonomických podmienok na trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch, vykonávanie osobitného predpisu v oblasti zákonného pôvodu dreva vyťaženeho na lesných pozemkoch.

Názov atribútu	Charakteristika stretu
	V zmysle zákona o lesoch sa jedná predovšetkým o: lesný ekosystém, lesný porast vrátane svojich ekologických funkcií, s produkčnými a mimo produkčnými funkciami.
Ohrozujúci faktor/faktory	Medzi ohrozujúce faktory vplývajúce na kategóriu ohrozeného prvku patria: smreková monokultúra, svahové deformácie, kontaminovaná pôda, pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne, pôdy s vysokou náchylnosťou na zhutnenie, pôda ohrozená vodnou eróziou – veľmi silne, plocha so silnou defoliáciou, sídelná plocha, orná pôda – veľkobloková, územie s vysokým radónovým rizikom, ťažobný areál, inundačné územie, záhradkárská osada, priemyselný areál, rekreačný a športový areál, poľnohospodársky areál nefunkčný, odkalisko, železnica, ropovod, plynovod, lyžiarsky vlek, elektrické vedenie, diaľnice a rýchlostné cesty, cesty 2. a 3. triedy, cesty 1. triedy.
Popis ohrozenia	<i>Ochrana lesných zdrojov</i> smreková monokultúra – 16,69 km ² svahové deformácie – 10,94 km ² kontaminovaná pôda – 10,07 km ² pôda ohrozená vodnou eróziou – extrémne – 8,62 km ² pôdy s vysokou náchylnosťou na zhutnenie – 0,60 km ² elektrické vedenie – 3,10 km diaľnice a rýchlostné cesty – 1,73 km plynovod – 1,36 km
Analýza možností na odstránenie alebo zmiernenie negatívneho vplyvu	Po ukončení stavebných prác vykonať rekultiváciu dočasných záberov a výsadbu navádzacej zelene na biokoridory vykonať výlučne z domácich druhov stromov a krov. Pohyb stavebných mechanizmov obmedziť výlučne na stavbu, manipulačné pásy a v programe organizácie výstavby určené prístupové komunikácie minimalizovať v priestore biokoridorov živočíchov. Pohyb stavebných mechanizmov obmedziť výlučne na stavbu, manipulačné pásy a v programe organizácie výstavby určené prístupové komunikácie minimalizovať v priestore biokoridorov živočíchov. Redukcia smrekovej monokultúry a prinavrátenie k pôvodnej miestnej drevinovej skladbe. Pri výstavbe a zemných prácach zamedziť šíreniu inváznych druhov rastlín.

Názov atribútu	Charakteristika stretu
Kategória konfliktného uzlu/plochy	Typ 5 = stret s ochranou pôdneho fondu podľa zákona o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy <ul style="list-style-type: none"> <i>Ochrana pôdy</i>
Ohrozený prvok/prvky	Tento zákon ustanovuje ochranu vlastností a funkcií poľnohospodárskej pôdy a zabezpečenie jej trvalo udržateľného obhospodarovania a poľnohospodárskeho využívania, ochranu environmentálnych funkcií poľnohospodárskej pôdy, ktorými sú: produkcia biomasy, filtrácia, neutralizácia a premena látok v prírode, udržiavanie ekologického a genetického potenciálu živých organizmov v prírode a v neposlednom rade ochranu výmery poľnohospodárskej pôdy zaradenej podľa kódu bonitovanej pôdno-ekologickej jednotky do 1. – 4. kvalitatívnej skupiny uvedenej v prílohe č. 3 predmetného zákona.
Popis ohrozenia	<i>Ochrana pôdy</i> V okrese Žilina nedochádza k prieniku prvkov v zmysle zákona o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy s ohrozujúcimi faktormi.

5.3 Ekostabilizačná významnosť, reprezentatívnosť a unikátnosť

Rozmanitosť biotopov v krajine vedie k zvýšeniu druhovej diverzity a k zachovaniu prirodzeného druhového bohatstva. Medzi významné biotopy zaraďujeme biotopy s výskytom prirodzených spoločenstiev bez výrazného antropického vplyvu (napr. pralesy), biotopy s vysokou druhovou rozmanitosťou (napr. prirodzené, druhovo bohaté lúky), biotopy s výskytom vzácných, chránených, či ohrozených druhov rastlín, živočíchov alebo spoločenstiev, reprezentatívne biotopy pre daný prírodný celok, ale aj biotopy s relatívnym významom. Relatívny ekologický význam biotopu je daný stavom ekologických podmienok okolitého prostredia. V antropicky využívanom prostredí poľnohospodárskej krajiny sa stáva potok s brehovým porastom, či remízka, významným biotopom (Izakovičová a kol., 2000b).

Reprezentatívnosť, unikátnosť

Na území okresu Žilina sme identifikovali 59 typov biotopov. Ich charakteristika, výskyt, ako aj ohrozenosť, je podrobne uvedená v analytickej časti kapitole 1.2.3 Biotopy. Spracovanie priaznivého stavu zachovania biotopov a druhov, ich hodnotenie a všeobecné zásady manažmentu sú realizované s podporou dvoch projektov a to projektu PHARE Twinning – „Implementácia smernice o biotopoch a smernice o vtákoch“, v rámci ktorého sa spracovávajú druhy živočíchov a projektu DANCEE – „Natura 2000 na Slovensku – Preklenutie medzier v implementačnom procese“, v rámci ktorého sa spracovávajú druhy rastlín a typy biotopov. V súvislosti s týmito projektmi bol v roku 2005 vypracovaný ŠOP SR Manuál k programom starostlivosti o územie NATURA. Z dôvodu zložitosti a časovej náročnosti metodiky hodnotenia biotopov v tomto manuále, sa biotopy hodnotili z pohľadu významu biotopu, súčasného výskytu biotopu a spoločenskej hodnoty biotopu v rámci celého územia okresu Žilina (Tabuľka č. 5.8). Ruderálne biotopy sa nehodnotili.

Tabuľka č. 5.8: Výskyt biotopov v okrese Žilina

Kód biotopu	Názov biotopu	Kód biotopu NATURA 2000	Biotop prioritný (P), európskeho významu (EV), národného významu (NV) a ostatného významu (O)	Súčasný výskyt biotopu	Spoločenská hodnota €/m ²
Kr10	Kosodrevina	*4070	P	B	35,51
Tr8	Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte	*6230	P	B	14,93
Ls1.3	Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy	*91EO	P	A	17,92
Ls1.4	Horské jelšové lužné lesy	*91EO	P	B	17,92
Ls4	Lipovo-javorové sutinové lesy	*9180	P	C	17,92
Vo2	Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu <i>Magnopotamion</i> alebo <i>Hydrocharition</i>	3150	EV	B	12,28
Vo3	Prirodzené dystrofné stojaté vody	3160	EV	C	58,75
Br3	Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s myrikovkou nemeckou (<i>Myricaria germanica</i>)	3230	EV	B	19,58
Br4	Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s vrbou sivou	3240	EV	B	12,28
Kr2	Porasty borievky obyčajnej	5130	EV	B	5,31
Al1	Alpínske trávno-bylinné porasty na silikátovom podklade	6150	EV	B	87,30
Al2	Alpínske snehové výležišká na silikátovom podklade	6150	EV	C	87,30
Al3	Alpínske a subalpínske vápnomilné trávno-bylinné porasty	6170	EV	B	138,08

Kód biotopu	Názov biotopu	Kód biotopu NATURA 2000	Biotop prioritný (P), európskeho významu (EV), národného významu (NV) a ostatného významu (O)	Súčasný výskyt biotopu	Spoločenská hodnota €/m ²
Al5	Vysokobylinné spoločenstvá alpskeho stupňa	6430	EV	B	9,62
Al9	Vresoviská a spoločenstvá kríčkov v subalpínskom a alpínskom stupni	4060	EV	C	17,92
Tr1	Suchomilné trávno-bylinné a krovinové porasty na vápnom substráte	6210	EV	B	24,56
Tr 1.1	Suchomilné trávno-bylinné a krovinové porasty na vápnom substráte s významným výskytom druhov čeľade <i>Orchidaceae</i>	*6210	EV	B	56,76
Tr2	Subpanónske trávno-bylinné porasty	*6240	EV	B	94,60
Tr5	Suché a dealpínske trávno-bylinné porasty	6190	EV	B	12,28
Br6	Brehové porasty deväťsilov	6430	EV	A	9,62
Br7	Bylinné lemové spoločenstvá nížinných riek	6430	EV	C	9,62
Lk1	Nížinné a podhorské kosné lúky	6510	EV	A	21,24
Lk2	Horské kosné lúky	6520	EV	B	16,26
Lk4	Bezkolencové lúky	6410	EV	C	51,78
Lk5	Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach	6430	EV	B	9,62
Ra1	Aktívne vrchoviská	*7110	EV	C	139,41
Ra3	Prechodné rašeliniská a trasoviská	7140	EV	C	117,50
Ra6	Slatiny s vysokým obsahom báz	7230	EV	C	117,50
Pr3	Penovcové prameniská	*7220	EV	C	139,41
Sk1	Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou	8210	EV	B	9,62
Sk2	Silikátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou	8220	EV	B	9,62
Sk4	Karbonátové sutiny v montánnom až alpínskom stupni	8120	EV	C	14,93
Sk6	Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni	*8160	EV	C	14,93
Sk8	Nesprístupnené jaskynné útvary	8310	EV	C	113,19
Pi4	Pionierske spoločenstvá plytkých silikátových pôd	8230	EV	C	19,58
Ls1.1	Vrbovo-topoľové nížinné lužné lesy	*91EO	EV	C	17,92
Ls5.1	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130	EV	A	19,25
Ls5.2	Kyslomilné bukové lesy	9110	EV	B	19,25
Ls5.3	Javorovo-bukové horské lesy	9140	EV	A	13,94
Ls5.4	Vápnomilné bukové lesy	9150	EV	A	13,61
Ls6.2	Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy	91Q0	EV	C	74,68
Ls9.1	Smrekové lesy čučoriedkové	9410	EV	B	9,62
Ls9.2	Smrekové lesy vysokobylinné	9410	EV	C	9,62
Ls9.3	Podmáčané smrekové lesy	9410	EV	B	9,62
Kr8	Vrbové kroviny stojatých vôd		NV	A	6,63
Kr9	Vrbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek		NV	A	6,63
Lk3	Mezofilné pasienky a spásané lúky		NV	A	3,65
Lk6	Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí		NV	A	9,62
Lk10	Vegetácia vysokých ostríc		NV	B	7,30

Kód biotopu	Názov biotopu	Kód biotopu NATURA 2000	Biotop prioritný (P), európskeho významu (EV), národného významu (NV) a ostatného významu (O)	Súčasný výskyt biotopu	Spoločenská hodnota €/m ²
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské		NV	C	14,60
Ls6.1	Kyslomilné borovicové a dubovo-borovicové lesy		NV	B	23,23
Ls6.3	Lesostepné borovicové lesy		NV	C	28,54
Pr2	Prameniská nížin a pahorkatín na nevápencových horninách		NV	B	18,92
Tr6	Teplomilné lemy		NV	B	11,61
Br1	Štrkové lavice bez vegetácie		O	B	
Ra7	Sukcesne zmenené slatiny		O	B	
Kr7	Trnkové a lieskové kroviny		O	A	
Vo8	Spoločenstvá bylín a šachorín eutrofných mokradí s kolísajúcou vodnou hladinou		O	A	
X8	Porasty invázičných neofytov		O	A	

Vysvetličky:

P – prioritný biotop európskeho významu

EV – biotop európskeho významu

NV – biotop národného významu

– biotop ostatného významu

Súčasný výskyt biotopu:

A – bežný

B – zriedkavý

C – ojedinelý

Spoločenská hodnota je stanovená v zmysle prílohy č. 1 vyhlášky MŽP SR č. 158/2014 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Reprezentatívne geoeosystémy (REPGES) sú modelové, veľmi komplexné územné jednotky, ktoré charakterizujú, t. j. reprezentujú rozhodujúce, najvýraznejšie črty geoeosystémov Slovenska. Tvoria rozhodujúce jadrá geoeokodiverzity, preto by mali byť chránené. Na regionálnej úrovni sa vyčleňujú na základe syntézy abiokomplexov a potenciálnej vegetácie (Miklós a kol., 2006).

Charakteristika jednotlivých typov REPGES má slúžiť ako ekologicky podložený systémový základ pre navrhovanie nových chránených území, ako aj navrhovanie prvkov RÚSES – biocentier na regionálnej úrovni (Leitmanová, 2016).

Jednotlivé typy REPGES SR boli teda určené na základe:

- zonálnych (bioklimatických) podmienok – v krajine ich vyjadrujú predovšetkým vegetačné pásma. Charakterizované sú podľa bioklimatických podmienok, ktoré sú komplexne vyjadrené v 9 zónach potenciálnej vegetácie.
- azonálnych podmienok – primárne najmä kvartérno-geologického podkladu a reliéfu, druhotne pôdami a výškou hladiny podzemných vôd. Na základe týchto podmienok sa definovalo 37 typov.

Výstupom tejto kapitoly je Tabuľka č. 5.9 Zoznam REPGES v geoeologických regiónoch a subregiónoch na území okresu Žilina a Tabuľka č. 5.10 Typy reprezentatívnych potenciálnych geoeosystémov na území okresu Žilina s vysvetľujúcou Tabuľkou č. 5.11 Početnosť výskytov typu REPGES na území okresu Žilina a Mapa č. 5.2

Mapa REPGES s ich grafickým vyjadrením v riešenom území, pričom pri tvorbe sa vychádzalo z mapy REPGES (Miklós a kol., 2006).

Tabuľka č. 5.9: Zoznam REPGES v geoeologických regiónoch a subregiónoch na území okresu Žilina

Fytogeografická oblasť	Fytogeografický obvod	Geoeologický región	Kód	Geoeologický subregión	Kód REPGES (podľa tabuľky typu REPGES)
Carpaticum occidentale	Beschidicum occidentale	Kysucká vrchovina	1	Kysucké bradlá	67, 35, 85, 53, 89, 86, 58
			1.1	Vadičovská brázda	26
			1.2	Zázrivská brázda	35
			2	Vojenné	35, 53, 85
		Oravská Magura	1	Paráč	102
			1.2	Rakovská hornatina	53
			2.2	Javornícka brázda	27, 53, 27
			2.3	Rovnianska vrchovina	53, 51, 5
			2.5	Kysucká kotlina	5, 33
	Praecarpaticum	Žilinská kotlina	1	Žilinská pahorkatina	25, 5, 6, 13, 26, 34, 9, 53
			2	Varínske podolie	5, 25, 35
			3	Rajecká kotlina	5, 35, 11, 34, 10, 27
			4	Domanižská kotlina	33
		Strážovské vrchy	1.1	Strážov	97, 90, 65
			1.6	Čičmianska kotlina	27
			1.7	Javorinka	97
		Súľovské vrchy	1	Súľovské skaly	86, 54
			2	Skalky	64, 68, 35
			3	Manínska vrchovina	53
		Považské podolie	3	Bytčianska kotlina	13, 6
			3	Bytčianska kotlina	13, 6
	Eucarpaticum	Malá Fatra	1.1	Rozsutec	114, 108
			1.2	Štefanovská kotlina	27
			1.3	Krivánske Veterné hole	111, 109, 108, 116, 114
			2.1	Lúčanské Veterné hole	92, 116, 96
			2.2	Kýčery	98, 111, 108, 97, 92, 64, 96
			2.3	Kľak	64, 109, 35, 108
			2.3	Kľak	64, 109, 35, 108

Tabuľka č. 5.10: Typy reprezentatívnych potenciálnych geoeosystémov na území okresu Žilina

Abiotické podmienky (typy abiotických komplexov)	Bioklimatické podmienky charakterizované zonálnymi spoločenstvami					Azonálne spoločenstvá
	dubovo-hrabové lesy	dubovo-bukové lesy	bukové lesy	bukovo-jedľové lesy	jedľovo-smrekové lesy	lužné lesy
riečna niva v kotline alebo v doline pohoria						5
rozčlenená meandrová rovina						6
riečna terasa alebo proluviálny kužeľ	9	10	11			13

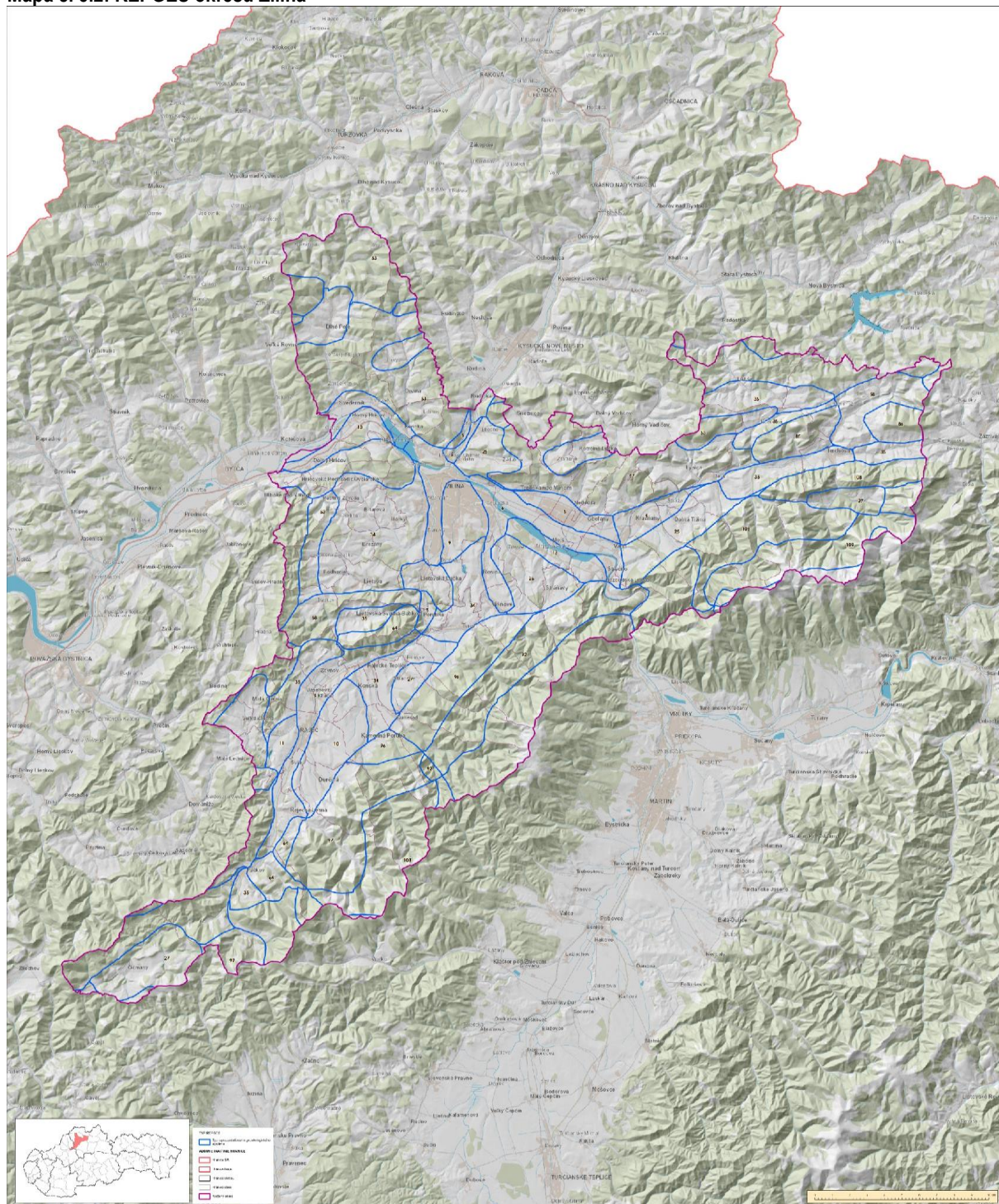
Abiotické podmienky (typy abiotických komplexov)	Bioklimatické podmienky charakterizované zonálnymi spoločenstvami					Azonálne spoločenstvá
	dubovo-hrabortvé lesy	dubovo-bukové lesy	bukové lesy	bukovo-jedľové lesy	jedľovo-smrekové lesy	lužné lesy
polygénna pahorkatina alebo rozčlenené pedimenty	25	26	27			
členitá vyššia hornatina na pestrých mezozoických horninách			108	109		
členitá vrchovina alebo nižšia hornatina na pestrých horninách bradlového pásma	67		68			
členitá vrchovina na pestrých mezozoických horninách			64	65		
nízke plošinné predhorie	33	34	35			
členitá flyšová nižšia hornatina			85	86		
členitá flyšová vyššia hornatina					102	
členitá krasová nižšia hornatina			89	90		
členitá flyšová vrchovina	51		53	54		
veľmi silno členitá veľhornatina na kryštálických horninách					116	
veľmi silno členité krasové svahy vo veľhornatine					114	
veľmi silno členitý krasový svah v nižšej hornatine		96	97	98		
členitá vyššia hornatina na kryštálických horninách			111			
členitá krasová vrchovina			58			
členitá nižšia hornatina na kryštálických horninách			92			

Tabuľka č. 5.11: Početnosť výskytov typu REPGES na území okresu Žilina

5	typ REPGES
Početnosť výskytov typu REPGES	
	veľmi častý výskyt (reprezentatívny pre 10 – 20 subregiónov)
	častý výskyt (reprezentatívny pre 6 – 10 subregiónov)
	zriedkavý výskyt (reprezentatívny pre 2 – 5 subregiónov)
	jediný výskyt (reprezentatívny pre 1 subregión)

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002

Mapa č. 5.2: REPGES okresu Žilina

Zdroj: upravené podľa Atlas krajiny SR, ÚGKK SR, Open Street Map, Mapový podklad ESRI, 2018

5.4 Hodnotenie krajinnej štruktúry

Priestorová diferenciácia SKŠ je výsledkom pôsobenia ľudskej činnosti na prírodné faktory. Ľudská činnosť modifikovala prírodnú krajinnú štruktúru do mozaiky prírodných, poloprírodných a urbánnych prvkov.

Reálny stav krajiny (Otáhel, 2002) je výsledkom postupných zmien pôvodnej prírodnej krajiny pod vplyvom človeka a jeho aktivít. Prírodné podmienky výrazne modifikovali aktivity človeka a ich usporiadanie v krajine. Napriek tomu priestorovú organizáciu krajiny ovplyvňovali predovšetkým spoločenské hodnoty, vychádzajúce z tradícií, kultúr a spôsobu života. To sa odrazilo v hľadaní harmónie prírodných a spoločenských hodnôt, materializovaných v štruktúre krajiny.

Priestorová heterogenita (štruktúra krajiny) má rozhodujúci vplyv na funkčné vlastnosti krajiny. Funkčnosť krajiny a vzhľad krajiny sú vzájomne úzko prepojené.

Všetky geografické jednotky na území okresu Žilina spadajú do provincie Západné Karpaty a dvoch subprovincií Vonkajšie a Vnútorne Západné Karpaty. Vzhľadom na veľkú rozlohu a členitosť hraníc okresu, na jeho území sa podieľa celý rad geomorfologických jednotiek. V severnej časti územia sa v rámci Vonkajších Západných Karpát uplatňujú dve oblasti – Slovensko-moravské Karpaty a Stredné Beskydy každá oblasť vstupuje do okresu Žilina len jedným celkom Javorníky, Kysucká vrchovina a Považské podolie. V južnej časti územia, ktorá je celá tvorená len jednou oblasťou, Fatransko-tatranskou, je geomorfologické členenie jednoduchšie. Z tejto oblasti sa v južnej časti okresu vyskytujú na seba nadväzujúce celky – Strážovské vrchy, Súľovské vrchy, Žilinská kotlina a Malá Fatra. Vystupuje tu dovedna 8 geomorfologických celkov. Najväčšiu časť okresu zaberá už vyššie uvedená Fatransko-tatranská oblasť, a to viac ako 74 %. Tvoria ju nasledovné celky: Malá Fatra (31,8 %), Súľovské vrchy (8 %), Strážovské vrchy (6 %) a Žilinská kotlina (28,5 %).

Centrálnu časť územia okresu Žilina tvorí Žilinská kotlina. Jedná sa o medzihorskú tektonickú depresiu nepravidelného tvaru ohraničenú na severnej strane Kysuckou vrchovinou, severozápadnú časť okresu tvorí pohorie Javorníkov, v západnej časti zasahujú Súľovské vrchy, územie v južnej časti tvoria Strážovské vrchy. Najnižšiu časť okresu Žilina tvorí údolná niva rieky Váh a riečky Kysuca, ktorá sa do Váhu vlieva severne od Žiliny. Kým riečna niva Váhu predstavuje široké rovinaté údolie, malá riečna niva Kysuce je len úzkou rovinou zovretou medzi okolitými vrchovinami. Nadmorská výška rovin sa pohybuje od 320 m n. m. na západe okresu do 360 m n. m. na jeho východe. Na riečnej nive Váhu sa nad mestom Žilina nachádza VD Žilina, ktorého dĺžka dosahuje cca 7,5 km a pod mestom VdN Hričov.

Krajinná štruktúra je teda tvorená prírodným horským priestorom uvedených vrchovín a Žilinskou kotlinou s meandrujúcou riekou Váh a Rajeckou kotlinou s riekou Rajčianka. Časť okresu Žilina, konkrétne jeho centrálna časť, leží v kotlinovitom území, z ktorého sa do všetkých smerov dvíhajú členité reliéfy. Do rôznych smerov sa v okrese rozbiehajú v masivoch zarezané údolia. Vyššie uvedené celky podmieňujú aj priestorovo diferencovanú členitosť jeho reliéfu. Územia hornatinového charakteru ohraničujú kotlinovitý typ krajiny viazaný na údolie Žilinskej kotliny a rieky Váh, v ktorom dostali priestor pre rozvoj jednotlivé sídla. Tie sa vzhľadom na čiastočnú otvorenosť kotliny usporiadali aj do širších foriem (hlavne mesto Žilina).

Sídelným centrom okresu je mesto Žilina, ktoré je umiestnené v severnej časti okresu. Z vyššie uvedených popisov je zrejmé, že územie okresu má špecifický výrazový charakter. Premietajú sa v ňom viaceré formy usporiadania krajiny. Horské charaktery sa menia od členitej veľhornatiny cez silne členitú vrchovinu do výrazne členitej nižšej hornatiny a striedajú sa s výškovo plochým územím Žilinskej kotliny. Kým riečna niva Váhu predstavuje široké rovinaté údolie a jej nadmorská výška rovin sa pohybuje od 320 m n. m. na západe okresu, do 360 m n. m. na východe, severozápadný výbežok okresu sa dvíha do stredne členitej vrchoviny až po silne členitú vrchovinu smerujúcu k hranici okresu. Severovýchodný výbežok okresu má charakter stredne až silne členenej nižšej hornatiny.

Celkom odlišný charakter má južná časť, pre ktorú je charakteristický hôľnatý reliéf. Predpolie tohto územia tvorí úzky pás stredne a silne členitej pahorkatiny, za ktorým sa už dvíhajú jednotlivé chrby a rázsochy hlavného hrebeňa Malej Fatry s charakteristickým reliéfom silne a veľmi silne členitej vyššej hornatiny. Morfologicky

odlišnou časťou okresu je jeho južný výbežok, ktorý má charakter reliéfu stredne členitej pahorkatiny. Pozdĺž juhozápadnej hranice okresu sú tvorené územia mierne členitou veľhornatinou. Reliéf predpolia tejto časti Malej Fatry má charakter veľmi silne členitej nižšej hornatiny. Za týmto súvislým predpolím sa reliéf výrazne mení a nadobúda charakter silne členitej vyššej hornatiny.

Územím okresu Žilina preteká rad vodných tokov, ktoré majú doliny vrezané do reliéfu hornatinovej krajiny, čím sa determinujú jednotlivé krajinné priestory. Hlavným recipientom okresu je rieka Váh, ktorá v rámci okresu preteká cez svoje tri čiastkové povodia. Na východe je to čiastkové povodie Váhu od Oravy po Varínku, cez strednú časť okresu prechádza čiastkové povodie Váhu od Varínky po Rajčianku, západnú časť okresu prekrýva čiastkové povodie Váhu od Rajčianky po odbočenie Hričovského kanálu. Všetky potoky vytvárajú zarezané údolia premieňajúce sa do vizuálnej exponovanosti krajinných priestorov.

Všetky hydrografické celky majú vrchovinový a horský charakter, čo výrazne ovplyvňuje režim odtoku zrážkových vôd. Pravidelné maximá vodnosti tokov celého okresu sú tak viazané na obdobie jarného topenia snehov, výskyt extrémnych prietokov je však viazaný na letné obdobie, kedy súvisia s extrémnymi zrážkami.

Z hľadiska usporiadania štruktúr v krajine, v krajinných priestranstvách okresu Žilina čiastočne dominujú lesné pozemky, pričom tvoria približne polovicu územia (53,1 %) a fragmenty lesnej krajiny z veľkej časti dochované bez výrazných prvkov obhospodarovania lesa. Poľnohospodárske pôdy tvoria 35,3 % z celkového územia, pričom prevažujú TTP (21 %) a podiel ornej pôdy (OrP) je na úrovni 12,6 %. Zastavané územie v okrese Žilina je naviazané na kotlinovitý reliéf a tvorí 6,1 % územia. Vodné plochy tvoria 1,7 % územia.

Údolie Váhu a Žilinskej kotliny je urbanistickým ťažiskom okresu. Prevažná časť osídlenia sa vyvinula na jeho nive alebo v ústiach jeho prítokov. Dopravnými osami sú cesty prvej triedy, I/64, I/61, I/18, ktoré obsluhujú viacerú celú okres a sú vedené častokrát v aluviálnom území riek.

Osídľovanie krajiny okresu Žilina je spájané s *Valašskou kolonizáciou* – (14. – 17. stor.). Osídľovala sa najmä oblasť Horehronia a územie severného Slovenska. Prvé skupiny pastierskeho obyvateľstva rumunskej a rusínskej národnosti sa objavili najskôr na východe v priebehu nasledujúcich storočí, postupe na západ, do Gemera, horného Pohronia, Liptova, Oravy a Trenčianskej stolicy. Usadzovali sa v málo úrodných horských dolinách a na pasenie využívali dovtedy nezužitkované pasienky nad pásom lesa – hole. Vykonávali tiež strážne služby a postupne aj drevorubačské práce v horách. Pastierstvo a ovčiarstvo sa stalo jedným z charakteristických slovenských kultúrnych prejavov, napriek tomu, že je kultúrnym importom. Valašské obce sa zakladali na tzv. valašskom práve, ktoré bolo upraveným nemeckým právom, prispôbeným potrebám nových osadníkov. V 17. stor. valašskí poddaní splynuli s ostatným dedinským obyvateľstvom.

Neskôr nadviazala na valašskú kolonizáciu *Kopaničiarska kolonizácia* – (16. – 19. stor.). V pohorí Javorníkov podmienila vznik roztrateného osídlenia, ktoré tvorí výraznú krajinnú štruktúru dodnes. Predstavovala doosídľovanie odľahlých a ťažko dostupných podhorských a horských oblastí Slovenska. Kopaničiarsku kolonizáciu podnietil populačný vzrast obyvateľstva a s ním spojený nedostatok urbárskych pozemkov. Tento stav si vynútil hľadanie nových zdrojov obživy klčovaním mimo usadlostných plôch lesnej alebo inej neproduktívnej pôdy a budovanie nových sídiel, ktoré sa tu spočiatku budovali ako sezónne obydlia a hospodárske stavby (bačoviská, poľné stodoly). Tieto sa stali základom trvalých kopaničiarskych sídiel alebo sa konštitovali na samostatné obce.

Obyvateľstvo starého kultúrneho územia úrodnejšej časti okolia Žiliny sa zaoberalo poľnohospodárstvom, roľníci horských kopaničiarskych obcí boli viac zameraní na chov hospodárskych zvierat. Obrábali aj vysoko položené polia a využívali horské pasienky v odľahlom chotári, kde mali vybudované letné príbytky a maštale, tzv. bačoviská (cholvarky). Väčší význam mal salašnícky chov oviec s produkciou mliečnych výrobkov, mäsa, vlny a kožušiny. V horských oblastiach po vykľovaní a vypálení stromov boli sprístupnené plochy na pasenie. Spôsob chovu oviec na vyššie položených horských pasienkoch sa rýchlo ujal aj na feudálnych veľkostatkoch. Mozaika kultúrnych a prírodných zložiek krajiny bola úzko diferencovaná na základe reliéfu a úrodnosti krajiny pre určité formy hospodárenia. Aj v okrese Žilina boli primárne odlesňované dostupnejšie lokality a z nich boli vytvárané pasienky. Z lokalít morfológicky prístupnejších v nive Váhu a Žilinskej kotliny, vyznačujúcich sa kvalitnejšími pôdami, vznikli roľnícke pozemky. Lesná krajina sa zachovala na väčšine územia aj vďaka väčšej dynamike

reliefu, nedostupnými a nevyhovujúcimi polohami od vrchovín až po hornatiny. Územia v blízkosti vodných tokov boli využívané ako pasienky a kosené lúky, rovnako ako aj relatívne ploché krajinné priestory.

Poľnohospodárstvo a chov hospodárskych zvierat nestačilo pokryť životné potreby a ľudia boli nútení hľadať vedľajšie možnosti zárobku. Muži horských dedín sa zaoberali ťažbou, transportom a spracovávaním dreva. Boli to drevorubači, píliari, šindliari, furmani, pltníci a výrobcovia dreveného riadu a náradia. Doplnkovým zamestnaním Čičmancov bolo sklenárstvo, papučiarstvo a podomové obchodníctvo. Znáмым zamestnaním mužov z Dlhého Poľa bolo drotárstvo. Podnetom k jeho rozšíreniu bola existencia výroby drôtu v blízkom Sliezsku.

Medzník v zmene hospodárenia nastal v čase kolektívizácie a socializácie. Vďaka členitému a energicky zvlnenému reliéfu nedošlo následkom kolektívizácie v území k výraznej zmene v horských častiach. Hlavne v kotlinovitej forme územia, v nive rieky Váh, dochádzalo aj k vyvlastňovaniu poľnohospodárskej pôdy súkromných osôb, sceľovaniu jednotlivých drobných políčk do veľkoplošných blokov OrP a TTP do mezoštruktúr a založeniu jednotlivých roľníckych družstiev (JRD). Najvýraznejší spôsob klasifikácie sceľovania pôdy sa udial v podstate hlavne v k. ú. obcí Ovčiarsko, Bitarová, Brezany, Hôrky, Lietava, Podhorie, Šuja, Rajec, Kľače, Zbyňov, Kamená Poruba, Rosina, Višňové a Mojš.

Do sídelnej štruktúry sa zasiahlo vplyvom kolektívizácie a vniesli sa cudzorodé centrálné prvky v podobe strediskovej sústavy osídlenia, veľkoplošných objektov priemyslu alebo poľnohospodárstva. Ústredné jadrá a nové typy kompaktnej zástavby boli vnesené hlavne do väčších sídel, akým je v okrese mesto Žilina. V obciach v okolí Žiliny – Lietavská Lúčka, Rajec, Stráňavy, Zbyňov (areály lomov veľkého merítka), predpolie mesta Žilina – časti medzi Bytčicou a Bánovou sa prejavuje výrazný vplyv priemyslu a s ním spojených priemyselných veľkoblokových objektov. Ostatné obce hlavne vplyvom reliéfnych členitostí ostali v takmer pôvodných usporiadaniach. V krajine Žilinskej kotliny sa vplyv plošných JRD objavuje v menšej miere, a je viazaný buď bezprostredne na obec alebo je často umiestnený mimo zastavané územie obce.

Krajinné typy a ich identifikácia na základe využitia krajiny

Každú krajinu je možné na základe určitého hodnotenia teoreticky klasifikovať a umiestniť do určitého typu a to na základe podielu prvkov prírodných a prvkov človekom vytvorených, resp. ovplyvnených. Každý krajinný typ je možné ďalej deliť podľa podrobnejších alebo ďalších kritérií. Napr. podľa percentuálneho plošného podielu prevažujúceho typu krajiny pokrývky, resp. ekosystémov (prírodných, poľnohospodárskych, priemyselných a sídelných). Pri takomto plošnom delení je možné ďalej kombinovať krajinné typy.

V rámci typizácie krajiny Slovenska boli vyčlenené tri základné kategórie – nížinná krajina, kotlinová a horská krajina, ktoré boli ešte podrobnejšie členené na subkategórie. Celkovo bolo vyčlenených 18 subkategórií. V rámci nížinnej krajiny bolo vyčlenených 5 základných subkategórií, v type kotlinovej krajiny 3 a v rámci horskej krajiny až 10 subkategórií. Na území Slovenska dominuje horská krajina, ktorá zaberá až 53 % územia, na nížinnú krajinu pripadá 29 %. Najmenší podiel pripadá na kotlinovú krajinu, ktorá zaberá 18 % z výmery Slovenska. Syntézou uvedených čiastkových podkladov boli vytvorené reprezentatívne typy krajiny.

Celkovo bolo identifikovaných 126 základných jednotiek – reprezentatívnych typov krajiny. K dominantným typom patrí oráčinná nížinná, oráčinná kotlinová krajina a horská lesná krajina.

OrP dominuje v nížinných typoch krajiny, kde je sústredená viac ako polovica jej rozlohy. Lúky a pasienky sú zastúpené najmä v oblasti pahorkatín, vrchovín a hornatín, kde sa viažu predovšetkým na plošiny a brázdy. V horskej krajine dominujú lesy rôzneho druhového zloženia. Koncentrované sídla sú sústredené najmä v nížinných a kotlinových typoch krajiny, rozptýlené sídla sa viažu na pahorkatiny, vrchoviny a hornatiny.

Krajinné typy podľa prevažujúceho typu krajiny pokrývky a morfologicko-morfometrického typu reliéfu:

Na základe analýz vplyvu členitostných a polohových charakteristík reliéfu na SKŠ a využitie zeme, možno v riešenom území vyčleniť nasledovné krajinné typy:

- **horská lesná krajina** – naviazaná na vyššie polohy Malej Fatry, Kysuckej vrchoviny, Súľovských skál, Manínskej vrchoviny, Skaliek a Strážovských vrchov s podcelkom Zliechovská hornatina. V rámci územia

zostali zachované celistvé fragmenty lesnej krajiny, resp. časti lesa predeľované hospodárskymi lesnými časťami.

- **horská krajina roztrateného osídlenia ako súčasť lesnej krajiny** – vplyvom kolonizácie vznikli v lesnej krajine priestory s osídlením, ku nim sa pridružili pasienky a lúky s TTP – v okrese je tento typ vďaka jeho výškovej členitosti zastúpený v skoro vyrovnanom podiele. Plochy TTP sú vzhľadom na blízku napojenosť na sídlo väčšinou ešte zachované v obci Divina, Fačkov, Terchová a čiastočne Paština Závada a i. Podobne sú na tom lúky a pasienky viazané na vodné toky. V súčasnosti vplyvom prirodzenej sukcesie niektoré pasienky zarastajú. Tento typ sa v okrese Žilina zachoval len minimálne, aj spomenuté obce je skôr možné zaradiť do horskej a kotlinovitej poľnohospodárskej krajiny s roztrateným osídlením.
- **prechodné ekotónové pásmo** – predstavuje pásmo smerujúce z horskej lesnej krajiny do poľnohospodárskej krajiny. Prechod medzi nimi bol v minulosti viac zreteľný, obhospodarované plochy TTP a OrP plynulo nastupovali do plôch lesa v nižších častiach vrchovín (nadviazaných na nivu rieky Váh, hlavne jej okrajové časti územia). Vzhľadom na rozmanitosť reliéfu a ťažšiu dostupnosť, tieto polohy počas kolektívizácie neboli vhodnými územiami a začal sa proces prirodzenej sukcesie. Tieto polohy s extenzívnym využívaním sú charakteristické významným zastúpením NDV v striedaní s TTP a sídelnými jednotkami roztrateného osídlenia (samôť).
- **horská a kotlinová poľnohospodárska krajina s roztrateným osídlením** – tvoria ju zachované polohy roztrateného osídlenia a príslušajúcej horskej a zároveň poľnohospodárskej krajiny, naviazanej v okrese na údolia tokov, resp. na ploché vrchovinové reliéfy. Takou je aj obec Kotrčiná Lúčka, Dlhé Pole, Dolný Hričov, Hričovské Podhradie, Podhorie, Kamenná Poruba, Rajecká Lesná a i. Štruktúrna diverzita štruktúry krajiny pokrývky (ŠKP) s maloblokovými plochami a roztrateným osídlením bola pozmenená počas kolektívizácie. Zachovaná je len v k. ú. obcí, kde proces kolektívizácie buď neprebehol alebo kvôli geomorfologickému usporiadaniu obcí prebehol len v malej miere, a to najmä kvôli nevhodnosti stanovíšť alebo odmietnutiu vstupu do JRD zo strany vlastníkov pôdy. V obciach naviazaných na lesné celky sa zachovali prvky NDV vytvárajúce zároveň HKŠ.
- **kotlinová sídelno-poľnohospodárska krajina** – vystupuje na mierne modelovanom reliéfe kotliny naviazanej na nivu rieky Váh a na rozvoľnených plochách pahorkatín v rámci Žilinskej kotliny. Na tieto územia sú naviazané sídla. Z hľadiska historického vývoja, netvorili obce okresu poľnohospodársku krajinu, až prechodom v časoch kolektívizácie sa neprirodzene pretransformovali na poľnohospodársku činnosť. Tento typ krajiny bol najviac pozmenený počas komunistického režimu, ktorý zaznamenal reorganizáciu poľnohospodárskeho pôdneho fondu a vnášanie umelých prvkov do prirodzenej osídlennej krajiny (veľkoplošné haly priemyselných objektov, JRD, strediskové sústavy osídlenia). V súčasnej dobe sa veľa poľnohospodárskej pôdy opäť využíva na TTP. V k. ú. Veľká Čierna, Malá Čierna, Rajec, Kanská, Zbyňov, Rosina, Višňové, a i. je možné v dnešnej dobe pozorovať premenenú poľnohospodársku krajinu s lánmi OrP. Mnohé obce zažili v časoch komunizmu rozvoj priemyslu, pričom došlo k vybudovaniu rozsiahlych veľkoplošných objektov výrazne pôsobiach v území – Teplička nad Váhom, Gbeľany. V tejto oblasti sa prejavujú svojim pôsobením veľkoplošné objekty výrobných hál a hál spojených s priemyslom.

Priestorové usporiadanie krajinných typov v rámci katastrálnych území:

Podľa zastúpenia zložiek SKŠ, ich usporiadania a plošnej výmery v rámci k. ú. možno jednotlivé obce a ich k. ú. rozdeliť podľa určeného vedúceho prvku (pomer medzi lesnými porastmi, TTP a OrP) do nasledujúcich kategórií, ktoré sú uvedené v Tabuľke č. 5.12.

Tabuľka č. 5.12: Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery k. ú. okresu Žilina

Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery k. ú. okresu Žilina							
Obec	Výmera k. ú. (ha)	Nepoľnohosp. pôda celkom	Lesné pozemky	Zast. plochy	Poľnohosp. pôda celkom	OrP	TTP
Katastrálne územie charakterizované výraznou prevahou lesných pozemkov							
Čičmany	2 561,06	1 776,29	1 622,34	83,70	784,77	173,56	607,54
% zastúpenie v k. ú.			63,35	3,27		6,78	23,72

Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery k. ú. okresu Žilina							
Obec	Výmera k. ú. (ha)	Nepoľnohosp. pôda celkom	Lesné pozemky	Zast. plochy	Poľnohosp. pôda celkom	OrP	TTP
Dlhé Pole	4 102,54	3 030,34	2 855,68	76,25	1 072,20	168,13	843,83
% zastúpenie v k. ú.			69,61	1,86		4,10	20,57
Dolná Tižina	1 311,71	895,17	837,89	44,86	416,54	129,98	270,57
% zastúpenie v k. ú.			63,88	3,42		9,91	20,63
Fačkov	3 751,66	3 013,42	2 873,77	22,87	738,24	42,23	689,21
% zastúpenie v k. ú.			76,60	0,61		1,13	18,37
Krasňany	1 517,50	1 121,99	1 032,98	42,28	395,51	103,87	269,28
% zastúpenie v k. ú.			68,07	2,79		6,84	17,74
Kunerad	2 293,73	2 156,07	2 100,41	35,53	137,66	100,03	31,06
% zastúpenie v k. ú.			91,57	1,55		4,36	1,35
Nezbudská Lúčka	821,10	707,54	628,32	22,30	113,56	19,64	85,53
% zastúpenie v k. ú.			76,52	2,72		2,39	10,42
Paština Závada	732,79	513,72	478,06	24,03	219,07	11,67	200,73
% zastúpenie v k. ú.			65,24	3,28		1,59	27,39
Rajecká Lesná	3 926,51	3 061,59	2 864,96	51,95	864,92	106,28	744,73
% zastúpenie v k. ú.			72,96	1,32		2,71	18,97
Stránske	1 875,21	1 304,71	1 215,55	39,72	581,04	198,56	354,76
% zastúpenie v k. ú.			64,82	2,12		10,59	18,92
Strečno	1 317,55	1 024,54	792,38	120,57	293,01	121,56	150,86
% zastúpenie v k. ú.			60,14	9,15		9,23	11,45
Svederník	1 156,43	903,73	761,79	37,34	252,70	102,93	112,47
% zastúpenie v k. ú.			65,87	3,23		8,90	9,73
Turie	2 720,36	2 099,49	1 902,60	81,95	620,87	214,97	385,74
% zastúpenie v k. ú.			69,94	3,01		7,90	14,18
Katastrálne územie charakterizované miernou prevahou lesných pozemkov a poľnohospodárskym pôdnym fondom, kde dominujú TTP							
Belá	3 860,99	2 335,80	2 097,22	113,32	1 525,19	317,71	1 163,19
% zastúpenie v k. ú.			54,32	2,93		8,23	30,13
Divina	2 188,10	1 378,56	1 280,74	75,45	809,54	106,23	655,95
% zastúpenie v k. ú.			58,53	3,45		4,85	29,98
Divinka	517,43	351,53	259,39	27,56	165,90	33,28	116,08
% zastúpenie v k. ú.			50,13	5,33		6,43	22,43
Jasenové	627,27	371,30	330,55	24,88	255,97	101,40	147,28
% zastúpenie v k. ú.			52,70	3,97		16,17	23,48
Lietavská Svinná – Babkov	1 829,71	1 183,23	1 070,78	66,91	646,48	159,73	457,32
% zastúpenie v k. ú.			58,52	3,66		8,73	24,99
Malá Čierna	426,21	256,96	238,18	14,54	169,25	55,68	105,03

Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery k. ú. okresu Žilina							
Obec	Výmera k. ú. (ha)	Nepoľnohosp. pôda celkom	Lesné pozemky	Zast. plochy	Poľnohosp. pôda celkom	OrP	TTP
% zastúpenie v k. ú.			55,88	3,41		13,06	24,64
Rajecké Teplice	1 184,67	801,26	633,76	93,71	383,41	130,64	221,08
% zastúpenie v k. ú.			53,50	7,91		11,03	18,66
Terchová	8 454,18	5 358,65	4 876,52	208,85	3 095,53	1 026,44	2 005,61
% zastúpenie v k. ú.			57,68	2,47		12,14	23,72
Višňové	1 516,85	952,86	819,10	80,23	563,99	194,28	345,07
% zastúpenie v k. ú.			54,00	5,29		12,81	22,75
Katastrálne územie charakterizované vyrovnaným pomerom lesných pozemkov a poľnohospodárskeho pôdneho fondu bez výrazných rozdielov medzi OrP a TTP							
Dolný Hričov	1 245,07	707,89	426,25	121,29	537,18	216,57	288,08
% zastúpenie v k. ú.			34,24	9,74		17,39	23,14
Ďurčiná	1 250,49	734,33	617,37	47,78	516,16	228,58	276,19
% zastúpenie v k. ú.			49,37	3,82		18,28	22,09
Stráňavy	1 087,17	761,90	463,25	70,37	325,28	159,51	142,99
% zastúpenie v k. ú.			42,61	6,47		14,67	13,15
Kamenná Poruba	1 418,23	789,45	710,26	61,77	628,78	459,86	151,91
% zastúpenie v k. ú.			50,08	4,36		32,42	10,71
Lutiše	2 008,18	1 275,02	1 149,86	58,43	733,16	461,07	268,78
% zastúpenie v k. ú.			57,26	2,91		22,96	13,38
Lietava	1 000,54	430,49	349,90	60,43	570,05	275,61	258,64
% zastúpenie v k. ú.			34,97	6,04		27,55	25,85
Rajec	3 145,90	2 099,32	1 741,62	171,30	1 046,58	662,56	344,80
% zastúpenie v k. ú.			55,36	5,45		21,06	10,96
Veľká Čierna	481,70	228,75	184,72	21,68	252,95	135,19	112,97
% zastúpenie v k. ú.			38,35	4,50		28,07	23,45
Katastrálne územie s prevahou poľnohospodárskeho fondu s vyšším pomerom TTP nad OrP							
Hričovské Podhradie	204,30	104,90	77,45	13,49	99,40	8,33	82,87
% zastúpenie v k. ú.			37,91	6,60		4,08	40,56
Konská	531,11	79,39	1,36	57,25	451,72	215,93	224,66
% zastúpenie v k. ú.			0,26	10,78		40,66	42,30
Kotrčiná Lúčka	414,93	157,88	125,30	21,99	257,05	34,98	217,21
% zastúpenie v k. ú.			30,20	5,30		8,43	52,35
Lietavská Lúčka	649,57	382,00	199,80	76,87	267,57	0,00	175,31
% zastúpenie v k. ú.			30,76	11,83		0,00	26,99
Lysica	1 552,68	756,04	685,76	48,86	796,64	61,30	708,79
% zastúpenie v k. ú.			44,17	3,15		3,95	45,65
Nededa	631,08	349,68	202,83	69,40	281,40	34,51	231,93

Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery k. ú. okresu Žilina							
Obec	Výmera k. ú. (ha)	Nepoľnohosp. pôda celkom	Lesné pozemky	Zast. plochy	Poľnohosp. pôda celkom	OrP	TTP
% zastúpenie v k. ú.			32,14	11,00		5,47	36,75
Ovčiarsko	489,40	217,00	173,39	27,56	272,40	72,51	186,15
% zastúpenie v k. ú.			35,43	5,63		14,82	38,04
Podhorie	641,63	350,69	306,96	34,05	290,94	104,03	173,74
% zastúpenie v k. ú.			47,84	5,31		16,21	27,08
Porúbka	345,19	192,45	149,35	23,03	152,74	28,56	119,75
% zastúpenie v k. ú.			43,27	6,67		8,27	34,69
Stráža	317,45	147,50	101,26	20,38	169,95	28,62	135,77
% zastúpenie v k. ú.			31,90	6,42		9,02	42,77
Varín	1 909,21	1 138,18	847,70	169,73	771,03	179,06	539,84
% zastúpenie v k. ú.			44,40	8,89		9,38	28,28
Zbyňov	704,63	329,04	272,69	37,79	375,59	106,33	261,44
% zastúpenie v k. ú.			38,70	5,36		15,09	37,10
Katastrálne územie s prevahou poľnohospodárskeho fondu, kde dominuje OrP							
Bitarová	364,48	64,00	15,65	26,75	300,48	181,22	106,79
% zastúpenie v k. ú.			4,29	7,34		49,72	29,30
Brezany	365,57	92,55	63,52	20,07	273,02	158,71	105,45
% zastúpenie v k. ú.			17,38	5,49		43,41	28,85
Hôrky	231,79	46,27	5,60	30,80	185,52	121,57	56,74
% zastúpenie v k. ú.			2,42	13,29		52,45	24,48
Horný Hričov	578,17	401,46	58,99	129,08	176,71	110,40	52,34
% zastúpenie v k. ú.			10,20	22,33		19,09	9,05
Kľače	207,32	38,67	13,87	16,37	168,65	152,28	10,77
% zastúpenie v k. ú.			6,69	7,90		73,45	5,19
Mojš	26259,27	141,91	0,00	73,83	117,36	81,51	,53
% zastúpenie v k. ú.			0,00	28,48		31,44	10,23
Rosina	732,46	158,37	31,39	91,09	574,09	325,60	217,19
% zastúpenie v k. ú.			4,29	12,44		44,45	29,65
Gbeľany	713,36	385,49	192,43	118,23	327,87	101,81	192,24
% zastúpenie v k. ú.			26,98	16,57		14,27	26,95
Šuja	242,44	56,11	13,44	19,55	186,33	142,23	40,73
% zastúpenie v k. ú.			5,54	8,06		58,67	16,80
Teplička nad Váhom	1 087,98	691,56	326,17	183,54	396,42	218,52	134,24
% zastúpenie v k. ú.			29,98	16,87		20,08	12,34
Žilina	8 002,85	4 780,77	2 062,41	1 660,41	3 222,08	1 470,60	1 379,89
% zastúpenie v k. ú.			25,77	20,75		18,38	17,24

Katastrálne územie charakterizované výraznou prevahou lesných pozemkov – k. ú. Čičmany, Dlhé Pole, Dolná Tižina, Fačkov, Krasňany, Kunerad, Nezbudská Lúčka, Paština Závada, Rajecká Lesná, Stránske, Strečno, Svederník, Turie. V rámci okresu Žilina majú tieto územia jedno špecifikum, zvyčajne sú to územia obcí charakteristické rozsiahlymi lesnými celkami s roztrateným osídlením a zachovanou maloblokovou štruktúrou a takmer polovičným podielom poľnohospodárskej pôdy. To platí aj pre obce okresu len s malou odchýlkou, územia sú s prevahou lesných pozemkov, zvyčajne veľké k. ú. Diverzita a priestorové usporiadanie krajinných zložiek v tomto prípade úzko súvisí s vrchovinovým až horským charakterom reliéfu, jeho vysokou amplitúdou a úzkymi kotlinami, ktoré reliéf pri tejto členitosti vytvára.

Katastrálne územie charakterizované miernou prevahou lesných pozemkov a poľnohospodárskym pôdnym fondom, kde dominujú TTP – charakteristickým znakom je viac ako 50% podiel lesných pozemkov z celkovej výmery k. ú. a sídelná štruktúra je prevažne roztrateného charakteru. Z hľadiska morfológie je k. ú. rozdielne, preto priestorové rozloženie krajinej pokrývky dosahuje také špecifiká (morfológia Malej Fatry, Javorníkov, Kysuckej vrchoviny, Strážovských vrchov, Súľovských vrchov, Žilinskej kotliny a ostaných premietajúcich sa celkov). Takýto charakter krajiny majú obce Belá, Divina, Divinka, Jasenové, Lietavská Svinná – Babkov, Malá Čierna, Rajecké Teplice, Terchová, Višňové. V pomere medzi jednotlivými zložkami je však stále viac lesných pozemkov v porovnaní s poľnohospodárskou pôdou, v ktorej výrazne dominujú TTP a vzhľadom na polohu v horskej oblasti okresu a zmeny využívania ornej pôdy, ktorá dosahuje v súčasnosti oveľa menšiu rozlohu z poľnohospodárskeho fondu (4,8 – 16,7%). Uprostred územia okresu sa nachádzajú štruktúrovo najrozsiahlejšie polia poľnohospodárskeho fondu. Na ne nadväzujú pasienky a lúky, ktoré neskôr prechádzajú do lesných porastov. V celom území sú typické skôr menšie plochy OrP zo striedaním s TTP a pasienkami.

Katastrálne územie charakterizované vyrovnaným pomerom lesných pozemkov a poľnohospodárskeho pôdneho fondu, bez výrazných rozdielov medzi OrP a TTP (podtyp) – pomer medzi výmerou lesných pozemkov a poľnohospodárskou pôdou je závislý od reliéfnych charakteristík a polohy, čím je územie členitejšie, tým sa zvyšuje podiel lesa a znižuje sa podiel obhospodarovanej pôdy a naopak. Jedná sa o územia, ktoré zvyčajne nastupujú do horských polôh do podhorských až po kotlinovité a susedia s k. ú. z predchádzajúcej kategórie. Obce Dolný Hričov, Ďurčiná, Stráňavy, Kamenná Poruba, Lutiše, Lietava, Rajec, Veľká Čierna tvoria rozhranie medzi lesnou krajinou jednotlivých zvlnených reliéfov.

Katastrálne územie s prevahou poľnohospodárskeho fondu s vyšším pomerom TTP nad OrP – vytvára typickú mozaiku krajinných štruktúr v kontaktnej krajine s prechodom do kotliny, kde hraničia s k. ú. predchádzajúcej kategórie. Pomer medzi krajinnými zložkami je závislý na energii a morfológii reliéfu. V poľnohospodárskom pôdnom fonde sa viac uplatňujú TTP (viac ako 27 – 52 % z výmery k. ú.) a menej orná pôda (0 – 40 %). Lesné fragmenty krajiny sa viažu viac na strmšie polohy a prevládajú v tých častiach k. ú., kde je reliéf výraznejší. Ide tu hlavne o obce Hričovské Podhradie, Konská, Kotrčiná Lúka, Lietavská Lúčka, Lysica, Nededza, Ovčiarsko, Podhorie, Porúbka, Stráža, Varín, Zbyňov, kde veľkú časť tvoria lesné pozemky a viac ako polovicu územia tvoria TTP a menšie % je OrP.

Katastrálne územie s prevahou poľnohospodárskeho fondu, kde výrazne dominuje OrP – v štruktúre poľnohospodárskeho fondu dominuje OrP, ktorá je na relatívne plochých formách reliéfu, TTP sú na menej strmých svahoch a lesné fragmenty a fragmenty NDV sú v nedostupnejších častiach a v nižšom % zastúpenia (5 – 29 %). Sídla majú zvyčajne kompaktný charakter. V okrese Žilina sú to obce Bitarová, Brezany, Hôrky, Horný Hričov, Kľače, Mojš, Rosina, Gbeľany, Šuja, Teplička nad Váhom, Žilina. OrP je z časti scelená do mezoštruktúry, avšak územie nadväzuje na lesné celky a svahy vrchovín.

Identifikácia krajinného obrazu a vizuálnych znakov krajiny

Pri pomenúvaní vlastností krajiny z aspektu vizuálnych a hodnotových atribútov je potrebné mať na zreteli kritériá, ktoré ju vymedzujú. Charakteristický vzhľad krajiny môže byť determinovaný práve percepciou prostredia (psychosociálnym prístupom), resp. hodnotením jeho vizuálnej kvality (estetizujúci prístup). Oba prístupy vychádzajú z identifikácie vlastností krajiny a ich hodnotenia, kedy sú stanovené základné a reprezentatívne charakteristické znaky krajiny a následne je identifikovaný krajinný obraz a hodnotený krajinný ráz (charakteristické črty krajiny). Hodnotenie vizuálnych vplyvov na krajinu je možné až následne, po stanovení hodnôt, ktorými krajina „disponuje“.

Krajinný obraz (KO) je vizuálny vzhľad krajiny a je prejavom hmotných, vizuálne identifikovateľných priestorových vlastností krajiny. Súvisí s krajinnými typmi. KO je nositeľom rozhodujúcich, vizuálne prenosných informácií o charakteristických črtách krajiny. Javí sa ako kombinácia tvarov reliéfu (konfigurácie) a usporiadania zložiek ŠKP (kompozície) so spolupôsobením geo-klimatických podmienok.¹ Krajinný obraz je vnímaný ako priestorová charakteristika a štruktúrne prvky krajiny, tzv. výraz krajiny, krajinná scenéria je vyjadrená pohybmi a zmenami v krajine a krajinný ráz vyjadruje lokálne špecifiká KO, krajinnú originalitu, neopakovateľnosť formy usporiadania jednotlivých znakov, krajinných zložiek.

Krajina je zložená z krajinných zložiek, znakov, ktoré sú v procese hodnotenia krajinného obrazu identifikované. Identifikácia a určovanie znakov v krajine je dôležitým krokom pri diferencovaní základných jednotiek KO. Pri charakteristike vizuálnych vlastností krajiny je určujúca kombinácia znakov, reliéfu k zložkám štruktúry krajinej pokrývky (land cover).

Krajina ako súbor charakteristických znakov – celkové vnímanie krajinného obrazu, charakteru krajiny a identifikácia jednotlivých znakov

Komplexné vnímanie KO z hľadiska identifikácie znakov – typizácia krajiny, podľa stupňa premeny, popis krajiny a KO, rozlíšenie základných diferenčných jednotiek, z ktorých sa krajina skladá, zložiek, prvkov (objektov), interpretovaných ako znaky.

Znak je nositeľom informácií o krajine. Je univerzálnym pojmom pre vyjadrenie základných diferenčných jednotiek (zložiek, prvkov), ktoré v krajine rozlíšime ako entity. Za znak môžeme považovať fyzické, hmotné jednotky (prvky) tak reliéfu, ako aj štruktúry krajinného povrchu (land cover), ako sú lesy, lúky, polia, sídla, cesty a i., prípadne objekty v krajine, stavby, dominanty a podobne. Znak môže reprezentovať aj vlastnosti, významové vzťahy a súvislosti. Tabuľka č. 5.13 ponúka komplexné vnímanie krajinného obrazu.

Tabuľka č. 5.13: Komplexné vnímanie krajinného obrazu, základné komponenty

Komplexné vnímanie krajinného obrazu		
Základné komponenty		Rozpis súboru atribútov základných komponentov tak, ako ich vidí a identifikuje pozorovateľ v krajine.
Krajinný obraz	Reliéf Konfigurácia terénnych tvarov	Celkový pomer hmôt v krajinnom priestore.
		Výšková amplitúda geomorfologických jednotiek, disekcia reliéfu.
		Pôsobenie krajinných plánov, svetelná perspektíva, osvetlenie.
		Pôsobenie dominant v priestore.
	Krajinná pokrývka Kompozícia zložiek krajinej pokrývky	Zastúpenie, prítomnosť a výskyt zložiek krajinej pokrývky.
		Usporiadanie, kompozícia a proporčný pomer zložiek krajinej pokrývky.
		Parametre a proporcie zložiek krajinej pokrývky.
		Textúra zložiek krajinej pokrývky.

¹ Poznámka: termín krajinný obraz používame pri identifikácii vizuálnych znakov krajiny.

Znaky prírodnej charakteristiky

Sú dané prírodnými podmienkami, môžu byť zakotvené v prítomnosti, charaktere, štruktúre a vizuálnom prejave prvkov a javov prírodnej povahy (reliéf, lesy, porastové plášte okrajov lesov, rozptýlená drevitá zeleň, lúky, mokrade, vodné toky, vodné nádrže a jazerá – brehové porasty, vodné plochy).

Vlastnosti reliéfu – vo vzťahu k identifikácii krajinného obrazu je možno územie charakterizovať z hľadiska vlastností relatívnej vertikálnej členitosti reliéfu geomorfologických jednotiek:

- *veľhornatiny* (nad 600 m) – územie s mimoriadne členitým georeliéfom a s prevládajúcou výškovou (vertikálnou) členitosťou nad 641 m, ktoré tvorí rozsiahlu časť územia okresu Žilina, no je viazané na vyššie celky. V okrese nie sú žiadne obce viazané na tento morfologický typ.
- *hornatiny* – definované ako vypuklé územie (geomorfologický tvar) s veľmi silne členitým georeliéfom a s prevládajúcou výškovou (vertikálnou) členitosťou od 311 do 640 m („nižšia hornatina“ 311 – 470 m, „vyššia hornatina“ 471 – 640 m) – hornatiny tvoria takmer celé územie okresu Žilina, determinujú jeho priestorovú štruktúru vo všetkých smeroch územia okresu, pričom vytvárajú akúsi hornatinovú bariéru okolo centrálnej časti okresu Žilina prerušenú len v smere na juhovýchod, sever a západ Žilinskou kotlinou. Najvyššie položené obce v hornatinovom území sú Čičmany 655 m, Ďurčiná 513 m, Fačkov 536 m, Kunerad 494 m, Lutiše 560 m, Lysica 500 m, Malá Čierna 530 m, Rajecká Lesná 508 m, Stránske 487 m, Šuja 467 m, Terchová 518 m, Veľká Čierna 495 m. Nižšie položené obce viazané na stráne pohorí sú Bitarová 380 m, Brezany 381 m, Divina 355 m, Divinka 327 m, Dlhé Pole 392 m, Dolná Tužina 440 m, Dolný Hričov 316 m, Gbefany 355 m, Hôrky 375 m, Horný Hričov 320 m, Hričovské Podhradie 323 m, Jasenovce 450 m, Kamenná Poruba 484 m, Kľače 420 m, Konská 455 m, Kotrčiná Lúčka 480 m, Krasňany 383 m, Lietava 445 m, Lietavská Lúčka 362 m, Lietavská Svinná – Babkov 420 m, Mojš 345 m, Nededza 381 m, Nezbudská Lúčka 360 m, Ovčiarsko 429 m, Paština Závada 360 m, Podhorie 460 m, Porúbka 376 m, Rajec 452 m, Rajecké Teplice 411 m, Rosina 403 m, Stráňavy 420 m, Stráža 402 m, Strečno 360 m, Svederník 328 m, Teplica nad Váhom 356 m, Turie 446 m, Varín 358 m, Višňové 450 m, Zbyňov 450 m, Žilina 345 m.
- *vyššie vrchoviny* (181 – 310 m), ktoré plynulo nastupujú so zmenšovaním energie reliéfu z hornatín a tvoria v okrese Žilina menšie percento morfologického typu reliéfu (aj vďaka Žilinskej kotline). V okrese nie sú žiadne obce viazané na tento morfologický typ.
- *nižšie vrchoviny* (101 – 180 m) sa nachádzajú v mierne modelovanom reliéfe v kotlinách na kontakte s pohoriami alebo v pohoriach, kde predstavujú najnižšie miesta kotlín vytváraných uprostred stretu reliéfov. V okrese nie sú žiadne obce viazané na tento morfologický typ.

Z geomorfologického hľadiska je severozápadný výbežok okresu (Svederník, Dlhé Pole) tvorený dvoma podcelkami Javorníkov – Nízkymi a Vysokými Javorníkmi. V južnej časti tohto výbežku, hneď od roviny Váhu, sa terén dvíha do stredne členitej vrchoviny s nadmorskou výškou prevažne v intervale 400 – 500 m n. m. Smerom na sever, až k hranici okresu, postupne sa zvyšujúca členitosť a výška terénu mení reliéf na veľmi silne členitú vrchovinu. Prevažná výška terénu sa pohybuje od 450 m n. m. až 500 m n. m. v údoliach, a do 800 m n. m. až 850 m n. m. v oblasti vrcholovej časti Javorníkov. Medzi najvyššie vrcholy patrí Kazicka Kýčera 910 m n. m., Čupec 850 m n. m., Kravárska 804 m n. m., Zarúbaná Kýčera 884 m n. m.

Geomorfologicky je zvlášť komplikovaný severovýchodný výbežok okresu (Krasňany, Stráža, Lysica, Belá, Terchová). V jeho severnej časti sa uplatňujú geografické jednotky Vonkajších Západných Karpát, kým v južnej časti sú to jednotky Vnútrotných Západných Karpát. Obe subprovincie rozdeľuje rieka Varínka. Reliéf severnej časti tohto územia, ktorý je tvorený Kysuckou vrchovinou a malý podielom Oravskej Magury má charakter stredne až silne členitej nižšej hornatiny. Nadmorská výška terénu sa v tejto časti územia najčastejšie pohybuje v intervale 400 m n. m. až 700 m n. m.

Celkom odlišná je južná časť tohto územia, kde je južne od riečky Varínka situované pohorie Malá Fatra s charakteristickým hôľnatým reliéfom. Predpolie tohto pohoria tvorí úzky pás stredne a silne členitej pahorkatiny, za ktorým sa už dvíhajú jednotlivé chrbty a rássochy hlavného hrebeňa Malej Fatry. Tu má reliéf charakter silne a veľmi silne členitej vyššej hornatiny. Nadmorská výška terénu sa pohybuje v údoliach od intervalu 550 m n. m. až 600 m n. m. a po vrcholovú časť hrebeňa v intervale 1 600 m n. m. až 1 700 m n. m. V rámci okresu je situovaná

aj najvyššia horská skupina Malej Fatry – vrcholy Veľký Kriváň 1 709 m n. m., Chleb 1 640 m n. m. a Stoh 1 607 m n. m.

Morfologicky odlišnou časťou okresu je jeho južný výbežok, ktorého os tvorí potok Rajčianka. Od severu na juh do tohto územia zasahuje Žilinská kotlina (Žilina, Lietavská Lúčka, Turie, Rajecké Teplice, Konská, Zbyňov, Jasenovce, Kunerad, Rajec, Ďurčiná, Rajecká Lesná). Žilinská kotlina má charakter reliéfu stredne členitej pahorkatiny. Nadmorská výška tohto územia sa najčastejšie pohybuje v intervale 400 m n. m. až 500 m n. m.

Pozdĺž juhozápadnej hranice okresu vstupujú do okresu Súľovské vrchy s podcelkom Súľovské skaly, Manínska vrchovina a Skalky. Južný cíp okresu Žilina vyplňajú od západu Strážovské vrchy s podcelkom Zliechovská hornatina. Nadmorská výška sa v tejto časti okresu pohybuje najčastejšie v intervale od 640 m n. m. do 1 000 m n. m. Najvyššie vrcholy v tejto časti okresu sú – Strážov (1 213 m n. m.) a Čierny vrch (1 068 m n. m.), ktoré prináležia Strážovským vrchom.

Južne od potoka Rajčianka je v tejto časti okresu situovaná Lúčanská Malá Fatra. Reliéf predpolia tejto časti Malej Fatry má charakter veľmi silne členitej nižšej hornatiny. Za týmto súvislým predpolím sa reliéf výrazne mení a nadobúda charakter silne členitej vyššej hornatiny (okolie vrchu Malý Klak 1 352 m n. m.), severne nadobúda charakter silne členitej veľhornatiny (okolie masívu Veľkej Lúky 1 476 m n. m.). Nadmorská výška terénu sa pohybuje v údoliach v intervale 550 m n. m. až 600 m n. m., až po vrcholovú časť hrebeňa v intervale 1 200 m n. m. až 1400 m n. m.

Z hľadiska **morfometrie v krajinnom priestore** (scény) je možné rozdeliť zeleň na:

- **plošnú** – vegetácia lesov, hájov a remízok. Vzniká buď samovoľne, sukcesiou alebo výsadbou – antropogénne a je charakteristická plošným usporiadaním. V území je plošná zeleň zastúpená lesnými komplexmi na úbočiach svahov. Následne na juhovýchode okresu sú výrazné lesné celky, do ktorých sú umiestnené sídla a tak vznikli aj drobnejšie fragmenty plošnej NDV. Uprostred poľnohospodárskych krajinných priestorov v nive rieky Rajčanky absentujú lesné celky.
- **líniovú** – vegetácia sa nachádzajúca v území v jednom alebo viacerých pásoch, prípadne bez zreteľných radov a je tvorená líniovým usporiadaním. Čitateľnú líniovú vegetáciu tvoria v okrese brehovce porasty rieky Váh a Rajčanky a i. Výrazne určujúce sú zelené pásy sprevádzajúce líniové prvky, akými sú menšie dopravné koridory (cesty všetkých kategórií, vlakové trate) a malé vodné toky s ich brehovou vegetáciou.
- **bodovú** – vegetácia bez výrazného zapojenia, bez zreteľného vnútorného a vonkajšieho lemu, tvorená 1 – 3 jedincami umiestnenými pri sebe. V území je takáto zeleň zastúpená uprostred OrP a je tvorená solitérnymi jedincami, často s doplnkovým historickým významom. Bodová zeleň s vyšším sakrálnym významom je často umiestnená pri božích mukách a pri zastaveniach roztrúsených v krajine.
- **vegetácia sídelnej (mestskej – urbanizovanej) krajiny** v hodnotenom území je v nej zastúpená verejná, vyhradená a súkromná zeleň v sídelných útvaroch obcí. Morfometrická charakteristika v hodnotenom území sa odvíja od delenia podľa polyfunkčného poslania a charakteru využitia zelene na parky, parkové nádvorie, vegetačné pásy, vegetačné pruhy, aleje, stromoradia, živé ploty, steny, skupiny, zhluky, háje a solitéry. Sídelná vegetácia ovplyvňuje krajinný obraz svojím charakterom priamo na území sídla. Zeleň determinuje výraz sídla z hľadiska pôsobenia na krajinný obraz. V obciach sú zvyčajne zeleným prvkom obecné námestia, zeleň cintorínov, zeleň futbalových ihrísk, drobných parčíkov, resp. sprievodná zeleň líniových prvkov a často aj bodové stromy, ktoré sú sprievodným znakom drobnej sakrálnej architektúry.

Počas historického vývoja človek výrazne zasahuje do krajinnej štruktúry, čo sa výrazne prejavovalo najmä odlesnením, zásahom do lesných ekosystémov a premenou na poľnohospodársky využívané územia, predovšetkým OrP.

Z hľadiska celkového vývoja krajinnej štruktúry sa pôvodný rastlinný kryt zachoval v podstate rovnomerne, až na územia obcí viazaných na Žilinskú kotlinu, kde boli pôvodné lesy pretransformované na poľnohospodársku pôdu, zväčša na pasienky a TTP. Intenzifikácia a premena využívania pôd v poľnohospodárstve nastala počas kolektívizácie a socializácie. Vtedy boli scelené drobné štruktúry v údolí kotliny, územia rieky Váh a Rajčanky, čím boli odstránené prirodzené biotopy a nahradila ich z veľkej časti monokultúrna OrP.

Akýmsi subtypom, resp. prechodovým typom medzi lesným celkom a TTP sú okraje porastov. Tie však z hľadiska komplexného krajinného vnímania a popisu krajinného obrazu sú v území Žilinskej kotliny a nivy Rajčanky výrazným určujúcim znakom prechodu lesa na TTP a OrP. Často sa nachádzajú aj v území horského reliéfu v urbanizovaných častiach, kde dochádza k postupnej prirodzenej sukcesii alebo k premene na suburbánne celky obytných domov.

NDV predstavuje významný krajnotvorný a ekostabilizačný prvok krajiny. Patrí sem najmä sprievodná vegetácia komunikácií, vodných tokov, porasty poľných medzí, remízky, jednotlivé stromy, kry a ich skupiny. Je charakteristická pre vidiecku a poľnohospodársku krajinu a v horskej krajine má svoje zastúpenie, pričom tvorí špecifické krajinné prvky. V území je zastúpená remízkami uprostred obhospodarovanej OrP a ako medze medzi TTP, háje (do 2 ha).

V katastri obce Rosina sa nachádzajú stovky ovocných stromov vysadených približne v rokoch 1958 až 1960, ktoré tvoria jednu z posledných zachovaných krajinných výsadiieb v okolí Žiliny.

V súčasnosti sú čoraz viac ohrozované rozširujúcou sa výstavbou.

Vodné toky a vodné plochy sú v okrese Žilina tvorené dvomi typmi prvkov. Sú to jednak líniové prvky – vodné toky a plošné prvky, ktoré sú reprezentované vodnými plochami. Hlavným recipientom okresu je rieka Váh, ktorá v rámci okresu preteká cez svoje tri čiastkové povodia. Na východe je to čiastkové povodie Váhu od Oravy po Varínku, cez strednú časť okresu prechádza čiastkové povodie Váhu od Varínky po Rajčanku, západnú časť okresu pokrýva čiastkové povodie Váhu od Rajčanky po odbočenie Hričovského kanálu. Výskyt až troch čiastkových povodií hlavného toku v jednom okrese naznačuje významnosť jednotlivých častí hydrografickej siete. Z tohto pohľadu sú najvýznamnejšími recipientmi okresu toky Varínka, ktorá odvodňuje celú severovýchodnú časť okresu, rieka Rajčianka, ktorá odvodňuje juhozápadnú časť okresu a potoky Divina a Dlhopolka, ktoré odvodňujú severozápadnú časť okresu. Vodné plochy tvoria pomerovo malú časť z rozlohy okresu. Vzhľadom však na množstvo vody pritekajúcej Váhom do okresu, ale aj množstvo vody, ktoré sa tvorí priamo v okrese, boli vybudované 2 veľké vodné nádrže s energetickým využitím – je to VD Žilina a VdN Hričov. Okrem týchto veľkých vodných nádrží sa v okrese vyskytujú aj menšie vodné nádrže. Je to predovšetkým Čierňanský rybník, ktorý vznikol prehradením údolia potoka Čierňanky. Hrádza má vybudovaný obtok pre rybovod. Malé neprietočné jazero ako pozostatok ťažby štrkov sa nachádza pri ľavom brehu rieky Kysuca pri obci Brodno neďaleko mesta Žilina. Špecifickým prípadom vodnej nádrže je sedimentačná nádrž nad obcou Bytčica – odkalisko žilinskej teplárne.

Charakteristický vzhľad riek a ich prítokov bol počas 20. stor. výrazne ovplyvnený naprávaním a úpravou korýt a to hlavne na území sídel. Mimo územia obcí a miest je možné pozorovať meandrovitosť rieky Váh a jednotlivých vodných prvkov a na ne nadviazanú líniovú sprievodnú vegetáciu. V hornatom reliéfe tvoria zarezané údolia riek jeden z určujúcich znakov krajinného obrazu. Vodné toky zo sprievodnou vegetáciou sú výrazovým prvkom určujúcim charakter krajinného obrazu.

Znaky priestorových vzťahov a usporiadania krajinej scény môžu byť zakotvené v prítomnosti, charaktere, štruktúre a vizuálnom prejave nasledujúcich prvkov a javov a nadväzujú na identifikovanú mozaiku krajinných zložiek, plošnú štruktúru krajiny, líniovú štruktúru krajiny, bodovú štruktúru krajiny, farebnosť v krajinej scéne, kontrast hraníc krajinných zložiek, geometrizáciu krajinných zložiek, horizonty a priestorové vymedzenie krajinej scény a sú úzko prepojené s identifikovanými krajinnými typmi.

Okres Žilina poskytuje množstvo cenných výhľadov z morfológicky členitého reliéfu. Tieto miesta v krajine sú zároveň determinované súčasným krajinným pokryvom. Členito zvlnený reliéf poskytuje špecifické pohľadovo otvorené krajinné priestory, ktoré sa otvárajú do blízkych, ale aj diaľkových pohľadov (z najvyšších kót okresu). Výrazne pôsobiacim prvkom nadväzujúcim na reliéfnu členitú krajinu sú veľkoplošné objekty priemyselných hál viazané na sídla.

Kým riečna niva Váhu predstavuje široké rovinaté údolie, malá riečna niva Kysuce je len úzkou rovinou zovretou medzi okolitými vrchovinami. Potok Rajčianka zas preteká otvoreným relatívne rovinatým územím. Na tieto krajinné miesta sa viažu sídla a ich štruktúry. Mozaika krajinných zložiek je rozmanitejšia v údolí potoka

Rajčianka, kde sa vyskytuje rozptýlená NDV. Rovnako tomu je aj na západe územia v miestach okolo Terchovej (miesto zo špecifickými krajinnými prejavmi viazanými na Malú Fatru).

Vlastnosti štruktúry krajinej pokrývky

Štruktúra krajiny reprezentuje charakteristické usporiadanie krajinej štruktúry vzhľadom na miestne, individuálne a originálne špecifiká prírodných i socioekonomických procesov. Zdrojom pre pomenovanie krajinej pokrývky je SKŠ, na základe ktorej sa následne definuje ŠKP. Celková krajinná štruktúra je založená na spôsobe striedania a rozmiestnenia krajinných elementov v priestore.

Základné členenie okresu Žilina na krajinné typy podľa štruktúry:

- urbanizovaná krajina (zastavané územie) – 6,11 %,
- lesná krajina – 53,12 %,
- poľnohospodárska krajina – 35,34 % (pričom 12,62 % tvorí OrP).

Z hľadiska ŠKP je možné charakterizovať krajinu okresu Žilina ako lesnú krajinu, kde usporiadanie zložiek krajinej matrice je úzko prispôsobené prírodným podmienkam hornatiny a čiastočnej vrchoviny. Pomer hmôt v krajine je pomerne vyrovnaný, krajina sa vyznačuje únosnou mierou ekologickej stability (zachovaná malá fragmentácia krajiny, bez výrazných makroštruktúr). V kotlinovitej krajine v okolí Žiliny (krajina v údolí rieky Váh) sú výraznými veľké lány obhospodarovaných polí a veľkoplošné objekty výrobných hál. Krajina tohto merítka sa vyznačuje zníženou mierou ekologickej stability spojenou aj s nepriechodnosťou zastavaného územia.

Hodnotenie krajinného rázu – historické krajinné štruktúry

HKŠ predstavujú špecifický dobovo ohraničený a priestorovo neustále sa zmenšujúci subtyp krajinných štruktúr ako celku. Vznikli zámernou činnosťou človeka v priebehu histórie až do jeho nedávnej minulosti, ktorou človek pretváral prírodu alebo vytváral nové dosiaľ zachované štruktúry. HKŠ tvoria neodmysliteľnú súčasť každej krajiny, predstavujú jeho časové horizonty a často sa javia ako izolované relikty „pamäte krajiny alebo miesta“. Možno ich chápať ako súčasť kultúrneho dedičstva, kde predstavujú identifikovateľné artefakty (objekty) v krajine alebo ako zložky krajinej štruktúry s historickým kontextom. Ich hodnotu nevyjadruje len časový faktor, ale i zachovanosť, pôvodnosť a významnosť v krajinnom merítke.

Významné siluety a panorámy (zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu) sú charakteristické siluety kultúrnych pamiatok, pamiatkových zón a mestských rezervácií. Súvisia s typickou siluetou historických pamiatok na obzore alebo v rámci jednotlivých horizontov v krajine majú špecifické proporcie a rytmus.

HKŠ v území je možné zadefinovať pod základné kategórie:

- reliéfne a povrchové formy usporiadania,
- agroštruktúry, tvarové usporiadanie polí,
- pôdorysný typ sídla,
- reprezentatívne stavby, regionálne typy architektúry a usporiadanie usadlostí,
- technické pamiatky a inžinierske diela a pamiatky.

Znaky kultúrnej a historickej charakteristiky (HKŠ)

Sú dané spôsobmi využívania krajiny a môžu byť zakotvené v charakte, štruktúre a vizuálnom prejave prvkov a javov.

Oblasť okresu Žilina je spojená s poľnohospodárstvom v úrodnejšej časti okolia Žiliny, roľníci horských kopaničiarskych obcí boli viac zameraní na chov hospodárskych zvierat. Muži horských dedín sa zaoberali ťažbou, transportom a spracovaním dreva. Boli to drevorubači, piliari, šindliari, furmani, pltníci, výrobcovia dreveného riadu a náradia.

S formou obhospodarovania sú spojené aj historické agroštruktúry (viazané na horský typ krajiny), pričom vytvárajú typickú nezameniteľnú mozaiku krajiny s lánmi pasienkov a lúk s minimom OrP (OrP je v okrese viazaná na údolnú krajinu okolo rieky Váh a Rajčanky). V minulosti bola forma osídľovania spojená s

pasienkárstvom. Tradičná forma obhospodarovania bola deštruovaná počas kolektívizácie, kedy sa scelením pozemkov premenili mikro plochy na makroštruktúrne parcely.

Kotlinovitý charakter územia zasiahlo viacero udalostí, jednak to bolo odlesňovanie kvôli vznikajúcim sídlam (ale aj drevorubačstvo), kedy pôvodné lesné porasty museli ustúpiť forme obhospodarovania a sídelnej štruktúre. Na druhej strane v časech kolektívizácie došlo ešte k výraznejšej premene pôvodných aluviálnych území a na ne viazaných porastov na bloky OrP, v dnešnej dobe už TTP (Strečno, Žilina, Svederník, Dolný a Horný Hričov, Turie, Stránske, Rajec, Šuja, Lysica, Belá). Udalosť sa to prakticky v celom údolí Váhu a Rajčanky. Veľká časť územia slúžila na pasenie dobytku a následne bola premenená na neudržateľnú funkciu OrP, v dnešnej dobe sú to už opäť TTP.

Sceľovanie poľnohospodárskej pôdy sa udialo v menšej miere v obciach, v ktorých georeliéf, resp. zrezané údolia potokov nevyhovovali intenzívnemu obhospodarovaniu, sú to obce Čičmany, Fačkov, Rajecká Lesná, Divina a i. Vzhľadom na georeliéf sa zachovali charakteristické fragmenty lesného obhospodarovania. V rámci intenzifikovanej krajiny sa zachovali fragmenty lesnej a NDV, ktoré čiastočne rozdeľujú OrP TTP. V súčasnosti sú plochy HKŠ ohrozované najmä znížením intenzity obhospodarovania a následným sukcesívnym zarastaním.

Výraz sídiel v alúviu rieky Váh je v dnešnej dobe silne poznačený procesom suburbanizácie, ktorý prebehol v kolektívizačných časoch. Štruktúry obcí sú poznačené veľkoplošnými JRD. Pôvodný ráz daný existenciou drobných členitých plôch polí s medzami s nadväznosťou na brehové porasty širokej rieky sa vo veľkej miere nedochoval.

Súčasťou HKŠ sú aj zachované pôdorysné usporiadania obcí. V oblasti je možné identifikovať:

- osídlenia do typu *Cestná radová dedina*, ktorá je tvorená z jedného alebo dvoch radov domov, nestojacích vedľa seba tak tesne, aby tvorili súvislú ulicu (ako pri ulicovkách), ani neležia pri hlavnej cestnej komunikačnej línii (ako obec pri hradskej), tento subtyp je charakteristický pre hornaté oblasti Slovenska,
- v okrese je zároveň aj typ osídlenia *Potočná radová dedina* – majoritným faktorom determinujúcim charakter zástavby je vodný tok. V prípade, že preteká stredom obce, cesty sú po jeho stranách a hlavná ulica je široká. Spolu s obcou pri hradskej a ulicovkou je to najrozšírenejší typ na Slovensku.

Miestotvorné znaky kultúrnej charakteristiky prejavujúce sa v krajinnom obraze v okrese Žilina a sú zároveň stavebné národné kultúrne pamiatky:

- Belá: kostol rímsko-katolícky pôvodne neskororenesančný,
 - v obci je potočná radová zástavba s častí nepravidelná, z 19. stor. sú zrubové domy na kamennej podmuravke so sedlovou šindľovou strechou, hospodárske budovy zrubové.
- Brezany:
 - v obci sa nachádza ulicová zástavba s častí nepravidelná, z 19. stor. sú zrubové domy so slamenou strechou. Ešte v prvej polovici 20. stor. sa obyvatelia zaoberali povozníctvom a kupčením s koňmi.
- Čičmany: kostol rímsko-katolícky barokový, kaštieľ barokovo-klasicistický z konca 18. stor.,
 - v obci sa nachádza potočná radová zástavba, z prelomu 19. – 20. stor. sa zachovali zrubové prízemné dvojpodlažné domy so sedlovou šindľovou strechou.
- Divina: kostol rímsko-katolícky z rokov 1773 – 1779, ohradený múrom.
- Divinka: kaštieľ renesančný zo 16. – 17. stor. s nárožnými kruhovitými arkiermi, kaplnka baroková z prvej polovice 18. stor.
- Dlhé Pole: kostol rímsko-katolícky z druhej polovice 19. stor., prístenné kaplnky a socha z 18. stor.,
 - voľná reťazová zástavba, v chotári sú kopanice a choľvarky, z 19. stor. sa zachovali zrubové a murované domy so šindľovou strechou, často podmurované.
- Dolná Tižina: kaplnky z 18. a 19. stor., kostol rímsko-katolícky neskoroklasicistický, kamenný most z roku 1830.
- Dolný Hričov: kostol rímsko-katolícky pôvodne gotický, kaštieľ renesančný z konca 17. stor.
- Ďurčiná: kúria pôvodne baroková z 18. stor., kaplnka z konca 18. stor.
- Fačkov: kostol rímsko-katolícky zo začiatku 17. stor. zbarokizovaný.
- Gbeľany: kaštieľ barokový z polovice 18. stor., kúria klasicistická z prvej tretiny 19. stor. so stredným portikom ionizujúcich stĺpov.
- Horný Hričov: kaplnka z polovice 19. stor.

- Hričovské Podhradie: zrúcaniny hradu Hričov, gotické so zvyškami renesančných stavebných detailov
- Jasenovce: kostol rímsko-katolícky gotický zo 14. stor., neskôr zbarokizovaný, kaplnka zo začiatku 19. stor., dve kúrie z polovice 19. stor.
- Kamenná Poruba:
 - v obci sa nachádza potočná radová zástavba. Pôsobila tu veľká sláčiková hudba.
- Kanská: kostol rímsko-katolícky,
 - v obci sa nachádza potočná radová zástavba.
- Krasňany: kaštieľ dva samostatne postavené vedľa seba, plastiky dve barokové v parku z rokov 1700.
- Kunerad: kaštieľ secesný z roku 1916, s nárožnými vežami, terasami, arkádami.
- Lietava: zrúcaniny hradu gotické z 13. – 14. stor., kostol rímsko-katolícky gotický zo začiatku 15. stor.,
 - v obci sa nachádza potočná radová zástavba, z 19. stor. sa zachovali zrubové domy so sedlovou a valbovou strechou v otvorených dvoroch. Sýpky sú zrubové, omazané, často podpivničené, hospodárske stavby majú štít vypletaný prútím.
- Lietavská Lúčka: kaštieľ klasicistický z roku 1820,
 - v obci sa nachádza hromadná cestná zástavba.
- Lutiše: kostol rímsko-katolícky neoklasicistický z roku 1906,
 - v obci sa nachádza roztratená zástavba, z 19. stor. sú zrubové, často podpivničené domy s vchodom do pivnice z opačnej strany ako do pivnora, so sedlovou šindľovou strechou. Štít je schodovite obitý lištami s podlomenicou.
- Lysica:
 - v obci sa nachádza potočná radová zástavba, z 19. stor. sú zrubové podpivničené domy s hospodárskymi stavbami pod spoločnou šindľovou strechou.
- Malá Čierna: kostol,
 - v obci sa nachádza hromadná zástavba.
- Mojš: kúria klasicistická zo začiatku 19. stor.,
 - v obci sa nachádza hromadná cestná zástavba v počiatočnom vývine.
- Nededza: zvyšok renesančného kaštieľa z polovice 16. stor., kúrie (dve) klasicistické z prvej polovice 19. stor., bývalý hostinec klasicistický z prvej polovice 19. stor., zvonica ľudová z 19. stor.
- Nezdušká Lúčka:
 - v obci sa nachádza cestná radová zástavba.
- Paština Závada: zvonica drevená ľudová z konca 19. stor.
- Rajec: kostol rímsko-katolícky gotický z prvej polovice 14. stor., radnica renesančná, Trojičný stĺp klasicistický z roku 1818.
- Rajecká Lesná: kostol rímsko-katolícky z rokov 1860 – 1863, neskorogotický.
- Rajecké Teplice: kúpeľné budovy novšie po roku 1932.
- Rosina: kostol rímsko-katolícky.
- Stránske: zrúcaniny gotického kostola z konca 13. stor.
- Strečno: zrúcaniny stredovekého hradu, kostol rímsko-katolícky klasicistický z roku 1847,
 - v obci sa nachádza zástavba pri hradskej.
- Svederník: zvonica v Marčeku zo začiatku 19. stor., kúria klasicistická z polovice 19. stor., krypta z roku 1870.
- Šuja: kaplnka so zvoncou z 19. stor.
 - v obci sa nachádza potočná radová zástavba so znakmi nepravidielnosti, z 19. stor. sú zrubové trojpriestorové domy so sedlovou šindľovou strechou.
- Teplička nad Váhom: kaštieľ pôvodne renesančný z konca 16. stor., kostol rímsko-katolícky pôvodne renesančný,
 - v obci sa nachádza hromadná cestná zástavba.
- Terchová: kostol rímsko-katolícky z konca 17. stor. spustený, kostol nový z roku 1938, projektovaný M. M. Harmincom,
 - v obci sa nachádza potočná radová zástavba, v chotári kopanice, z 19. stor. sa na kopaniciach zachovali zrubové trojpriestorové domy, často podpivničené so sedlovou strechou.
- Turie: kostol rímsko-katolícky renesančný,
 - v obci sa nachádza reťazová kolonizačná zástavba, z 19. stor. sú zrubové trojpriestorové domy so sedlovou strechou a podlomenicou. Hospodárske stavby stáli za obytnou časťou i samostatne.

- Varín: zrúcaniny Starého hradu (veža) z konca 13. stor., neskorogotický palác, renesančné podhradie, kostol rímsko-katolícky pôvodne gotický.
- Veľká Čierna:
 - v obci sa nachádza cestná radová zástavba so znakmi nepravidielnosti, z 19. stor. sa zachovali zrubové, omazané a obielené trojpriestorové domy so sedlovou šindľovou strechou, štítom a podlomenicou. Sýpky s kamennou podmuroukou a pivnicou sú zrubové, voľne postavené.
- Višňové: kostol rímsko-katolícky, kúria z konca 18. stor., kúria klasicistická z prvej polovice 19. stor.,
 - v obci sa nachádza reťazová kolonizačná zástavba. Baroková kópia gotickej Madony sa stala prototypom pre mnohé ľudové drevorezby.
- Zbyňov: zvonica z prvej tretiny 19. stor.,
 - v obci sa nachádza skupinová cestná zástavba, z 19. stor. sú zrubové trojpriestorové omazané a obielené domy so sedlovou šindľovou strechou. Dvory sú uzavreté veľkou drevenou bránou.
- Žilina: kostol Trojice farský, pôvodne gotický, Kláštor františkánov, kostol z rokov jednoloďový, bez veže, kostol a kláštor jezuitov, kostol evanjelický.
- Žilina – mestská časť Bánová: kaštieľ klasicistický z 1. polovice 19. stor., Trojičný stĺp z roku 1821.
- Žilina – mestská časť Budatín: zámok postavený v 13. stor. v gotickom slohu.
- Žilina – mestská časť Bytča: kaštieľ barokový z polovice 18. stor., budova bývalého majera, klasicistická, kaštieľ klasicistický z roku 1844.
- Žilina – mestská časť Trnové: kostol na cintoríne.

Miesta duchovného významu v okrese sú buď sakrálné stavby v obciach, dotvárajúce celkový charakter obce a zreteľné vnímateľné z pozorovacích miest alebo drobné sakrálné stavby identifikovateľné v širšej krajine. Duchovná sféra kultúrnej krajiny rozptýleného osídlenia je spojená s vizualizáciou viery v podobe *malých sakrálnych pamiatok*.

Krajinné priestory ako vizuálne determinované miesta v krajine

Krajinný priestor predstavuje vizuálne oddelené a zreteľne vnímateľné miesto v krajine s homogénnym charakterom, ktoré je vymedzené prirodzenými vizuálnymi hranicami reliéfu a často pozadovými reliéfmi. Spravidla je miesto v krajine determinované prostredníctvom morfometrických parametrov reliéfu a na to nadviazanou štruktúrou krajiny pokrývky. Každé miesto v krajine (krajinný priestor) má individuálne vizuálne vlastnosti, ktoré ho charakterizujú.

Zadefinovanie krajinných miest je určujúce pre hodnotenie pohľadov, ako aj celkovo vnímateľných miest v krajine. Reliéf Malá Fatra, Súľovské vrchy, Strážovské vrchy, Žilinská kotlina s nivou rieky Váh, s nimi spojené široko usporiadané kotliny s vodnými tokmi, spoločne so SKP vizuálne determinujú miesta v krajine. Dynamika reliéfu určuje výhľadové a pozorovacie body, z ktorých je možné vnímať jednotlivé krajinné priestory. V údolí nivy Váh a potoka Rajčianka je možné pozorovať dvíhajúce sa reliéfy s masívami lesných celkov. Vzhľadom na charakter reliéfu, meandrovité usporiadanie riek, je možné determinovať blízke, aj ďaleké vizuálne osi, z ktorých je možné pozorovať časti okresu Žilina.

Krajinná scenéria (KS) ako špecifický vzhľad krajiny, súvisiaci s „náladou“ a aktuálnym počasím, časťou dňa, ročnými obdobiami, charakteristickými geo-klimatickými pomermi alebo ako krajinný priestor (scéna), ktorý vytvára krajinnú kulisu priestoru a je spájaný s konkrétnou výhľadovou lokalitou, odkiaľ môžeme krajinu vnímať.

Centrálnu časť územia okresu Žilina tvorí Žilinská kotlina – medzihorská tektonická depresia nepravidelného tvaru, ohraničená na severnej strane Kysuckou vrchovinou, severozápadnú časť okresu tvorí pohorie Javorníky, v západnej časti zasahujú Súľovské vrchy, územie v južnej časti tvoria Strážovské vrchy. Vďaka ohraničenosti z vnútra údolia je možné KS pozorovať na krátke vzdialenosti, resp. len zo špecifických vyhlídkových bodov (najvyššie kóty reliéfu). Pozorovateľné sú horské masívy na okraji kotliny.

Okres Žilina poskytuje vďaka výškovému usporiadaniu zvláštých reliéfov obmedzenú vizuálnu exponovanosť krajinných priestorov. V území okresu naviazanom na sídlo Žilina je možné KS vnímať z úbočí a najvyšších výškových kôt reliéfov, ktoré obklopujú mesto. Tieto pohľady sú blízke, ďaleké pohľady sa otvárajú až

z najvyšších kôt vrchov v okrese. Z úbočí zvlneného reliéfu je možné vnímať riekú Váh. Je možné teda konštatovať, dve roviny – vizuálne vnímateľnú KS, resp. krajinné miesta v okrese Žilina sa viažu na krajinu okolo rieky Váh a výškovo členité reliéfy, ktoré umožňujú diaľkové pohľady, z ktorých je možné pozorovať otvorenú KS. A druhá rovina vizuálne exponovaný priestor sa viaže na kotlinovité usporiadanie krajiny v nive rieky Rajčianka, z ktorého sa naskytujú blízke jedinečné krajinné scenérie.

Jedinečná scenéria tiahnuca sa celou oblasťou je v povodí rieky Váh a rieky Rajčianka, pričom poskytuje pozorovateľovi pohľady na KS počas celého roka. Cenné sú KS v okolí Terchovej, Vrátnej doliny, kde pôsobia masívny hôr.

S priestorovou determinovanosťou krajinných miest súvisí aj *Vizuálna exponovanosť lokality*, vizuálna prepojenosť s okolím, znamenitá výraznosť a viditeľnosť krajinného priestoru alebo objektu v krajine, z ľahko prístupného a frekventovaného stanovišťa. Tak, ako je popísané vyššie, v priestore okresu Žilina, vizuálna exponovanosť súvisí s členitosťou georeliéfu, zarezanými údoliami a krajinnými štruktúrami (lesnými celkami). Identifikované znaky, či už prírodné alebo vychádzajúce z HKŠ, môžu mať tak pozitívny, ako aj negatívny význam v charaktere krajiny a sú vnímateľné pri vizuálne exponovaných priestoroch.

Vizuálne exponovaný priestor (VEP) – výrazne viditeľný priestor so špecifickým významom a výskytom reprezentatívnych znakov krajiny. VEP sa vyskytujú aj s kontextom chránených častí krajiny a prítomnosťou vzácných prvkov v krajine. Výber VEP je podmienený vzhľadom na hodnotovo-významové vlastnosti a prírodno-historické hodnoty krajiny.

Priestorovo determinované miesta v lesnom type krajiny – v krajine na severe územia sa v rámci Vonkajších Západných Karpát uplatňujú až štyri oblasti: Javorníky, Kysucká vrchovina, Oravská Magura a Považské podolie. Vysoké Javorníky, Rovnianska vrchovina uzatvárajú krajinné miesto v okolí k. ú. Dlhé Pole, pričom akýmsi predpolím, vstupom do úzkeho zarezaného údolia vedúceho k Dlhému Poľu je Svedeník.

V južnej časti územia sa po okrajoch premietajú Strážovské vrchy, Súľovské vrchy, ktoré vytvárajú jedinečné krajinné scenérie.

Špecifické je územie od obce Stránske, Rajecké Teplice, Kamenná Poruba, Rajec, Ďurčiná, Rajecká Lesná, ktoré sa otvára do širšej kotliny a poskytuje vizuálne spojenú krajinnú scénu, pozorovateľnú z vyšších miest v krajine (členitejšie výškové kóty ovplyvnené SKŠ). Celé územie sa zužuje do kotliny, v ktorej je umiestnené k. ú. Fačkova.

K. ú. Malá Čierna a Veľká Čierna vytvárajú samostatný uzavretý priestor Domanižskej kotliny, nad ktorým sa dvíhajú reliéfy Súľovských vrchov. Rovnako je na tom aj k. ú. Podhorie, Lietava, Brezany, Hôrky, Bitarová, Ovčiarsko, ktoré sú umiestnené v plochom území medzi dvíhajúcimi sa reliéfmi Súľovských vrchov.

V zarezaných údoliach Súľovských vrchov sú vizuálne uzavreté pohľady v k. ú. Paština Závada, Hričovské Podhradie, ktoré zároveň poskytujú miesta pre diaľkové pohľady v severovýchodnom smere. V úzko zarezaných krajinných priestoroch, je vizuálna exponovanosť miesta obmedzená na blízke pohľady z vyšších výškových kôt reliéfu priamo naviazané na údolie.

Krajinný priestor horských vrchov – tvorí vizuálne neprepojenú a členitú krajinu. Kvôli krajinnému usporiadaniu nie je možné celkové miesto krajinného rázu pozorovať z jedného bodu. Krajinné priestory sú kotlinovité a z nich sa dvíhajú oblí reliéfy lesnej krajiny. V kotlinách sa nachádzajú sídla viazané na vodné toky. Kotliny ostávajú prirodzene pohľadom uzavreté a z nich je možné vnímať jedinečné pohľady na zvlnené reliéfy horských celkov.

Hodnotenie krajinného rázu – klasifikácia obsahu a významu znakov

Typický súbor dominantných, hlavných a sprievodných znakov danej oblasti krajinného rázu vytvára základný vzťahový rámec pre hodnotenie miery narušenia, či naopak zachovanosti krajinného rázu v danom mieste (Löw, Míchal, 2003).

Každá krajina má svoj ráz (ďalej len „KR“). Každú krajinu je možno popísať pomocou prírodných, kultúrnych a historických charakteristík. KR je však v rôznych oblastiach a lokalitách (miestach KR) rôzne výrazný, rôzne čitateľný. V určitých situáciách sú znaky jednotlivých charakteristík KR dobre zreteľné a spoluvytvárajú jedinečnosť a nezameniteľnosť krajinej scény – vizuálne vnímaného obrazu krajiny. V iných typoch krajiny sú znaky KR nezreteľné a tie výraznejšie nie sú príliš čitateľné a celkovo vzniká krajina, ktorá nie je zdanlivo ničím špecifická ani zaujímavá.

Význam znakov v krajine, hierarchia znakov a ich neopakovateľnosť v nadväznosti na krajinné typy

Krajinné typy výstižne popisujú „obsah krajiny“. Vyjadrujú, z akých primárnych zložiek sa krajina skladá a v akom pomere sú zastúpené jednotlivé zložky.

Základná identifikácia jednotlivých znakov a ich skupín ako zložiek ŠKP – horizontálny priemet je popísaná vyššie v analýze krajinej pokrývky, kde boli stanovené jednotlivé znaky krajiny v nadväznosti na krajinné typy. V podstate je možné rozdeliť identifikované znaky okresu Žilina do podkategórií:

Referenčné (rozlišovacie) znaky sú základné rozlišovacie jednotky:

- terénny veľhornatinový reliéf lesnej krajiny Javorníky, Kysucká vrchovina, Oravská Magura a Považské podolie,
- terénny hornatinový reliéf lesnej krajiny Malá Fatra,
- terénny hornatinový reliéf lesnej krajiny Strážovské vrchy, Súľovské vrchy,
- terénne zárezy a údolia v územiach riek uprostred hornatinového reliéfu,
- relatívne plochý reliéf Žilinskej kotliny s riekou Váh,
- roztratené osídlenie typické pre horskú a kotlinovitú lesnú krajinu svojim usporiadaním.

Typické znaky vytvárajú krajinné špecifiká:

- prítomnosť lesných celkov bez výraznej členitosti a rozdrobovania reliéfu horských častí,
- prítomnosť lesných plôch a lesných okrajov lemujúcich poľnohospodárske plochy,
- prítomnosť mimolesnej zelene nadväzujúcej na osídlenia,
- územie rieky Váh s brehovými porastami,
- územie rieky Rajčianka,
- prírodné znaky riek tvoriacich prítoky do rieky Váh,
- prítomnosť prírody blízkej líniovej zelene v nadväznosti na vodné toky,
- členenie pozemkov a vedenie komunikácií vyplývajúcich z HKŠ (charakteristické pre oblasti s vyššou členitosťou reliéfu),
- scelené lány poľnohospodárskeho fondu,
- línia technického prvku rýchlostnej cesty I/64, I/18, I/61,
- technické línie elektrického vedenia a bodové štruktúry stožiarov,
- technické a poľnohospodárske stavby veľkoplošného charakteru na okraji nižšie položených obcí.

Špecifické znaky vytvárajúce krajinné špecifiká, krajinný svojráz:

- uzavretosť krajinných priestorov v údoliach riek alebo líniových komunikácií uprostred hornatinového reliéfu,
- územie alúvia rieky Váh a Rajčanky bez výraznej vizuálnej exponovanosti (plochý charakter reliéfu),
- územie skalných útvarov vystupujúcich z lesných celkov,
- charakteristická a cenná roztratená sídelná štruktúra laznického osídlenia uprostred lesných celkov, TTP a lúky, vytvárajúci špecifický charakter krajiny, jedinečná vizuálna exponovanosť krajiny naviazaná na územie Vysokých Javorníkov,
- charakteristická štruktúra usporiadania lesných celkov a NDV roztratenej pomedzi lúky a pasienky vytvárajúcu neopakovateľnú krajinnú mozaiku (Fačkov, Čičmany, Terchová, Lutiše),
- významné a dominantné objekty sakrálnej architektúry (veže kostolov),
- drobná sakrálna architektúra – Božie muky pri cestách, križe a ďalšie drobné pamiatky,
- typické osídlenie valašskej kolonizácie s prvkami spracovávaného dreva po ťažbe,
- harmónia merítka jednotlivých krajinných štruktúr (najmä usporiadania lesných prvkov, poľnohospodárskej pôdy a zastavaného územia),
- vizuálna uzavretosť priestorov okresu viazaná na horské masívy,
- plošné prvky veľkoplošných špecificky členených lomov,

- prvky veľkoplošných výrobných hál (priemysel a poľnohospodárstvo) ako mesto Žilina, obce Teplička nad Váhom, Rajec, Rajecká Lesná, a i.,
- nenadväzujúce novodobé urbanistické časti na obce (Svederník),
- negatívne pôsobenie budovaného tunela v k. ú. Višňové.

Pri popise krajinného rázu sú podstatné *Symbols* – sú to viacvrstvové znaky ako nositelia významov a symbolov, hlavne v súvislosti s kultúrnymi a sakrálnymi (religióznymi) objektmi v krajine.

Rovnako dôležité je aj popísanie *Symptómov krajiny* ako „negatívnych“ znakov v krajine, ktoré signalizujú poruchy jej fungovania, alebo reprezentujú prítomnosť cudzorodých prvkov. Takými sú v prípade okresu Žilina priemyselné objekty veľkého merítka a v poľnohospodársky využívanom území rozsiahlejšie plošné formy obhospodarovania pôdy s malým podielom sprievodnej zelene a deliacich prvkov zelene (remíz) podporujúcich celkovú stabilitu územia. Vzhľadom na relatívne úzky kotlinovitý priestor ich funkciu čiastočne nahrádza sprievodná brehová zeleň rieky Váh a Rajčanky. V niektorých častiach územia (lesný poľnohospodársky typ krajiny) chýba kontinuita vegetačných prvkov vytvárajúcich ucelený systém zelenej infraštruktúry, nadväzujúci na prírodné celky lesných porastov. Negatívne znaky v krajinnom mieste – mesto Žilina, obce Teplička nad Váhom, Rajec, Rajecká Lesná – plošné objekty priemyselných hál, lomy, ktoré značne zasahujú do pohľadovo cenných lokalít a narúšajú celkovú harmóniu miesta. Rovnako pôsobia negatívne na priechodnosť a stabilitu územia z hľadiska ekológie.

Pre komplexné vnímanie krajinného obrazu je potrebné vyhodnotiť krajinu z hľadiska harmonického pôsobenia.

Estetická hodnota krajiny

Okres Žilina a jeho hodnotné lesné celky v súlade s dochovanou HKŠ a umiestnenými sídlami z hľadiska estetického pôsobenia, vytvára znaky prírodnej a kultúrnej krajiny so zachovaným proporčným merítkom, ktoré v súlade pôsobia na pozorovateľa a ovplyvňujú jeho emocionálne hodnoty.

Na západe, severe a východe územia okresu esteticky pozitívne pôsobia na pozorovateľa zachované krajinné štruktúry lesných celkov a zvlnených reliéfov hornatín a veľhornatín. Územie okresu v časti pohorí Javorníky a Malá Fatra je zas esteticky hodnotná krajina zložená z lesných celkov, drobných prvkov NDV, zachovaných HKŠ, lúk a pasienkov a sídlami s pôvodným usporiadaním.

Celkovo pozitívne na návštevníka pôsobí krajinné usporiadanie v hlboko zarezaných údoliach a v nej roztratených sídlach, ktoré sú úzko späté s reliéfom, korešpondujú s lesnými celkami a drobnou roztratenou zeleňou, líniovými prvkami NDV. Jediným rušivým bodom v celkovom vnímaní sa stáva novodobá výstavba satelitov a v nich umiestnených rodinných domov bez konceptu a napojenia na pôvodné usporiadanie obcí (Svederník).

Na druhej strane negatívne pôsobenie na pozorovateľa, resp. návštevníka krajinných miest vytvárajú pohľady priemyselných predpolí mesta Žilina, veľkoplošné objekty výrobných hál a priemyselné areály: k. ú. Teplička nad Váhom, Rajec, Rajecká Lesná, a i. Negatívne z estetického hľadiska môže byť vnímané antropizované okolie Teplička nad Váhom, Nededza, Gbeľany (veľkoplošné objekty hál). Rovnako neesteticky pôsobí stredisková výstavba panelových domov vtlačená do pôvodnej štruktúry sídel.

Z hľadiska celkového priestorového usporiadania a vzťahov mierne negatívne pôsobí chýbajúca NDV uprostred intenzívne využívaných území OrP. Jej doplnenie a nadväzanie na brehovú vegetáciu rieky Váh by harmonizovalo celkové vnímanie okresu Žilina.

Znaky harmonických vzťahov

Sú zakotvené hlavne v súlade ľudských činností v krajine a jej harmonickom merítku, teda v súlade znakov a javov prírodnej charakteristiky na jednej strane, v kultúrnej a historickej charakteristike na strane druhej. V okrese Žilina sú založené na merítku celku a merítku jednotlivých prvkov v priestorových formách a v zastúpení prírodných a prírode blízkych zložiek a prvkov krajiny. Pozorovaním miest KR je možné popísať harmonické pôsobenie väčšiny územia a je možné konštatovať neopakovateľnosť jednotlivých krajinných miest a vysokú hodnotu harmonických vzťahov aj vďaka uzavretým krajinným priestorom.

Krajina v okrese Žilina poskytuje radu polouzavretých krajinných priestorov premietajúcich sa v blízkych pohľadoch. V podstate až na niekoľko negatívne pôsobiach prvkov – veľkoplošné priemyselné areály, lány ornej pôdy (súčasne už TTP) a veľkoplošné areály JRD, premietajúce sa do KS v okolí mesta Žilina, je možné konštatovať nenarušené harmonické vzťahy, prevažne hornatinovej krajiny okresu Žilina. Priestor obcí Horný a

Dolný Hričov je špecifický svojim pretiahnutým charakterom a úzkym údolím s riekou Váh a harmonické vzťahy narušujú plošné bloky priemyselných objektov a ČOV. Tieto prvky sa pre uzavretosť krajinného miesta nepremietajú do krajinného celku a ďalekých pohľadov.

ZÁVEREČNÉ ODPORÚČANIE HODNOTENIA KRAJINNEJ ŠTRUKTÚRY

Celkovú harmóniu krajiny by pozitívne doplnila najmä plošná a líniová zeleň, ktorá by podporila existujúce krajinné štruktúry, biocentrá, biokoridory a genofondové lokality rôzneho hierarchického rádu. Za veľmi dôležité sa považuje ochrana zachovaných HKŠ, ktoré vytvárajú jedinečný ráz našej krajiny. Rovnako vytvárajú charakteristický ráz jednotlivých krajinných miest, predstavujú špecifický dobovo ohraničený a priestorovo neustále sa zmenšujúci subtyp krajinných štruktúr ako celku. Vznikli zámernou činnosťou človeka v priebehu histórie až do jeho nedávnej minulosti, ktorou človek pretváral prírodu alebo vytváral nové dosiaľ zachované štruktúry. Rovnako tvoria neodmysliteľnú súčasť každej krajiny, predstavujú jeho časové horizonty a často sa javia ako izolované relikty „pamäte krajiny alebo miesta“. Možno ich chápať ako súčasť kultúrneho dedičstva, kde predstavujú identifikovateľné artefakty (objekty) v krajine alebo ako zložky krajinej štruktúry s historickým kontextom.

Vďaka doplneniu nových línii a plôch zelene, môžeme vytvoriť ekologicky stabilnejšiu krajinu a podporiť stabilitu a jedinečný ráz Slovenska.

III. NÁVRHOVÁ ČASŤ

6 NÁVRH REGIONÁLNEHO ÚZEMNEHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY

6.1 Návrh prvkov RÚSES

Návrh prvkov RÚSES predstavuje finálnu fázu, ide o celý systém návrhov biocentier, biokoridorov, genofondových lokalít a ekologicky významných segmentov krajiny, ktorých výstupom je vytvorenie funkčného RÚSES okresu Žilina.

Koncepcia ÚSES bola prijatá na Slovensku v roku 1991 (Uznesenie vlády SR č. 394 zo dňa 23.7.1991). Problematika ÚSES sa následne implementovala do legislatívnych predpisov v SR. ÚSES vznikol ako potreba riešiť celoplošné zabezpečenie ekologickej stability krajiny na Slovensku, prepojenie prírodných území a ochranu reprezentatívnych biotopov a druhov v ich prirodzenom prostredí (<https://www.sazp.sk/zivotne-prostredie/starostlivost-o-krajinu/zelenainfrastruktura/uzemny-system-ekologickej-stability-uses.html>).

Za ÚSES sa považuje taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá a biokoridory (zákon o ochrane prírody a krajiny). Cieľom vymedzovania kostry ÚSES na každej hierarchickej úrovni je, aby každý reprezentatívny geoeosystém bol reprezentovaný minimálne jedným prírodným biocentrom v areáli svojho výskytu. Návrh RÚSES pozostáva z GNÚSES, ktorý je pre nižšie stupne ÚSES záväzný a ostatných ekologicky významných prvkov a návrhu súboru manažmentových a ekostabilizačných opatrení na krajinnoekologicky optimálne využitie územia.

Základným a východiskovým dokumentom pre zabezpečenie ekologickej stability a ochrany biodiverzity v SR je GNÚSES, schválený Vládou SR uznesením č. 319/1992 zo dňa 27.4.1992. Aktualizácia GNÚSES bola v roku 2000 jedným z podkladov pri spracovaní KURS 2001, ktorá bola schválená Vládou SR uznesením č. 1033 zo dňa 30.10.2001. Jeho cieľom bolo vymedziť priestory, ktorých prvoradým poslaním v území bude zaistiť vývoj ekologicky stabilných spoločenstiev v zodpovedajúcej miere rozmanitosti ekologických podmienok územia Slovenska v mierkach 1:200 000 a 1:500 000. V rámci aktualizácie GNÚSES (KURS 2001) bolo v okrese Žilina vyčlenené nové biocentrum nadregionálneho významu NRBC2 Ladonhora – Brodnianka, ktoré zasahuje zo S.

Pôvodný RÚSES okresu Žilina (bol vypracovaný v roku 1993) a okresu Čadca (bol vypracovaný v roku 1995) s chýbajúcimi digitálnymi podkladmi, prípadne rozlohami pre biocentrá a dĺžkami a šírkami pre biokoridory, preto sa ťažko interpretuje. Pôvodné názvy vychádzali z GNÚSES.

Z ÚPN VÚC Žilinského kraja (Kropitz a kol., 1998) sme mali k dispozícii mapové podklady, z ktorých nebolo možné presne identifikovať výmery jednotlivých prvkov RÚSES a z toho dôvodu nie sú v tabuľkách (č. 6.1, 6.2) uvedené. V ÚPN VÚC Žilinského kraja boli využité ako územnoplánovacie podklady: RÚSES bývalého okresu Žilina (REGIOPLÁN Nitra a EKOPED Žilina, 1993) a RÚSES okresu Žilina, Bytča a Kysucké Nové Mesto vypracovaný v roku 2006 (SAŽP). Z neho boli prehodnotené všetky vymedzené nadregionálne a regionálne biocentrá a biokoridory a genofondovo významné lokality, pričom sa prihliadalo aj na návrh prvkov ÚSES v platnom ÚPN VÚC Žilinského kraja (1998).

Pri našich návrhoch biocentier a biokoridorov sme spresňovali a upravovali hranice doterajších prvkov RÚSES vzhľadom na ich priestorové vymedzenie v mierke 1:50 000.

Pri návrhoch biocentier a biokoridorov a ostatných ekostabilizačných prvkov sme zohľadňovali i ÚPN obcí, aby nedochádzalo k stretom záujmov, napr. ochrany prírody a krajiny s aktuálnou alebo plánovanou výstavbou. Niektoré biocentrá a biokoridory sme z hľadiska ich priestorového vymedzenia navrhli rozšíriť, resp. zmenšiť, prípadne pozmeniť trasu, kvôli už existujúcej výstavbe. Súčasťou nášho návrhu RÚSES okresu Žilina sú aj nové, doposiaľ neexistujúce regionálne biocentrá a biokoridory, genofondové lokality a ekologicky významné segmenty krajiny, ktoré sme posudzovali podľa selektívnych, lokalizačných a realizačných kritérií v zmysle metodických pokynov podľa Bohálovej a kol. (2014). Navrhnuté boli vzhľadom na ich priestorové rozloženie, ich ekologickú

reprezentatívnosť a významnosť v krajine. Pri spracovaní predmetného RÚSES Žilina sme brali do úvahy Katalóg opatrení pre zabezpečenie priechodnosti dopravnej infraštruktúry pre živočíchy v pilotnom území Kysuce – Malá Fatra – Strážovské vrchy vypracovaného v rámci projektu TRANSGREEN (ŠOP SR, 2019). Z uvedeného materiálu bol doplnený nový biokoridor RBk2 Prepojenie Brodnianka – Krivánska Malá Fatra. Pri vymedzovaní biocentier, biokoridorov a ostatných ekostabilizačných prvkov v predloženom návrhu RÚSES sme v okrajových častiach okresu Žilina zohľadňovali aj jednotné zaradenie a pomenovanie týchto prvkov v súlade s RÚSES susedných okresov (Bytča, Čadca, Dolný Kubín, Ilava, Kysucké Nové Mesto, Martin, Prievidza a Považská Bystrica). Pri návrhu kostry RÚSES okresu Žilina sme zohľadňovali aj existujúcu národnú sústavu chránených území a európsku sústavu chránených území NATURA 2000.

Prvky RÚSES pre okres Žilina boli podľa platných metodických pokynov navrhnuté v nasledovnej štruktúre:

- biocentrá,
- biokoridory,
- ostatné ekostabilizačné prvky (genofondovo významné lokality, ekologicky významné segmenty krajiny).

6.1.1 Biocentrá

Podľa zákona o ochrane prírody a krajiny je biocentrum definované ako "ekosystém alebo skupina ekosystémov, ktorá vytvára trvalé podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov a na zachovanie prirodzeného vývoja ich spoločenstiev". Význam biocentra je daný jeho rozlohou, druhovým zložením a biogeografickým významom. Rozoznávame biosférické, provinciálne, nadregionálne, regionálne a miestne biocentrá. *Biocentrum nadregionálneho významu* predstavuje územie s väčšou výmerou (spravidla aj viac ako 1000 ha), v rámci ktorého majú prevahu ekosystémy podstatne nezmenené ľudskou činnosťou v jedinečnej a prirodzenej krajinej štruktúre a tieto ekosystémy sú významné pre zachovanie biologickej rozmanitosti, ekologickej stability a zabezpečujú charakteristický vzhľad krajiny. *Biocentrum regionálneho významu* predstavuje oblasť alebo časť krajiny so zvláštnym významom pre daný región, ktorá umožňuje za vhodných podmienok existenciu prirodzených ekosystémov a ich trvalý prirodzený vývoj.

Pri vymedzovaní biocentier RÚSES sa v zmysle Metodických pokynov na vypracovanie dokumentov RÚSES (Bohálková a kol., 2014) prihliadalo na nasledovné skutočnosti:

- reprezentatívnosť – biocentrá reprezentujú celé spektrum biotopov charakteristických pre každú biogeografickú jednotku,
- unikátnosť krajinných prvkov,
- kvalitu biotopov – ochrana prírodných prvkov s vysokým zastúpením prirodzených ekosystémov,
- vysoký stupeň biodiverzity – ochrana oblastí s veľkou genetickou, druhovou a ekosystémovou rozmanitosťou,
- výskyt endemických, vzácných, ohrozených alebo chránených druhov,
- význam pre migráciu, príp. rozptyl druhov,
- plošné a priestorové parametre, spoločenské limity a zámery,
- zachovalosť prirodzených a sekundárnych poloprírodných biotopov a ich kvalita,
- pestrosť jednotlivých stanovišť, ktorá je predpokladom zachovania biodiverzity a ekologickej stability územia,
- výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov,
- kompaktnosť a celistvosť lokalít,
- dostatočný plošný parameter pre lokalitu navrhovanú za biocentrum (Príloha č. 3 Metodických pokynov),
- súčasná ochrana územia.

Porovnaním vstupných podkladov k spracovaniu návrhu na vymedzenie prvkov RÚSES a predovšetkým na podklade predchádzajúceho návrhu RÚSES okresov Žilina, Bytča a Kysucké Nové Mesto (SAŽP, 2006) môžeme konštatovať, že do návrhu prvkov RÚSES sme prevzali všetky biocentrá s uvedením nových návrhov. Spracovanie prehľadu vývoja biocentier podáva Tabuľka č. 6.1.

Tabuľka č. 6.1: Priemet identifikovaných biocentier regionálneho a vyššieho významu v okrese Žilina

P. č.	Označenie biocentra	Aktualizovaný názov biocentra	RÚSES okresu Žilina (1993), Čadca (1995)/Pôvodná kategória	RÚSES okresu Žilina, Bytča, Kysucké Nové Mesto (2006)/Pôvodná kategória	Návrh prvkov ÚSES v ÚPN VÚC Žilinského kraja (1998)/Pôvodná kategória	GNÚSES (2000)/rozloha
Biosférické biocentrum						
1.	BBc 1	Krivánska Fatra	Krivánska Fatra/Pbc	Krivánska Malá Fatra/Bbc	Krivánska Malá Fatra/Pbc	Krivánska Fatra/Bbc
			Tiesňavy/NRBc	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Bbc1	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Pbc1	
			Krivé/NRBc	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Bbc1	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Pbc1	
			Starý hrad/NRBc	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Bbc1	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Pbc1	
			Rozsutec/NRBc	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Bbc1	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Pbc1	
			Chleb/NRBc	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Bbc1	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť PBbc1	
			Prípor/NRBc	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Bbc1	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Pbc1	
			Suchý/NRBc	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Bbc1	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Pbc1	
			Veľká Bránica/Rbc	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Bbc1	ako samostatné biocentrum zrušené, súčasť Pbc1	
rozloha		8239,62	x	8529,27	3690	x
Nadregionálne biocentrá						
2.	NRBc 1	L'adonhora – Brodnianka	L'adonhora/BNr	L'adonhora – Brodnianka/NRBc	L'adonhora – Brodnianka/NRBc	L'adonhora – Brodnianka/NRBc
			Rochovica/Rbc	súčasť Nrbc L'adonhora – Brodnianka, upravené podľa GNÚSES a VÚC	zpracované ako súčasť Nrbc L'adonhora – Brodnianka	
			Brodnianka/Rbc	zpracované ako súčasť Nrbc L'adonhora – Brodnianka	zpracované ako súčasť Nrbc L'adonhora – Brodnianka	

SPRACOVANIE DOKUMENTOV REGIONÁLNYCH ÚZEMNÝCH SYSTÉMOV EKOLOGICKEJ STABILITY
PRE POTREBY VYTVARANIA ZÁKLADNEJ BAZY PRE REGULÁCIU NÁVRHU BUDOVANIA ZELENEJ INFRAŠTRUKTÚRY
REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY OKRESU ŽILINA

P. č.	Označenie biocentra	Aktualizovaný názov biocentra	RÚSES okresu Žilina (1993), Čadca (1995)/Pôvodná kategória	RÚSES okresu Žilina, Bytča, Kysucké Nové Mesto (2006)/Pôvodná kategória	Návrh prvkov ÚSES v ÚPN VÚC Žilinského kraja (1998)/Pôvodná kategória	GNÚSES (2000)/rozloha
rozloha		244,18	x	244,5	200	x
3.	NRBc 2	Súľovské skaly	Súľovské skaly/Pbc	Súľovské skaly/NRBc	Súľovské skaly/Pbc	Súľovské skaly/NRBc
rozloha		431,19	x	410,65	250	x
4.	NRBc 3	Strážov – Sádecké vrchy	Strážov/NRBc	Strážov – Sádecké vrchy/NRBc	Strážov – Sádecké vrchy/NRBc nezpracované	Strážov/NRBc
			Srniak – Šujské rašelinisko – návrh/Nrb	Srniak zrušené, pričlenené ako nový polygón – súčasť nadregionálneho biocentra Strážov – Sádecké vrchy		
rozloha		1857,93	x	1365,2	350	x
5.	NRBc 4	Kľak – Reváň – Partizán	Kľak – Reváň/NRBc	Kľak – Reváň – Partizán/NRBc	Kľak – Reváň – Partizán/NRBc	Kľak/NRBc
rozloha		290,85	x	290,49	400	x
Regionálne biocentrá						
6.	RBc 1	Soľné – Zarúbaná Kýčera	Soľné – Zarúbaná Kýčera – návrh/Rbc	Soľné – Zarúbaná Kýčera/Rbc	Soľné – Zarúbaná Kýčera/Rbc	-
rozloha		3,69	x	3,69	55	
7.	RBc 2	Lazy	-	Lazy návrh/Rbc	Lazy/Rbc	-
rozloha		55,72	x	55,72	x	
8.	RBc 3	Pod Kazickou Kýčerou	Pod Kazickou Kýčerou – návrh/Rbc	Pod Kazickou Kýčerou/Rbc	Pod Kazickou Kýčerou/Rbc	-
rozloha		141,43	x	141,45	75	
9.	RBc 4	Kľukany	Kľukany – návrh/Rbc	Kľukany/Rbc	Kľukany/Rbc	-
rozloha		38,93	x	38,85	38	
10.	RBc 5	Skačkova hora – Obelec	Obelec – Čiernatín; Skačkov/Rbc	Skačkova hora – Obelec/Rbc	Čiernatín – Skačkova Hora – Holý vrch/Rbc	-
rozloha		138,37	x	139,7	x	

SPRACOVANIE DOKUMENTOV REGIONÁLNYCH ÚZEMNÝCH SYSTÉMOV EKOLOGICKEJ STABILITY
PRE POTREBY VYTVARANIA ZÁKLADNEJ BAZY PRE REGULÁCIU NÁVRHU BUDOVANIA ZELENEJ INFRAŠTRUKTÚRY
REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY OKRESU ŽILINA

P. č.	Označenie biocentra	Aktualizovaný názov biocentra	RÚSES okresu Žilina (1993), Čadca (1995)/Pôvodná kategória	RÚSES okresu Žilina, Bytča, Kysucké Nové Mesto (2006)/Pôvodná kategória	Návrh prvkov ÚSES v ÚPN VÚC Žilinského kraja (1998)/Pôvodná kategória	GNÚSES (2000)/rozloha
11.	RBc 6	Čierna Lutiša	Čierna Lutiša/Rbc	Čierna Lutiša/Rbc	Lutiša/Rbc	-
rozloha		170,95	x	170,14	225	
12.	RBc 7	Pupov – Dolina	-	Pupov – Dolina/Rbc	Pupov – Dolina/Rbc	-
rozloha		389,72	389,9	75	x	
13.	RBc 8	Okrúhlica – Mravečník	Mravečník/Rbc	Okrúhlica – Mravečník/Rbc	Mravečník/Rbc	-
rozloha		471,72	x	471,8	163	
14.	RBc 9	Jalovec – Lysica	Jalovec (RÚSES ZA), Požeha (RÚSES CA)/Rbc	Jalovec – Požeha/Rbc	Jalovec – Požeha/Rbc	-
rozloha		224,79	x	225,64	113	
15.	RBc 10	Krasňanský luh	Krasňanský luh/Rbc	Krasňanský luh/Rbc	Krasňanský luh/Rbc	-
rozloha		32,94	x	34,45	50	
16.	RBc 11	Saksová – Veľká skala	Saksová – Veľká skala/Rbc	Saksová – Veľká skala/Rbc	Saksová – Veľká skala/Rbc	-
rozloha		172,3	x	176,1	225	
17.	RBc 12	Hýrovská slatina	Hýrovská slatina/Rbc	Hýrovská slatina/Rbc	Hýrovská slatina/Rbc	-
rozloha		6,5		6,5	25	
18.	RBc 13	Strážna – Cibulník	Cibulník – Strážne/Rbc	Strážna – Cibulník/Rbc	Strážna – Cibulník/Rbc	-
rozloha		121,81	x	121,83	150	
19.	RBc 14	Sľečné skaly	Sľečné skaly/Rbc	Sľečné skaly/Rbc	Sľečné skaly/Rbc	-
rozloha		87,45	x	87,47	100	
20.	RBc 15	Hoblík	Hoblík/Rbc	Hoblík/Rbc	Hoblík/Rbc	-
rozloha		96,71	x	75,97	75	
21.	RBc 16	Ústie Medzihorskej doliny	Zakamenné/Rbc	Ústie Medzihorskej doliny/Rbc	Zakamenné/Rbc	-
rozloha		37,1	x	39,19	x	
22.	RBc 17	Kozol – Turská dolina	Kozol/Nrbc	Kozol/Rbc	Kozol/Nrbc	-

SPRACOVANIE DOKUMENTOV REGIONÁLNYCH ÚZEMNÝCH SYSTÉMOV EKOLOGICKEJ STABILITY
PRE POTREBY VYTVÁRANIA ZÁKLADNEJ BAZY PRE REGULÁCIU NÁVRHU BUDOVANIA ZELENEJ INFRAŠTRUKTÚRY
REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY OKRESU ŽILINA

P. č.	Označenie biocentra	Aktualizovaný názov biocentra	RÚSES okresu Žilina (1993), Čadca (1995)/Pôvodná kategória	RÚSES okresu Žilina, Bytča, Kysucké Nové Mesto (2006)/Pôvodná kategória	Návrh prvkov ÚSES v ÚPN VÚC Žilinského kraja (1998)/Pôvodná kategória	GNÚSES (2000)/rozloha
	rozloha	330,06	x	188,61	163	
23.	RBc 18	Lúčanská Fatra	Minčol/Rbc	Minčol – Dlhá Lúka/Rbc	Minčol – Dlhá Lúka/Rbc	-
			Veľká Lúka/Rbc	Krížava – Veľká Lúka/Rbc	Krížava – Veľká Lúka/Rbc	-
	rozloha	1454,3	x/x	193,99/41,41	188/38	
24.	RBc 19	Šujské rašelinisko	Srniak – Šujské rašelinisko – návrh/Nrbc	Šujské rašelinisko a Rajčianka/Rbc	Šujské/Nrbc	-
	rozloha	27,43	x	27,43	38	
25.	RBc 20	Vraniny	Vraniny/Rbc	Vraniny/Rbc	Vraniny/Rbc	-
	rozloha	52,96	x	65,32	50	
26.	RBc 21	Oselná	Oselná/Rbc	Oselná/Rbc	Oselná/Rbc	-
	rozloha	117,77	x	118,49	113	
27.	RBc 22	Lúky pri Rajčianke (RBc 22a Čičmany, RBc 22b Fačkov, RBc 22c Rajecká Lesná – Fačkov)	Lúky pri Rajčianke/Rbc	Lúky pri Rajčianke 1/Rbc	Lúky pri Rajčianke/Rbc	-
				Lúky pri Rajčianke 2 /Rbc		
	rozloha	12,5 /25,25/30,26	x	23,01/11,14	25	

Vysvetlivky:

x údaj o plošnej výmere je neznámy,

- prvok nebol predmetom riešenia dokumentácie.

6.1.2 Biokoridory

Podľa zákona o ochrane prírody a krajiny je biokoridor definovaný ako priestorovo prepojený súbor ekosystémov, ktorý spája biocentrá a umožňuje migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov a ich spoločenstiev, na ktorý priestorovo nadväzujú interakčné prvky.

Význam biokoridoru je daný jeho rozlohou, druhovým zložením a biogeografickým významom. Ide o prvok krajinej štruktúry, ktorý svojou štruktúrou a stavom ekologických podmienok umožňuje migráciu organizmov s cieľom výmeny genetických informácií a interakciu medzi rôznymi ekosystémami s rôznou ekostabilizačnou, príp. inou funkciou (<https://www.sazp.sk/zivotne-prostredie/starostlivost-o-krajinu/zelenainfrastruktura/uzemny-system-ekologickej-stability-uses.html>).

Pri vyčleňovaní biokoridorov RÚSES sme zohľadňovali Metodické pokyny na vypracovanie dokumentov RÚSES (Bohálková a kol., 2014), pričom sme sa zamerali na tieto kritériá:

- kvalita biotopov v závislosti od ekologických požiadaviek,
- veľkosť spájaných biocentier,
- charakter trasy biokoridoru,
- zachovalosť prirodzených a sekundárnych poloprírodných biotopov a ich kvalita,
- pestrosť jednotlivých stanovišť, ktorá je predpokladom zachovania biodiverzity a ekologickej stability územia,
- kompaktnosť a celistvosť biokoridoru,
- tlak na biokoridor a rôzne možnosti jeho ohrozenia,
- význam pre migráciu, príp. rozptyl druhov,
- dostatočná šírka a dĺžka ako parameter pre územie navrhované za biokoridor (Príloha č. 3 Metodických pokynov).

Z hľadiska funkčnosti biokoridorov je potrebné venovať pozornosť migračným cestám živočíchov medzi vodnými biotopmi, ktoré pretínajú cestné a železničné komunikácie. V týchto miestach sú migrujúce živočíchy najviac zraniteľné (špeciálne sa to týka malých cicavcov, obojživelníkov a plazov). Ako zvlášť nebezpečné sú vnímané prechody na frekventovaných komunikáciách, ktoré nie sú usporiadané pre pohyb zvierat. Nevhodné sú i rúrové priepusty, kolmé steny bez brehov, balvanov a rím a nevhodné konštrukcie mostov. Preto ako základné opatrenie je potrebné odstraňovať bariérový efekt a budovať na miestach križovatiek biokoridorov s komunikáciami technické zariadenia, umožňujúce bezpečný prechod, čo najväčšej skupiny živočíchov a realizovať opatrenia pre umožnenie prechodu zvierat (inštalácia kamenných, drevených alebo betónových lavíc, podchodov priemeru najmenej 60 cm a k nim príslušných navádzacích plotov).

Ťahové cesty vtákov vedúce prevažne údoliami tokov sú vo všeobecnosti ohrozované najmä križujúcim elektrickým vedením, likvidáciou biotopov slúžiacich na oddych a ako potravná základňa, ako i inštaláciou vysokofrekvenčných zariadení a veterných elektrární.

Porovnaním vstupných podkladov k spracovaniu návrhu na vymedzenie prvkov RÚSES a predovšetkým na podklade predchádzajúceho návrhu RÚSES okresov Žilina, Bytča a Kysucké Nové Mesto (SAŽP, 2006) môžeme konštatovať, že do návrhu prvkov RÚSES sme prevzali všetky biokoridory s uvedením nových návrhov. Spracovanie prehľadu vývoja biokoridorov podáva Tabuľka č. 6.2.

Tabuľka č. 6.2: Priemet identifikovaných biokoridorov regionálneho a vyššieho významu v okrese Žilina

Tabuľka č. 12: Plán nadregionálnych biokoridorov v regionálnom a významená v okrese Žilina						
P. č.	Označenie biokoridoru	Aktualizovaný názov biokoridoru	RÚSES okresu Žilina (1993), Čadca (1995)/Pôvodná kategória	RÚSES okresu Žilina, Bytča, Kysucké Nové Mesto (2006)/Pôvodná kategória	Návrh prvkov ÚSES v ÚPN VÚC Žilinského kraja (1998)/Pôvodná kategória	GNÚSES (2000)/dĺžka/šírka
Nadregionálne biokoridory						
1.	NRBk 1	Rieka Váh	Rieka Váh/Nrbk	Rieka Váh/Nrbk	vodný tok Váh (hydricko-terestrický)/Nrbk	Rieka Váh
dĺžka/šírka		24,57/82-1072	x	24,6/76-1094	x	x
2.	NRBk 2	Rieka Kysuca	Rieka Kysuca/Nrbk	Rieka Kysuca/Nrbk	vodný tok Kysuca/Nrbk	Rieka Kysuca
dĺžka/šírka		4,58/74-327	x	5,5/93-321	x	x
3.	NRBk 3	Prepojenie Veľký Javorník – Kysucké Beskydy: (NRBk 3a Veľký Javorník – Petránky; NRBk 3b Lutiše – Horná Tižina)	Čiastočne IV. R/Rbk	prepojenie Veľký Javorník – Kysucké Beskydy/NRBk	-	Prepojenie Veľký Javorník – Kysucké Beskydy
			Čiastočne VI. R/Rbk	3a Veľký Javorník – Petránky	čiastočne Rbk Vysoká nad Kysucou-Oščadnica a územná časť Kýčera-BC	
			-	3d Obeleč – Vychylovka – Harvelka – Riečnica	-	
dĺžka/šírka		14,8/287-2751	-	14,58/293-3176	-	x
4.	NRBk 4	Prepojenie Kysucké Beskydy – Krivánska Fatra	-	Prepojenie Kysucké Beskydy – Krivánska Fatra/Nrbk	-	Prepojenie Kysucké Beskydy – Krivánska Fatra
dĺžka/šírka		12,35/287-1184	-	11,86/245-1229	-	x
5.	NRBk 5	Prepojenie Súľovské skaly – Ladonhora	-	Prepojenie Súľovské skaly – Ladonhora/Nrbk	Oškerda – Strážovské vrchy	Prepojenie Súľovské skaly – Ladonhora
dĺžka/šírka		9,96/187-832	-	11,50/168-834	28/150-500	x
6.	NRBk 6	Prepojenie hrebeňom Lúčanskej Fatry	-	Prepojenie hrebeňom Lúčanskej Fatry/Nrbk	-	Prepojenie hrebeňom

SPRACOVANIE DOKUMENTOV REGIONÁLNYCH ÚZEMNÝCH SYSTÉMOV EKOLOGICKEJ STABILITY
PRE POTREBY VYTVÁRANIA ZÁKLADNEJ BAZY PRE REGULÁCIU NÁVRHU BUDOVANIA ZELENEJ INFRAŠTRUKTÚRY
REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY OKRESU ŽILINA

P. č.	Označenie biokoridoru	Aktualizovaný názov biokoridoru	RÚSES okresu Žilina (1993), Čadca (1995)/Pôvodná kategória	RÚSES okresu Žilina, Bytča, Kysucké Nové Mesto (2006)/Pôvodná kategória	Návrh prvkov ÚSES v ÚPN VÚC Žilinského kraja (1998)/Pôvodná kategória	GNÚSES (2000)/dĺžka/šírka
						Lúčanskej Fatry
	dĺžka/šírka	28,12/47-2219	x	29,3/72-1932	-	x
7.	NRBk 7	Prepojenie Lúčanská Fatra – Strážovské vrchy	-	Prepojenie Lúčanská Fatra – Strážovské vrchy/Nrbk	-	Prepojenie Lúčanská Fatra – Strážovské vrchy
	dĺžka/šírka	3,61/738-1011	x	6,05/805-1090	-	x
Regionálne biokoridory						
8.	RBk 1	Ekotón Vysokých Javorníkov	ekotón na hranici medzi Nízkymi a Vysokými Javorníkmi/Rbk	ekotón Vysokých Javorníkov – Štiavnik – Dlhé Pole/Rbk	čiastočne modifikácia v časti Kýčera – Soľné/Rbk	-
	dĺžka/šírka	5,47/400	x	6,05/400	x	
9.	RBk 2	Ekotón Nízkych Javorníkov	čiastočne Svederník – Kotešová/Nrbk	ekotón Nízkych Javorníkov Mikšová – Kotešová-Lalinok/Rbk	-	-
	dĺžka/šírka	9,49/ 13-768	x	10,61/400	x	
10.	RBk 3	Kazická Kýčera – Rochovica	V-R/Rbk	Kazická Kýčera – Rochovica/Rbk	Rochovica – Kazická Kýčera/Rbk	-
	dĺžka/šírka	8,69/199-855	x	8,38/200-823	x	
11.	RBk 4	Prepojenie Kysuckou vrchovinou	čiastočne IX-R	Brodnianka – Lysica/Rbk	-	-
	dĺžka/šírka	14,67/203-1105	x	8,00/188-871	-	
12.	RBk 5	Prepojenie Brodnianka – Krivánska Fatra	-	-	-	-
	dĺžka/šírka	15,18/43-886	-	-	-	
13.	RBk 6	Obelec – Okružlica – Mravečník	-	Obelec – Okružlica – Mravečník/Rbk	-	-
	dĺžka/šírka	10,6/206-1282	-	6,96/214-1110	-	

SPRACOVANIE DOKUMENTOV REGIONÁLNYCH ÚZEMNÝCH SYSTÉMOV EKOLOGICKEJ STABILITY
PRE POTREBY VYTŮVÁRANIA ZÁKLADNEJ BAZY PRE REGULÁCIU NÁVRHU BUDOVANIA ZELENEJ INFRAŠTRUKTÚRY
REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY OKRESU ŽILINA

P. č.	Označenie biokoridoru	Aktualizovaný názov biokoridoru	RÚSES okresu Žilina (1993), Čadca (1995)/Pôvodná kategória	RÚSES okresu Žilina, Bytča, Kysucké Nové Mesto (2006)/Pôvodná kategória	Návrh prvkov ÚSES v ÚPN VÚC Žilinského kraja (1998)/Pôvodná kategória	GNÚSES (2000)/dĺžka/šírka
14.	RBk 7	Vodné toky Varínka a Struháreň	ekosystém toku Varínka/Rbk	Vodný tok Varínka a Struháreň/Rbk	vodný tok Varínka (hydricko-terestrický)/Rbk	-
	dĺžka/šírka	21,96/9-291	x	22,25/315	22/150	
15.	RBk 8	Ekotón Krivánskej Fatry	ekotón Malej Fatry, ekotón Lúčanskej hornatiny/Rbk	Ekotón Krivánskej Fatry/Rbk	ekotón Malej Fatry/Rbk	-
	dĺžka/šírka	12,69/64-457		23,90/130-912	28/100-400	
16.	RBk 9	Ekotón Lúčanskej Fatry	ekotón Malej Fatry, ekotón Lúčanskej hornatiny/Rbk	Ekotón Lúčanskej Fatry/Rbk	ekotón Malej Fatry/Rbk	-
	dĺžka/šírka	34,11/54-632	x	36,28/400-660	28/100-400	
17.	RBk 10	Vodný tok a niva Rajčianky	niva Rajčianky/Rbk	Vodný tok a niva Rajčianky/Rbk	vodný tok Rajčianka/Rbk	-
	dĺžka/šírka	39,38/25-339	x	32,44/118-320	27/160	
18.	RBk 11	Prepojenie Kozol – Súľovské skaly Medzihorským potokom	-	Prepojenie Kozol – Súľovské skaly Medzihorským potokom/Rbk	Kozol – Cibulník – Súľovské skaly/Rbk	-
	dĺžka/šírka	10,68/255-613	-	12,00/72-617	6/100-500	
19.	Rbk 12	Ekotón Súľovskej hornatiny, severného okraja Strážovských vrchov a Závadský potok	údolie Závadského potoka + ekotón na hranici s bitarovsko-lietavskou pahorkatinou/Rbk	Závadský potok a ekotón Súľovskej hornatiny/Rbk	Závadský potok/Rbk	-
			ekotón na styku s Vážsko-Kysuckým podolím/Nrbk	ekotón severného okraja Strážovských vrchov/Rbk	-	
	dĺžka/šírka	15,01/58-460	x/x	15,9/253-660; 1,6/190-627	6,5/100-200; -	
20.	Rbk 13	Prepojenie Súľovské skaly – Strážovské vrchy	-	Prepojenie Súľovské skaly – Strážovské vrchy/Rbk	Súľovské skaly – Strážov/Rbk	-
	dĺžka/šírka	6,52/239-1259	-	6,51/364-1159	21,6/700-1700	

Vysvetlivky:

x – údaj o dĺžke a šírke biokoridoru nezistený,
- prvok nebol predmetom riešenia dokumentácie,
dĺžka v km, šírka v m, rozloha v ha.

6.1.3 Ostatné ekostabilizačné prvky

Genofondovo významné lokality (GL)

GL predstavujú územia s výskytom vzácných a chránených druhov flóry a fauny. Významné sú pre zachovanie autochtónnej biodiverzity (Bohálová a kol., 2014). *Genofondová lokalita rastlín a živočíchov* je lokalita s takými ekologickými podmienkami, ktoré umožňujú trvalý výskyt rastlín, živočíchov a ich spoločenstiev v prirodzenom prostredí a ktoré môžu fungovať ako zdroj genofondu pre okolité potenciálne vhodné lokality. V rámci predchádzajúceho návrhu RÚSES okresov Žilina, Bytča a Kysucké Nové Mesto (SAŽP, 2006) boli v okrese Žilina vyčlenené genofondovo významné lokality v celkovom počte 101 GL (ZA 1 – ZA 41, ZA 43 – ZA 46 a ZA 48 – 103), na územie okresu Žilina taktiež presahovali genofondovo významné lokality z okresu Kysucké Nové Mesto (KM 28 a KM 35) a z okresu Bytča (BY 24, BY 23, BY 26, BY 29). Výber regionálnych genofondových lokalít vychádzal z pôvodného RÚSES okresu Žilina (1993) a RÚSES okresu Čadca (1995). Pri charakteristike GL boli použité údaje z pôvodných dokumentov RÚSES, niektoré boli doplnené – určili sa typy biotopov, doplnili nové taxóny alebo sa vylúčili druhy, ktoré novším prieskumom neboli potvrdené, resp. boli doplnené nové GL.

V predložennom návrhu RÚSES okresu Žilina sme vyčlenili spolu 106 GL, ktoré spĺňajú kritériá najmä z hľadiska významnosti pre biodiverzitu a prítomnosti ohrozených a chránených druhov. Ďalej sme pri ich vyčleňovaní zohľadnili lokalizáciu v krajine, pôvodnosť, reprezentatívnosť a veľkosť. Pri vyčleňovaní GL sme využívali miestne názvy k. ú. príslušných obcí, v ktorých sa GL vyskytovali. Jednotlivé GL sú číslované v návrhu RÚSES pre okres Žilina podľa mapy riešeného územia zo západu na východ a zo severu na juh.

Ekologicky významné segmenty krajiny (EVSK)

EVSK sú časti krajiny, ktoré sú tvorené alebo v nich prevažujú ekosystémy s relatívne vyššou ekologickou stabilitou. Vyznačujú sa trvalosťou bioty a ekologickými podmienkami umožňujúcimi existenciu druhov prirodzeného genofondu krajiny (Lów et al., 1995). Podľa metodických pokynov (Bohálová a kol., 2014) sú EVSK z metodologického hľadiska základom pre návrh jednotlivých prvkov RÚSES, stávajú sa základom pre vymedzenie biocentier, príp. môžu mať vplyv na trasovanie biokoridorov. Ide o vzácné prirodzené a prírode blízke biotopy z hľadiska ochrany genofondu, ako aj územia, ktoré plnia vyrovnávaciu funkciu (tlmia negatívne dôsledky ľudskej činnosti). V rámci predchádzajúceho návrhu RÚSES okresov Žilina, Bytča a Kysucké Nové Mesto (SAŽP, 2006) neboli EVSK vyčleňované. V aktualizovanom RÚSES okresu Žilina sme vyčlenili 22 EVSK.

6.2 Návrh manažmentových opatrení pre existujúce a navrhované prvky RÚSES

V nasledujúcej kapitole uvádzame charakteristiku vymedzených biocentier, biokoridorov, genofondovo významných lokalít s návrhom manažmentových opatrení, t. j. návrhy na zabezpečenie funkčnosti a na elimináciu stresových faktorov a EVSK.

6.2.1 Charakteristika biocentier a návrh manažmentových opatrení

V texte podkapitoly je uvedený návrh biocentier biosférického, nadregionálneho a biocentier regionálneho významu v rámci okresu Žilina. V okrese Žilina nenavrhujeme zaradiť žiadne biocentrum provinciónálnej úrovne. Charakteristika jednotlivých biocentier je spracovaná v nasledovnej štruktúre:

- názov,
- kategória,
- výmera: existujúca a navrhovaná,
- stav: vyhovujúci, prevažne vyhovujúci, čiastočne vyhovujúci, nevyhovujúci,
- príslušnosť k ZÚJ (k. ú.),
- charakteristika, zastúpenie biotopov,
- súčasná legislatívna ochrana, genofondové lokality,
- ohrozenie,
- manažmentové opatrenia.

Biosférické biocentrum

BBc 1 Krivánska Fatra

Kategória: Biocentrum biosférického významu

Výmera: existujúca 8402,62 ha, navrhovaná 8529,27ha

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Strečno, Nezbudská Lúčka, Varín, Krasňany, Dolná Tižina, Belá, Terchová, (územie presahuje do okresov Martin a Dolný Kubín)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum s pestrým geologickým podložím, členitým reliéfom s bralnými, hľňými, lesnými a subalpínskymi ekosystémami, na ktoré je viazané množstvo chránených, vzácných a endemických druhov fauny a flóry. Nachádzajú sa tu zachovalé rozsiahle horské biotopy, ktoré sú tvorené lesnými spoločenstvami pralesového rázu, s bučinami, jedľobučinami až smrečinami s prechodom do kosodreviny a subalpínskych lúk s výskytom veľkých šeliem. Medzi chránené druhy fauny na území patrí rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (*Ursus arctos*), vydra riečna (*Lutra lutra*), užovka stromová (*Zamenis longissimus*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctaria*), jasoň červenooký (*Parnassius apollo*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), podkovár veľký (*Rhinolophus ferrumequinum*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), netopier veľkouchý (*Myotis bechsteinii*), netopier blythov (*Myotis blythi*). Na území sa ďalej nachádzajú druhy živočíchov, ako sú fúzač karpatský (*Pseudogaurotina excellens*), vlk dravý (*Canis lupus*), bystruška Zawadského (*Carabus zawadzki*), pimplík mokrakový (*Vertigo angustior*), orol skalný (*Aquila chrysaetos*), sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*), výr skalný (*Bubo bubo*), skaliar pestrý (*Monticola saxatilis*), murárik červenokrídly (*Trichodroma muraria*), vrchárka červená (*Prunella collaris*), labtúška vrchovská (*Anthus spinolleta*), krkavec čierny (*Corvus corax*). Medzi chránené druhy flóry patria vrchovka alpská pravá (*Tozzia carpathica*), prilbica tuhá moravská (*Aconitum firmum* ssp. *Moravicum*), klinček lesklý pravý (*Dianthus nitidus*), klinček ľadovcový (*D. glacialis*), črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*), zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*), poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*), hruštička karpatská (*Pyrola carpatica*), lomikameň trváci (*Saxifraga wahlenbergii*), stračonôžka tatranská (*Delphinium oxysepalum*), stračonôžka vysoká (*D. elatum*), dryádka osemľupienková (*Dryas octopetala*), tučnica alpská (*Pinguicula alpina*), vrbica Margittaiho (*Sorbus margittaiana* – endemit Malej Fatry), čremcha obyčajná skalná (*Padus avium* ssp. *Petraea*), vrbica alpská (*Salix alpina* Scop.), vstavač mužský (*Orchis mascula*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*), vstavačovec Fuchsov (*Dactylorhiza fuchsii*), pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), kruštík močiarny (*E. palustris*), tis obyčajný (*Taxus baccata*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), prvosenka pomúčená (*Primula farinosa*), prvosenka holá (*P. auricula*), medvedica lekárska (*Arctotaphylos uva ursi*), trčník jednodlstý (*Malaxis monophyllos*), horec Clusiov (*Gentiana clusii*), plesnivec alpský (*Leontopodium alpinum*), sekernica tmavá

(*Hedysarum hedysaroides*), vřba tupolistá (*Salix retusa*), muchovník vajcovitý (*Amelanchier ovalis*), iskerník alpínsky (*Ranunculus alpestris*). Flóra na území biocentra je ďalej zastúpená vzácnymi druhmi, ako sú kyjanôčka zelená (*Buxbaumia viridis*), skalnica horská karpatská (*Sempervivum montanum* ssp. *carpathicum*), ľalia zlatohlavá (*Lilium martagon*), kortúza Matthioliho (*Cortusa matthioli*), horček fatranský (*Gentianella fatrae*), konvalinka voňavá (*Convallaria majalis*), vudsia skalná (*Woodsia ilvensis*), všivec praslenatý (*Pedicularis verticillata*), lomikameň pižmový (*Saxifraga moschata*), vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*), veternica lesná (*Anemone sylvestris*), veternica narcisokvetá (*A. narcissiflora*), plavúnka brvitá (*Selaginella selaginoides*), vratička mesiačikovitá (*Botrychium lunaria*), chvostník jedľový (*Huperzia selago*), šucha obojpohlavná (*Empetrum hermaphroditum*), ihlica roľná (*Ononis arvensis*), parnasia močiarna (*Parnassia palustris*), kýchavica biela lobelova (*Veratrum album* subsp. *lobelianum*), orlíček obyčajný (*Aquilegia vulgaris*), pahorec brvitý (*Gentianopsis ciliata*), bradáčik vajcovitolistý (*Listera ovata*), šafrán karpatský (*Crocus heuffelianus*), horec jarný (*Gentiana verna*). Z drevín sú na lokalite zastúpené napr. dub zimný (*Quercus petraea*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), borovica horská (*Pinus mugo*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: A14 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), A19 Vresovsík a spoločenstvá kríčkov v subalpínskom a alpínskom stupni (4060), Br4 Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s vřbou sivou (*Salix eleagnos*) (3240), Kr2 Porasty borievky obyčajnej (5130), Kr4 Spoločenstvá subalpínskych krovín (4080), Kr10 Kosodrevina (*4070), Lk1 Nižinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk2 Horské kosné lúky (6520), Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls9 Smrekové a zmiešané smrekové lesy, Ls6.2 Reliktne vápnomilné borovicové a smrekové lesy (91Q0), Pr3 Penovcové prameniská (*7220), Ra3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140), Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230), Sk1 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk2 Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8220), Sk4 Karbonátové skalné sutiny alpínskeho až montánneho stupňa (8120), Sk6 Nespevnené karbonátové skalné sutiny montánneho až kolinného stupňa (*8160), Sk8 Nepristupné jaskynné útvary (8310), Tr1.1 Suchomilné trávinnobylinné a krovité porasty na vápnom podloží s významným výskytom druhov čeľade *Orchidaceae* (6210), Tr8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (*6230).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: NP Malá Fatra (3. stupeň ochrany), NPR Chleb (5. stupeň ochrany), NPR Krivé (5. stupeň ochrany), NPR Prípor (5. stupeň ochrany), NPR Rozsutec (5. stupeň ochrany), NPR Starý hrad (5. stupeň ochrany), NPR Suchý (5. stupeň ochrany), NPR Tiesňavy (5. stupeň ochrany), NPR Veľká Bránica (5. stupeň ochrany), SKUEV0252 Malá Fatra (2., 3. a 5. stupeň ochrany), SKUEV0665 Strečnianske meandre Váhu (2. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra, SKUEV221 Varinka (2. stupeň ochrany).

GL 26 Rozsutec (NPR), GL 27 Tiesňavy (NPR), GL 28 Nižné Kamence, Chotárne, GL 29 Belá, Mažgutovci – Belovci, GL 30 Steny – Poludňový grúň, GL 31 Chleb (NPR), GL 32 Pekelník – Kraviarske, GL 33 Veľká Bránica (NPR), GL 34 Prípor (NPR), GL 35 Suchý (NPR), GL 38 Krivé (NPR), GL 39 Starý hrad (NPR).

Ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, skialpinizmom, cyklistikou, jazda na snežných skútroch, terénnych motorkách, štvorkolkách, lety lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia, lyžiarske vleky, lyžiarske zjazdové trate a ich zasnežovanie, osvetľovanie lyžiarskych tratí, používanie chemických látok spojených s úpravou vlastností snehu, športové areály (navrhované i existujúce), skalolezectvo, rekreačné objekty a areály (navrhované i existujúce),
- svetelné a hlukové efekty, hlasná hudba,
- intenzívny zber lesných plodov (najmä v oblasti hlavného hrebeňa Malej Fatry),
- vykonávanie činností meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna alebo riečného materiálu, výrubom

drevín brehových porastov, znečisťovaním vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov,

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- oplotenie pozemku,
- vypaľovanie stariny,
- rozširovanie inváznych druhov,
- obmedzovanie pastvy.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie,
- vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa, uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, hole nezalesňovať, nešíriť nepôvodnú kosodrevinu, podporiť prirodzený vývoj, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- usmernené pasenie na niektorých trávinnobylinných hôľnych fytocenózach, zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jaré kosenie s následným prepásaním územia), zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér, zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí, citlivo riešiť akékoľvek zásahy do vodného režimu v lokalitách, kde sa vyskytujú penovcové prameniská, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, udržiavať zimoviská a liahniská obojživelníkov a priaznivého stavu migračných zón k lokalitám produkcie a k niektorým typom letných stanovišť a zabezpečiť ochranu obojživelníkov v období migrácie (napr. budovať migračné zábrany, transfery jedincov na reprodukčné lokality), zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, vylúčiť, resp. podstatne zamedziť priesaku znečisťujúcich látok (napr. pri lesnom hospodárstve), zosúladiť rybárske obhospodarovanie rybárskych revírov so záujmami ochrany prírody,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny,
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov,
- vytvoriť a ponechať územia so sezónnymi uzávierami, napr. počas mimoriadne citlivého obdobia rodenia a vyváždzania mláďat zvierat,
- usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať

- udržateľné spôsoby rekreácie a cestovného ruchu, zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000,
- regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000,
 - neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
 - zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

Nadregionálne biocentrá

NRBc 1 L'adonhora – Brodnianka

Kategória: Biocentrum nadregionálneho významu

Výmera: existujúca: 244,5 ha, navrhovaná 244,18 ha

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ŽÚJ (k. ú.): Žilina (Vranie, Brodno), Divinka, (územie presahuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvoria komplexy listnatých a zmiešaných bukových a jedľovobukových, polosutinových a javorovo-lipových sutinových lesov s výskytom národne významných druhov rastlín. Vyskytujú sa tu vzácne teplomilné druhy, ktoré tu dosahujú jedno z najsevernejších rozšírení v SR. V nelesnej časti sa nachádzajú xerothermné a subxerothermné pasienky s veľkou populáciou vstavača mužského (*Orchis mascula*), biotopy slatinných lúčok a penovcových pramenísk, mezofilných pasienkov s výskytom zvončeka hrubokoreňového (*Campanula serrata*) a podmäčianých lúk podhorských oblastí okolo slatín a pramenísk. Kamenité hrebene L'adonhory a Stien sú významným refúgiom chránených druhov, ako sú rys ostrovid (*Lynx lynx*), z veľkých šeliem sa v území pravidelne vyskytuje aj medveď hnedý (*Ursus arctos*), občas vlk dravý (*Canis lupus*). Z obojživelníkov sa na území vyskytuje druh kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a z plazov užovka hladká (*Coronella austriaca*). Chránené druhy flóry sú na území hojne zastúpené a nájdeme tu, napr. vstavača bledého (*Orchis pallens*), hmyzovníka muchovitého (*Ophrys insectifera*), prilbovku červenú (*Cephalanthera rubra*), prilbovku bielu (*C. damasonium*), prilbovku dlholistú (*C. longifolia*), kruštika tmavočerveného (*Epipactis atrorubens*), kruštika modrofialového (*E. purpurata*). Ďalšími významnými druhmi flóry na území biocentra sú astra spišská (*Aster amelloides*), horec križatý (*Gentiana cruciata*), pahorec brvitý (*Gentianopsis ciliata*), lomikameň metlinatý (*Saxifraga paniculata*), medúňka medovkolistá (*Melittis melissophyllum*), voskovka menšia (*Cerinth minor*), orlíček obyčajný (*Aquilegia vulgaris*), oman mečolistý (*Inula ensifolia*). Z drevín sa na lokalite nachádzajú napr. jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*), jelša sivá (*A. incana*), drieň obyčajný (*Cornus mas*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), buk lesný (*Fagus sylvatica*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky, Lk6 Podmäčiané lúky horských a podhorských oblastí, Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (*91EO), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (9180*), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Kr2 Porasty borievky obyčajnej (5130), Pr3 Penovcové prameniská (*7220).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: PP Kysucká brána (5. stupeň ochrany), PR Rochovica (5. stupeň ochrany, 4. stupeň ochrany v OP), PR Brodnianka (5. stupeň ochrany, 4. stupeň ochrany v OP).

GL 8 Kysuca, GL 9 Rochovica (PR), GL 11 Brodnianka (PR).

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- rozširovanie inváznych druhov,
- terénne úpravy, ktorými sa podstatne mení vzhľad prostredia alebo odtokové pomery, zástavba brehov, výrub drevín brehových porastov, vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta

vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov,

- lov a chov zveri, organizovanie spoločných poľovačiek,
- prítomnosť bariér – cestné komunikácie, železnica, elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie,
- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dozitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- citlivo riešiť akékoľvek zásahy do vodného režimu v lokalitách, kde sa vyskytujú penovcové prameniská, zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí.

NRBc 2 Súľovské skaly

Kategória: Biocentrum nadregionálneho významu

Výmera: existujúca 410,65 ha, navrhovaná 431,19 ha

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Jasenové, Lietavská Sviná – Babkov, Podhorie, Lietava, Dolný Hričov (Peklina), Paština Závada, (územie presahuje do okresu Bytča)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum predstavuje najstaršie chránené územie v Súľovských vrchoch. Nachádzajú sa tu zachovalé skalné a lesné biocenózy s pestrou flórou a faunou, s výskytom teplomilných, ale i dealpínskych druhov. Taktiež je tu veľmi bohaté zastúpenie druhov čeľade *Orchidaceae*. Vyskytuje sa tu mnoho vzácnych druhov pavúkov, lastúrníček, chrobákov, motýľov, dvojkrídlencov a endemických druhov z týchto skupín. V Súľovských skalách sa v dôsledku chladnej mikroklimy vyskytujú horské druhy v malých nadmorských výškach. Súľovské skaly sú tvorené bazálnym paleogénnym zlepencom, ktorý vytvára skalné mestá. K najkrajším útvarom skalného mesta patrí 13 m vysoká Gotická brána, Obrovská brána, dvojčipy Roháč, Kamenný hrib, puklinová jaskyňa, Šarkania diera a mnoho ďalších prírodných výtvorov. Medzi chránené druhy rastlín patria horec Clusiov (*Gentiana clusii*), muchovník vajcovitý (*Amelanchier ovalis*), prvosenka holá (*Primula auricula*), poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), tis obyčajný (*Taxus baccata*), tučnica obyčajná (*Pinguicula alpina*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*), prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*), prilbovka dlholistá (*C. longifolia*), prilbovka červená (*C. rubra*), koralica lesná (*Corallorhiza trifida*), zimolub okolkatý (*Chimaphila umbellata*), klinček včasný pravý (*Dianthus praecox* subsp. *praecox*), kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), kruštík komorický (*E. komoricensis*), kruštík úzkopyskový (*E. leptochilla* agg.), kruštík Leuteho (*E. leutei*), kruštík drobnolistý (*E. microphylla*), kruštík rožkatý (*E. muelleri*), kruštík pontský (*E. pontica*), kruštík útly (*E. pseudopurpurata*), kruštík močiarny (*Epipactis palustris*), kruštík modrofialový (*E. purpurata*), smrečinovec plazivý (*Goodyera repens*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), päťprstnica hustokvetá (*G. densiflora*), päťprstnica voňavá (*G. odoratissima*), hmyzovník Holubyho (*Ophrys holubyana*), hmyzovník muchovitý (*O. insectifera*), vstavač mužský (*Orchis mascula*), vstavač vojenský (*O. militaris*), vstavač bledý (*O. pallens*), jazyk jelení (*Phyllitis scolopendrium*), vemenník zelenkastý (*Platanthera chlorantha*), starček tónomilný (*Senecio umbrosus*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), ojedinelý výskyt dryádky osemplienkovej (*Dryas octopetala*) a kavyľu pôvabného (*Stipa pulcherrima*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: CHKO Strážovské vrchy (2. stupeň ochrany), NPR Súľovské skaly (4. a 5. stupeň ochrany), SKUEV0256 Strážovské vrchy (2., 4. a 5. stupeň ochrany), SKCHVU028 Strážovské vrchy.

GL 47 Východný hrebeň Súľovských skál.

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, jazdou na terénnych motorkách, štvorkolkách,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- rozširovanie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, prednostne chrániť prirodzené lesy, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

NRBc 3 Strážov – Sádecké vrchy

Kategória: Biocentrum nadregionálneho významu

Výmera: existujúca 1365,2 ha, navrhovaná 1857,93 ha

Stav: prevažne vyhovujúci

Prislušnosť k ZÚJ (k. ú.): Čičmany, Fačkov, Rajecká Lesná, Rajec, (územie presahuje do okresov Ilava a Považská Bystrica)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvorí súvislá oblasť s vhodným drevinovým zložením vápnomilných bukových lesov, bukových a jedľovo-bukových kvetnatých lesov, predovšetkým v masíve Strážova, s výskytom ojedinelých druhov rastlín a živočíchov, ako sú napr. sovy (*Strigiformes*) a netopiere (*Chiroptera*). Výrazný mozaikovitý výskyt lipovo-javorových sutinových lesov v masíve Strážova dopĺňa biotop javorovo-bukových horských lesov. Nelesné fytoocenózy sú sústredené hlavne na vrchole Strážova a v jeho okolí. Jedná sa najmä o spoločenstvá vápencových skál vyvinuté vďaka extrémne drsným vrcholovým podmienkam mikroklimy (v nadm. výške 1 150-1 200 m n. m.), ktoré sa v iných pohoriach Karpát vyskytujú vo výške 1 300-1 500 m n. m. Významné sú taktiež geomorfologické formy a celkový krajinný ráz najvyšších polôh Strážovských vrchov. Medzi chránené druhy flóry na lokalite patria poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), prilbovka biela (*C. damasonium*), krušík širokolistý

(*Epipactis helleborine*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*), prvosienka holá (*Primula auricula*) soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), črievčovník papučkový (*Cypripedium calceolus*). Ďalšími rastlinnými druhmi sú vrba sliezka (*Salix silesiaca*), vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*), hniezdovka hlístová (*Neottia nidus-avis*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: AI3 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Tr5 Suché a dealpínske trávinnobylinné porasty (6190), Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky, Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Pr2 Prameniská nížin a pahorkatín na nevápencových horninách, Sk1 Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk6 Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni (*8160).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: CHKO Strážovské vrchy (2. stupeň ochrany), NPR Strážov (5. stupeň ochrany), SKUEV0256 Strážovské vrchy (2., 4. a 5. stupeň ochrany), SKUEV0885 Meandre Rajčianky (2. stupeň ochrany), SKCHVU028 Strážovské vrchy.

GL 78 Srniak, GL 97 Pod Bartošou, GL 106 Strážov (NPR).

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...),
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, cyklistikou, terénnych motorkách, štvorkolkách,
- rozširovanie inváznych druhov,
- povrchové lomy vápencové, dolomitové,
- lov a chov zveri, organizovanie spoločných poľovačiek,
- zber vajec pernatej zveri.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie,
- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.), zabrániť úspešným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košíarov a vykášať buriny a nedopasky,

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, udržiavať zimoviská a liahniská obojživelníkov a priaznivé stavu migračných zón k lokalitám produkcie a k niektorým typom letných stanovišť a zabezpečiť ochranu obojživelníkov v období migrácie (napr. budovať migračné zábrany, transfery jedincov na reprodukčné lokality),
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov, údržba vletových priestorov pre netopiere,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území.

NRBc 4 Kľak – Reváň – Partizán

Kategória: Biocentrum nadregionálneho významu

Výmera: existujúca 290,49 ha, navrhovaná 290,85 ha

Stav: vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Fačkov, Rajecká Lesná, (územie presahuje do okresu Martin)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvorí najjužnejší výbežok Malej Fatry s porastami prirodzených bučín s cennými lesnými a skalnými spoločenstvami. Prítomná je vápnomilná vegetácia s výskytom teplomilných druhov hmyzu a rastlín, ako i výskyt subalpínskych druhov na okraji ich rozšírenia v Karpatoch. V biocentre prevláda absolútna prevaha bučínových druhov s väčšou účasťou subalpínskych druhov. Na bralnatých častiach vystupujú prvky dealpínske. Významnými zástupcami chránených druhov živočíchov sú, napr. veľké šelmy, ako rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (*Ursus arctos*) ako aj zástupca hmyzu fúzač alpský (*Rosalia alpina*). Na území sa vyskytuje aj vlk dravý (*Canis lupus*). Chránené rastliny na lokalite zastupujú druhy soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), prilbica tuhá moravská (*Aconitum firmum* ssp. *Firmum*), poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla slavnica*), zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*). V biocentre sa vyskytujú vzácné rastlinné druhy, ako sú zvonček maličký (*Campanula cochleariifolia*), bartsia alpínska (*Bartsia alpina*), jastrabník huňatý (*Hieracium villosum*), orlíček obyčajný (*Aquilegia vulgaris*), veronika kričkovitá (*Veronica fruticans*), vrbica sliezská (*Salix silesiaca*), lazerník archangelikový (*Laserpitium archangelica*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Al3 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Sk1 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk4 Karbonátové skalné sutiny alpínskeho až montánneho stupňa (8120).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: NPR Kľak (5. stupeň ochrany), SKUEV2240 Kľak (5. stupeň ochrany), SKUEV0240 Kľak (5. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra.

GL 93 Kľak (NPR), GL 94 Reváň.

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- intenzívny zber lesných plodov,
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, cyklistikou, jazdou na terénnych motorkách, štvorkolkách, skalolezectvo,
- rozširovanie invázných druhov.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie,
- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov.

Regionálne biocentrá

RBC 1 Soľné – Zarúbaná Kýčera

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 3,69 ha, navrhovaná 3,36 ha

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Dlhé Pole, (územie presahuje do okresu Bytča)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum je tvorené prevažne lesnými ekosystémami s vhodným drevinovým zložením prevažne vápnomilných bukových lesov a kvetnatých bučín. Na lokalite sa nachádzajú i lúčne ekosystémy s prítomnosťou osád so zachovanou ľudovou architektúrou.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej

siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov,

- obmedziť homogenizáciu krajiny scelovaním pozemkov.

RBc 2 Lazy

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 55,72/ ha, navrhovaná 55,72 ha

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Dlhé Pole

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum je tvorené prevažne lesnými ekosystémami s vhodným drevinovým zložením prevažne vápnomilných bukových lesov a kvetnatých bučín. Na lokalite sa nachádzajú i lúčne ekosystémy s prítomnosťou osád so zachovanou ľudovou architektúrou.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- rozširovanie invázných druhov.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

RBc 3 Pod Kazickou Kýčerou

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 141,45 ha, navrhovaná 141,43 ha

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Dlhé Pole, Divina

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvoria prevažne listnaté a zmiešané lesy s vhodným drevinovým zložením prevažne vápnomilných bukových lesov a kvetnatých bučín. Na lokalite sa nachádzajú i lúčne ekosystémy s prítomnosťou osád so zachovanou ľudovou architektúrou.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty), zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených

štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov,
- obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov, obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jaré kosenie s následným prepásaním územia).

RBc 4 Kľukany

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 38,85 ha, navrhovaná 38,93 ha

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Dlhé Pole

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum je tvorené relatívne zachovalými lesnými spoločenstvami s vhodným drevinovým zložením prevažne vápnomilných bukových lesov a kvetnatých bučín. Časť biocentra tvorí i smreková monokultúra.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

RBc 5 Skačkova hora – Obelec

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 139,7 ha, navrhovaná 138,37 ha

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Lutiše, (územie presahuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika a zastúpenie biotopov: prevažne zmiešané listnaté lesy v pramenných oblastiach potokov, extenzívne obhospodarované, lesné komplexy prechádzajú do terasovitej krajiny s medznou zeleňou. Veľký neurbanizovaný komplex okolo hrebeňa Obelec, Čiernatín s príslušnými závermi dolín. Významné refúgia veľkých šeliem, dravého vtáctva a sov. Okolo potokov sprievodné porasty horských jelšín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (9180*), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL 20 Obelec.

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest a zväznic, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- terénne úpravy, ktorými sa podstatne mení vzhľad prostredia alebo odtokové pomery,
- postupujúca sukcesia na pasienkových a lúčnych biotopoch.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín,
- pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košiarov a vykásať buriny a nedopasky, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty,
- usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy rastlín.

RBc 6 Čierna Lutiša

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 170,14 ha, navrhovaná 170,95 ha

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Lutiše, (územie presahuje do okresu Čadca)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum je tvorené starými porastmi zmiešaných lesov a slúži ako významné refúgium veľkých šeliem, ako sú medveď hnedý (*Ursus arctos*), vlk dravý (*Canis lupus*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), ale aj sov, napr. kúvíček vrabčí (*Glaucidium passerinum*), sova obyčajná (*Strix aluco*) a dravého vtáctva. Zo vzácnych rastlinných druhov tu rastie napr. žerušnica trojlístá (*Cardamine trifoliata*). Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: CHKO Kysuce (2. stupeň ochrany), PR Čierna Lutiša (4. a 5. stupeň ochrany), SKUEV0288 Kysucké Beskydy (2., 4. a 5. stupeň ochrany).

GL 21 Čierna Lutiša (PR).

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo mimo PR Čierna Lutiša (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- terénne úpravy, ktorými sa podstatne mení vzhľad prostredia alebo odtokové pomery.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie,
- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín,
- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, udržiavať zimoviská a liahniská obojživelníkov a priaznivého stavu migračných zón k lokalitám produkcie a k niektorým typom letných stanovišť,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch s výskytom chránených druhov rastlín,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

RBc 7 Pupov – Dolina

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 389,9 ha, navrhovaná 389,72 ha

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Terchová

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum je tvorené listnatými a ihličnatými lesmi, na okrajoch ktorých sa nachádzajú osady so zachovanou ľudovou architektúrou s tradičným spôsobom využívania krajiny (maloplošné polia, kosné lúky). V území sa nachádzajú vlhké lúky, prameniskové slatiny a chránené druhy rastlín, ako sú krušík močiarny (*Epipactis palustris*), všivec močiarny (*Pedicularis palustris*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra.

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), postupujúca sukcesia na pasienkových a lúčnych biotopoch,
- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna alebo riečného materiálu,
- rozširovanie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlením znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch s výskytom chránených druhov rastlín,
- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť,
- obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny, obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

RBc 8 Okružlica – Mravečník

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 471,8 ha, navrhovaná 471,72 ha

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Belá, Terchová

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum je tvorené prevažne listnatými lesmi a NDV s fragmentmi lúčnych spoločenstiev a osadami so zachovalou ľudovou architektúrou. V biocentre sa vyskytujú i svahové prameniská.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra.

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- postupujúca sukcesia na pasienkových a lúčnych biotopoch.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať

obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, extenzívne prepásať ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

RBc 9 Jalovec – Lysica

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 225,64 ha, navrhovaná 224,79 ha

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Lysica, (územie presahuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvoria vápencové bučiny typické pre Kysucké bradlá s výskytom *Orchidaceae*, vápencové skalky, teplomilné pasienkové spoločenstvá, mezofilné pasienky a spásané lúky, lesné porasty listnatých a zmiešaných lesov, prieluky a pasienky, pramenné oblasti. V biocentre sú zastúpené chránené druhy rastlín, ako prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), prilbovka biela (*C. damasonium*), kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), kruštík drobnolistý (*E. microphylla*), ako aj iné, vzácné sa vyskytujúce, druhy flóry, napr. vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*), kručinka chlpatá (*Genista pilosa*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany).

GL 15 Jalovec – Lysica.

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na

trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.), pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky.

RBc 10 Krasňanský luh

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 34,45 ha, navrhovaná 32,94 ha

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Krasňany, Stráža

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvoria spoločenstvá brehových porastov na vodnom toku Varínka. Biocentrum predstavuje refúgium pre ohrozené druhy vtákov. Z chránených rastlín je na lokalite zastúpený krušík (*Epipactis* sp.). Drevinové zloženie luhu pozostáva z druhov, ako sú brest horský (*Ulmus glabra*), čremcha obyčajná (*Padus avium*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), dub letný (*Quercus robur*), jelša sivá (*Alnus incana*), jelša lepkavá (*A. glutinosa*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*), kalina siripútková (*Viburnum lantana*), javor poľný (*Acer campestre*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls1.2 Dubovo-brestovo-jaseňové nížinné lužné lesy (91F0), Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (*91EO).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany), PP Krasňanský luh (5. stupeň ochrany), SKUEV0221 Varínka.

Ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, odvodňovaním alebo ťažbou riečného materiálu, znečisťovaním vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrubom drevín brehových porastov, zástavbou brehov a reguláciou toku,
- intenzívne poľnohospodárstvo,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- rozširovanie inváznych druhov, najmä v spodnej časti Krasňanského luhu – druhy netýkavka žľazkatá (*Impatiens glandulifera*), netýkavka malokvetá (*Impatiens parviflora*), hviezdnik ročný (*Stenactis annua*), turanec kanadský (*Conyza canadensis*), pohánkovec japonský (*Fallopia japonica*), šírenie ruderalných druhov rastlín,
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s cykloturistikou.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu, revitalizovať toky za účelom zavodnenia mokradných biotopov, zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov,
- kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne,
- zabrániť živeľnej ťažbe riečného materiálu v koryte rieky,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- minimalizovať dopady rozširujúcej sa urbanizácie v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES, regulovať existujúce aktivity (bývanie, infraštruktúra, rekreácia, výroba), neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť ruderalizácii,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR, zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000.

Obrázok č. 6.1: Krasňaský luh s riekou Varínka

RBc 11 Saksová – Veľká skala

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 176,1 ha, navrhovaná 172,3 ha

Stav: vyhovujúci

Prislušnosť k ZÚJ (k. ú.): Hričovské Podhradie, Paština Závada, Dolný Hričov, (územie presahuje do okresu Bytča)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum je tvorené prevládajúcimi prirodzene rozšírenými lesnými spoločenstvami bučín. Najrozšírenejším lesným biotopom sú vápnomilné bukové lesy, ktoré majú v Súľovských vrchoch, v podcelku Súľovské skaly, centrum svojho rozšírenia na Slovensku. Rastlinstvo sa vyznačuje bohatou a pestrú vápnomilnou flórou so zastúpením teplomilných (panónskych) i horských (karpatských) druhov. Medzi chránené druhy vyskytujúce sa na území patria poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), krušík (*Epipactis* sp.), klinček včasný pravý (*Dianthus praecox* subsp. *Praecox*). Vzácné sa vyskytujúce rastlinné druhy na území sú, napr. astra spišská (*Aster amelloides*) a jastrabník prerastlíkový (*Hieracium bupleuroides*). Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: AI3 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), Sk1 Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk6 Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni (*8160), Tr5 Suché a dealpínske trávinnobylinné porasty (6190), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls6.2 Reliktné a vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (91Q0), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (9180*).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: CHKO Strážovské vrchy (2. stupeň ochrany), SKUEV0256 Strážovské vrchy (2., 3. a 5. stupeň ochrany), SKCHVU028 Strážovské vrchy.

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- postupujúca sukcesia na pasienkových a lúčnych biotopoch, zmena druhového zloženia,
- zarastanie nepôvodnou borovicou, jej šírenie samonáletom,
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s turistikou (najmä v okolí Hričovského hradu),
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predĺžovať

obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),

- pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtov chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky, zachovať nelesnú drevinovú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR, zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000.

Obrázok č. 6.2: Saksová – Veľká skala (pohľad od Hričovského hradu)

RBc 12 Hýrovská slatina

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 6,5 ha, navrhovaná 6,5 ha

Stav: vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Žilina (Mojšová Lúčka), Stráňavy

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrom tvoria slatiny na vápnatých horninách s výskytom ohrozených vlhkomilných spoločenstiev v Žilinskej kotline, cez ktoré preteká potok Hýrov. Nachádza sa tu jaseňovo-jelšový podhorský lužný les, slatiny s vysokým obsahom báz, prechodné slatiny a vysokobylinné trávinnobylinné spoločenstvá. Z chránených druhov rastlín sú tu zastúpené druhy ľadenec barinný (*Lotus uliginosus*), kruštík močiarny (*Epipactis palustris*), vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*), veronika štítovitá (*Veronica scutellata*), vstavačovec májový pravý (*Dactylorhiza majalis*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230), Ra7 Sukcesne zmenené slatiny, Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (*91EO).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL 43 Hýrovská slatina.

Ohrozenia:

- znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä odvodňovaním, výrubom drevín brehových porastov,
- rozširovanie inváznych druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín,

- blízkosť záhradkárskej osady.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu, revitalizovať toky za účelom zavodnenia mokradových biotopov,
- vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne, odstraňovať dreviny, prípadne byliny v rámci sekundárnej sukcesie a vyhrabávať starinu,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- zabrániť ruderalizácii,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

RBc 13 Strážna – Cibulník

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 121,83 ha, navrhovaná 121,81 ha

Stav: vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Lietavská Sviná – Babkov, Lietava

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum je významným stanovišťom teplomilných druhov rastlín a živočíchov s výskytom vzácnych a ohrozených druhov. Medzi chránené druhy flóry na lokalite patria poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*) a deväťorka rozprestretá (*Fumana procumbens*). Medzi vzácne druhy rastlín patrí deväťorníkovec sivý (*Rhodox canus*). Na lokalite sa vyskytujú dravé vtáky a sovy a taktiež je významným biotopom bezstavovcov, predovšetkým motýľov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls6.2 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (91Q0), Tr5 Suché a dealpínske trávinnobylinné porasty (6190).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- výsadba a zarastanie nepôvodnou borovicou, jej šírenie samonáletom,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s turistikou (najmä v okolí Lietavského hradu).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín (najmä nepôvodnej borovice), optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov,

optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),

- cielené výrubu vedúce k zachovaniu nelesných biotopov a zachovaniu populácie ponikleca prostredného (*Pulsatilla subslavica*),
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000.

RBc 14 Slnčné skaly

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 87,47 ha, navrhovaná 87,45 ha

Stav: vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecké Teplice, Porúbka

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvorí morfológicky pestro tvarovaný dolomitový masív s drieňovou bučinou, vápencovou bučinou a reliktnou borinou. Nachádzajú sa tu zriedkavé a chránené druhy fauny a flóry. Chránené druhy flóry sú na lokalite zastúpené druhmi soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), prvosenka holá (*Primula auricula*), poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*), muchovník vajcovitý (*Amelanchier ovalis*). Okrem chránených rastlín sa na lokalite vyskytujú i vzácne druhy rastlín, ako sú silenka uškátá (*Silene otites*), kurička vápencová (*Minuartia langii*), horčičník Wittmannov (*Erysimum wittmannii*), nevädza mäkká (*Cyanus mollis*). Zo živočíšnych druhov sú chránené podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*) a netopier obyčajný (*Myotis myotis*). Potvrdený je aj výskyt sov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls6.2 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekové lesy (91Q0), Sk1 karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk8 Neprístupné jaskynné útvary (8310), Tr5 Dealpínske trávinnobylinné porasty (6190).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: PR Slnčné skaly (5. stupeň ochrany), SKUEV0667 Slnčné Skaly (2. stupeň ochrany).

Ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený prevažne so skalolezectvom a turistikou a blízkosťou autokempingu, rekreačné objekty a areály (navrhované i existujúce),
- svetelné a hlukové efekty, hlasná hudba,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- šírenie ruderalných druhov,
- rozširovanie invázných druhov,
- výsadba a zarastanie nepôvodnou borovicou, jej šírenie samonáletom.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania invázných druhov vegetácie,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, nebudovať nové lezecké cesty v oblasti výskytu hniezd dravých vtákov a sov,
- zabrániť ruderalizácii,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

RBc 15 Hoblík

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 75,97 ha, navrhovaná 96,71 ha

Stav: vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Višňové, Stráňavy

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvoria cenné lesné a nelesné spoločenstvá s výskytom teplomilných chránených druhov rastlín, ako sú klinček včasný (*Dianthus praecox*), prvosenka holá (*Primula auricula*), prílbovka červená (*Cephalanthera rubra*), ako aj vzácných druhov rastlín, napr. hniezdovka hlístová (*Neottia nidus-avis*), vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*). Medzi chránené druhy hmyzu vyskytujúce sa na lokalite patria napr. jasoň červenooký (*Parnassius apollo*) a fúzač alpský (*Rosalia alpina*). Lokalita je stanovištom sov a dravých vtákov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls6.2 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (91Q0), Sk1 Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk8 Neprístupné jaskynné útvary (8310), Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovité porasty na vápnitom substráte (6210).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: SKCHVU013 Malá Fatra.

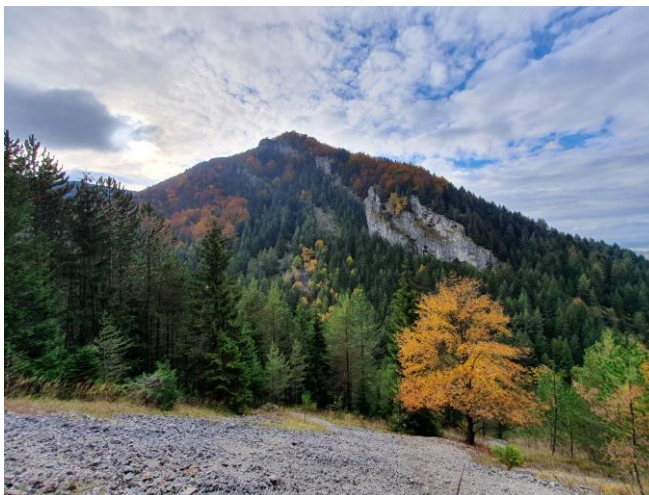
GL 62 Stráňavská Dolina.

Ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia spojená s turistikou a skalolezectvom,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- vyrušovanie v hniezdom období (fotografovaním, filmovaním, skalolezectvom), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabrániť sukcesným procesom na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- zachovať ekologické podmienky pre chránený druh jasoň červenooký (*Parnassius apollo*),
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov, nebudovať nové lezecké cesty v oblasti výskytu hniezd dravých vtákov a sov.

Obrázok č. 6.3: Hoblík

RBc 16 Ústie Medzihorskej doliny

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 39,19 ha, navrhovaná 37,1 ha

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecké Teplice, Turie

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvoria extenzívne využívané pasienky a sukcesné krovité štádia, ako aj prameniská a prechodné rašelinisko s výskytom chránených druhov rastlín, ako sú rosička okrúhlostá (*Drosera rotundifolia*) a tučnica obyčajná (*Pinguicula vulgaris*). Ďalším chráneným druhom vyskytujúcim sa na lokalite je poniklec slovenský (*Pulsatilla slavnica*). Miesto výskytu tu majú i vzácne druhy rastlín, ako ostrica šupinatopodá (*Carex lepidocarpa*), valeriana celistvolistá (*Valeriana simplicifolia*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ra3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140), Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: SKCHVU013 Malá Fatra.

Ohrozenia:

- rekreačné objekty a areály (navrhované i existujúce) – prítomnosť chatovej osady,
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním a odvodňovaním,
- nelegálne skládky odpadu,
- rozširovanie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať zimoviská a liahniská obojživelníkov a priaznivého stavu migračných zón k lokalitám produkcie, a k niektorým typom letných stanovišť a zabezpečiť ochranu obojživelníkov v období migrácie (napr. budovať migračné zábrany, transfery jedincov na reprodukčné lokality), udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne,
- optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

RBc 17 Kozol – Turská dolina

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 188,61 ha, navrhovaná 330,06 ha

Stav: vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecké Teplice, Turie

Charakteristika, zastúpenie biotopov: rôzne typy hornín na prechode od kryštallického jadra do obalových sérií mladšieho mezozoika zabezpečujú vysokú diverzitu rastlín. Na týchto dvoch diametrálne odlišných podložiach nadväzujú pestré lesné i nelesné spoločenstvá s výskytom horských i teplomilných druhov. Nachádzajú sa tu výrazné povrchové štruktúry v podobe bohatých bralnatých zoskupení. Lokality predstavuje významné hniezdisko dravých druhov vtákov. Z rastlinných druhov sa tu vyskytujú chránené druhy črievčovník papučkový (*Cypripedium calceolus*), ľanolistník alpský (*Thesium alpinum*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), poniklec slovenský (*Pulsatilla slavnica*), soldanelka karpatská (*Sodanella carpatica*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), päťprstnica voňavá (*G. odoratissima*). Spomedzi vzácných

druhov rastlín sa na lokalite nachádzajú hrdobrika horská (*Teucrium montanum*), zvonček maličký (*Campanula cochleariifolia*), lomikameň metlinatý (*Saxifraga paniculata*), ľalia zlatohlavá (*Lilium martagon*), vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*). Chránené druhy živočíchov sú zastúpené druhmi fúzač alpský (*Rosalia alpina*), rys ostrovid (*Lynx lynx*) a medveď hnedý (*Ursus arctos*). Na území bol zaznamenaný aj vlk dravý (*Canis lupus*). Významný je i výskyt dravých vtákov a sov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Sk1 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk6 Nespevnené karbonátové sutiny montánneho až kolinného stupňa (*8160), Tr1.1 Suchomilné trávinnobylinné a krovité porasty na vápnom podloží s významným výskytom druhov čeľade Orchidaceae (*6210).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: NPR Kozol (5. stupeň ochrany), SKUEV0239 Kozol (5. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra.

GL 61 Dedová skala, GL 67 Kozol (NPR).

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu (*Parnassius apollo*).

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa,
- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín (najmä nepôvodnej borovice), optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabrániť sukcesným procesom na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- zachovať ekologické podmienky pre chránený druh jasoň červenooký (*Parnassius apollo*) – obmedziť sukcesiu,
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov.

RBc 18 Lúčanská Fatra

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: Minčol – Dlhá Lúka: existujúca 193,99 ha, Križava – Veľká Lúka: existujúca 41,41 ha, navrhovaná 1454,3 ha

Stav: vyhovujúci

Prislušnosť k ZÚJ (k. ú.): Turie, Višňové, Stráňavy, Kunerad, Stránske, Rajecké Teplice, (územie presahuje do okresu Martin)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum predstavuje jednu z najcennejších lokalít geomorfologického celku Lúčanská Fatra. Je tvorené cennými lesnými i nelesnými spoločenstvami s výskytom chránených druhov rastlín, ako sú horec bodkovaný (*Gentiana punctata*), zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*) a živočíchov rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (*Ursus arctos*). Vyskytujú sa tu bukovo-jedľovo-smrekové a smrekové porasty. Na sekundárne vzniknutých holiach sa nachádzajú početné vrchoviská s kľukvou a páperníkom a mokrade, druhovo chudobné horské psicové spoločenstvá, ako i reprezentatívne typy druhovo bohatších psicových fytocenóz. Vrcholové spoločenstvá s porastmi brusníc čučoriedkových (*Vaccinium myrtillus*) a rozvoľneným smrekom (*Picea* sp.) sú výborným biotopom pre lesné kurovité vtáky (*Galliformes*). Nachádzajú sa tu významné druhy pavúkov (*Araneae*). Súčasťou biocentra sú dva pralesy. Prvým je prales Skalnatá, kde dominuje buk (*Fagus* sp.) a jedľa (*Abies* sp.), vyššie zastúpenie tu má smrek (*Pinus* sp.), prímes je tvorená viacerými listnatými drevinami vrátane brestu horského (*Ulmus glabra*) a javora horského (*Acer pseudoplatanus*), na bralné reliéfne formy je viazaný výskyt borovice lesnej (*Pinus sylvestris*). Vegetačný kryt má charakter pôvodného zmiešaného lesa so zastúpením prirodzených lesných a horských druhov, charakter vegetácie je mozaikovitý, v rámci plôšok so zníženým drevinovým zápojom lokálne dominujú trávky. Druhým je prales Slačiny, kde dominuje buk (*Fagus* sp.), vyššie zastúpenie tu má jedľa (*Abies* sp.), vrúsene sa vyskytuje javor horský (*Acer pseudoplatanus*). V poraste je zastúpená pestrá škála odumretého dreva, vrátane stojaceho.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: A19 Vresoviská a spoločenstvá kričkov v subalpínskom a alpínskom stupni (4060), Kr10 Kosodrevina (*4070), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľové kvetnaté lesy (9130), Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls7 Rašeliniskové lesy (91D0), Ls9 Smrekové a zmiešané smrekové lesy (9410), Ra3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140), Tr8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom podklade (*6230).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: SKUEV0930 Lúčanská Fatra (2. a 4. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra.

GL 63 Minčol, GL 64 Skalnatá, GL 65 Veľká lúka, GL 66 Slačiny.

Ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený prevažne s nadmernou turistikou, skialpinizmom, cyklistikou, jazdou na snežných skútroch, terénnych motorkách, štvorkolkách,
- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- intenzívny zber lesných plodov,
- rozširovanie výstavby telekomunikačných zariadení.

Manažmentové opatrenia:

- vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa,
- ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah), prednostne chrániť prirodzené lesy, uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový do 0,2 ha, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov,

zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, hole nezalesňovať, nešíriť nepôvodnú kosodrevinu, podporiť prirodzený vývoj,

- usmernené pasenie na väčšine trávinnobylinných hôľnych fytoocenóz,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať trvalo udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

RBc 19 Šujské rašelinisko

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 27,43 ha, navrhovaná 27,43 ha

Stav: vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecká Lesná, Šuja

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvorí významná a cenná mokraď – rašelinisko s porastmi zväzu *Caricion davallianae*, ktoré vo vývojovej nadväznosti prechádza do spoločenstiev zväzu *Molion*. Prirodzený vodný tok Rajčianka s brehovými porastmi predstavuje biotopy jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy. V biocentre sa vyskytujú chránené druhy rastlín, ako šašina hrdzavá (*Schoenus ferrugineus*), vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*), prvosienka pomúčená (*Primula farinosa*), krušík močiarny (*Epipactis palustris*), všivec močiarny (*Pedicularis palustris*), tučnica obyčajná (*Pinguicula vulgaris*), vrba rozmarinolistá (*Salix repens* ssp. *Rosmarinifolia*), päťprstnica voňavá (*Gymnadenia odoratissima*), žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*). V biocentre je aj prítomnosť vzácných druhov rastlín, ako sú ostrica Davallova (*Carex davalliana*), ostrica šupinatoplodá (*C. lepidocarpa*), ostrica Hostova (*C. hostiana*), barička močiarna (*Triglochin palustre*), bielokvet močiarny (*Parnassia palustris*), kosatka kališkatá (*Tofieldia calyculata*), páperník širokolistý (*Eriophorum latifolium*), valeriána celistvolistá (*Valeriana simplicifolia*). Z chránených živočíchov sú v biocentre zastúpené druhy, ako mlok bodkovaný (*Triturus vulgaris*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), rak riečny (*Astacus astacus*), ropucha obyčajná (*Bufo bufo*) a rosnička zelená (*Hyla arborea*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Br7 Bylinné lemové spoločenstvá nížinných riek (6430), Lk4 Bezkolencové lúky (6410), Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230), Vo3 Prirodzené dystrofné stojaté vody (3160).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: PR Šujské Rašelinisko (4. stupeň ochrany), SKUEV0255 Šujské rašelinisko (3. a 4. stupeň ochrany).

GL 76 Šujské rašelinisko (PR).

Ohrozenia:

- znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna alebo riečného materiálu, výrubom drevín brehových porastov,
- postupujúca sukcesia,
- intenzívne poľnohospodárstvo,
- povrchový lom v tesnej blízkosti rašeliniska a zanášanie rašeliniska prachom z lomu,
- rozširovanie invázných druhov,
- šírenie ruderálnych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť živeľnej ťažbe riečného materiálu v koryte rieky, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov,

- vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne,
- udržiavať zimoviská a liahniská obojživelníkov a priaznivého stavu migračných zón k lokalitám produkcie, a k niektorým typom letných stanovišť a zabezpečiť ochranu obojživelníkov v období migrácie (napr. budovať migračné zábrany, transfery jedincov na reprodukčné lokality),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- zabrániť ruderalizácii.

RBc 20 Vraniny

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 65,32 ha, navrhovaná 52,96 ha

Stav: vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecká Lesná, Šuja, Ďurčiná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum predstavuje refúgium v poľnohospodársky intenzívne využívannej krajine. Charakteristické je komplexom biotopov, medzi ktoré patria cenné mokradové, skalné, mezofilné i xerofilné spoločenstvá s chránenými druhmi rastlín, ako krušík močiarny (*Epipactis palustris*), tučnica obyčajná (*Pinguicula vulgaris*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), päťprstnica hustokvetá (*G. densifolia*), vrba rozmarínolistá (*Salix rosmarinifolia*), bahnička málokvetá (*Eleocharis quinqueflora*), prvosienka pomúčená (*Primula farinosa*), šašina hrdzavá (*Schoenus ferrugineus*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*), vstavač vojenský (*Orchis militaris*). Na lokalite sa vyskytuje i vzácny rastlinný druh guľôčka bodkovaná (*Globularia punctata*). Vyskytujúce sa mokradové spoločenstvá sú podobného charakteru ako na Šujskom rašelinisku. V minulosti predstavovali vápencové skalné útvary stanovište jasoňa červenookého (*Panassius apollo*), ktorý po umelom zalesnení lokality smrekom vyhynul.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls6.2 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (91Q0), Sk1 Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk6 Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni (*8160), Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinné porasty na vápnitom substráte (6210).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním,
- nelegálny zber a poškodzovanie abiotických zložiek krajiny,
- výsadba a zarastanie nepôvodným smrekom, jeho šírenie samonáletom,
- intenzívne poľnohospodárstvo,
- nelegálne skládky odpadu.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín (najmä nepôvodného smreka), zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, cielené výruby vedúce k zachovaniu nelesných biotopov a zachovaniu populácie ponikleca prostredného (*Pulsatilla sublavica*), ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- na skalných útvaroch udržiavať bezlesie a pokúsiť sa o reintrodukcii druhu jasoň červenooký (*Panassius apollo*), nakoľko živná rastlina pre húsenicu motýľa na lokalita preživa,
- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných

- prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
 - vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov,
 - kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

RBc 21 Oselná

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca 118,49 ha, navrhovaná 117,77 ha

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajec, (územie presahuje do okresu Martin)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum tvoria prevažne staré, diferencované, zachovalé komplexy lesných spoločenstiev, zmiešané smrečiny (*Picea sp.*) a bučiny (*Fagus sp.*) s primiešanou jedľou (*Abies sp.*), javorom horským (*Acer platanoides*), smrekovcom (*Larix sp.*) a jarabinou (*Sorbus sp.*) na strmých svahoch a v hrebeňovej časti Lúčanskej Fatry. Biocentrum je významné z hľadiska výskytu chrobákov (*Coleoptera*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: SKCHVU013 Malá Fatra.

GL 83 Hnilická Kýčera – Oselná – Usypaná skala.

Ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabezpečiť ochranu a manažment pramenných oblastí.

RBc 22 Lúky pri Rajčianke (RBc 22a Čičmany; RBc 22b Fačkov; RBc 23c Rajecká Lesná – Fačkov)

Kategória: Biocentrum regionálneho významu

Výmera: existujúca -/23,01/11,14 ha, navrhovaná 12,5/25,25/30,26 ha

Stav: vyhovujúci

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Čičmany, Fačkov, Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biocentrum je situované pri rieke Rajčianka a tvoria ho nívne lúky s bohatým výskytom žltohlavu najvyššieho (*Trollius Altissimus*). Z chránených druhov živočíchov sa tu vyskytujú kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a vydra riečna (*Lutra lutra*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Br6 Brehové porasty deväťsilov (6430), Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí, Lk10 Vegetácia vysokých ostríc.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: CHKO Strážovské vrchy (2. stupeň ochrany), SKUEV0885 Meandre Rajčianky (2. stupeň ochrany), SKUEV0256 Strážovské vrchy (2. stupeň ochrany).

Ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, výrubom drevín brehových porastov, znečisťovaním vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov,
- rozširovanie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, zachovať prirodzený vodný tok, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

6.2.2 Charakteristika biokoridorov a návrh manažmentových opatrení

V texte tejto podkapitoly je uvedený prehľad navrhnutých biokoridorov nadregionálnej a regionálnej úrovne v okrese Žilina. Biokoridory provincionálnej úrovne sme v okrese Žilina nevyčlenili. Charakteristika jednotlivých biokoridorov je v nasledovnej štruktúre:

- názov,
- kategória,
- dĺžka/šírka: existujúca, navrhovaná,
- stav: vyhovujúci, prevažne vyhovujúci, čiastočne vyhovujúci, nevyhovujúci,
- príslušnosť k ZÚJ (k. ú.),
- charakteristika a trasa biokoridoru,
- legislatívna ochrana, genofondové lokality,
- ohrozenia, konfliktné uzly,
- manažmentové opatrenia.

Terestrický nadregionálny biokoridor *NRBk Prepojenie Veľký Javorník – Kysucké Beskydy* bol v rámci Aktualizácie prvkov RÚSES okresov Žilina, Bytča a Kysucké Nové Mesto (SAŽP, 2006) vymedzený nasledovnými úsekmi nadregionálnych biokoridorov: NRBk Veľký Javorník – Petránky, NRBk Petránky – Škorča – Tábor, NRBk Škorča – Tábor – Skačková hora – Obelec a NRBk Obelec – Vychylovka – Harvelka – Riečnica, z toho v okrese Žilina boli vymedzené: NRBk Veľký Javorník – Petránky a NRBk Obelec – Vychylovka – Harvelka – Riečnica. V súčasnom RÚSES Žilina je biokoridor *NRBk Prepojenie Veľký Javorník – Kysucké Beskydy* zložený z NRBka Veľký Javorník – Petránky a NRBkb Lutiše – Horná Tižina. Biokoridor *RBk Brodnianka – Lysica* bol v aktualizovanom RÚSES Žilina predĺžený na biokoridor *RBk 4 Prepojenie Kysuckou vrchovinou*. Biokoridory *RBk Závadský potok a ekotón Súľovskej hornatiny* a *RBk Ekotón severného okraja Strážovských vrchov* sa zlúčili do jedného biokoridoru *RBk 12 Ekotón Súľovskej hornatiny, severného okraja Strážovských vrchov a Závadský potok*. Vznikol nový biokoridor *RBk 5 Prepojenie Brodnianka – Krivánska Fatra*.

Nadregionálne biokoridory

NRBk 1 Rieka Váh

Kategória: Biokoridor nadregionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 24,6 km / 76-1094 m, navrhovaná 24,57 km/82-1072 m

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Strečno, Nezbudská Lúčka, Varín, Gbeľany, Mojš, Žilina, Teplička nad Váhom, Horný Hričov, Svederník, Divinka, (územie pokračuje do okresov Bytča a Martin)

Charakteristika a trasa biokoridoru: nadregionálny hydricko-terestrický biokoridor plní funkciu interkontinentálnej migračnej trasy vtáctva. Má význam pri šírení panónskych druhov vďaka napojeniu na Dunaj. Z ichtyologického hľadiska sa tu nachádzajú chránené druhy rýb, ako sú boleň dravý (*Leuciscus aspius*) a plž podunajský (*Cobitis elongatoides*). Vo vodnom toku bol zaznamenaný i výskyt invázneho druhu karasa striebristého (*Carassius auratus*). Trasa biokoridoru v okrese Žilina vedie z východu na západ, od Domašinskeho meandra a preteká obcami Strečno, Nezbudská Lúčka, Varín, Gbeľany, Mojš, Teplička nad Váhom, Divinka a Žilina. Pri obciach Svederník a Horný Hričov mení smer na juhozápadný. Rieka Váh je v okrese Žilina prehradená na dvoch miestach. VD Žilina má dĺžku pribl. 7 km a popri ňom je vybudovaný umelý biokoridor, ktorým sa čiastočne tlmí bariérový efekt prehradenia toku. Umelý biokoridor priteká sprava od rieky Varínka, po celej dĺžke sleduje VD Žilina a do Váhu sa vlieva asi kilometer od hlavnej nádrže, pričom v dolnom úseku sa vlieva do umelého jazierka, ktoré predstavuje stanovište vodného vtáctva. VdN Hričov sa nachádza pod sútokom rieky Váh s Kysucou a Rajčiankou. Od vodnej elektrárne Hričov je voda vedená pôvodným korytom a umelým derivačným kanálom (Hričovský kanál), ktorý pôsobí ako bariéra (betónový profil, vyvýšené, ťažko prekonateľné brehy). Pozdĺž pôvodného koryta Váhu sa zachovali mokrade tvorené vodnými plochami s vysokobylinnými a drevinovými porastmi.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra, SKUEV0665 Strečnianske meandre Váhu (2. stupeň ochrany), SKUEV0221 Varínka (2. stupeň ochrany).

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- vykonávanie činností meniacej stav mokrade alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna alebo riečného materiálu, znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrubom drevín brehových porastov, zástavba brehov a regulácia toku,
- výstavba priemyselných parkov,
- intenzívne poľnohospodárstvo,
- rozširovanie invázných druhov,
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: VD Žilina, diaľničnú (D3), železničné a cestné komunikácie č. II/583 a č. II/11 v meste Žilina a obciach Teplička nad Váhom, Mojš, Gbeľany, Varín a Strečno a VdN Hričov v meste Žilina a obciach Horný Hričov a Divinka, elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- realizovať renaturáciu prvkov (najmä v urbanizovaných oblastiach) – sprírodnenie vodných tokov a plôch, obnova brehových porastov, sprietočnenie ramien a pod., zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť ďalšej regulácii vodného toku, zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér, zabrániť živeľnej ťažbe riečného materiálu v koryte rieky a jej väčších prítokoch, vykonávať pravidelnú údržbu brehovej vegetácie a koryta vodných tokov a plôch za účelom zaistenia prietočnosti, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov, zachovať prirodzený vodný tok,
- obmedziť výstavbu na brehoch vodného toku,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity vo vodných systémoch so záujmami ochrany prírody a krajiny,
- zosúladiť rybárske obhospodarovanie rybárskych revírov so záujmami ochrany prírody,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,

- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

NRBk 2 Rieka Kysuca

Kategória: Biokoridor nadregionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 5,5 km / 93-321 m, navrhovaná 4,58 km/74-327 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Prislušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (územie pokračuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika a trasa biokoridoru: nadregionálny hydricko-terestrický biokoridor vteká na územie okresu Žilina z okresu Kysucké Nové Mesto a pri Budatíne sa vlieva do Váhu. Predstavuje významné prepojenie Váhu údolím Kysuce až po Svrčinovec. Spája množstvo regionálnych hydrických a terestrických biokoridorov. Prepája povodie Váhu, rozvodie Moravy a Visly. Jedná sa o zachovalé ekosystémy rieky Kysuce, dobre vyvinuté brehové porasty jelšovo-vrbových lužných lesov. Umožňuje pohyb hydrických a semiterestrických živočíchov. Vo vodnom toku bol zaznamenaný výskyt chránených druhov rýb, ako sú plž bulharský (*Sabanejewia bulgarica*) a hlaváč bielooplutvý (*Cottus gobio*).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL 8 Kysuca, GL 10 Lužný les pri Rudinke

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna alebo riečného materiálu, znečisťovaním vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrubom drevín brehových porastov, zástavbou brehov a reguláciou toku,
- výstavba priemyselných parkov,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- intenzívne poľnohospodárstvo,
- rozširovanie inváznych druhov,
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: cesta č. II/507, diaľnica D3, železnica a mosty prechádzajúce mestom Žilina.

Manažmentové opatrenia:

- minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť ďalšej regulácii vodného toku, zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér, zabrániť živeľnej ťažbe riečného materiálu v koryte rieky a jej väčších prítokov, obmedziť výstavbu na brehoch vodného toku, doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu, vykonávať pravidelnú údržbu brehovej vegetácie a koryta vodných tokov a plôch za účelom zaistenia prietochnosti, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov, zachovať prirodzený vodný tok,
- zosúladiť rybárske obhospodarovanie rybárskych revírov so záujmami ochrany prírody,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

NRBk 3 Prepojenie Veľký Javorník – Kysucké Beskydy (NRBK 3a Veľký Javorník – Petránky; NRBk 3b Lutiše – Horná Tižina)

Kategória: Biokoridor nadregionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca: 14,58 km/293-3176 m, navrhovaná 14,83 km/43-2751 m

Stav: čiastočne vyhovujúci

Prislušnosť k ZUJ (k. ú.): Dlhé Pole, Divina, Lutiše, Terchová, (územie pokračuje do okresov Bytča, Čadca a Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika a trasa biokoridoru: pôvodne bol terestrický biokoridor rozdelený na štyri časti, pričom v okrese Žilina sa nachádzajú dve časti tohto biokoridoru, NRBk 3a (Veľký Javorník – Petránky) v súčasnom RÚSES okrese Žilina označovaný ako NRBk 3a Veľký Javorník – Petránky a NRBk 3d (Obelec – Vychylovka – Harvelka – Riečnica) v súčasnom RÚSES okrese Žilina označovaný ako NRBk 3b (Lutiše – Horná Tižina). Biokoridor umožňuje prechod všetkým skupinám živočíchov, tvorený je lesnými a mozaikovitými

spoločenstvami, kde sa striedajú osady so zachovalou ľudovou architektúrou s lesnými a nelesnými spoločnosťami s vysokou biodiverzitou, v obciach Dlhé Pole a Divina (NRBk 3a) a lesnými spoločnosťami listnatých a zmiešaných lesov, v oblasti obcí Lutiša a Terchová (NRBk 3d).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: CHKO Kysuce (2. stupeň ochrany), PR Čierna Lutiša (5. stupeň ochrany), SKUEV0288 Kysucké Beskydy (2., 4. a 5. stupeň ochrany).

GL 1 Stolečné, GL 21 Čierna Lutiša (PR).

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- lov a chov zverí, organizovanie spoločných poľovačiek,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- oplocovanie pozemkov,
- nelegálne skládky odpadov,
- rozširovanie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov,
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov, obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov, obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny.

NRBk 4 Prepojenie Kysucké Beskydy – Krivánska Fatra

Kategória: Biokoridor nadregionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 11,86 km/245-1229 m, navrhovaná 12,35 km /287-1184 m

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Belá, Terchová

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor, ktorý umožňuje pohyb všetkých terestrických živočíchov, významný je najmä pre veľké cicavce. Tvorený je mozaikou lesných a nelesných porastov a osadami so zachovalou ľudovou architektúrou.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: CHKO Kysuce (2. stupeň ochrany), OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany), SKUEV0221 Varínka (2. stupeň ochrany), SKUEV0288 Kysucké Beskydy (2., 4. a 5. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra.

GL 18 Varínka pri ústí Bránice, GL 24 Terchová, Mičianovci.

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- zmena krajiny štruktúry,
- oplotenie pozemku,
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: cestná komunikácia č. II/583 prechádzajúca obcou Belá a elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov,
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov, obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov, obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny,
- zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér.

NRBk 5 Prepojenie Súľovské skaly – Ladonhora

Kategória: Biokoridor nadregionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 11,5 km/168-834 m, navrhovaná 9,96 km/187-832m

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Dolný Hričov, Ovčiarsko, Žilina, Divinka

Charakteristika a trasa biokoridoru: významný terestrický biokoridor, ktorý umožňuje šírenie teplomilných druhov na južných stráňach zlepcov a bradiel. Dôležitý je i z hľadiska migrácie veľkých šeliem, najmä rysa ostrovida (*Lynx lynx*). Predstavuje prepojenie medzi Strážovskými vrchmi, Žilinskou kotlinou s Javorníkmi a Kysuckou vrchovinou. Biokoridor vedie lesnými spoločenstvami a pri meste Žilina križuje VdN Hričov cestnú komunikáciu a železniciu, čo predstavuje výraznú bariéru pre šírenie druhov.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL 7 Chlmecké skalky

Ohrozenia, konfliktne uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- nelegálne skládky odpadov,
- rozširovanie invázných druhov,
- konfliktne uzly predstavujú bariéry: VdN Hričov v meste Žilina, železničná trať, elektrické vedenie, cesta č. I/61, diaľnica D3 a diaľničný most cez VdN Hričov v meste Žilina a cestná komunikácia č. II/507 prechádzajúca obcou Divinka.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty,
- zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.), pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košíarov a vykášať buriny a nedopasky,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér, pre zabezpečenie migrácie živočíchov, ktorá spočíva v preplávaní vodnej plochy, budovať na oboch brehoch polostrovy so sprievodnou vegetáciou, ktoré by zver naviedli na najužšie miesto vodnej plochy,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR), minimalizovať dopady rozširujúcej sa urbanizácie v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES, regulovať existujúce aktivity (bývanie, infraštruktúra, rekreácia, výroba),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

NRBk 6 Prepojenie hrebeňom Lúčanskej Fatry

Kategória: Biokoridor nadregionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 29,3 km/72-1932 m, navrhovaná 28,12 km/47-2219 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Fačkov, Rajecká Lesná, Rajec, Kamenná Poruba, Kunerad, Stránske, Turie, Višňové, Stráňavy, Strečno, (územie pokračuje do okresu Martin)

Charakteristika a trasa biokoridoru: významný terestrický biokoridor tvorený závermi dolín, pramennými oblasťami, horskými lúkami, hoľami a zachovalými lesnými porastmi. Biokoridor je využívaný predovšetkým ako migračná trasa pre veľké cicavce.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: PP Domašínsky meander (4. stupeň ochrany), SKUEV0930 Lúčanská Fatra (2. a 4. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra.

GL 63 Minčol, GL 64 Skalnatá, GL 65 Veľká Lúka, GL 66 Slačiny, GL 83 Hnilická Kýčera – Oselná – Usypaná skala, GL 84 Kýčera, GL 92 Nad dolinou Čierne – Venclová.

Ohrozenia, konfliktne uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, skialpinizmom, cyklistikou, jazdou na snežných skútroch, terénnych motorkách, štvorkolkách, rekreačné objekty a areály (navrhované i existujúce),
- športové areály (navrhované i existujúce),
- intenzívny zber lesných plodov,
- lov a chov zveri, organizovanie spoločných poľovačiek,
- rozširovanie výstavby telekomunikačných zariadení,
- konfliktný uzol predstavuje elektrické vedenie v obci Strečno.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- usmernené pasenie na väčšine trávinnobylinných hŕňných fytoceóz, hole nezalesňovať, nešíriť nepôvodnú kosodrevinu, podporiť prirodzený vývoj,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR) (najmä závery dolín),
- regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000.

NRBk 7 Prepojenie Lúčanská Fatra – Strážovské vrchy

Kategória: Biokoridor nadregionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 6,05 km/805-1090 m, navrhovaná 3,61 km/738-1011 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Fačkov

Charakteristika a trasa biokoridoru: významný terestrický biokoridor, ktorý umožňuje prechod terestrických druhov bioty, významný je predovšetkým pre veľké cicavce. Biokoridor vedie z hrebeňovej časti Lúčanskej Fatry zachovalými bukovými lesmi k rieke Rajčianka, v okolí ktorej sa nachádzajú vlhké lúky s vysokobylinnými spoločenstvami.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: SKUEV00240 Klak (5. stupeň ochrany), SKUEV0256 Strážovské vrchy (2., 4. a 5. stupeň ochrany), SKUEV0885 Meandre Rajčianky (2. stupeň ochrany), SKCHVU013 Lúčanská Fatra.

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- lov a chov zveri, organizovanie spoločných poľovačiek,
- výrub drevín brehových porastov,
- konfliktný uzol predstavuje bariéru: cestnú komunikáciu, č. I/64, prechádzajúcu cez obec Fačkov.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

Regionálne biokoridory

RBk 1 Ekotón Vysokých Javorníkov

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 6,05 km/400 m, navrhovaná 5,47 km/400 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Dlhé Pole (územie pokračuje do okresu Bytča)

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor prechádza v priestore Javorníckej brázdy a umožňuje prechod medzi rovnobežnými dolinami potokov, ktoré navzájom prepája. Ekotón prechádza na hraniciach lesných a lúčnych spoločenstiev, pokračuje okrajom zastavaného územia, kde ho križuje cestná komunikácia.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...), výrub lesných okrajov,
- nelegálne skládky odpadu,
- šírenie ruderalných druhov rastlín,

- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES (antropický tlak, najmä na zástavbu pri lesných okrajoch),
- rekreačné objekty, rekreačné areály (navrhované i existujúce)
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: cestná komunikácia, č. III/2092, prechádzajúca cez obec Dlhé Pole a elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov,
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov, obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov,
- obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny,
- zabrániť ruderalizácii,
- zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér.

RBk 2 Ekotón Nízkych Javorníkov

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 10,61 km/400 m, navrhovaná 9,49 km/ 13-768 m

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina, Divinka, Divina, Svederník (územie pokračuje do okresu Bytča)

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor, ktorý prechádza okrajmi rozdrobených lesných porastov na styku s intenzívne využívanou krajinou. Biokoridor slúži na šírenie teplomilnej vegetácie, pričom daná oblasť predstavuje jej severnú hranicu výskytu a poľovnej zveri.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...), výrub lesných okrajov,
- nelegálne skládky odpadu,
- šírenie ruderalných druhov rastlín,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES (antropický tlak najmä na zástavbu pri lesných okrajoch),
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: cestné komunikácie, č. II/507, III/2092, III/2093, III/2096, v obciach Dlhé Pole a Divinka a elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov,
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zabrániť ruderalizácii,
- zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér.

RBk 3 Kazická Kýčera – Rochovica

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 10,05 km/200-823 m, navrhovaná 8,69 km/199-855 m

Stav: čiastočne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Divina, Divinka, Žilina (územie pokračuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor tvorený lesnými a mozaikovými spoločenstvami pozostávajúcimi z lúčnych spoločenstiev a NDV. Je prepojením hlavného hrebeňa s bočným hrebeňom Javorníkov, umožňuje pohyb veľkých cicavcov. Trasa biokoridoru vedie pozdĺž západnej hranice okresov Kysucké Nové Mesto a Žilina.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia, konfliktne uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov,
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky.

RBk 4 Prepojenie Kysuckou vrchovinou

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 8 km/188-871 m, navrhovaná 14,67 km/203-1105 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (Zástranie), Kotrčiná Lúčka, Nededza, Gbeľany, Lysica, Belá, Lutiše, Terchová, (územie pokračuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor významný z hľadiska šírenia teplomilných druhov. Doznievanie vplyvu teplomilných druhov bioty. Biokoridor vedie lesnými a lúčnymi spoločenstvami s NDV mimo zastavané územie obcí. Biokoridor je významný i z hľadiska šírenia druhov fauny.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany).

GL 14 Kotrčiná Lúčka, Dúbrava, GL 15 Jalovec – Lysica, GL 22 Alúvium potoka Radôstka

Ohrozenia, konfliktne uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- konfliktne uzly predstavujú bariéry: cestná komunikácia, č. III/2035, prechádzajúca obcou Lutiše a elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér.

RBk 5 Prepojenie Brodnianka – Krivánska Fatra

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca -, navrhovaná 15,18 km/ 43-886 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (Zástranie, Zádubnie), Teplička nad Váhom, Kotrčiná Lúčka, Nededza, Gbeľany, Lysica, Varín, Stráža, Dolná Tižina, Belá (územie pokračuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor významný z hľadiska šírenia druhov fauny. Biokoridor vedie lesnými a lúčnymi spoločenstvami s NDV mimo zastavané územie obcí.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany).

GL 13 Stránik, GL 16 Varínka pri Stráži

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: cestná komunikácia, č. II/583, prechádzajúca obcou Stráža a elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér.

RBk 6 Obelec – Okružlica – Mravečník

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 6,96 km/214-1110 m, navrhovaná 10,6 km/206-1282 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lutiše, Lysica, Belá (územie pokračuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor umožňujúci pohyb vysokej zveri a veľkých šeliem medzi Kysuckou vrchovinou a Krivánskou Fatrou.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany).

GL 17 Panské Zliene, GL 19 Kubíková, mokrade pri Kocinách.

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr,

ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: cestné komunikácie, č. III/2116 a č. III/2035, prechádzajúce obcou Belá a elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplšné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov, obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov,
- obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny,
- zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér.

RBk 7 Vodné toky Varínka a Struháreň

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 22,25 km/315 m, navrhovaná 21,96 km/9-291 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Terchová, Belá, Lysica, Stráža, Krasňany, Varín

Charakteristika a trasa biokoridoru: hydricko-terestrický biokoridor vedie zachovalým údolím, na severe prechádza mozaikovou krajinou, tvorenou lesnými a lúčnymi spoločenstvami s úzkopásovými poliami, NDV a sídelnou zástavbou, kadiaľ preteká potok Struháreň, ktorý sa v centre obce Terchová vlieva do Varínky. Vodný tok Varínka je v zastavanom území regulovaný. Oba vodné toky majú dobre zachovalé brehové porasty a nachádzajú sa tu biotopy európskeho významu. Zaznamenané sú chránené druhy rýb, ako sú hlaváčka podunajská (*Hucho hucho*) a hlaváč bieloplutvý (*Cottus gobio*).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany), PP Krasňanský luh (5. stupeň ochrany), SKUEV0221 Varínka (2. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra.

GL 16 Varínka pri Stráži, GL 18 Varínka pri ústí Bránice.

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna alebo riečného materiálu, výrubom drevín brehových porastov, zástavbou brehov a reguláciou toku (najmä v intravilánoch obcí), znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov,
- intenzívne poľnohospodárstvo,
- rozširovanie invázných druhov,
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: cestné komunikácie, č. II/583, č. III/2115, č. III/2117, č. III/2035 a č. III/2075, v obciach Krasňany, Stráža, Lysica, Belá, Terchová, Varín a pre obec Varín aj železničný most, elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- v celej dĺžke vodného toku Struháreň:
 - minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), obmedziť výstavbu na brehoch vodného toku, doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu, kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy, zachovať prirodzený vodný tok, zmierňovať bariérový efekt (eliminovať migračné bariéry z koryt tokov a zamedziť výstavbu nových, ako stupne, hate, strmé kamenné valy a pod., lokalizované predovšetkým v sídlach),
- v celej dĺžke vodného toku Varínka:
 - zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť ďalšej regulácii vodného toku, obmedziť výstavbu na brehoch vodného toku, doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu, zmeniť druhové zloženie brehovej a sprievodnej vegetácie vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov, zachovať prirodzený vodný tok,
 - kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
 - zosúladiť rybárske obhospodarovanie rybárskych revírov so záujmami ochrany prírody,
 - zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- v dolnom toku Varínky:
 - zabrániť živeľnej ťažbe riečného materiálu v koryte rieky.

Obrázok č. 6.4: Varínka pretekajúca obcou Varín

RBk 8 Ekotón Krivánskej Fatry

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 23,9 km/130-912 m, navrhovaná 12,69 km/64-475 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k. ú.: Nezbudská Lúčka, Varín, Krasňany, Dolná Tižina, Belá

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor ekotónového typu so zvýšenou biodiverzitou na hranici s poľnohospodárskou krajinou.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: NP Malá Fatra (3. stupeň ochrany), OP NP Malá Fatra (2. stupeň ochrany), SKUEV0252 Malá Fatra (2., 3. a 5. stupeň ochrany), SKUEV0221 Varínka (2. stupeň ochrany), SKCHVU013 Malá Fatra.

GL 36 Dolná Tižina, Boroviny, GL 37 Kurský potok, GL 40 Asfaltový lom pri Nezbudskej Lúčke.

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...), výrub lesných okrajov,
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, cyklistikou, jazdou na terénnych motorkách, štvorkolkách,
- rekreačné objekty a areály (navrhované i existujúce),
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- nelegálne skládky odpadu,
- rozširovanie invázných druhov,
- konfliktné uzly predstavujú elektrické vedenia.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť úspešným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a na území NP Malá Fatra vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR), minimalizovať dopady rozširujúcej sa urbanizácie v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES, regulovať existujúce aktivity (bývanie, infraštruktúra, rekreácia, výroba),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov, obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov, obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

RBk 9 Ekotón Lúčanskej Fatry

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 36,28 km/400-660 m, navrhovaná 34,1 km/54-632 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Fačkov, Rajecká Lesná, Ďurčiná, Rajec, Kamenná Poruba, Kunerad, Stránske, Rajecké Teplice, Turie, Višňové, Stráňavy, Strečno

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor ekotónového typu so zvýšenou biodiverzitou na hranici s poľnohospodárskou krajinou.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: SKCHVU013 Lúčanská Malá Fatra.

GL 41 Strečnianky hradný vrch, GL 62 Stráňavská dolina, GL 68 Lazy nad obcou Kunerad, GL 79 Lúky a mokrade nad Ďurčinou, GL 81 Sokol, GL 86 Baba, GL 90 Šiguty.

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...), výrub lesných okrajov,
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, skialpinizmom, cyklistikou, jazdou na terénnych motorkách, štvorkolkách,
- rekreačné objekty a areály (navrhované i existujúce),
- nelegálne skládky odpadu,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- rozširovanie invázných druhov,
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: cestné komunikácie, č. III/2106 v obci Kunerad a č. III/2086 v obci Višňové a elektrické vedenia.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dozitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR), minimalizovať dopady rozširujúcej sa urbanizácie v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES, regulovať existujúce aktivity (bývanie, infraštruktúra, rekreácia, výroba),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,

- obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

RBk 10 Vodný tok a niva Rajčianky

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 32,44 km/118-320 m, navrhovaná 39,38 km/25-339 m

Stav: horný tok: prevažne vyhovujúci, stredný tok: čiastočne vyhovujúci až nevyhovujúci, dolný tok: nevyhovujúci

Príslušnosť ZUJ (k. ú.): Čičmany, Fačkov, Rajecká Lesná, Šuja, Rajec, Jasenové, Kľače, Zbyňov, Rajecké Teplice, Stránske, Porúbka, Lietavská Lúčka, Žilina

Charakteristika a trasa biokoridoru: hydricko-terestrický biokoridor, ktorý prechádza na hornom toku lesnými a lúčnymi spoločenstvami a extenzívne využívanou poľnohospodárskou krajinou. V tomto úseku je vodný tok prirodzene meandrujúci, takmer bez bariér s významnými brehovými porastmi. Na dolnom toku prechádza intenzívne využívanou poľnohospodárskou krajinou so zastavaným územím, kde je tento tok regulovaný. V lokalite Bytčica je na toku postavená malá vodná elektrárňa, ktorá predstavuje významnú bariéru pre migráciu vodných živočíchov. Ďalšími bariérami sú prahy, ktoré menšie druhy rýb nemajú možnosť prekonať. Z hľadiska ichthyofauny sa v rieke Rajčianka nachádzajú druhy európskeho významu, ako hlaváč bieloplutvý (*Cottus gobio*) a plž bulharský (*Sabanejewia bulgarica*), ale i invázny druh sumček čierny (*Ameiurus melas*).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: SKUEV0256 Strážovské vrchy (2., 4. a 5. stupeň ochrany), SKUEV0885 Meandre Rajčianky (2. stupeň ochrany).

GL 54 Rajčianka pri Konskej, GL 56 Rajčianka pod Slnecnými skalami, GL 76 Šujské rašelinisko (PR), GL 98 Dolina Šiandrova.

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna alebo riečného materiálu, výrub drevín brehových porastov, zástavba brehov a regulácia toku (najmä v intravilánoch obcí), znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov,
- šírenie rudrálnych druhov,
- rozširovanie inváznych druhov,
- intenzívne poľnohospodárstvo,
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: cestné a železničné mosty - cesta č. III/2112 prechádzajúca cez obec Čičmany. Ďalej cesta č. II/64 prechádzajúca obcami Fačkov, Rajecká Lesná, Šuja, Rajec, Rajecké Teplice, Porúbka, Lietavská Lúčka. V obci Kľače, Jasenové a Zbyňov cesta č. III/2109 križuje Rajčianku. Ďalšie konfliktné uzly predstavujú cesta č. III/2105 v meste Rajecké Teplice, diaľnica D1 v Žiline, malá vodná elektrárňa a prahy v meste Žilina a elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- po celej dĺžke vodného toku Rajčianky:
 - zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, zmiernovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť ďalšej regulácii vodného toku, obmedziť výstavbu na brehoch vodného toku, zabrániť živeľnej ťažbe riečného materiálu v koryte rieky a jej väčších prítokov, doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu, zmeniť druhové zloženie brehovej a sprievodnej vegetácie vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov, zachovať prirodzený vodný tok,
 - kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
 - zosúladiť rybárske obhospodarovanie rybárskych revírov so záujmami ochrany prírody,
 - zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,

- zabrániť ruderalizácii,
- v hornom toku Rajčianky:
 - zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí.

RBk 11 Prepojenie Kozol – Súľovské skaly Medzihorským potokom

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 12 km/72-617 m, navrhovaná 10,68 km/255-613m

Stav: vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Jasenové, Rajecké Teplice, Turie, Lietavská Svinná – Babkov, Zbyňov

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor, ktorý prechádza z lesnej krajiny do oblasti s TTP s prítomnosťou NDV. Križuje železniciu, cestu a rieku Rajčianka a napája sa na lesné spoločenstvá. Biokoridor tvorí významnú migračnú trasu pre poľovnú zver a je prakticky jediným možným prechodom medzi Lúčanskou Fatrou a Súľovskými vrchmi cez Rajeckú kotlinu.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: SKCHVU013 Malá Fatra.

GL 50 Babice, GL 55 Skalky, GL 56 Rajčianka pod Slnečnými skalami, GL 57 Medzihorský potok.

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- rekreačné objekty a areály (navrhované i existujúce) – prítomnosť autokempingu,
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: cestná komunikácia č. I/64 v meste Rajecké Teplice a železničná trať v obci Turie.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dozitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť regulácii vodného toku, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky, zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.), zabrániť úspešným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty,
- zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér.

RBk 12 Ekotón Súľovskej hornatiny, severného okraja Strážovských vrchov a Závadský potok

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: Závadský potok a ekotón Súľovskej hornatiny: existujúca 15,9 km/253-660 m, Ekotón severného okraja Strážovských vrchov: existujúca 1,6 km/190-627 m, navrhovaná 15,01 km/58-460 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Zbyňov, Lietavská Sviná – Babkov, Podhorie, Lietava, Dolný Hričov (Peklina), Paština Závada, Hričovské Podhradie, Dolný Hričov, (územie pokračuje do okresu Bytča)

Charakteristika a trasa biokoridoru: hydricko-terestrický biokoridor, vznikol spojením dvoch biokoridorov, a to: biokoridoru Závadský potok a ekotón Súľovskej hornatiny a biokoridoru Ekotón severného okraja Strážovských vrchov z dôvodu nefunkčnosti časti biokoridoru Závadský potok a ekotón Súľovskej hornatiny. Spája okraje nesúvislých lesných porastov s intenzívne poľnohospodársky využívanou krajinou. Biokoridor prechádza okrajmi lesných porastov na styku s Vážskym podolím a je významný najmä pre menšie druhy zveri.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: CHKO Strážovské vrchy (2. stupeň ochrany), SKUEV0256 Strážovské vrchy (2., 4. a 5. stupeň ochrany), SKCHVU028 Strážovské vrchy.

GL 3 Váh pri Kotešovej.

Ohrozenia, konfliktné uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...), výrub lesných okrajov,
- nelegálne skládky odpadu,
- šírenie ruderalných druhov,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES (antropický tlak najmä na zástavbu pri lesných okrajoch),
- rekreačné aktivity,
- zástavba brehov a regulácia toku, vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, výrubom drevín brehových porastov,
- rozširovaním inváznych druhov,
- konfliktné uzly predstavujú bariéry: diaľnice D1 a D3, cestné komunikácie č. I/61 a III/2082 s mostami, železničná trať, elektrické vedenie prechádzajúce okolo Dolného Hričova.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zabrániť ruderalizácii,
- zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér,
- v dolnom toku Závadského potoka:
 - zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť ďalšej regulácii vodného

toku, zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér, zachovať prirodzený vodný tok,

- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

RBk 13 Prepojenie Súľovské skaly – Strážovské vrchy

Kategória: Biokoridor regionálneho významu

Dĺžka/šírka: existujúca 6,51 km/364-1159 m, navrhovaná 6,52 km/239-1259 m

Stav: prevažne vyhovujúci

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Rajec, Veľká Čierna, Malá Čierna, Jasenové

Charakteristika a trasa biokoridoru: terestrický biokoridor, ktorý vedie prevažne lesnou krajinou. Križuje intenzívne poľnohospodársky využívanú krajinu s prvkami NDV a vodnú plochu Čierňanského rybníka.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL 47 Východný hrebeň Súľovských skál, GL 50 Babice, GL 71 Baranovské terasy, GL 75 Čierňanský rybník.

Ohrozenia, konfliktne uzly:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- povrchové lomy vápencové, dolomitové,
- konfliktne uzly predstavujú bariéry: cesta II/517 v obci Veľká Čierna a meste Rajec a elektrické vedenie.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov,
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území.

6.2.3 Charakteristika ostatných ekostabilizačných prvkov a návrh manažmentových opatrení

Na území okresu Žilina odporúčame v návrhu RÚSES zaradiť 106 genofondovo významných lokalít. Charakteristika jednotlivých GL je spracovaná v nasledovnej štruktúre:

- názov,
- výmera,
- príslušnosť k ZUJ (k. ú.),
- charakteristika, zastúpenie biotopov,
- zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov,
- identifikácia prípadného ohrozenia,

- manažmentové opatrenia.

Z pôvodného RÚSES okresu Žilina (SAŽP, 2006) boli vylúčené nasledujúce genofondové lokality, ktoré fyzicky zanikli (zástavba), príp. sa sukcesiou, resp. ruderalizáciou zmenil charakter natoľko, že predtým zaznamenaná diverzita značne poklesla a vymizli niektoré vzácnejšie druhy flóry a fauny:

- ZA 2 Osičie,
- ZA 4 Veľký vrch pri Divinke,
- ZA 31 Okraj lesa pri Strečne,
- ZA 53 Lom v Lietavskej Lúčke,
- ZA 59 Porúbka pri železničnej stanici,
- ZA 64 Svahy Turskej doliny.

Lokality, ktoré v súčasnosti nespĺňajú požiadavky na ich zaradenie medzi genofondovo významné lokality sme prekategORIZOVALI na ekologicky významné segmenty krajiny. Takými lokalitami sú:

- ZA 27 Krasňanské rybníky,
- ZA 43 Ovčiarsko – Bôrky,
- ZA 49 Potoky S od kóty Javor.

Genofondovo významné lokality, ktoré boli zároveň i biocentrom sme z dôvodu duplicitného výskytu vyradili. Takými lokalitami sú:

- ZA 17 Okružlica, Mravečník,
- ZA 19 Pupov,
- ZA 21 Krasňanský luh (PP),
- ZA 41 Saksová – Veľká skala,
- ZA 54 Strážna – Cibulník,
- ZA 58 Slnčné skaly (PR),
- ZA 65 Hoblík,
- ZA 69 Zakamenné,
- ZA 87 Vraniny,
- ZA 91 Oselná,
- ZA 94 Vlhké lúky pri Rajčianke 1,
- ZA 99 Vlhké lúky pri Rajčianke 2,
- BY 26 Súľovské skaly (NPR).

Genofondovo významné lokality ZA 44 Hradisko 1 a ZA 45 Hradisko 2 boli zlúčené do jednej genofondovo významnej lokality GL 5 Hradisko.

Genofondovo významné lokality (GL)

GL 1 Stolečné

Výmera: existujúca 20,45 ha, navrhovaná 20,45 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Dlhé Pole

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita je tvorená lesnými a mozaikovitými spoločenstvami, kde sa striedajú osady so zachovalou ľudovou architektúrou s lesnými a nelesnými spoločenstvami s vysokou biodiverzitou s výskytom viacerých ohrozených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- oplotenie pozemku.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jaré kosenie s následným prepásaním územia), zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov, obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny.

GL 2 Divina – lúky pod Úzkovským vrchom

Výmera: existujúca 2,74 ha, navrhovaná 2,74 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Divina

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvoria mokraďové spoločenstvá vlhkých lúk s dominanciou pichliača potočného (*Cirsium rivulare*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košiarov a vykášať buriny a nedopasky, zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.).

GL 3 Váh pri Kotešovej

Výmera: existujúca 13,18 ha, navrhovaná 8,98 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Dolný Hričov, (územie pokračuje do okresu Bytča)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú zachovalé časti ekosystému starého koryta Váhu, vrbovo-topoľové lužné lesy, zvyšok mŕtveho ramena, spoločenstvá stojatých vôd a ich brehov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls1.1 Vrbovo-topoľové nížinné lužné lesy (*91EO).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, odvodňovaním alebo ťažbou riečneho materiálu, znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrub drevín brehových porastov,
- intenzívne poľnohospodárstvo,
- rozširovanie inváznych druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zmiernovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér, doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu,
- vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zabrániť ruderalizácii,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 4 Váh pri Oblazove

Výmera: existujúca 6,67 ha, navrhovaná 2,17 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Dolný Hričov, (územie presahuje do okresu Bytča)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú zachovalé časti ekosystému starého koryta Váhu, zvyšok mŕtveho ramena, spoločenstvá stojatých vôd a ich brehov, vrbovo-topoľové lužné lesy.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls1.1 Vrbovo-topoľové nízinné lužné lesy (*91EO).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činností meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, odvodňovaním alebo ťažbou riečného materiálu, znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrub drevín brehových porastov,
- intenzívne poľnohospodárstvo,
- rozširovanie inváznych druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zmiernovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér, doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu,
- vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zabrániť ruderalizácii,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 5 Hradisko

Výmera: existujúca 7,93 ha, navrhovaná 58,94 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (Závodie)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje zvyšok trávinnobylinných biotopov s ohrozenými a teplomilnými druhmi rastlín na severnej hranici výskytu s bohatými populáciami *Orchidaceae* a svetlé boriny s fragmentami mokradných spoločenstiev.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1.1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinové porasty na vápnom substráte s významným výskytom druhov čeľade *Orchidaceae* (*6210).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: krušík močiarny (*Epipactis palustris*), krušík tmavočervený pravý (*Epipactis atrorubens*), starček zlatožltý (*Senecio doria*), starček tŕňomilný (*Senecio umbrosus*), vstavač vojenský (*Orchis militaris*), vemenník zelenkastý (*Platanthera chlorantha*), vstavačovec bazový (*Dactylorhiza sambucina*), vstavačovec májový pravý (*Dactylorhiza majalis*), päťprstnica hustokvetá (*Gymnadenia densiflora*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- nelegálne skládky odpadu,
- rozširovanie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov,
- zachovať nelesnú drevinovú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 6 Chlmecký vršok

Výmera: existujúca 10,91 ha, navrhovaná 10,91 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (Považský Chlmec)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lesné porasty slúžiace ako hniezdisko viacerých druhov sov, enklávy teplomilných trávinnobylinných spoločenstiev v lesných biotopoch.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinové porasty na vápnom substráte (6210).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: krušík modrofialový (*Epipactis purpurata*), krušík tmavočervený pravý (*Epipactis atrorubens*), sovy (*Strigiformes*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),

- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie.

GL 7 Chlmecké skalky

Výmera: existujúca 8,58 ha, navrhovaná 8,58 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (Považský Chlmec)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú zarastajúce skalné i teplomilné trávinnobylinné spoločenstvá s výskytom viacerých ohrozených a vzácných druhov. Na lokalite je zaznamenaný i výskyt sov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinové porasty na vápnom substráte (6210).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: krušík modrofialový (*Epipactis purpurata*), krušík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- zarastanie nepôvodnou borovicou, jej šírenie samonáletom,
- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie.

GL 8 Kysuca

Výmera: existujúca 41,3 ha, navrhovaná 41,3 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (Vranie, Brodno), (územie presahuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú zachovalé ekosystémy rieky Kysuce, dobre vyvinuté brehové porasty jaseňovo-jelšových podhorských lužných lesov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (*91EO).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: plž bulharský (*Sabanejewia bulgarica*), hlaváč bieloplutvý (*Cottus gobio*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činností meniacej stav mokrade alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním alebo ťažbou riečného materiálu, znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrubom drevín brehových porastov, zástavbou brehov a regulácia toku,
- výstavba priemyselných parkov,

- intenzívne poľnohospodárstvo,
- prítomnosť bariér – cesty, mosty,
- rozširovanie invázných druhov.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť ďalšej regulácii vodného toku, zachovať prirodzený vodný tok, zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbu nových bariér, obmedziť výstavbu na brehoch vodného toku, vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- zosúladiť rybárske obhospodarovanie rybárskych revírov so záujmami ochrany prírody,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

GL 9 Rochovica (PR)

Výmera: existujúca 44,74 ha, navrhovaná 23,12 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (Vranie), (územie presahuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: biotopy lesných spoločenstiev bučín, drienových bučín a lipových bučín. Z nelesných spoločenstiev sa tu vyskytujú zväzy *Seslerio – Festucion durisculae* a *Mesobromion*. Na lokalite je zaznamenaná prítomnosť aj živočíšnych druhov, ako napr. lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*), vretenica severná (*Vipera berus*), jašterica živorodá (*Zootoca vivipara*) ale aj sov (*Strigiformes*). Vyskytujú sa tu teplomilné druhy na severnej hranici ich rozšírenia. Súčasťou GL je PP Kysucká brána.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: vstavač bledý (*Orchis pallens*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*), prilbovka dlholistá (*Cephalanthera longifolia*), kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), kruštík modrofialový (*Epipactis purpurata*), užovka hladká (*Coronella austriaca*), sova obyčajná (*Strix aluco*), skokan hnedý (*Rana temporaria*), ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- spontánny prienik nepôvodných druhov.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania invázných druhov vegetácie.

GL 10 Lužný les pri Rudinke

Výmera: existujúca 13,25 ha, navrhovaná 22,79 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (Brodno), (územie presahuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú zvyšky aluviálnych porastov Kysuce, biotop ohrozených druhov živočíchov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (*91EO).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, odvodňovaním alebo ťažbou riečného materiálu, znečisťovaním vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrubom drevín brehových porastov,
- rozširovanie invázných druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér,
- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť ruderalizácii,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 11 Brodnianka (PR)

Výmera: existujúca 51,47 ha, navrhovaná 44,47 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (Brodno), (územie presahuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú bučiny s ojedinelým dubom zimným (*Quercus petraea*) na severnej hranici svojho rozšírenia a cenné nelesné spoločenstvá. Na severných svahoch sa vyskytuje smrek (*Picea sp.*) a jedľa (*Abies sp.*), na sutinách javory (*Acer sp.*), brest horský (*Ulmus glabra*) a jaseň (*Fraxinus sp.*), na južnej expozícii sa vyskytuje hrab (*Caprinus sp.*). Zastúpcovia rastlinných spoločenstiev predstavujú druhy ako mrvica peristá (*Brachypodium pinnatum*), dušovka roľná (*Calamintha acinos*), oman hnidákovitý (*Inula conyza*), oman mečolistý (*I. ensifolia*), rozchodník prudký (*Sedum acre*), rozchodník biely (*S. album*) a i.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: vretenica severná (*Vipera berus*), jašterica živorodá (*Zootoca vivipara*), sova obyčajná (*Strix aluco*), skokan hnedý (*Rana temporaria*), ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*), salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- spontánny prienik nepôvodných druhov.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie.

GL 12 Dubeň

Výmera: existujúca 40,88 ha, navrhovaná 40,87 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Žilina (Budatín), Teplička nad Váhom

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje zachovalé dubovo-hrabové ochranné lesy.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls2.1 Dubovo-hrabové lesy karpatské.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej

siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah).

GL 13 Stránik

Výmera: existujúca 42,47 ha, navrhovaná 105,61 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kotrčiná Lúčka, Nededza, Teplička nad Váhom, Žilina (Zástranie)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje zachovalé teplomilné spoločenstvá krovín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinné porasty na vápnom substráte (6210), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov.

GL 14 Kotrčiná Lúčka, Dúbrava

Výmera: existujúca 20,62 ha, navrhovaná 19,58 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kotrčiná Lúčka

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú biotopy teplomilných trávinnobylinných spoločenstiev.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinné porasty na vápnom substráte (6210).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.), pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košíarov a vykášať buriny a nedopasky.

GL 15 Jalovec – Lysica

Výmera: existujúca 224,37 ha, navrhovaná 224,79 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lysica

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita je typická vápencovými bučinami typickými pre Kysucké bradlá s výskytom *Orchidaceae*. Nachádzajú sa tu vápencové skalky a teplomilné pasienkové spoločenstvá, ako sú mezofilné pasienky a spásané lúky.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*), krušík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), krušík drobnolistý (*Epipactis microphylla*), vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.), pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladaním košíarov a vykášať buriny a nedopasky.

GL 16 Varínka pri Stráži

Výmera: existujúca 14,50 ha, navrhovaná 14,52 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Belá, Lysica, Stráža

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú pionierske spoločenstvá na nivných náplavách a podhorské vrbiny.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Br4 Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s vrbou sivou (3240).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: výskyt myrikovky nemeckej (*Myricaria germanica*) nepotvrdený.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činností meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, odvodňovaním alebo ťažbou riečného materiálu, znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrub drevín brehových porastov,
- rozširovanie invázných druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov,
- zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér, zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- zabrániť ruderalizácii,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

GL 17 Panské Zliene

Výmera: existujúca 15,38 ha, navrhovaná 13,15 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lysica

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita je charakteristická lúčnymi a pasienkovými biotopmi s prirodzeným druhovým zložením, mokraďami a s výskytom ohrozených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinovú porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

GL 18 Varínka pri ústí Bránice

Výmera: existujúca 8,91 ha, navrhovaná 9,03 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Belá

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje komplex zachovaných biotopov kotlinovej vegetácie – zvyšok dubohrabín (hraby, drieň), posledný prirodzený lužný jaseňovo-jelšový les na Varínke, meander Varínky so štrkovými lavicami, penovcové prameniská s chránenými druhmi rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Br1 Štrkové lavice bez vegetácie, Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (*91EO), Ls2.1 Dubovo-hrabové lesy karpatské, Pr3 Penovcové prameniská (*7220).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: ostrica Oederova (*Carex viridula*), krušík močiarny (*Epipactis palustris*), bahnička málokvetá (*Eleocharis quinqueflora*), päťprstnica hustokvetá (*Gymnadenia densiflora*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, odvodňovaním alebo ťažbou riečného materiálu, znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrub drevín brehových porastov,
- rozširovanie inváznych druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí, citlivo riešiť akékoľvek zásahy do vodného režimu v lokalitách, kde sa vyskytujú penovcové prameniská,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie, zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér,
- zabrániť ruderalizácii,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 19 Kubíková, mokrade pri Kocinách

Výmera: existujúca 0,61 ha, navrhovaná 0,69 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Belá

Charakteristika a zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú mokradové spoločenstvá s vysokou hladinou podzemnej vody a s výskytom chránených druhov rastlín z čeľade *Orchidaceae* a svahové penovcové prameniská s tučnicou obyčajnou (*Pinguicula vulgaris*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Pr3 Penovcové prameniská (*7220).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: tučnica obyčajná (*Pinguicula vulgaris*), vstavačovité (*Orchidaceae*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne, zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí, citlivo riešiť akékoľvek zásahy do vodného režimu v lokalitách, kde sa vyskytujú penovcové prameniská.

GL 20 Obelec

Výmera: existujúca 2,43 ha, navrhovaná 2,39

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lutiše, (územie presahuje do okresu Kysucké Nové Mesto)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú významné spoločenstvá vtáctva krovin.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: -

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: -

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, jazdou na terénnych motorkách, štvorkolkách,
- terénne úpravy, ktorými sa podstatne mení vzhľad prostredia alebo odtokové pomery.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia

minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostňovať extenzívne obhospodarovanie lesov,

- usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 21 Čierna Lutiša (PR)

Výmera: existujúca 85,48 ha, navrhovaná 86,18 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lutiše

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany na lokalite sú prirodzené zachovalé bukovo-jedľové lesné spoločenstvá.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: medveď hnedý (*Ursus arctos*), rys ostrovid (*Lynx lynx*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie,
- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostniť extenzívne obhospodarovanie lesov,
- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných pôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehovských porastov, udržiavať zimoviská a liahniská obojživelníkov a priaznivého stavu migračných zón k lokalitám produkcie a k niektorým typom letných stanovišť,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 22 Alúvium potoka Radôstka

Výmera: existujúca - ha, navrhovaná 11,52 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lutiše

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany je vodný tok s výskytom zachovalých brehovských porastov, ako aj podmáčané lúky a komplex kosných lúk a pasienkov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nižinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky, Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí, Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (*91EO), Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činností meniacej stav mokrade alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, zástavba brehov a regulácia toku, výrub drevín brehovských porastov,

znečisťovanie vodného toku alebo vodnej plochy odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov,

- rozširovanie invázných druhov,
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, erózia ...),
- zalesnenie TTP.

Manažmentové opatrenia:

- minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť regulácii vodného toku, obmedziť výstavbu na brehoch vodného toku, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch, extenzívne prepásaať ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie, kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 23 Alúvium Vrchovinného potoka

Výmera: existujúca - ha, navrhovaná 5,66 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lutiše

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany je vodný tok s výskytom zachovalých brehových porastov, ako aj podmáčané lúky.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí, Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (*91EO), Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činností meniacej stav mokrade alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, zástavba brehov a regulácia toku, výrub drevín brehových porastov, znečisťovanie vodného toku alebo vodnej plochy odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov,
- rozširovanie invázných druhov,
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, erózia ...),
- zalesnenie TTP.

Manažmentové opatrenia:

- minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť regulácii vodného toku, obmedziť výstavbu na brehoch vodného toku, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch, extenzívne prepásaať ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 24 Terchová, Mičianovci

Výmera: existujúca 23,30 ha, navrhovaná 23,26 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Terchová (Horná Tižina)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú prirodzené lúčne a pasienkové biotopy s vysokou diverzitou rastlinných druhov na terasách, s bohatými populáciami ohrozených a chránených druhov rastlín a podmäčnané lúčne spoločenstvá.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: vstavačovec májový pravý (*Dactylorhiza majalis*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jaré kosenie s následným prepásaním územia), zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov, obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

GL 25 Hate (CHA)

Výmera: existujúca 1,04 ha, navrhovaná 1,04 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Terchová

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje najzachovalejšie prirodzené močiarne spoločenstvá na severnom úpätí Malej Fatry. Slatina zväzu *Caricion davallianae* je tvorená mozaikou močiarnych spoločenstiev, s výskytom 92 rastlinných druhov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: krušík močiarny (*Epipactis palustris*), všivec močiarny (*Pedicularis palustris*), tučnica obyčajná (*Pinguicula vulgaris*), vstavačovec májový pravý (*Dactylorhiza majalis*), páperníky (*Eriophorum* sp.), ostrice (*Carex* sp.).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne.

GL 26 Rozsutec (NPR)

Výmera: existujúca 704,59 ha, navrhovaná 704,59 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Terchová

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú prirodzené lesné, nelesné a skalné spoločenstvá so vzácnymi druhmi rastlín a živočíchov. Lokalita predstavuje stanovište pre dravé vtáky.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Al3 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), Kr10 Kosodrevina (*4070), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové horské lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls9.2 Smrekové lesy vysokobylinné (9410), Sk1 Karbonátové skalné steny so štrbinovou

vegetáciou (*91EO), Sk4 Karbonátové sutiny v montánnom až alpínskom stupni (8120), Sk8 Neprístupné jaskynné útvary (8310).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), tučnica alpínska (*Pinguicula alpina*), lomikameň trváci (*Saxifraga wahlenbergii*), medvedica lekárska (*Arctostaphylos uva-ursi*), poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*), prilbica tuhá moravská (*Aconitum firmum* ssp. *Moravicum*), stračonôžka tatranská (*Delphinium oxysepalum*), stračonôžka vysoká (*D. elatum*), dryádka osemľupienková (*Dryas octopetala*), klinček ľadovcový (*Dianthus glacialis*), horec Clusiov (*Gentiana clusii*), prvosienka holá (*Primula auricula*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), mlok horský (*T. alpestris*), sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*), fúzač alpský (*Rosalia alpina*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou,
- lety lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia,
- intenzívny zber lesných plodov.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000.

GL 27 Tiesňavy (NPR)

Výmera: existujúca 485,68 ha, navrhovaná 485,68 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Belá, Terchová

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú geomorfologické útvary, vzácne fytocenózy s bohatou aví – a entomofaunou. Vyskytujú sa tu ohrozené druhy rastlín i živočíchov, napr. sovy.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: črievičník papučkovitý (*Cypripedium calceolus*), dryádka osemľupienková (*Dryas octopetala*), tučnica alpínska (*Pinguicula alpina*), horec Clusiov (*Gentiana clusii*), plesniviec alpínsky (*Leontopodium alpinum*), prvosienka holá (*Primula auricula*), poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*), tis obyčajný (*Taxus baccata*), muchovník vajcovitý (*Amelanchier ovalis*), orol skalný (*Aquila chrysaetos*), jasoň červenooký (*Parnassius apollo*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou,
- vykonávanie činnosti meniacej stav mokrade alebo koryto vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna alebo riečného materiálu, výrub drevín brehových porastov, znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa,

- minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, udržiavať zimoviská a liahniská obojživelníkov a priaznivého stavu migračných zón k lokalitám produkcie a k niektorým typom letných stanovišť a zabezpečiť ochranu obojživelníkov v období migrácie (napr. budovať migračné zábrany, transfery jedincov na reprodukčné lokality),
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- ponechať územia so sezónnymi uzáverami, napr. počas mimoriadne citlivého obdobia rodenia a vyvážania mláďat zvierat,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

GL 28 Nižné Kamence, Chotárne

Výmera: existujúca 4,84 ha, navrhovaná 4,95 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Belá

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita je charakterizovaná výskytom lúčnych spoločenstiev so zachovaným tradičným spôsobom obhospodarovania a výskytom chránených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: krušík močiarny (*Epipactis palustris*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), trčnček jednolistý (*Malaxis monophyllos*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov.

GL 29 Belá, Mažgutovci – Belovci

Výmera: existujúca 10,37 ha, navrhovaná 8,93 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Belá

Charakteristika, zastúpenie biotopov: na lokalite sa nachádzajú tradične obhospodarované lúčne spoločenstvá s vysokou diverzitou druhov, výskytom chránených druhov rastlín a slatiny s vysokým obsahom báz s prvosienkou pomúčenou (*Primula farinosa*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: prvosienka pomúčená (*Primula farinosa*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jaré kosenie s následným prepásaním územia), zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR), obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny, obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov.

GL 30 Steny – Poludňový grúň

Výmera: existujúca 228,6 ha, navrhovaná 228,6 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Terchová

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú zachovalé porasty bučín, javorín, jedlín a jarabinových smrečín s prechodom do kosodreviny a alpínskych lúk. Lokalita predstavuje stanovište pre sovy a kurovité vtáky. Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: A11 Alpínske trávinnobylinné porasty na silikátovom podklade (6150), Kr10 Kosodrevina (*4070), Lk2 Horské kosné lúky (6520), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls9.2 Smrekové lesy vysokobylinné (9410).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*), zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*), dryádka osemplupienková (*Dryas octopetala*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou a skialpinizmom,
- lety lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia,
- intenzívny zber lesných plodov.

Manažmentové opatrenia:

- ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000.

GL 31 Chleb (NPR)

Výmera: existujúca 328,79 ha, navrhovaná 328,79 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Terchová

Charakteristika, zastúpenie biotopov: zachovalé porasty bučín, javorín, jedlín a jarabinových smrečín s prechodom do kosodreviny a alpínskych lúk na kryštalických a mezozoických horninách. Lokalita predstavuje stanovište pre sovy a kurovité vtáky.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: A11 Alpínske trávinnobylinné porasty na silikátovom podklade (6150), A19 Vresoviská a spoločenstvá kríčkov v subalpínskom a alpínskom stupni (4060), Kr10 Kosodrevina (*4070), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté

lesy (9130), Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls9.2 Smrekové lesy vysokobylinné (9410), Sk1 Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk8 Neprístupné jaskynné útvary (8310).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: dryádka osemplupienková (*Dryas octopetala*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), črievičník papučkovitý (*Cypripedium calceolus*), šafrán karpatský (*Crocus heufelianus*), prilbica tuhá moravská (*Aconitum firmum* ssp. *Moravicum*), stračonôžka tatranská (*Delphinium oxysepalum*), stačonôžka vysoká (*D. elatum*), poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*), hruštička karpatská (*Pyrola carpatica*), iskerník alpský (*Ranunculus alpestris*), sekernica tmavá (*Hedysarum hedysaroides*), vrba tupolistá (*Salix retusa*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, skialpinizmom,
- lety lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia,
- intenzívny zber lesných plodov.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania invázičných druhov vegetácie, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000.

GL 32 Pekelník – Kraviarske

Výmera: existujúca 335,83 ha, navrhovaná 335,83 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Terchová

Charakteristika, zastúpenie biotopov: typické sú zachovalé sčasti pralesovité lesné porasty bukového až smrekového stupňa s prevahou bukových jedlín a javorín, s prechodom do kosodreviny a alpských lúk. Lokalita predstavuje stanovište pre sovy a kurovité vtáky.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: A12 Alpínske snehové výležišká na silikátovom podklade (6150), A19 Vresoviská a spoločenstvá kričkov v subalpínskom a alpínskom stupni (4060), Kr10 Kosodrevina (*4070), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls9.2 Smrekové lesy vysokobylinné (9410).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), dryádka osemplupienková (*Dryas octopetala*), trčiček jednolistý (*Malaxis monophyllos*), vstavačovec Fuchsov (*Dactylorhiza fuchsii*), pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, skialpinizmom, lyžiarske vleky, lyžiarske zjazdové trate a ich zasnežovanie, osvetľovanie lyžiarskych tratí, používanie chemických látok spojených s úpravou vlastností snehu, športové areály (navrhované i existujúce), rekreačné objekty a areály (navrhované i existujúce),

lety lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia,

- svetelné a hlukové efekty, hlasná hudba,
- intenzívny zber lesných plodov.

Manažmentové opatrenia:

- ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- vytvoriť a ponechať územia so sezónnymi uzávierami, napr. počas mimoriadne citlivého obdobia rodenia a vyvážania mláďat zvierat,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000.

Obrázok č. 6.5: Baraniarky a Kraviarske

GL 33 Veľká Bránica (NPR)

Výmera: existujúca 334,69 ha, navrhovaná 334,69 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Belá, Terchová

Charakteristika, zastúpenie biotopov: charakteristické pre lokalitu sú zachovalé, sčasti pralesovité lesné porasty bukového až smrekového stupňa s prevahou bukových jedlín a javorín s prechodom do kosodreviny a alpínskych lúk.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Al3 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), Br6 Brehové porasty deväťsilov (6430), Kr10 Kosodrevina (*4070), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou,
- lety lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane

opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa,

- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000.

GL 34 Prípor (NPR)

Výmera: existujúca 274,6 ha, navrhovaná 274,6 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Belá, Dolná Tižina, Krasňany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: pre lokalitu sú charakteristické lesné spoločenstvá na vápnitom i kremencovom podloží so zachovanou výškovou stupňovitou od jedľovo-bukového až po kosodrevinový vegetačný stupeň. Vyskytujú sa tu chránené a ohrozené druhy rastlín, ako aj endemické kosodrevinové spoločenstvá s vrbou Margittaiho (*Sorbus margittaiana* - endemit Malej Fatry) a čremchou obyčajnou skalnou (*Padus avium* ssp. *Petraea*). Spomedzi ohrozených druhov živočíchov je významný výskyt veľkých šeliem, ako i kurovitých vtákov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Al3 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), Kr10 Kosodrevina (*4070), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Sk1 Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk8 Neprístupné jaskynné útvary (8310).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: vrbá Margittaiho (*Sorbus margittaiana* - endemit Malej Fatry), čremcha obyčajná skalná (*Padus avium* ssp. *Petraea*), vstavač mužský (*Orchis mascula*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*), krušík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), tis obyčajný (*Taxus baccata*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), dryádka osemplupienková (*Dryas octopetala*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- lety lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia.

Navrhované manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania invázných druhov vegetácie, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000.

GL 35 Suchý (NPR)

Výmera: existujúca 435,49 ha, navrhovaná 435,49 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Krasňany, Nezbudská Lúčka

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú prirodzené lesné spoločenstvá pralesovitého rázu, jedľobučiny až smrečiny s prechodom do kosodreviny a alpínskych lúk na karbonátovom i silikátovom podloží s výskytom ohrozených druhov fauny a flóry.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Al3 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), Kr10 Kosodrevina (*4070), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Sk1 Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou (8210).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: klinček lesklý (*Dianthus nitidus*), dryádka osemplupienková (*Dryas octopetala*), tučnica alpínska (*Pinguicula alpina*), hruštička karpatská (*Pyrola*

carpatica), vřba Margittaiho (*Sorbus margittaiana* – endemit Malej Fatry), čremcha obyčajná skalná (*Padus avium* ssp. *Petraea*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou,
- lety lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať trvalo udržateľné spôsoby rekreácie a CR.

GL 36 Dolná Tižina, Boroviny

Výmera: existujúca 22,87 ha, navrhovaná 20,76 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Dolná Tižina, Krasňany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: trávinnobylinné spoločenstvá s vysokou biodiverzitou a chránenými druhmi rastlín, napr. vstavačovité (*Orchidaceae*), ako aj mokradňové spoločenstvá. Skalný komplex s reliktným výskytom chladnomilných druhov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1.1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom substráte s významným výskytom druhov čeľade *Orchidaceae* (*6210).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*), vstavač mužský (*Orchis mascula*), vstavač vojenský (*Orchis militaris*), vstavačovec Fuchsov (*Dactylorhiza fuchsii*), kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), vstavačovec Fuchsov Soóov (*Dactylorhiza fuchsii* subsp. *sooiana*), pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), päťprstnica hustokvetá (*Gymnadenia densiflora*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, pravidelne pášť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košiarov a vykášať buriny a nedopasky,
- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne, zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí.

GL 37 Kurský potok

Výmera: existujúca 11,51 ha, navrhovaná 11,51 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Dolná Tižina, Krasňany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita je charakteristická dobre vyvinutými brehovými porastmi s dominanciou vřby purpurovej (*Salix purpurea*) a výskytom mirikovky nemeckej (*Myricaria germanica* – v súčasnosti nepotvrdený), výskyt ohrozených druhov vtákov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Br3 Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s myrikovkou nemeckou (*Myricaria germanica*) (3230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: výskyt myrikovky nemeckej (*Myricaria germanica*) v súčasnosti nepotvrdený.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou a odvodňovaním, znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrub drevín brehových porastov,
- rozširovanie inváznych druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zabrániť ruderalizácii,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 38 Krivé (NPR)

Výmera: existujúca 208,12 ha, navrhovaná 208,12 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Nezbudská Lúčka

Charakteristika, zastúpenie biotopov: pre lokalitu sú charakteristické prirodzené bukové porasty, zmiešané sutinové lesy s dubom zimným (*Quercus petraea*), hrabom obyčajným (*Carpinus betulus*) a i., sutinové spoločenstvá so skalnicou horskou karpatskou (*Sempervivum montanum subsp. carpathicum*) a silikátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Sk2 Silikátové steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8220).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: -

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- lety lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia,
- hluk z dopravy.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa.

GL 39 Starý hrad (NPR)

Výmera: existujúca 85,43 ha, navrhovaná 85,43 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Nezbudská Lúčka

Charakteristika, zastúpenie biotopov: pre lokalitu sú charakteristické prirodzené dubové porasty na severnej hranici svojho rozšírenia na Slovensku, jedľové bučiny s dubom, dubové boriny a lipové sutinové lesy. Vyskytuje sa tu užovka stromová (*Zamenis longissimus*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls6.1 Kyslomilné borovicové a dubovo-borovicové lesy, Sk2 Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8220).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: užovka stromová (*Zamenis longissimus*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou,
- lety lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia,

- hluk z dopravy.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania invázných druhov vegetácie, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR.

GL 40 Asfaltový lom pri Nezbudskej Lúčke

Výmera: existujúca 12,94 ha, navrhovaná 14,53 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Nezbudská Lúčka, Varín

Charakteristika a zastúpenie biotopov: významná reprodukčná lokalita pre ohrozené druhy obojživelníkov (žaby, mloky). Lokalita je významná i z hľadiska výskytu významných druhov vážok, vodného rastlinstva, brehových porastov, teplomilných trávinnobylinných spoločenstiev a krovín s výskytom *Orchidaceae*. Na lokalite bola zistená prítomnosť netopierov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Vo2 Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcou a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition* (3150), Tr6 Teplomilné lemy, Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: vstavačovité (*Orchidaceae*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, odvodňovaním, znečisťovanie vodnej plochy nelegálnymi skládkami odpadov, výrub drevín brehových porastov,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- rozširovanie invázných druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do brehov vodných plôch, zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.), pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košiarov a vykásať buriny a nedopasky,
- zabrániť ruderalizácii,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 41 Strečniansky hradný vrch

Výmera: existujúca 15,97 ha, navrhovaná 16,1 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Strečno

Charakteristika, zastúpenie biotopov: na lokalite sa nachádzajú skalné spoločenstvá, teplomilné druhy rastlín a teplomilná fauna. Lokalita je stanovišťom sov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls6.2 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (91Q0), Sk2 Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8220).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: klinček včasný (*Dianthus praecox*), krušík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), prvosenka holá (*Primula auricula*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- hluk z dopravy,
- vyrušovanie v hniezdnom období (fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd,
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s turistikou.

Manažmentové opatrenia:

- ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR.

GL 42 Javor

Výmera: existujúca 20,41 ha, navrhovaná 20,41 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Stráňavy, Strečno

Charakteristika, zastúpenie biotopov: teplomilné lesné i nelesné spoločenstvá s výskytom ohrozených druhov rastlín. Lokalita je zároveň i stanovištom sov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Tr5 Suché a dealpínske trávinnobylinné porasty (6190).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), klinček včasný (*Dianthus praecox*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- povrchový lom v tesnej blízkosti genofondovej lokality a vyrušovanie živočíchov hlukom z lomu, zvýšená prašnosť,
- vyrušovanie v hniezdnom období (fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd,
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s turistikou.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),

- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR.

Obrázok č. 6.6: Javor, bučina

GL 43 Hýrovská slatina

Výmera: existujúca 6,5 ha, navrhovaná 6,5 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Stráňavy, Žilina (Mojšová Lúčka)

Charakteristika, zastúpenie biotopov: komplex mokradových spoločenstiev na vápniťých slatinách s výskytom ohrozených vlhkomilných spoločenstiev s ostricou Davallovou (*Carex davalliana*). Výskyt fialky močiarnnej (*Viola palustris*), hviezdice močiarnnej (*Stellaria palustris*) a veroniky štitovitej (*Veronica scutellata*). Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (*91EO), Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230), Ra7 Sukcesne zmenené slatiny.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: ľadenec barinný (*Lotus uliginosus*), krušík močiarnny (*Epipactis palustris*), vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*), veronika štitovitá (*Veronica scutellata*), vstavačovec májový pravý (*Dactylorhiza majalis*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä odvodňovaním a výrubom drevín brehových porastov,
- rozširovanie inváznych druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín,
- blízkosť záhradkárskej osady.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť,
- vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- zabrániť ruderalizácii,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

GL 44 Lietavská Lúčka, Pod skalkou

Výmera: existujúca 5,33 ha, navrhovaná 5,35 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lietavská Lúčka

Charakteristika, zastúpenie biotopov: zvyšky pôvodnej teplomilnej vegetácie Žilinskej kotliny, zdroj fytofenofonu do budúcnosti.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinné porasty na vápnitom substráte (6210), Tr6 Teplomilné lemy.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: krušík oddialený (*Epipactis helleborine*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu.

Manažmentové opatrenia:

- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia).

GL 45 Majerské skálie

Výmera: existujúca 16,18 ha, navrhovaná 16,08 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Lietava

Charakteristika, zastúpenie biotopov: na lokalite sa nachádzajú zlepenice, cenné skalné a teplomilné spoločenstvá. Lokalita predstavuje stanovište sov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls6.2 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (91Q0), Tr5 Suché a dealpínske trávinnobylinné porasty (6190).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), klinček včasný (*Dianthus praecox*), sovy (*Strigiformes*). Výskyt paľadenca primorského (*Tetragonolobus maritimus*) nepotvrdený.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...), zarastanie nepôvodnou borovicou, jej šírenie samonáletom,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR),
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie.

GL 46 Uhliská

Výmera: existujúca -, navrhovaná 60,28 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Žilina (Bánová), Lietava

Charakteristika, zastúpenie biotopov: staré vzrastlé porasty, ako aj dobre vyvinutý ekotón, ktoré predstavujú hniezdisko viacerých druhov vtákov, inak vzácnych v poľnohospodárskej krajine Žilinskej kotliny.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: -

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: -

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),

- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostniť extenzívne obhospodarovanie lesov,
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov.

GL 47 Východný hrebeň Súľovských skál

Výmera: existujúca 86,75 ha, navrhovaná 86,73 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Jasenové, Lietavská Svinná – Babkov, Podhorie

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú skalnaté trávinnobylinné spoločenstvá s výskytom ojedinelých vzácných druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Al3 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), Pr3 Penovcové prameniská (*7220), Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky, Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmäčkané lúky horských a podhorských oblastí, Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls6.2 Reliktné a vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (91Q0), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Sk1 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk6 Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni (*8160), Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinové porasty na vápnom substráte (6210), Tr5 Suché a dealpínske trávinnobylinné porasty (6190).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: horec Clusiov (*Gentiana clusii*), muchovník vajcovitý (*Amelanchier ovalis*), prvosienka holá (*Primula auricula*), poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), tis obyčajný (*Taxus baccata*), tučnica obyčajná (*Pinguicula alpina*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*), prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*), prilbovka dlholistá (*C. longifolia*), prilbovka červená (*C. rubra*), koralica lesná (*Corallorhiza trifida*), zimolub okolkatý (*Chimaphila umbellata*), klinček včasný pravý (*Dianthus praecox* subsp. *praecox*), kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), kruštík komorický (*E. komoricensis*), kruštík úzkopyskový (*E. leptochilla* agg.), kruštík Leuteho (*E. leutei*), kruštík drobnolistý (*E. microphylla*), kruštík rožkatý (*E. muelleri*), kruštík pontský (*E. pontica*), kruštík útlý (*E. pseudopurpurata*), kruštík močiarny (*Epipactis palustris*), kruštík modrofialový (*E. purpurata*), smrečinovec plazivý (*Goodyera repens*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), päťprstnica hustokvetá (*G. densiflora*), päťprstnica voňavá (*G. odoratissima*), hmyzovník Holubyho (*Ophrys holubyana*), hmyzovník muchovitý (*O. insectifera*), vstavač mužský (*Orchis mascula*), vstavač vojenský (*O. militaris*), vstavač bledý (*O. pallens*), jazyk jelení (*Phyllitis scolopendrium*), vemenník zelenkastý (*Platanthera chlorantha*), starček tŕňomilný (*Senecio umbrosus*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), ojedinelý výskyt dryádky osemplupienkovej (*Dryas octopetala*) a kavylu pôvabného (*Stipa pulcherrima*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, cyklistikou, jazdou na terénnych motorkách, štvorkolkách,
- rozširovanie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, ponechať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, prednostne chrániť prirodzené lesy, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás, vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí, citlivo riešiť akékoľvek zásahy do vodného režimu v lokalitách, kde sa vyskytujú penovcové prameniská.

GL 48 Niva v doline medzi Tomečnicou a Veľkým vrškom

Výmera: existujúca 11,43 ha, navrhovaná 12,02 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lietavská Svinná – Babkov

Charakteristika, zastúpenie biotopov: skalné spoločenstvá s výskytom dealpínskych druhov, sústava umelých vodných nádrží a mokrých lúk slúžiacich ako reprodukčný biotop vážok a obojživelníkov. Výskyt ostrice metlinatej (*Carex paniculata*), ostrice zobáčkatej (*C. rostrata*), valeriány celistvolistej (*Valeriana simplicifolia*) a prasličky močiarnej (*Equisetum palustre*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí, Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls6.2 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (91Q0), Tr5 Suché a dealpínske trávinnobylinné porasty (6190).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: klinček včasný (*Dianthus praecox*), deväťorka rozprestretá (*Fumana procumbens*), poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí, najmä jej úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, výstavbou rekreačných zariadení v okolí mokradí,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne, udržiavať zimoviská a liahniská obojživelníkov a priaznivého stavu migračných zón k lokalitám

produkcie a k niektorým typom letných stanovišť a zabezpečiť ochranu obojživelníkov v období migrácie,

- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

Obrázok č. 6.7: Niva v doline medze Tomečnicou a Veľkým vrškom

GL 49 Svah pri Kňazovej Lehote

Výmera: existujúca 8,26 ha, navrhovaná 8,73 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lietavská Svinná – Babkov

Charakteristika, zastúpenie biotopov: teplomilné, suchomilné bylinné spoločenstvá s výskytom teplomilných druhov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Kr2 Porasty borievky obyčajnej (5130), Ls6.3 Lesostepné borovicové lesy, Tr6 Teplomilné lemy.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: prerastlík kosákovitý (*Bupleurum falcatum*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- rozširujúca sa urbanizácia.

Manažmentové opatrenia:

- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia),
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES.

GL 50 Babice

Výmera: existujúca 19,21 ha, navrhovaná 19,21 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Jasenové, Zbyňov

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú skalné a suchomilné spoločenstvá s výskytom ohrozených druhov rastlín. Lokalita predstavuje hniezdisko sov a dravcov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*), kruštík drobnolistý (*Epipactis microphylla*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie

odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),

- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov.

GL 51 Údolie pri Vlčej hore

Výmera: existujúca 2,98 ha, navrhovaná 2,87 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Jasenové, Zbyňov

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje okraj borovicového porastu s vápnomilnými bučinami a výskytom viacerých ohrozených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*), krušík drobnolistý (*Epipactis microphylla*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.).

GL 52 Údolie pri Háji

Výmera: existujúca 10,88 ha, navrhovaná 10,32 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Jasenové

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvorí pramenisková mokraď – porast zväzu ostríc Davallových (*Caricetu davallianae*), v mokradných i lesných spoločenstvách je zaznamenaný výskyt ohrozených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: tučnica obyčajná (*Pinguicula vulgaris*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, výrub drevín brehových porastov.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí,
- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah).

GL 53 Skalka pod Dúbravou

Výmera: existujúca 1,63 ha, navrhovaná 1,63 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Jasenové

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje hniezdisko sov. Zaznamenaný je i výskyt ponikleca prostredného (*Pulsatilla subslavica*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls6.2 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (91Q0), Sk1 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8210).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), horec Clusiov (*Gentiana clusii*), klinček včasný (*Dianthus praecox*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické

tvary obnovovaných prvkov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín (*Pulsatilla sublavica*),

- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie.

GL 54 Rajčianka pri Konskej

Výmera: existujúca 9,95 ha, navrhovaná 10,77 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Rajecké Teplice, Zbyňov

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú zachovalé ekosystémy Rajčianky s dobre vyvinutými vŕbovými brehovými porastmi.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Kr9 Vŕbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek, Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (*91EO).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), skokan hnedý (*Rana temporaria*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou a odvodňovaním, znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov, výrub drevín brehových porastov,
- rozširovanie inváznych druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín,
- blízkosť rekreačných objektov a areálov (chatová oblasť),
- intenzívne poľnohospodárstvo.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), zamedziť výstavbu nových bariér, zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov,
- zabrániť ruderalizácii,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

GL 55 Skalky

Výmera: existujúca 108,48 ha, navrhovaná 107,95 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Lietavská Svinná – Babkov, Rajecké Teplice

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú zachovalé lesné a skalné spoločenstvá s výskytom borievky (*Juniperus sp.*). Na lokalite je zaznamenaný výskyt sov a netopierov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Ls6.2 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy (91Q0).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), prvosenka holá (*Primula auricula*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený prevažne so skalolezectvom a turistikou,

- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Navrhované manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín (najmä nepôvodnej borovice), optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, cielené výruby vedúce k zachovaniu nelesných biotopov a zachovaniu populácie ponikleca prostredného (*Pulsatilla sublavica*), ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, údržba vletových priestorov pre netopiere.

GL 56 Rajčianka pod Slnečnými skalami

Výmera: existujúca 7,63 ha, navrhovaná 8,04 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Porúbka, Rajecké Teplice

Charakteristika, zastúpenie biotopov: brehové porasty Rajčianky – zachovalé vrbové lužné lesy.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Br4 Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s vrbou sivou (3240).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: stračonôžka vysoká (*Delphinium elatum*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním a odvodňovaním, výrub drevín brehových porastov,
- znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami, nelegálnymi skládkami odpadov,
- rozširovanie invázných druhov.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodného toku (iné než údržbové), zabrániť regulácii vodného toku, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, zachovať prirodzený vodný tok,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

GL 57 Medzihorský potok

Výmera: existujúca 15,42 ha, navrhovaná 14,88 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Rajecké Teplice, Turie

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú zachovalé podhorské lužné lesy a dobre vyvinuté brehové porasty. Genofondová lokalita predstavuje významnú migračnú trasu zveri.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Kr9 Vrbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek, Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (91EO).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: rys ostrovid (*Lynx lynx*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním a odvodňovaním, výrub drevín brehových porastov,
- nelegálne skládky odpadov.

Manažmentové opatrenia:

- minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodného toku (iné než údržbové), zabrániť regulácii vodného toku, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

GL 58 Mokrad' pri Turí

Výmera: existujúca 2,03 ha, navrhovaná 3,27 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Turie, Porúbka

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany na lokalite sú mokradné spoločenstvá s výskytom žltohlavu najvyššieho (*Trollius altissimus*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí, Vo8 Spoločenstvá bylín a šachorín eutrofných mokradí s kolísajúcou vodnou hladinou.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokrade, najmä jej úpravou, zasypávaním, odvodňovaním,
- nelegálne skládky odpadu,
- rozširovanie invázných druhov.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 59 Turie, Holý diel

Výmera: existujúca 20,2 ha, navrhovaná 21,45 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Porúbka, Turie

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje teplomilné trávinnobylinné spoločenstvá s výskytom vstavačovitých (*Orchidaceae*) a vysokou biodiverzitou. Biotop s borievkou obyčajnou (*Juniperus communis*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1.1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom substráte s významným výskytom druhov čeľade *Orchidaceae* (*6210), Tr2 Subpanónske trávinnobylinné porasty (*6240).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: vstavač trojzubý (*Orchis tridentata*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), prilbovka dlholistá (*Cephalanthera longifolia*), vstavač mužský (*Orchis mascula* subsp. *signifera*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*), kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- športové aktivity (motokrosový pretek).

Navrhované manažmentové opatrenia:

- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia),
- nerozširovať areál konania motokrosových pretekov oproti aktuálnemu stavu.

GL 60 Čipčie

Výmera: existujúca 18,66 ha, navrhovaná 18,66 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Turie

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvorí teplomilná nelesná vegetácia s vysokou diverzitou druhov motýľov – jasoň červenooký (*Parnassius apollo*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Tr5 Suché a dealpínske trávinnobylinné porasty (6190).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: jasoň červenooký (*Parnassius apollo*), klinček včasný (*Dianthus praecox*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostniť extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu.

GL 61 Dedová skala

Výmera: existujúca -, navrhovaná 29,13 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Turie

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje stabilné, dlhodobo obsadzované hniezdisko dravcov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: -

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: -

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté

stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostniť extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),

- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov.

GL 62 Stráňavská dolina

Výmera: existujúca 36,13 ha, navrhovaná 35,27 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Stráňavy, Višňové

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany je dolina kaňonovitého charakteru, ktorou preteká Stráňavský potok. Skalné a jaskynné priestory predstavujú útočisko pre ohrozené druhy netopierov. Na JZ svahoch je výskyt teplomilnej vegetácie a rôznych druhov motýľov, napr. jasoň červenooký (*Parnassius apollo*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy(9150), Sk8 Neprístupné jaskynné útvary (8310).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: poniklec slovenský (*Pulsatilla slavnica*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), prilbovka biela (*C. damasonium*), prilbovka dlhohlístá (*C. longifolia*), krušík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), krušík modrofialový (*E. purpurata*), jasoň červenooký (*Parnassius apollo*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činností meniacej stav mokradí alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, výrub drevín brehových porastov,
- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- povrchové lomy vápencové, dolomitové,
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, pohyb mimo značených chodníkov spojený prevažne so skalolezectvom a turistikou.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, prednostne chrániť prirodzené lesy, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zachovať ekologické podmienky pre chránený druh jasoň červenooký (*Parnassius apollo*) – obmedziť sukcesiu,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na ploche genofondovej lokality,
- údržba vletových priestorov pre netopiere,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia, úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR.

GL 63 Minčol

Výmera: existujúca 193,94 ha, navrhovaná 139,55 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Stráňavy, Turie, Višňové

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita je tvorená prirodzenými lesnými i nelesnými spoločenstvami s výskytom ohrozených druhov rastlín a významných druhov pavúkov. Predstavuje útočisko pre kurovité druhy vtákov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: A19 Vresoviská a spoločenstvá kričkov v subalpínskom a alpínskom stupni (4060), Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110), Ls9.1 Smrekové lesy čučoriedkové (9410), Ls9.3 Podmáčané smrekové lesy (9410).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, skialpinizmom, cyklistikou, jazdou na terénnych motorkách a štvorkolkách,
- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- intenzívny zber lesných plodov.

Manažmentové opatrenia:

- hole nezalesňovať, nešíriť nepôvodnú kosodrevinu, podporiť prirodzený vývoj, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- usmernené pasenie na väčšine trávinnobylinných hôľnych fytocenóz,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia, úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000.

GL 64 Skalnatá

Výmera: existujúca -, navrhovaná 40,69 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Turie, Višňové

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany je pôvodný zmiešaný les so zastúpením prirodzených lesných a horských druhov s dominanciou buka (*Fagus sp.*) a jedle (*Abies sp.*). Charakter vegetácie je mozaikovitý, v rámci plôšok so zníženým drevinovým zápojom lokálne dominujú trávny. Spodná časť lokality má charakter nenarušeného pralesného spoločenstva s dominantnou jedľou (*Abies sp.*) a pestré zastúpenie odumretého dreva vrátane stojaceho.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy, Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),

Manažmentové opatrenia:

- vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa.

Obrázok č. 6.8: Pralesové porasty v Skalatej

GL 65 Veľká Lúka

Výmera: existujúca 41,41 ha, navrhovaná 41,41 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Kunerad, Stránske, Turie

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvoria vrcholové psicové spoločenstvá, pôvodné porasty kosodreviny a maloplošné, často fragmentárne rašeliniská.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Kr10 Kosodrevina (*4070), Lk2 Horské lúky kosné (6520), Tr8 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (*6230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: horec bodkovaný (*Gentiana punctata*), zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, skialpinizmom, cyklistikou, jazdou na snežných skútroch, terénnych motorkách, štvorkolkách,
- intenzívny zber lesných plodov,
- rozširovanie výstavby telekomunikačných zariadení.

Manažmentové opatrenia:

- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- hole nezašľapovať, podporiť prirodzený vývoj,
- usmernené pasenie na väčšine trávinnobylinných hôľnych fytocenóz,
- regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

GL 66 Slačiny

Výmera: existujúca -, navrhovaná 26,84 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Stránske, Kunerad

Charakteristika, zastúpenie biotopov: zachovalé ukážky bukových a jedľovo-bukových kvetnatých lesov. V pralese dominuje buk (*Fagus sp.*), vyššie zastúpenie tu má jedľa (*Abies sp.*), vtrúsene sa vyskytuje javor horský (*Acer pseudoplatanus*). V poraste je zastúpená pestrá škála odumretého dreva, vrátane stojaceho. V hornej vrstve sú porasty výrazne staré.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa.

GL 67 Kozol (NPR)

Výmera: existujúca 188,61 ha, navrhovaná 92,87 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecké Teplice, Turie

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvoria bralné zoskupenia na hrebeni Kozla a pestré lesné i nelesné spoločenstvá s výskytom horských i teplomilných druhov. Zo živočíchov sú na lokalite významné dravé vtáky a sovy, ale aj rôzne druhy motýľov, napr. jasoň červenooký (*Parnassius apollo*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Sk1 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk6 Nespevnené karbonátové sutiny montánneho až kolinného stupňa (*8160), Tr1.1 Suchomilné trávinnobylinné a krovité porasty na vápnitom podloží s významným výskytom druhov čeľade *Orchidaceae* (*6210).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*), ľanolistník alpínsky (*Thesium alpinum*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*), soldanelka karpatská (*Sodanella carpatica*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), päťprstnica voňavá (*G. odoratissima*), fúzač alpský (*Rosalia alpina*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (*Ursus arctos*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu (*Parnassius apollo*),
- vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania invázných druhov vegetácie, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa,
- zabrániť sukcesným procesom na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- zachovať ekologické podmienky pre chránený druh jasoň červenooký (*Parnassius apollo*) – obmedziť sukcesiu,
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov.

GL 68 Lazy nad obcou Kunerad

Výmera: existujúca -, navrhovaná 27,08 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Kunerad, Kamenná Poruba

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvorí stabilné, dlhodobo obsadzované hniezdisko vzácneho druhu vtáka v lesnom poraste.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: -

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: -

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov,
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov.

GL 69 Krupáčová

Výmera: existujúca -, navrhovaná 27,71 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Kunerad

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita charakteristická zachovalými starými bučinami a jedľobučinami v podhorských oblastiach. Významný je výskyt niekoľkých druhov netopierov a sov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: rys ostrovid (*Lynx lynx*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), muchár sivý (*Muscicapa striata*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), ďateľ bieločrptlý (*Picoides leucotos*), muchárík bieločrptlý (*Ficedula albicollis*), žlna sivá (*Picus canus*), muchárík malý (*Ficedula parva*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nadmerný hluk, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s turistikou.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostňovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy a lesy so zachovalým prirodzeným charakterom ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabezpečiť ochranu a manažment pramenných oblastí.

GL 70 Rajec, Baranová

Výmera: existujúca 1,61 ha, navrhovaná 2,05 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Rajec

Charakteristika, zastúpenie biotopov: zachovaná plôška s teplomilnou trávinnobylinnou vegetáciou a výskytom ponikleca prostredného (*Pulsatilla subslavica*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom substráte (6210).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jaré kosenie s následným prepásaním územia).

GL 71 Baranovské terasy

Výmera: existujúca 6,06 ha, navrhovaná 5,6 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Rajec

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú extenzívne využívané pasienky s výskytom viacerých ohrozených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), vstavačovec májový pravý (*Dactylorhiza majalis*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jaré kosenie s následným prepásaním územia).

GL 72 Veľká Čierna, mokrad' na V od obce

Výmera: existujúca 1,31 ha, navrhovaná 1,12 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Veľká Čierna

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvoria vlhkomilné lúčne spoločenstvá s dominanciou pichliača potočného (*Cirsium rivulare*) a s výskytom ohrozených a vzácných druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: vstavačovec (*Dactylorhiza sp.*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), hadivka obyčajná (*Ophioglossum vulgatum*), púpava močiarna (*Taraxacum sect. Palustria*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí, najmä jej úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, intenzívna poľnohospodárska činnosť v okolí mokradí,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

GL 73 Veľká Čierna, mokrad' v bočnej dolinke J od obce

Výmera: existujúca 2,41 ha, navrhovaná 2,94 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Veľká Čierna

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvoria mokradné spoločenstvá vysokých ostríc.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: hadivka obyčajná (*Ophioglossum vulgatum*), päťprstnica hustokvetá (*Gymnadenia densiflora*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokrade, najmä jej úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, intenzívna poľnohospodárska činnosť v okolí mokrade,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

GL 74 Niva Čiernanky

Výmera: existujúca 9,69 ha, navrhovaná 8,33 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Veľká Čierna

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvorí mokrad' s výskytom ohrozených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí, Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: všivec močiarny (*Pedicularis palustris*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), vstavačovec (*Dactylorhiza* sp.), bahnička málokvetá (*Eleocharis quinqueflora*), vstavačovec májový pravý (*Dactylorhiza majalis*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokrade, najmä jej úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, intenzívna poľnohospodárska činnosť v okolí mokrade,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

GL 75 Čierňanský rybník

Výmera: existujúca 35,8 ha, navrhovaná 43 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Rajec

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvorí komplex biotopov zahŕňajúci vodnú nádrž, mezofilnú lúku, občas pasené terasy na mieste bývalých polí a borovicový lesík. Je významnou lokalitou vodného vtáctva, motýľov a ohrozených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom substráte (6210), Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav statickej vodnej plochy alebo koryta vodného toku, najmä ich úpravou, odvodňovaním, znečisťovaním vodného toku nelegálnymi skládkami odpadov,
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- intenzívne poľnohospodárstvo.

Manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové), doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia).

GL 76 Šujské rašelinisko (PR)

Výmera: existujúca 27,43 ha, navrhovaná 10,31 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany je významná a cenná mokraď – rašelinisko s porastami zväzu ostríc Davallových (*Caricion davallianae*) a výskytom významných druhov vážok.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Br7 Bylinné lemové spoločenstvá nížinných riek (6430), Lk4 Bezkolencové lúky (6410), Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230), Vo3 Prirodzené dystrofné stojaté vody (3160).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: šašina hrdzavá (*Schoenus ferrugineus*), vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*), prvosienka pomúčená (*Primula farinosa*), krušík močiarny (*Epipactis palustris*), všivec močiarny (*Pedicularis palustris*), tučnica obyčajná (*Pinguicula vulgaris*), vrba rozmarinolistá (*Salix repens* ssp. *Rosmarinifolia*), päťprstnica voňavá (*Gymnadenia odoratissima*), žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*), mlok bodkovaný (*Triturus vulgaris*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), rak riečny (*Astacus astacus*), ropucha obyčajná (*Bufo bufo*), rosníčka zelená (*Hyla arborea*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- znečisťovanie vodného toku odpadovými vodami a nelegálnymi skládkami odpadov,
- povrchový lom v tesnej blízkosti rašeliniska a zanášanie rašeliniska prachom z lomu,
- postupujúca sukcesia,
- intenzívne poľnohospodárstvo,
- rozširovanie invázných druhov.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než

údržbové), zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov, zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,

- vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne, udržiavať zimoviská a liahniská obojživelníkov a priaznivého stavu migračných zón k lokalitám produkcie a k niektorým typom letných stanovišť a zabezpečiť ochranu obojživelníkov v období migrácie (napr. budovať migračné zábrany, transfery jedincov na reprodukčné lokality),
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 77 Borina pri Šujskom rašelinisku

Výmera: existujúca 3,34 ha, navrhovaná 3,34 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Rajecká Lesná

Charakteristika a zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje suchý svah s borovicovým lesíkom a výskytom viacerých ohrozených a vzácných rastlinných druhov, napr. z čeľade *Orchidaceae*, v tesnom susedstve PR Šujské rašelinisko. Na lokalite sa vyskytujú i penovcové prameniská a mokrade.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls6.3 Lesostepné borovicové lesy, Pr3 Penovcové prameniská (*7220).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- povrchový lom v tesnej blízkosti lokality.

Manažmentové opatrenia:

- nepripustiť ďalšiu ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území,
- zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí, citlivo riešiť akékoľvek zásahy do vodného režimu v lokalitách, kde sa vyskytujú penovcové prameniská.

GL 78 Sрниak

Výmera: existujúca 141,6 ha, navrhovaná 142,3 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Rajec, Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: tvoria ju teplomilné vápnomilné lesné, skalné a sutinové spoločenstvá s výskytom ohrozených druhov rastlín, napr. ponikleca prostredného (*Pulsatilla subslavica*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*), krušík oddialený (*Epipactis helleborine*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*), prvosenka holá (*Primula auricula*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- povrchové lomy vápencové, dolomitové.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dozitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky

- pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, cielené výrubu vedúce k zachovaniu nelesných biotopov a zachovaniu populácie ponikleca prostredného (*Pulsatilla subulavica*), ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- nepripustiť ďalšiu ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území,
 - neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

GL 79 Lúky a mokrade nad Ďurčinou

Výmera: existujúca 10,83 ha, navrhovaná 11,24 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Ďurčina

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvoria teplomilné trávinnobylinné spoločenstvá s borievkou obyčajnou a slatiny zo zväzu ostríc Davallových (*Caricion davallianae*) s vrúbou rozmarínolistou (*Salix rosmarinifolia*) a vstavačovitými (*Orchidaceae*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: krušík močiarny (*Epipactis palustris*), vrba rozmarínolistá (*Salix rosmarinifolia*), tučnica obyčajná (*Pinguicula vulgaris*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), päťprstnica hustokvetá (*G. densiflora*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí, najmä ich úpravou, odvodňovaním, znečisťovaním nelegálnymi skládkami odpadov.

Manažmentové opatrenia:

- pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku, VDJ na ha, s častým prekladáním košiarov a vykášať buriny a nedopasky, zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.), zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- udržiavať, resp. zväčšiť plochu slatín, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie.

GL 80 Ústie Rybnej doliny

Výmera: existujúca -, navrhovaná 0,99 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Ďurčina

Charakteristika, zastúpenie biotopov: mokradové spoločenstvá s výskytom vážok a chránených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: -

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: -

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí, najmä jej úpravou, zasypávaním, odvodňovaním.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne.

GL 81 Sokol

Výmera: existujúca 16,83 ha, navrhovaná 18,64 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Ďurčiná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany je teplomilná nelesná skalná vegetácia. Lokalita je významná z dôvodu výskytu dvoch druhov dravých vtákov a niekoľkých druhov netopierov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Sk1 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk6 Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni (*8160).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), prilbica tuhá pravá (*Aconitum firmum* ssp. *Firmum*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), ďateľ bieločrptý (*Dendrocopos leucotos*), muchárik bieločrptý (*Ficedula albicollis*), kuvičok vrbčie (*Glaucidium passerinum*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov.

GL 82 Skaly v Porubskej doline

Výmera: existujúca 50,5 ha, navrhovaná 90,33 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kamenná Poruba, Rajec

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú prirodzené bukové porasty s prímiesou listaných drevín a teplomilná nelesná a skalná vegetácia.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: tis obyčajný (*Taxus baccata*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový,

výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostňovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah).

GL 83 Hnilická Kýčera – Oselná – Usypaná skala

Výmera: existujúca -, navrhovaná 163,18 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajec

Charakteristika, zastúpenie biotopov: diferencované, zachovalé cenné porasty lesných spoločenstiev so zmiešanými smrečínami (*Picea sp.*) a bukmi (*Fagus sp.*) s prímiešanou jedľou (*Abies sp.*), javorom horským (*Acer platanoides*) na strmých svahoch hrebeňovej časti Lúčanskej Fatry s výskytom chrobákov (*Coleoptera*). Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5 Bukové a zmiešané bukové lesy, Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Sk6 Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni (*8160).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: rys ostrovid (*Lynx lynx*), fúzač alpský (*Rosalia alpina*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*), ďateľ bieločrtný (*Picoides leucotos*), muchárik bieločrtný (*Ficedula albicollis*), žlna sivá (*Picus canus*), muchárik malý (*Ficedula parva*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, často veľkoplošným podrastovým spôsobom, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nadmerný hluk, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s turistikou.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostňovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabezpečiť ochranu a manažment pramenných oblastí,
- usmerňovať pohyb návštevníkov územia, úpravou a opravami turistických chodníkov.

GL 84 Kýčera

Výmera: existujúca -, navrhovaná 130,43 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: les s pôvodným druhovým zložením vyskytujúci sa na sutinách vo vyšších horských polohách.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: rys ostrovid (*Lynx lynx*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*), ďateľ bielochrbtý (*Picoides leucotos*), muchárik bieločrký (*Ficedula albicollis*), muchárik malý (*Ficedula parva*). Zaznamenaná bola i prítomnosť netopierov.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nadmerný hluk, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s turistikou.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostňovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- zabezpečiť ochranu a manažment pramenných oblastí,
- usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov.

GL 85 Pod Jablonskou

Výmera: existujúca -, navrhovaná 4,6 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Ďurčiná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: segment starého lesa s prirodzeným druhovým zložením so zastúpením jedle bielej (*Abies alba*) a smreka obyčajného (*Picea abies*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: tesár čierny (*Dryocopus martius*), ďateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), muchárik bieločrký (*Ficedula albicollis*), kuvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, často veľkoplošným podrastovým spôsobom, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),

Manažmentové opatrenia:

- ochranné lesy na strmých skalnatých svahoch s plytkou pôdou ponechať na samovývoj (bezzásah).

GL 86 Baba

Výmera: existujúca -, navrhovaná 28,4 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Ďurčiná, Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: komplex biotopov bukových lesov s prímiesou rastlinných spoločenstiev na strmých skalnatých svahoch s výskytom chránených druhov hmyzu. Na lokalite je zaznamenaný i výskyt netopierov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Sk6 Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni (*8160).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: fúzač alpský (*Rosalia alpina*), salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), jasoň chochlačkový (*Parnassius mnemosyne*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), muchárik bieločrý (*Ficedula albicollis*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, často veľkoplošným podrastovým spôsobom, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nadmerný hluk, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s turistikou

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostňovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- usmerňovať pohyb návštevníkov územia, úpravou a opravami turistických chodníkov.

GL 87 Nad potokom Lesnianka

Výmera: existujúca - , navrhovaná 8,35 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje komplex bukových porastov a zmiešaných jedľovo-bukových lesov, s výskytom rôznych druhov obojživelníkov, ako napr. salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), muchárik bieločrý (*Ficedula albicollis*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostňovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah).

GL 88 Kukla

Výmera: existujúca - , navrhovaná 3,75 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: malý fragment bukového lesa s prirodzeným druhovým zložením.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: muchárik bieločrý (*Ficedula albicollis*), tesár čierny (*Dryocopus martius*), žlna sivá (*Picus canus*),

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostňovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah).

GL 89 Rybná

Výmera: existujúca 3,48 ha, navrhovaná 3,48 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: zachovalé teplomilné trávinnobylinné spoločenstvá s prirodzeným druhovým zložením, výskytom ľanu žltého (*Linum flavum*) a chránených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: -

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: -

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

GL 90 Šiguty

Výmera: existujúca 6,3 ha, navrhovaná 6,3 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Fačkov, Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: zachované trávinnobylinné spoločenstvá s vysokou diverzitou druhov a chránenými druhmi rastlín. Územím preteká vodný tok so sprievodnou brehovou vegetáciou.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), krušík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- vykonávanie činnosti meniacej koryto vodného toku, najmä jeho úpravou alebo odvodňovaním, výrub drevín brehových porastov.

Manažmentové opatrenia:

- extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty,
- minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov (iné než údržbové), zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov.

GL 91 Grúň

Výmera: existujúca -, navrhovaná 56,4 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita predstavuje komplex biotopov bukových lesov s prevažným zastúpením buka (*Fagus sp.*) s listnatými drevinami na karbonátovom podloží, v hrebeňových častiach aj s výskytom trávinnobylinných porastov. Lokalita predstavuje útočisko pre niektoré druhy obojživelníkov, ako je salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5 Bukové a zmiešané bukové lesy, Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: fúzač alpský (*Rosalia alpina*), ďateľ bielochrbtý (*Picoides leucotos*), tesár čierny (*Dryocopus martius*), pŕtik kapcavý (*Aegolius funereus*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- nadmerný hluk, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s turistikou.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostňovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie,
- usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov.

GL 92 Nad dolinou Čierne –Venclová

Výmera: existujúca -, navrhovaná 119,56 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Rajecká Lesná

Charakteristika, zastúpenie biotopov: komplex biotopov bukových lesov s prevažným zastúpením buka (*Fagus sp.*) na karbonátovom podloží. Na lokalite je zaznamenaný výskyt rysa ostrovida (*Lynx lynx*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5 Bukové a zmiešané bukové lesy, Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: rys ostrovid (*Lynx lynx*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), tesár čierny (*Dryocopus martius*), ďateľ bielochrbtý (*Picoides leucotos*) a muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...).

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, uprednostňovať extenzívne obhospodarovanie lesov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah), zabezpečiť ochranu a manažment pramenných oblastí.

GL 93 Kľak (NPR)

Výmera: existujúca 240,08 ha, navrhovaná 64,04 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Fačkov

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany je troska chočského príkrovu. Nachádzajú sa tu prirodzené bučiny a cenné lesné a skalné spoločenstvá s vápnomilnou vegetáciou a s výskytom teplomilných druhov hmyzu i rastlín, ako aj subalpínskych druhov na okraji ich rozšírenia v Karpatoch.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Al3 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Sk1 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk4 Karbonátové skalné sutiny alpínskeho až montánneho stupňa (8120).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), prilbica tuhá moravská (*Aconitum firmum* ssp. *Firmum*), poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla slavica*), zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*), fúzač alpský (*Rosalia alpina*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (*Ursus arctos*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, cyklistikou, skalolezectvom,
- intenzívny zber lesných plodov,
- vyrušovanie v hniezdnom období (fotografovanie, filmovanie), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie,
- zabrániť sukcesným procesom na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,

- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov.

GL 94 Reväň

Výmera: existujúca 50,41 ha, navrhovaná 50 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Fačkov

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalita je tvorená troskou chočského príkrovu. Nachádzajú sa tu prirodzené bučiny a cenné lesné a skalné spoločenstvá, vápnomilná vegetácia, výskyt teplomilných druhov hmyzu i rastlín, výskyt subalpínskych druhov na okraji ich rozšírenia v Karpatoch.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), prilbica tuhá moravská (*Aconitum firmum* ssp. *Firmum*), poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla slavnica*), kosatec sibírsky (*Crepis sibirica*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- intenzívny zber lesných plodov,
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou a cyklistikou,
- rozširovanie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov, zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah), zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov.

GL 95 Lúka pri Fačkovskom sedle

Výmera: existujúca 0,75 ha, navrhovaná 0,79 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Fačkov

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvorí mezofilná lúka s výskytom druhov z čeľade vstavačovitých (*Orchidaceae*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: šafrán karpatský (*Crocus heuffellianus*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- ubytovacie a rekreačné zariadenia, rekreačné areály (navrhované i existujúce).

Manažmentové opatrenia:

- extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

GL 96 Fačkovské lúky

Výmera: existujúca -, navrhovaná 37,25 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Fačkov

Charakteristika, zastúpenie biotopov: mezofilné trávinnobylinné spoločenstvá podhorských oblastí na slabo zásaditých až mierne kyslých pôdach.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk2 Horské kosné lúky (6520).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*), mečík škridlicovitý (*Gladiolus imbricatus*), pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), vstavač mužský (*Orchis mascula*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, erózia,...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia).

GL 97 Pod Bartošou

Výmera: existujúca 24,13 ha, navrhovaná 24,13 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Fačkov

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvoria zachovalé lesné a skalné spoločenstvá, vápencové steny s výskytom netopierov a hniezdiskom sov.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: poniklec slovenský (*Pulsatilla slavnica*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- intenzívne lesné hospodárstvo (nešetrné zásahy do lesných porastov, nadmerná ťažba drevnej hmoty, zmena druhového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovanie odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov, ...),
- vyrušovanie v hniezdnom období (ťažbou drevnej hmoty, fotografovaním, filmovaním), vykrádanie hniezd.

Manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu, ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie), zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín, pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu, prednostne chrániť prirodzené lesy, ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah),
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, údržba vletových priestorov pre netopiere.

GL 98 Dolina Šiandrova

Výmera: existujúca -, navrhovaná 1,43 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Čičmany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú vlhké lúčne spoločenstvá s výskytom viacerých chránených druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), kosatec sibírsky (*Iris sibirica*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí a vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, výrub drevín brehových porastov,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a živočíchov,
- erózia,
- rozširovanie inváznych druhov,
- šírenie ruderalných druhov rastlín,
- nelegálne skládky odpadov.

Manažmentové opatrenia:

- vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, vylúčiť, resp. podstatne zamedziť priesaku znečisťujúcich látok (napr. pri lesnom hospodárstve, poľnohospodárstve a priemysle), zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí,
- zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie,
- zabrániť ruderalizácii.

GL 99 Lem v Čičmanoch

Výmera: existujúca -, navrhovaná 12,05 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Čičmany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: spoločenstvo teplomilných a suchomilných lúčnych a krovitých porastov na karbonátovom podloží, s výskytom vzácnych druhov hmyzu.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nižinné a podhorské kosné lúky (6510), Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovinné porasty na vápniťom substráte (6210).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: vstavačovitý (*Orchidaceae*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, erózia,...), zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu.

Manažmentové opatrenia:

- zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinovú porasty, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia).

GL 100 Dolina Žilinská

Výmera: existujúca: - ha, navrhovaná 10,03 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Čičmany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: mokradné spoločenstvo v blízkosti vodného toku s výskytom chrapkáča poľného (*Crex crex*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Kr8 Vřbové kroviny stojatých vřd, Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí, Lk10 Vegetácia vysokých ostríc.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: nezistené, potenciálne druhy uvedené v texte podkapitoly 1.2.3 Biotopy.

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, výrub drevín brehových porastov,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- rozširovanie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov, zabezpečiť ochranu a manažment inundačných a retenčných oblastí,
- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 101 Vlhké lúky nad Čičmanmi 1

Výmera: existujúca -, navrhovaná 7,8 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Čičmany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: spoločenstvo vlhkých lúk s výskytom viacerých chránených rastlinných druhov. Na lokalite je zaznamenaný výskyt chrapkáča poľného (*Crex crex*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Kr8 Vřbové kroviny stojatých vřd, Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*), mečík škridlicovitý (*Gladiolus imbricatus*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín,
- rozširujúca sa urbanizácia v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES,
- rozširovanie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody), kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať

- dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov,
- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, vylúčiť, resp. podstatne zamedziť priesaku znečisťujúcich látok (napr. pri lesnom hospodárstve a poľnohospodárstve), zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí,
 - kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy,
 - neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR).

GL 102 Javorina

Výmera: existujúca 24,14 ha, navrhovaná 3,35 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Čičmany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: svahové pasienky a mokrade s výskytom ohrozených druhov rastlín. Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk1 Nižinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí. **Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov:** žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), mečík škridlicovitý (*Gladiolus imbricatus*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- lyžiarske vleky, lyžiarske jazdové trate a ich zasnežovanie, osvetľovanie lyžiarskych tratí, používanie chemických látok spojených s úpravou vlastností snehu,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia),
- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému, vylúčiť, resp. podstatne zamedziť priesaku znečisťujúcich látok (napr. pri lesnom hospodárstve, poľnohospodárstve a priemysle), udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000.

GL 103 Borievkový pasienok v Čičmanoch

Výmera: existujúca -, navrhovaná 6,55 ha

Príslušnosť k ZÚJ (k. ú.): Čičmany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: xerotermné suchomilné trávinnobylinné porasty s výskytom chránených druhov rastlín a borievky obyčajnej (*Juniperus communis*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Tr1 Suchomilné trávinnobylinné a krovité porasty na vápnom substráte (6210), Kr2 Porasty borievky obyčajnej (5130).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: vstavač mužský (*Orchis mascula*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- postupujúca sukcesia na pasienkových a lúčnych biotopoch s výskytom chránených druhov rastlín,
- šírenie inváznych druhov.

Manažmentové opatrenia:

- extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty,
- kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy.

GL 104 Vlhké lúky nad Čičmanmi 2

Výmera: existujúca 9,26 ha, navrhovaná 5,58

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Čičmany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: lokalitu tvoria nívne lúky s výskytom ohrozených druhov rastlín, ako napr. žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*).

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí.

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia), zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty,
- zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému.

GL 105 Hanušová

Výmera: existujúca 0,4 ha, navrhovaná 0,54 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Čičmany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: slatinné pramenisko s výskytom vzácných druhov rastlín.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz (7230).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), tučnica obyčajná (*Pinguicula vulgaris*), kruštík močiarny (*Epipactis palustris*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- vykonávanie činnosti meniacej stav mokradí, najmä jej úpravou, zasypávaním alebo odvodňovaním,
- zarastanie a sukcesia na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín.

Manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť, zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí, zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín, kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne.

GL 106 Strážov (NPR)

Výmera: existujúca 133,65 ha, navrhovaná 60,74 ha

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Čičmany

Charakteristika, zastúpenie biotopov: predmetom ochrany sú lesné spoločenstvá podzväzov *Cephalanthero-Fagenion*, *Acerenion* a zväzu *Tilio-Acerion*. Genofondová lokalita predstavuje najzápadnejšiu, izolovanú lokalitu *Cortuso-Fagetum* na Slovensku.

Zastúpenie biotopov európskeho a národného významu: Al3 Alpínske a subalpínske vápnomilné trávinnobylinné porasty (6170), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (*9180), Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls5.4 Vápnomilné bukové lesy (9150), Tr5 Suché a dealpínske trávinnobylinné porasty (6190), Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky, Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (6430), Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí, Pr2 Prameniská nížin a pahorkatín na nevápencových horninách, Sk1 Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou (8210), Sk6 Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni (*8160).

Zastúpenie chránených rastlinných a živočíšnych druhov: muchovník vajcovitý (*Amelanchier ovalis*), repíček repíkovitý (*Aremonia agrimonoides*), prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*), plamienok alpský (*Clematis alpina*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*), klinček včasný pravý (*D. praecox subsp. praecox*), kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), kruštík úzkopyskový (*E. leptochilla agg.*), kruštík drobnolistý (*E. microphylla*), kruštík rožkatý (*E. muelleri*), kruštík modrofialový (*E. purpurata*), horec Clusiov (*Gentiana clusii*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), vstavač mužský (*Orchis mascula*), jazyk jelení (*Phyllitis scolopendrium*), prvosenka holá (*Primula auricula*), poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla slavnica*), poniklec prostredný (*P. subslavnica*), iskerník alpský (*Ranunculus alpestris*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), tis obyčajný (*Taxus baccata*).

Identifikácia prípadného ohrozenia:

- zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...),
- erózia, nadmerný hluk, zošľapávanie vegetácie, vyrušovanie citlivých druhov fauny, znečisťovanie územia, synantropizácia, pohyb mimo značených chodníkov spojený s nadmernou turistikou, skialpinizmom, cyklistikou, jazdou na snežných skútroch, terénnych motorkách, štvorkolkách,
- zber vajec pernatej zveri.

Manažmentové opatrenia:

- v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie,
- zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000, usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR,
- v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov, údržba vletových priestorov pre netopiere.

Ekologicky významné segmenty krajiny (EVSK)

Na území okresu Žilina navrhujeme 22 EVSK. Charakteristika jednotlivých EVSK je spracovaná v Tabuľke č. 6.3 v nasledovnej štruktúre:

- označenie EVSK,
- názov,
- charakteristika,
- výmera,
- príslušnosť k ZUJ (k. ú.),

Tabuľka č. 6.3: Charakteristika ekologicky významných segmentov krajiny okresu Žilina

Označenie EVSK	Názov	Charakteristika	Výmera (ha)	Katastrálne územie
EVSK 1	Terasové polia v Dlhom Poli	Významné historické krajinné štruktúry v podhorskej krajine s TTP.	43,08	Dlhé Pole
EVSK 2	Lesný porast Bodov	Fragment lesného porastu na flyšových horninách s dominantnou borovicou lesnou (<i>Pinus sylvestris</i>) s prímiesou smreka obyčajného (<i>Picea abies</i>) a topoľa osikového (<i>Populus tremula</i>).	5,04	Bitarová
EVSK 3	Ovčiarsko – Bôrky	Zarastajúce zvyšky pôvodných terás s teplomilnou trávinnobylinnou vegetáciou a chránenými druhmi rastlín. Zdroj fytogenofondu uprostred kultúrnej krajiny.	1,5	Bitarová, Ovčiarsko
EVSK 4	Dubeň	Staré storočné lesné porasty, ktoré patria medzi uznané lesné porasty pre zber semenného materiálu s ekostabilizačnou funkciou vo vzťahu k okolitému intenzívne urbanizovanému prostrediu.	318,5	Teplica nad Váhom, Žilina
EVSK 5	Lesný porast Hluchá	Fragment lesného porastu na flyšových horninách s dominantnou borovicou lesnou (<i>Pinus sylvestris</i>) s prímiesou smreka obyčajného (<i>Picea abies</i>).	11,04	Bitarová
EVSK 6	Trstoviská Hájik	Lokalita nachádzajúca sa v terénnej depresii pod sídliskom Hájik s dominantnou trstou (<i>Phragmites</i> sp.). Obklopená bohatými kvetnými lúkami s výskytom liečivých bylín. Na lokalite boli pozorované migračné trasy a ležoviská raticovej zveri.	1,98	Žilina
EVSK 7	Mokrade Žilinskej pahorkatiny 1	Depresná zníženina Žilinskej pahorkatiny so zastúpením trsti (<i>Phragmites</i> sp.).	5,14	Hôrky, Žilina
EVSK 8	Mokrade Žilinskej pahorkatiny 2	Depresná zníženina Žilinskej pahorkatiny so zastúpením trsti (<i>Phragmites</i> sp.).	3,73	Žilina
EVSK 9	Mokrade pod Žilinskou univerzitou	Trávinnobylinné spoločenstvo s vysokou hladinou podzemnej vody presakujúcou na povrch, s výskytom druhov rodu sitina rozložitá (<i>Juncus effusus spiralis</i>) a páperníkom (<i>Eriophorum</i> sp.), s pomaly začínajúcou sukcesiou – výskyt smreku (<i>Picea</i> sp.), borovice (<i>Pinus</i> sp.) a brezy (<i>Betula</i> sp.). Na lokalite bol zaznamenaný aj výskyt modráčika obyčajného (<i>Polyommatus icarus</i>) a pobytové znaky raticovej zveri (stopy, hrabaniská, ležoviská).	3,8	Žilina
EVSK 10	Chrasť	Komplex lesných a lúčnych porastov s NDV s ekostabilizačnou funkciou vo vzťahu k okolitému intenzívne urbanizovanému prostrediu.	101,04	Žilina, Rosina

Označenie EVSK	Názov	Charakteristika	Výmera (ha)	Katastrálne územie
EVSK 11	Krasňanské rybníky	Hniezdisko a ťahová zastávka vodného vtáctva, významný biotop pre vážky a iné skupiny živočíchov, napr. obojživelníkov viazaných na vodné a vlhké prostredie.	4,83	Krasňany
EVSK 12	Bačinský potok	Zachovalý brehový porast jelšových lesov Bačinskeho potoka.	23,15	Belá, Dolná Tižina, Stráža
EVSK 13	Brehové porasty a vlhké lúky v obci Belá	Zachovalé brehové porasty menších tokov s podmáčanými lúkami na fluvialnych a proluvialnych sedimentoch.	31,59	Belá
EVSK 14	Brehové porasty prítoku Lietavky	Z veľkej časti zachovalé pôvodné brehové porasty s nadväzujúcimi mokradami. Lietavka a jej prítoky majú charakter pstruhového pásma. Sú tu zastúpené aj bohaté ornitocenózy.	4,77	Lietava, Podhorie
EVSK 15	Brehové porasty potoka Svinianka	Zachovalé brehové porasty v údolí potoka Svinianka.	4,35	Lietavská Svinná, Lietavská Lúčka
EVSK 16	Borgy	Staré storočné lesné porasty, ktoré patria medzi uznané lesné porasty pre zber semenného materiálu s ekostabilizačnou funkciou vo vzťahu k okolitému poľnohospodársky využívanému územiu.	83,65	Lietavská Lúčka, Porúbka
EVSK 17	Prítok potoka Rosinka	Dobre vyvinutý brehový porast prítoku potoka Rosinka.	6,24	Rosina, Turie
EVSK 18	Trnovské jarky	Pramenná oblasť a mokrade prírodného charakteru.	66,27	Višňové, Žilina
EVSK 19	Potoky S od kóty Javor	Zachovalé brehové porasty potokov so zarezaným korytom so starými jedincami čremchy obyčajnej (<i>Padus avium</i>) a hlohu jednosemenného (<i>Crataegus monogyna agg.</i>)	8,38	Stráňavy, Strečno
EVSK 20	Brehové porasty pri potoku Bystrička	Dobre vyvinutý brehový porast pri potoku Bystrička v intenzívne poľnohospodársky využívannej krajine.	22,65	Rajecké Teplice, Konská, Kunerad, Stránske
EVSK 21	Terasové polia v Rajeckej Lesnej	Zachovalé historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny.	35,33	Rajecká Lesná
EVSK 22	Šiguty – Kacera	Teplomilné lúčne porasty s chránenými druhmi z čeľade <i>Orchidaceae</i> .	22,39	Fačkov

Manažmentové opatrenia prvkov RÚSES

Manažmentové opatrenia predstavujú opatrenia na zachovanie funkčnosti prvkov RÚSES. Keďže podstatou zachovania funkčnosti je priaznivý stav biotopov, manažmentové opatrenia sú prioritne zamerané na opatrenia, ktorými sa tento stav podporuje a na odstránenie faktorov, ktoré tento stav ohrozujú. Vybrané návrhy manažmentových opatrení sú pre jednotlivé prvky RÚSES označené hviezdíčkou a premietnuté do mapy č. 5 **Návrh RÚSES**.

Všetky manažmentové opatrenia pre biotopy, návrhy na elimináciu stresových faktorov a návrhy na zvýšenie ekologickej stability krajiny je potrebné uplatňovať v dokumentoch ÚPN, MÚSES a v krajinnoekologických plánoch obcí a regiónov.

Manažmentové opatrenia

Nelesné prvky RÚSES

- MO 1 zachovať nelesnú a sprievodnú vegetáciu – solitéry, líniové a skupinové porasty
- MO 2 *zabrániť sukcesným procesom (odstraňovať dreviny, prípadne byliny a vyhrabávať starinu) na trávinnobylinných biotopoch a lokalitách s výskytom chránených druhov rastlín a hmyzu,
- MO 3 *usmernené pasenie na väčšine trávinnobylinných hôľných fytocenóz
- MO 4 zabezpečiť špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (kosba od stredu a pod.)
- MO 5 pravidelne pásť pri dodržiavaní maximálneho zaťaženia počtom chovaného dobytku (veľká dobytčia jednotka – VDJ) na ha s častým prekladaním košiarov a vykášať buriny a nedopasky
- MO 6 extenzívne prepásť ovcami, príp. kozami, kombinovať pastvu a kosenie (napr. jarné kosenie s následným prepásaním územia)
- MO 7 *hole nezalesňovať, nešíriť nepôvodnú kosodrevinu, podporiť prirodzený vývoj

Lesné prvky RÚSES

- MO 8 uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch, zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami (uplatňovať iné ako veľkoplošné hospodárske spôsoby – maloplošný skupinový, výberkový a účelový), šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...)
- MO 9 predlžovať obnovnú dobu, zvyšovať rubnú dobu
- MO 10 ponechávať stromy a drevnú hmotu v porastoch (odumreté stojace stromy a ležaniny, skupiny stromov na dožitie)
- MO 11 zachovať alebo cielene obnoviť geograficky pôvodné druhové zloženie lesných porastov, zvyšovať podiel prirodzenej obnovy a postupne znižovať zastúpenie stanovištne nepôvodných druhov drevín
- MO 12 optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu výskytu chránených alebo ohrozených druhov rastlín
- MO 13 *optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete a jej systematickou údržbou minimalizovať vodnú eróziu
- MO 14 prednostne chrániť prirodzené lesy
- MO 15 pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a zvoliť nesymetrické tvary obnovovaných prvkov
- MO 16 *zachovať extenzívne obhospodarovanie lesov
- MO 17 v 5. stupni ochrany zamedziť zasahovaniu do lesných porastov a pôdneho krytu s výnimkou odstraňovania inváznych druhov vegetácie
- MO 18 *vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia, vrátane opatrení spojených so spracovaním alebo asanáciou kalamít v dôsledku prírodných disturbancií v pralesoch a prírodných lesoch s charakterom pralesa
- MO 19 ochranné lesy ponechať na samovývoj (bezzásah)

Vodné a mokradňové prvky RÚSES

- MO 20 realizovať renaturáciu prvku (najmä v urbanizovaných oblastiach) – sprírodnenie vodných tokov a plôch, obnova brehových porastov, sprietočnenie ramien a pod.

- MO 21 zabezpečiť prijatie opatrení na zlepšenie kvality vodného systému
- MO 22 minimalizovať zásahy do koryta a brehov vodných tokov a plôch (iné než údržbové)
- MO 23 *zabrániť ďalšej regulácii vodného toku
- MO 24 *zmierňovať bariérový efekt (eliminovať migračné bariéry z koryt tokov a zamedziť výstavbe nových, ako stupne, hate, strmé kamenné valy a pod., lokalizované predovšetkým v sídlach)
- MO 25 *obmedziť výstavbu na brehoch vodného toku
- MO 26 zabrániť živeľnej ťažbe riečného materiálu v koryte rieky a jej väčších prítokov
- MO 27 zabezpečiť ochranu a manažment pramenných, inundačných a retenčných oblastí
- MO 28 zmeniť druhové zloženie brehovej a sprievodnej vegetácie vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu
- MO 29 doplniť, resp. vysadiť brehovú a sprievodnú vegetáciu vodných tokov a plôch pôvodnými druhmi drevín a zabezpečiť ich ochranu
- MO 30 vykonávať pravidelnú údržbu brehovej vegetácie a koryta vodných tokov a plôch za účelom zaistenia prietočnosti
- MO 31 zabrániť odstraňovaniu pôvodných brehových porastov
- MO 32 *udržiavať, resp. zväčšiť plochu mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch, ponechať ich bez výsadby drevín a zabezpečiť primeranú starostlivosť
- MO 33 vylúčiť, resp. podstatne obmedziť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v okolí vodných a mokradných ekosystémov
- MO 34 vykonávať extenzívnu pastvu v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody)
- MO 35 *kosiť a následne odstraňovať biomasu 1x ročne
- MO 36 udržiavať zimoviská a liahniská obojživelníkov a priaznivého stavu migračných zón k lokalitám produkcie a k niektorým typom letných stanovišť a zabezpečiť ochranu obojživelníkov v období migrácie (napr. budovať migračné zábrany, transfery jedincov na reprodukčné lokality)
- MO 37 zosúladiť rekreačné a športové aktivity vo vodných systémoch so záujmami ochrany prírody a krajiny
- MO 38 zosúladiť rybárske obhospodarovanie rybárskych revírov so záujmami ochrany prírody
- MO 39 revitalizovať toky za účelom zavodenia mokradových biotopov
- MO 40 zachovať prirodzený vodný tok
- MO 41 *pre zabezpečenie migrácie živočíchov, ktorá spočíva v preplávaní vodnej plochy, budovať na oboch brehoch polostrovy so sprievodnou vegetáciou, ktoré by zver naviedli na najužšie miesto vodnej plochy
- MO 42 *citlivo riešiť akékoľvek zásahy do vodného režimu v lokalitách, kde sa vyskytujú penovcové prameniská

Všeobecné a špecifické manažmentové opatrenia

- MO 43 *zosúladiť rekreačné a športové aktivity so záujmami ochrany prírody a krajiny pre prvky RÚSES a v lokalitách NATURA 2000
- MO 44 *usmerňovať pohyb návštevníkov územia úpravou a opravami turistických chodníkov a cyklotrás a vylúčiť masové športové podujatia, napr. stanovením limitného počtu účastníkov, preferovať udržateľné spôsoby rekreácie a CR
- MO 45 minimalizovať dopady rozširujúcej sa urbanizácie v bezprostrednej blízkosti prvkov RÚSES, regulovať existujúce aktivity (bývanie, infraštruktúra, rekreácia, výroba)
- MO 46 *neurbanizovať plochy vymedzených prvkov RÚSES (vrátane zariadení stacionárnej rekreácie a CR)
- MO 47 vytvoriť ekotónové a pufrovacie zóny okolo prvkov RÚSES s intenzívne využívanou poľnohospodárskou krajinou s cieľom ochrany stabilizačných prvkov pred negatívnymi vplyvmi
- MO 48 kontrolovať, zamedziť rozširovaniu a odstraňovať invázne druhy
- MO 49 zabrániť znečisťovaniu a tvorbe nelegálnych skládok odpadov a zabezpečiť ich odstraňovanie
- MO 50 vylúčiť, resp. podstatne zamedziť priesaku znečisťujúcich látok (napr. pri lesnom hospodárstve, poľnohospodárstve a priemysle)
- MO 51 *cielené výruby vedúce k zachovaniu nelesných biotopov a zachovaniu populácie ponikleca prostredného (*Pulsatilla sublavica*)

- MO 52 *zachovať ekologické podmienky pre chránený druh jasoň červenooký (*Parnassius apollo*) – obmedziť sukcesiu
- MO 53 *regulovať zber lesných plodov v lokalitách prvkov RÚSES rôznych hierarchických úrovní, chránených územiach a v lokalitách NATURA 2000
- MO 54 zabrániť ruderalizácii
- MO 55 *zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, od ktorého je závislá hodnota viacerých biotopov
- MO 56 obmedziť homogenizáciu krajiny sceľovaním pozemkov
- MO 57 *obmedziť oplocovanie pozemkov vo voľnej krajine a na okrajoch sídiel mimo záhrad, kvôli priechodnosti krajiny
- MO 58 *v lesných porastoch s výskytom významných druhov vtáctva realizovať hospodárske opatrenia v mimohniezdnom období a vytvárať podmienky pre ich hniezdenie, stráženie hniezd dravcov,
- MO 59 vytvoriť a ponechať územia so sezónnymi uzáverami, napr. počas mimoriadne citlivého obdobia rodenia a vyvážania mláďat zvierat
- MO 60 údržba vletových priestorov pre netopiere
- MO 61 *nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území
- MO 62 *nerozširovať areál konania motokrosového pretekovania oproti aktuálnemu stavu
- MO 63 *realizovať účinné opatrenia na odstránenie kolízií veľkých cicavcov s dopravnými prostriedkami
- MO 64 na skalných útvaroch udržiavať bezlesie a pokúsiť sa o reintrodukcii druhu jasoň červenooký (*Parnassius apollo*), nakoľko živná rastlina pre húsenicu motýľa na lokalita prežíva
- MO 65 nebudovať nové lezecké cesty v oblasti výskytu hniezd dravých vtákov a sov
- MO 66 zmierňovať bariérový efekt a zamedziť výstavbe nových bariér

Tabuľka č. 6.4: Prehľad manažmentových opatrení vyznačených v návrhovej mape v okrese Žilina

Číslo MO	Prvky RÚSES
MO 2	GL 36, GL 70, GL 89, GL 96, GL 103, GL 104, GL 105
MO 3	RBc 18
MO 7	BBc 1, RBc 18
MO 13	GL 82, GL 86
MO 16	RBc 6, GL 21, GL 87, GL 88, GL 91
MO 18	RBc 18, GL 64, GL 66
MO 23	RBk 12
MO 24	NRBk 1, RBk 7, RBk 10, RBk 12
MO 25	NRBk 2, GL 8
MO 32	RBc 12, RBc 16, RBc 19, RBc 20, RBc 22, GL 43, GL 76
MO 35	RBc 12, RBc 19, RBc 20, GL 43, GL 76
MO 41	NRBk 1, NRBk 5
MO 42	GL 18, GL 19, GL 77
MO 43	BBc 1, NRBc 2, NRBc 3, NRBc 4, RBc 10, RBc 11, RBc 13, RBc 14, RBc 18, NRBk 1, NRBk 6, GL 41, GL 47, GL 83, GL 93, GL 102, GL 106
MO 44	BBc 1, NRBc 2, NRBc 3, NRBc 4, RBc 10, RBc 11, RBc 13, RBc 14, RBc 18, NRBk 6, GL 32, GL 47, GL 63, GL 93, GL 94, GL 106
MO 46	BBc 1, RBc 4, RBc 7, RBc 10, RBc 11, RBc 16, RBk 4, RBk 5, RBk 8, RBk 9, GL 16, GL 49, GL 72
MO 51	RBc 13, RBc 20, GL 53, GL 78
MO 52	RBc 15, RBc 17, GL 62, GL 67
MO 53	BBc 1, RBc 18
MO 55	NRBk 3a, NRBk 4, RBk 1, RBk 6
MO 57	RBk 1, RBk 9
MO 58	RBc 15, RBc 17, GL 41, GL 45, GL 46, GL 53, GL 61, GL 68, GL 81
MO 61	NRBc 3, GL 77

Číslo MO	Prvky RÚSES
MO 62	GL 59
MO 63	NRBk 5, RBk 11

6.3 Návrh opatrení na zvýšenie ekologickej stability krajiny

Návrhy opatrení smerujú k zvýšeniu ekologickej stability územia a prispievajú k tvorbe ekologicky vyváženej krajiny, eliminácii eróznej činnosti vody a vetra, zabezpečeniu optimálneho využitia územia, eliminácii vplyvu bariérových prvkov a pod. Opatrenia majú spravidla integrovaný charakter, t. j. sú viacúčelové – okrem základnej biologickej a ekologickej funkcie, spĺňajú rad ďalších funkcií: pôdoochrannú, hygienickú, estetickú, hydroekologickú či krajinotvornú. Návrhy opatrení v danej kapitole sú definované na plochy mimo prvkov RÚSES (opatrenia označené hviezdičkou sú graficky znázornené v mape č. 5 Návrh RÚSES).

Ekostabilizačné opatrenia

- E 1** zosúladiť spôsob využívania poľnohospodárskej pôdy s jej produkčným potenciálom na úrovni typologicko-produkčných kategórií a obhospodarovania poľnohospodárskej krajiny s rešpektovaním limitov z prírodných ohrození a limitov z legislatívnych obmedzení
- E 2** aplikovať orbu a sejbu po vrstevnici s dodržiavaním zásad striedania plodín
- E 3** *zvýšiť podiel NDV v intenzívne poľnohospodársky využívannej krajine a rozčleniť veľkoblokovú ornú pôdu (makroštruktúry) na menšie bloky (mezoštruktúry až mikroštruktúry)
- E 4** pri intenzívne využívaných poľnohospodárskych pozemkoch ponechať dostatočne široký pás extenzívne využívannej plochy schopnej zachytávať nepriaznivé vplyvy
- E 5** *odizolovať PPF hygienickou vegetáciou v okolí intenzívne využívaných dopravných koridorov prechádzajúcich poľnohospodárskou a sídelnou krajinou
- E 6** sanovať nezabezpečené hnojiská a revitalizovať okolie zabezpečených hnojísk
- E 7** urobiť dôsledný prieskum kontaminácie pôdy a zväziť pestovanie poľnohospodárskych plodín na kontaminovaných pôdach – dočasne preferovať pestovanie technických plodín, prípadne využitie na TTP
- E 8** zabraňovať ďalšej degradácii TTP v dôsledku sukcesie, pravidelne odstraňovať náletové a vyhliadkové dreviny, obkášať krovité lesné plášte a skupiny lúčnych/pasienkových krovín až po ich okraj atď.
- E 9** *udržiavať a zlepšiť stav historických štruktúr v extenzívne poľnohospodársky využívannej krajine (tradičné mozaikové štruktúry krajiny – obnova agrárnych terás, vypásať TTP na terasách, obnova ovocných drevín na terasách atď.)
- E 10** zabezpečiť pravidelný, vhodný manažment lúčnych ekosystémov v závislosti od typu biotopu – pravidelné kosenie, extenzívna pastva, výrub náletových drevín a zabraňovať ich zmladzovaniu, primerané hnojenie organickými hnojivami na vybraných lúčnych porastoch
- E 11** pasienky zaťažovať rovnomerne a brániť zarastaniu okrajov, zabrániť nadmernému rozšľapávaniu a eutrofizácii plôch priehonmi dobytká, napájadla, priehony a iné miesta koncentrácie dobytká lokalizovať s ohľadom na zmiernenie erózie a ďalších rušivých vplyvov v okolí, pôdy zaťažovať v rozmedzí 0,3 – 0,6 VDJ/ha biotopov poloprírodných a prírodných trávnych porastov priestorovo a časovo rovnomerne
- E 12** dodržiavať zásady šetrného košarovania s minimálnou plochou 10 m /1 VDJ
- E 13** zabezpečiť úpravu uľahnutého podorníčia kyprením a zabezpečiť zvýšenie vsakovacej schopnosti pôd na pôdach ohrozených kompakciou
- E 14** eliminovať šírenie synantropných a invázných druhov, odstraňovať ich zdroje
- E 15** vlhké plochy kosiť ľahkými mechanizmami len v čase preschnutia, aby sa nepoškodil pôdny kryt
- E 16** udržiavať rozvolnenú štruktúru ekotónu — mozaiku trávnatých plôch, krovín a vyšších drevín
- E 17** *celoplošne vylúčiť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v územiach, ktoré podliehajú ochrane vôd

- E 18 *minimalizácia, resp. správne hnojenie a používanie pesticídov na ornej pôde a pri aplikácii organického hnojenia dodržiavať zásady nitrátovej direktívy
- E 19 zabezpečiť zvýšenie diverzity lesných ekosystémov, postupné vytváranie diferencovanej vekovej a priestorovej štruktúry týchto porastov výberkovou ťažbou
- E 20 zachovať a cielene obnovovať pôvodné druhové zloženie lesných porastov a postupne znižovať zastúpenie stanovištné nepôvodných druhov drevín
- E 21 na mieste vyťažených nepôvodných monokultúr smreka obnovovať listnatý alebo zmiešaný les s ponechaním a podporou prirodzeného zmladenia, nevysádzať monodominantné porasty
- E 22 vylúčiť výsadbu kosodreviny, smreka a iných nepôvodných drevín v hôľnom stupni
- E 23 *minimalizovať rozsah holorubov
- E 24 nezvyšovať rozsah a intenzitu zásahov v lesoch ochranných a osobitného určenia
- E 25 ponechávať dostatočné podiely starých porastov v jednotlivých lesných celkoch, dostatočné počty starých a dutinových stromov, ako i stojace a ležiace mŕtve drevo v dostatočnom objeme a štruktúre
- E 26 zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami, ktoré v maximálnej miere znižujú pravdepodobnosť poškodenia pôdneho krytu a bylinného poschodia
- E 27 zabezpečiť revitalizáciu poškodených drevín, postupne obnovovať prirodzenú druhovú skladbu lesa
- E 28 usmerniť lesné a poľovné obhospodarovanie na miestach výskytu hodnotných biotopov (zriaďovanie krmelcov, posedov a pod.)
- E 29 *minimalizovať výstavbu lesných ciest, rekultivovať lesné cesty a lesné sklady zriadené pre účely ťažby, nevytvárať ďalšie zväžnice, kvôli výmoľovej erózii v lesných ekosystémoch a pri doprave dreva minimalizovať zásahy do ekosystémov vodných tokov (vrátane brehových porastov), umiestňovaním lesných ciest mimo nich, kvalitnou výstavbou ciest a ich odvodnením (odrážky, premostenia, priepusty)
- E 30 doplniť sieť ochranných lesov v lokalitách náchylných na svahové deformácie
- E 31 stabilizovať zosuvné územia a zabezpečiť monitoring
- E 32 *zabezpečiť výsadbu izolačnej hygienickej vegetácie v okolí antropogénnych objektov s nepriaznivými vplyvmi na životné prostredie – poľnohospodárske a priemyselné objekty, skládky
- E 33 zosúladiť ťažbu nerastných surovín s ochranou prírody a ochranou vodných systémov v blízkosti prvkov RÚSES
- E 34 *monitorovať a sanovať environmentálne záťaž
- E 35 *regulovať intenzitu zástavby a investičné aktivity na lokalitách v blízkosti chránených území, lokalitách NATURA 2000 a v okolí prvkov RÚSES
- E 36 *doplniť a skvalitniť verejnú zeleň v urbanizovanom prostredí, zabezpečiť ochranu drevín v sídlach

Hydroekologické opatrenia

- H 1 zachovať prirodzený charakter vodných tokov
- H 2 monitorovať kvalitu povrchových vôd, eliminovať vypúšťanie odpadových vôd a zrealizovať opatrenia na zlepšenie kvality povrchových vôd
- H 3 odstrániť, resp. spriechodniť existujúce migračné bariéry na vodných tokoch
- H 4 *podporovať zadržiavanie vody v krajine cez podporu, resp. obnovu prirodzených inundácií, obnovu mŕtvych ramien, budovanie viacúčelových suchých poldrov a mokradí prírodného charakteru v krajine
- H 5 zabezpečiť ochranu a manažment mokradových biotopov, rašelinísk a pramenísk, zabezpečiť ich monitoring a v prípade ich ohrozenia zrealizovať potrebné opatrenia na záchranu
- H 6 revitalizovať regulované vodné toky vo vybraných úsekoch pri zachovaní protipovodňových opatrení
- H 7 reguláciu vodných tokov a protipovodňové opatrenia realizovať ekologicky prijateľnými formami, v maximálnej miere zachovať prirodzenú konfiguráciu terénu a zastúpenie brehových porastov a v prípade potreby zabezpečiť ich doplnenie
- H 8 *zabezpečiť ochranu a starostlivosť o brehové porasty (najmä v pramenných a príbrežných oblastiach vodných tokov), zvýšiť ich zastúpenie v krajine (predovšetkým v poľnohospodársky intenzívne využívaných), doplniť a obnoviť narušené porasty, pri obnove brehových porastov výhradne používať stanovištné vhodné dreviny

- H 9** minimalizovať zásahy do koryta, v prípade ich realizácie brať do úvahy prioritne prírodno-ochranné atribúty (prehlbovanie plytkých úsekov, realizácia zimovísk, ochrana neresísk, migračných úsekov, ochrana priehlbín a perejných hlbôčín, ochrana bočných úkrytov, ochrana podomletých brehov)
- H 10** nevykonávať technické opatrenia v blízkosti mokradí, hydrických biokoridorov, biocentier, genofondových lokalít, podmáčaných biotopov, ktoré by mali vplyv na zmenu hydrologického režimu lokalít
- H 11** kontrolovať dodržiavanie prevádzky vybudovaných rybovodov, v prípade malej funkčnosti navrhnúť vhodné opatrenia na zlepšenie stavu (napr. obtokový biokoridor)
- H 12** eliminovať chemické a biologické znečistenie vodných tokov budovaním sietí kanalizácií v obciach a čističiek odpadových vôd
- H 13** *znižovať znečisťovanie podzemných vôd, zabránením priesaku znečisťujúcich látok do podzemných vôd z priemyselno-technických prevádzok a poľnohospodárstva
- H 14** usmerniť letné rekreačné využitie vodných plôch
- H 15** kontrolovať rozširovanie nepôvodných druhov rýb vo vybraných stojatých vodných plochách (rybárskych revíroch) a eliminovať rozširovanie inváznych druhov
- H 16** uprednostňovať pri zarybňovaní tečúcich vôd pôvodného pstruha potočného pred nepôvodnými lososovitými druhmi (pstruh dúhový, sivoň americký)

Protipovodňové a protierózne opatrenia

- P 1** *zamedzovať vytváraniu nepriepustných plôch v zastavanom území a zvyšovať podiel plôch na infiltráciu dažďových vôd
- P 2** rekultivovať areály ťažby, skládok a výstavby po ukončení prevádzky resp. činnosti
- P 3** zamedzovať vytváraniu nepriepustných plôch a plôch bez vegetácie v rekreačných a športových areáloch, zatravníť lyžiarske svahy, budovať technické opatrenia spomaľujúce odtok
- P 4** zmeniť poľnohospodársku pôdu na TTP alebo na remízky či inú NDV (väčší retenčný priestor, redukcia nutrientov a pesticídov)
- P 5** preferovať agrotechnické postupy zvyšujúce retenčnú schopnosť pôdy
- P 6** vytvárať prirodzené prekážky povrchovému odtoku – medze, trávnaté pásy, ochranné pásy zelene (stromy a kry), pôdne stupne (skrátene dĺžky svahu a zníženie povrchového odtoku)
- P 7** znížiť resp. zachovať nízku intenzitu využívania lúk a pasienkov
- P 8** pri obhospodarovaní poľnohospodárskej pôdy využívať ľahké mechanizačné prostriedky (zníženie zaťaženia pôdy, povrchového odtoku a erózie)
- P 9** voľiť čo najšetrnejšiu technológiu ťažby, primeranú sklonu svahu, vzdialenosti od vodných tokov a stavu brehových ochranných pásiem, tým zvyšovať počet približovacích liniek, obmedziť používanie dopravných a približovacích prostriedkov s príliš veľkým merným tlakom na pôdu a technológie s nadmerným pohybom mechanizmov po porastoch (zníženie povrchového odtoku a erózie)
- P 10** zabezpečiť optimálne druhové a vekové zloženie lesných porastov, aby sa v maximálnej miere zvýšila retenčná schopnosť týchto plôch
- P 11** previesť lesy hospodárske na lesy s ochrannou funkciou a dodržiavať z toho vyplývajúce zásady hospodárenia v lesných porastoch, vyhlasovať ochranné lesy ako regulátora odtoku
- P 12** vyhnúť sa konštrukciám lesných ciest koncentrujúcim a urýchľujúcim odtok (vhodnejšie sú cesty s vozovkou sklonenou k násypovému svahu, z ktorých voda nekoncentrovane steká do porastov)
- P 13** zohľadňovať hlavnú funkciu brehových porastov (zabezpečenie stability brehov, vrátane brehovej vegetácie, pred poškodením počas povodňových prietokov a zabezpečenie predpokladanej kapacity prietokového profilu)
- P 14** vychádzať pri starostlivosti o stromové brehovú porasty z posudzovania ich celkového zdravotného stavu, stability, podomletia vodou (nevhodné, poškodené a nestabilné stromy odstrániť, stabilné pne s pevne ukotvenými koreňovými sústavami ponechať – naďalej plniť spevňovaciu funkciu na brehu vodného toku)

Tabuľka č. 6.5: Prehľad ekostabilizačných opatrení vyznačených v návrhovej mape v okrese Žilina

Kód EO	Názov EO	Číslo EO
E	Ekostabilizačné opatrenia	3, 5, 9, 17, 18, 23, 29, 32, 34, 35, 36
H	Hydroekologické opatrenia	4, 8, 13
P	Protipovodňové a protierózne opatrenia	1

6.4 Návrh prvkov RÚSES odporúčaných na zabezpečenie legislatívnej ochrany

Návrhy pozostávajú z vyhlásenia nových chránených území a lokalít, príp. z návrhov na zrušenie súčasnej legislatívnej ochrany daného územia alebo lokality. V predložennom návrhu RÚSES nepodávame žiadny návrh na zrušenie ochrany súčasného chráneného územia alebo lokality.

Časť prvkov RÚSES sa prekrýva so sieťou už existujúcich chránených území a ich OP, resp. s územiami sústavy NATURA 2000.

6.5 Návrh regulatívov pre ÚPD a projekty pozemkových úprav

Návrh regulatívov pre ÚPD a projekty pozemkových úprav, sa týka najmä zabezpečenia funkčnosti návrhu prvkov RÚSES (biocentier, biokoridorov, manažmentu genofondových lokalít a ekologicky významných segmentov krajiny), navrhovaných ekostabilizačných opatrení, ochrany prírodných zdrojov, a pod. a sú to:

- zabezpečiť funkčnosť nadregionálnych a regionálnych biocentier a biokoridorov pri ďalšom funkčnom využití a usporiadaní územia, uprednostniť realizáciu ekologických premostí regionálnych biokoridorov a biocentier pri výstavbe líniových stavieb, prispôbiť vedenie trás dopravnej a technickej infraštruktúry tak, aby sa netrieštil komplex lesov,
- podporovať výsadbu plošnej a líniovej zelene, prirodzený spôsob obnovy a revitalizáciu krajiny v nadregionálnych biocentrách a biokoridoroch,
- v nadväznosti na systém náhrad pri vynútenom obmedzení hospodárenia rešpektovať pri hospodárskom využití prvky RÚSES a požiadavky na ich ochranu a funkčnosť,
- z prvkov ÚSES (biocentier) vylúčiť hospodárske využitie týchto území, prípadne povoliť len extenzívne využívanie, zohľadňujúce existenciu cenných ekosystémov,
- podmieniť usporiadanie územia z hľadiska aspektov ekologických, ochrany prírody, prírodných zdrojov a tvorby krajinej štruktúry,
- rešpektovať ochranu poľnohospodárskej pôdy, predovšetkým chránených pôd a lesných pozemkov, ako faktor usmerňujúci urbanistický rozvoj územia,
- rešpektovať pri organizácii, využívaní a rozvoji územia jeho prírodné danosti najmä v osobitne chránených územiach, prvkoch ÚSES, v územiach patriacich do súvislej Európskej sústavy chránených území, NATURA 2000, a ich využívanie zosúladiť s funkciou ochrany prírody a krajiny,
- zohľadňovať pri umiestňovaní činnosti na území ich predpokladaný vplyv na ŽP a realizáciou vhodných opatrení dosiahnuť odstránenie, obmedzenie alebo zmiernenie prípadných negatívnych vplyvov,
- zabezpečovať zachovanie a ochranu všetkých typov mokradí, revitalizovať vodné toky a ich brehové porasty s cieľom obnoviť a zvyšovať vodozdržnosť krajiny a zabezpečiť dlhodobu priaznivé existenčné podmienky pre biotu vodných ekosystémov,
- zabezpečiť elimináciu stresových faktorov v chránených územiach prírody a v prvkoch RÚSES,
- podporovať zmenu spôsobu využívania PPF zatrávením OrP ohrozovanej vodnou a veternou eróziou,
- využívať poľnohospodársku pôdu v súlade s jej produkčným potenciálom na úrovni typologicko-produkčných kategórií, rešpektujúc limity z prírodných daností a legislatívnych obmedzení,

- zachovať prirodzený charakter vodných tokov, nerealizovať výrub brehovej vegetácie, aby sa neohrozila funkčnosť biokoridorov,
- hydrické biokoridory odizolovať od poľnohospodársky využívanej krajiny ekotónovými a pufrovacími pásmi TTP (min. šírka 10 – 15 m) alebo krovinami, s cieľom ich ochrany pred nepriaznivými vplyvmi z poľnohospodárskej výroby,
- realizovať protierózne opatrenia na poľnohospodárskej pôde so silnou a extrémnou eróziou (mozaikové štruktúry obhospodarovania, výsadba protieróznej vegetácie, orba po vrstevnici, atď.).

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- Atlas krajiny Slovenskej republiky. 1. vyd. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, 2002. 344 s.
- Bella, P., Hlaváčová, I., Holúbek, P. 2018. Zoznam jaskýň Slovenskej republiky. Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Liptovský Mikuláš, 2018. 528 s.
- Boháľová, I. a kol. 2014. Metodické pokyny na vypracovanie dokumentov RÚSES. Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, 2014, 90 s.
- Futák, J. 1980. Fytogeografické členenie. In Mazúr E. (red.), Atlas Slovenskej socialistickej republiky, Bratislava. 88 s., mapa VII/14.
- Granec, M., Šurina, B. 1999. Atlas pôd Slovenskej republiky. 1. vyd. Bratislava: VÚPOP, 2000. 60 s.
- Hensel, K., Krno, I. 2002. Zoogeografické členenie: limnický biocyklus. In Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, 2002. 344 s.
- Izakovičová, Z. 2000. Evaluation of the Stress Factors in the Landscape. Bratislava: Ekológia, 2000, roč. 19, č. 1, s. 92 – 103.
- Izakovičová, Z. a kol. 2000. Metodické pokyny na vypracovanie projektov regionálnych ÚSES a miestnych ÚSES. Bratislava: Združenie KRAJINA 21, Ministerstvo životného prostredia SR, 2000. 111 s.
- Jančura, P., 2012. Vývoj a zmeny krajinej štruktúry. 2012. 78 s. Rukopis.
- Jedlička, L., Kalivodová, E., 2002. Zoogeografické členenie: terestrický biocyklus. In Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, 2002. 344 s.
- Kočický, D., Ivanič, B. 2011. Geomorfologické členenie Slovenska 1:500 000 (eds. Mazúr, E., Lukniš, M., 1986).
- Komora geodetov a kartografov, Bratislava, 2. Diel, s. 105-122.
- Koncepcie územného rozvoja Slovenska schválená uznesením Vlády SR č. 1033/2001.
- Kováč, L. a kol. 2014. Jaskynná biota Slovenska. Štátna ochrana prírody SR, Správa slovenských jaskýň, Liptovský Mikuláš, 2014. 192 s.
- Leitmanová, M. 2016. Krajinné plánovanie. Nitra: SPU v Nitre, 2016. 92 s. ISBN 978-80-552-1602-7.
- Löw, J. et al., 1995. Rukovet' projektanta miestneho územného systému ekologickej stability. Brno: Doplněk, 1995. 124 s.
- Löw, J., Michal, I., 2003. Krajinný ráz. Lesnická práce, s.r.o. a vydavatelství.
- Ložek, V. 2007. Zrcadlo minulosti. Česká a slovenská krajina v kvartéru. Dokořán, Praha, 2007. 198 s.

- Maglocký, Š. 2002. Potenciálna prirodzená vegetácia. In Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, 2002. 344 s.
- Míchal, I., 1992. Ekologická stabilita. Brno: Veronica, 1992. 244 s.
- Michalko, J. a kol. 1986a. Geobotanická mapa ČSSR, 1:200 000. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 1986.
- Michalko, J. a kol. 1986b. Geobotanická mapa ČSSR – textová časť. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 1986. 165 s.
- Miklós, L. a kol. 1990. Ekologická stabilizácia organizácie a využitia poľnohospodárskej krajiny. In Zb. Meliorácie a ekológia. SVTS Dom techniky Banská Bystrica, s. 19-26.
- Miklós, L. a kol. 2006. Atlas reprezentatívnych geoekosystémov Slovenska. Banská Štiavnica: Esprit spol. s r. o., 2006. 124 s. ISBN 80-969272-4-8.
- Miklós, L., Izakovičová, Z., 1997. Krajina ako geosystém. Veda, Bratislava 1997. 153 s.
- Muchová, Z., Hrnčiarová, T., Petrovič, F. 2013. Miestny územný systém ekologickej stability na účely pozemkových úprav. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2013.
- Oňahel, J. a kol. 2002. Diverzita krajiny Slovenska. In Geografický časopis, roč. 54, 2002, č. 2, s. 131 – 150. ISSN 0016-7193.
- Paudišová, E., Reháčková, T., Ružičková, J. 2007. Metodický návod na vypracovanie miestneho územného systému ekologickej stability. In Acta Environmentalica Universitatis Comenianae (Bratislava), roč. 15, 2007, č. 2, s. 61-82.
- Plesník, P. 2002. Fytogeograficko-vegetačné členenie. In Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, 2002. 344 s.
- Slobodník V., Kadlečík J., (eds.). 2000. Mokrade Slovenskej republiky. Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny, Prievidza, 2000. 148 s.
- Slovenská agentúra životného prostredia, 2006. Aktualizácia prvkov regionálneho ÚSES okresov Žilina, Bytča a Kysucké Nové Mesto. Implementácia územných systémov ekologickej stability (ÚSES). Slovenská agentúra životného prostredia. Centrum integrovanej starostlivosti o krajinu Bratislava. 2006.
- Slovenská asociácia hydrogeológov, 2005. Charakterizácia útvarov podzemných vôd z hľadiska tvorby podzemných vôd, ich odvodňovania a smerov prúdenia podzemných vôd, Manuskript SHMÚ Bratislava.
- Stanová, V., Valachovič, M. 2002. Katalóg biotopov Slovenska. Bratislava: DAPHNE – inštitút aplikovanej ekológie, 2002. 225 s.
- Štatistický úrad Slovenskej republiky, datacube, 2019.
- Šteffek, J., Múdry, P. a kol. 1993. Metodické pokyny na vypracovanie dokumentov ÚSES. MŽP SR, SAV Banská Štiavnica.
- Tekel, M., 2002. Pozemkové úpravy – ekologické opatrenia. In Repáň, P. eds., Dištančné vzdelávanie pre projektantov pozemkových úprav (učebné texty) 1. – 3. diel, MP SR, Stavebná fakulta, STU Bratislava.

Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, 2018. Štatistická ročenka o pôdnom fonde v SR. Podľa údajov katastra nehnuteľností k 1.1.2018. Bratislava: ÚGKK, 130 s. ISBN 978-80-89831-06-7.

Vodný plán SR, 2015.

Nariadenie vlády SR č. 617/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti.

Smernica 2000/60/ES o vode.

Smernica EP a Rady 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík.

STN 75 4501 (2000) Hydromelióracie. Protierózna ochrana poľnohospodárskej pôdy. Základné ustanovenia.

Vyhláška MŽP SR č. 213/2000 Z. z. o chránených nerastoch a chránených skamenelinách a ich spoločenskom ohodnocovaní.

Vyhláška MŽP SR č. 283/2001 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení zákona o odpadoch.

Vyhláška MŽP SR č. 24/2003, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Vyhláška MŽP SR č. 110/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 15/2005 Z. z.

Vyhláška MŽP SR č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov.

Vyhláška MZ SR č. 549/2007 Z. z., ktorou sa ustanovujú prípustné hodnoty hluku, infrazvuku a vibrácií.

Vyhláška MŽP SR č. 360/2010 Z. z. o kvalite ovzdušia.

Vyhláška MPRV SR č. 418/2010 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení vodného zákona.

Zákon č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) zo 04.05.1998.

Zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 139/2002 Z. z. o rybárstve v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 2/2005 Z. z. o posudzovaní a kontrole hluku vo vonkajšom prostredí v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 15/2005 Z. z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 39/2007 o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 138/2010 Z. z. o lesnom reprodukčnom materiáli v znení neskorších predpisov.

Internetové zdroje:

http://apl.geology.sk/g_vglg/
<http://apl.geology.sk/geofond/zosuvy>
<http://apl.geology.sk/radio/>
<http://gis.nlcsk.org/lgis/>
<http://chkokysuce.soprs.sk/>
<http://chkostrazovskevrchy.soprs.sk/>
<http://krizom-krazom.eu/regiony/kastiele-v-okrese-zilina>
<http://mapserver.geology.sk/loziska/>
<http://neisrep.shmu.sk/>
<http://npmalafatra.soprs.sk/>
<http://profil.kultury.sk/sk/mestska-pamiatkova-rezervacia-zilina/>
<http://uzemia.enviroportal.sk/>
<https://pmza.sk/cicmany/>
<https://portal.vupop.sk/portal/apps/webappviewer/index.html?id=1b9830b956ac411e9789aac54effa744>
<https://slovakbowhunting.sk/polovat-lukom-zvernice/>
<https://zilina-gallery.sk/picture.php?/18612/category/1159>
<https://zilina-gallery.sk/picture.php?/18616/category/1159>
<https://zilina-gallery.sk/picture.php?/28225/category/1160>
<https://zilina-gallery.sk/picture.php?/9411/category/871>
<http://www.health.gov.sk/?ikz-prirodne-zdroje>
<http://www.minzp.sk/oblasti/voda/rybarstvo/>
<http://www.obeckunerad.sk/article/default/1766>
<http://www.pamiatkynaslovensku.sk/kastiel-lietavska-lucka>
<http://www.podnemapy.sk/bpej>
<http://www.pozemkovyurad.sk/index.php?choice=7&office=33>
<http://www.rajec.sk/dokumenty/UPMR/1994-MUSES-RAJEC.pdf>
http://www.shmu.sk/File/oko/rocniky/SHMU_Sprava_o_kvalite_ovzdušia_SR_2017.pdf
<http://www.skgeodesy.sk/files/slovensky/ugkk/kataster-nehnutelnosti/registre-obnovenej-evidencie-pozemkov/roep-za.pdf>
<http://www.slovenskehrady.sk/historia-hradu-hricov>
<http://www.slovenskehrady.sk/kastiel-divinka>
<http://www.soprs.sk/cinnost/biotopy/mokrade/MokrSlov/tab9.htm#%C5%BDilina>
<http://www.soprs.sk/natura/>
<http://www.soprs.sk/natura/index1.php?p=4&lang=sk>
<http://www.starhrad-varin.estranky.sk/>
<http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/europe-north-america/>
www.beiss.sk
www.cdb.sk
www.enviroportal.sk
www.enviroportal.sk/stromy/
www.enviroportal.sk/uploads/spravy/2009-03-ochrana-prirody.pdf
www.envirozataze.enviroportal.sk/
www.forestportal.sk
www.geology.sk
www.hydromelioracie.sk
www.mineraly.sk/files/zber/022_pravne_normy.htm
www.minzp.sk/files/sekcia-vod/phpr-ciastkove-povodie-vahu-sever.pdf
www.muzeum.sk/hrad-strecno.html
www.muzeum.sk/povazske-muzeum-v-ziline.html

www.neiss.sk
www.nlcsk.org
www.obeckrasnany.sk
www.podnemapy.sk
www.sazp.sk/zivotne-prostredie/starostlivost-o-krajinu/zelena-infrastruktura/uzemny-systemekologickej-stability-uses.html
www.skgeodesy.sk
www.sopsr.sk
www.SSC.sk
www.svp.sk/sk/uvodna-stranka/povodne/inundacne-uzemia
www.svps.sk/zvierata/
www.svsp.sk
www.uzemneplany.sk/
www.vuvh.sk
www.vuvh.sk/download/RSV/PMCP2/Vah/VahVP.pdf
www.vuvh.sk/RSV2/download/PMPR/Vah/Plan.pdf
www.zilinskazupa.sk/files/odbory/RR/upn_vuc_zk_dokumenty/upn_vuc_zk.pdf
www.zilinsky-kraj.sk/lietavsky-hrad/